

Photo: Jerry Galea/OxfamAUS

BALANCING THE SCALES

ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຂອງການພັດທະນາ
ເຂື່ອນໄຟຟ້າ

ອົງການ Oxfam Australia
132 Leicester Street
Carlton, Victoria 3053
Australia
ໂທ: +61 3 9289 9444
ແຟັກ: +61 3 9347 1983
www.oxfam.org.au

ອົງການ Oxfam ປະຈຳລາວ
ບ້ານໜອງດວງໃຕ້, ເມືອງສີໂຄດຕະບອງ
ນະຄອນຫລວງວຽງຈັນ, ສປປ ລາວ
ໂທ: +856 21 264224
www.oxfam.org/laos

ແຜນງານປັບປຸງການປົກຄອງຊັບພະຍາກອນນໍ້າຂອງ Oxfam
#94, Russian Boulevard
Sangkat Teuk Laak 1, Khan Toul Kork
Phnom Penh, Cambodia
ໂທ: +855 (0) 23885424
ແຟັກ: +855 23 885452

ຂຽນໂດຍ Michael Simon
ກວດແກ້ໂດຍ Jane Kunstler
ອອກແບບໂດຍ Daniel Cordner and Morgan White
ຈັດພິມ ເດືອນຕຸລາ ປີ 2013

ຄຳຂອບໃຈ

ອົງການ Oxfam ຂໍສະແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນມາຍັງທຸກທ່ານທີ່ໄດ້ປະກອບສ່ວນ ໃນການພັດທະນາປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍທ່ານ Priyajit Samaiyar, ທ່ານ Nalini Kasynathan, ທ່ານ Jessica Rosien, ທ່ານ Gary Lee, ທ່ານ Elena Leddra ແລະ ທີມງານການປັບປຸງການປົກຄອງ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າທັງໝົດ. ຂໍຂອບໃຈມາຍັງທ່ານ Virginia Simpson ສຳລັບຄຳຄິດເຫັນໃນການປະເມີນສະພາບບົດບາດຍິ່ງຊາຍ ແລະ ສິດທິຂອງແມ່ຍິງໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າຂອງ.

ຂໍຂອບໃຈເປັນພິເສດມາຍັງທ່ານ Donna Brown, ທ່ານ Verity Boaro, ທ່ານ Kate Lazarus ແລະ ທ່ານ Christina Hill ທີ່ໄດ້ປະກອບສ່ວນ.

ພວກເຮົາຂໍສະແດງຄວາມຮູ້ບຸນຄຸນຕໍ່ການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ຂໍ້ແນະນຳຂອງຄູ່ຮ່ວມງານຂອງໂຄງການເຊັ່ນ: ອົງການ Green ID ຈາກປະເທດຫວຽດນາມ, ເຄືອຂ່າຍ NGO ຂອງປະເທດກຳປູເຈຍ ແລະ ທີມງານ Oxfam ປະຈຳລາວ ແລະ (ການສະໜັບສະໜູນເປັນຢ່າງດີຂອງທີມງານ) ອົງການ CPWF.

ຮູບໜ້າປົກໂດຍ: Jerry Galea/OxfamAUS
ຊ່າວກະສິກອນ, ແຂວງວຽງຈັນ, ສປປ ລາວ.

ອົງການ Oxfam

ອົງການ Oxfam ແມ່ນອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດລັດຖະບານ. ອົງການດັ່ງກ່າວມີແຜນງານໄລຍະຍາວດ້ານການພັດທະນາ, ການບັນເທົາໄພພິບັດຈາກທຳມະຊາດ ແລະ ຂໍ້ຄັດແຍ່ງ, ແລະ ສິ່ງເສີມນະໂຍບາຍ ແລະ ກິດຈະກຳທີ່ສົ່ງເສີມດ້ານຄວາມຍຸດຕິທຳ ແລະ ສິດທິມະນຸດ. ແຜນງານຂອງອົງການ Oxfam Australia ດ້ານປະຊາກອນ, ໂຄງລ່າງພື້ນຖານ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມພ້ອມທັງແຜນງານດ້ານການປັບປຸງການປົກຄອງຊັບພະຍາກອນນໍ້າ ແມ່ນສິ່ງເສີມນະໂຍບາຍ ແລະ ການປະຕິບັດຂອງບໍລິສັດຜູ້ສູ້າງເຂື່ອນ, ສະຖາບັນການເງິນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເພື່ອປັບປຸງການບໍລິຫານຈັດການຊັບພະຍາກອນນໍ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງສະໜັບສະໜູນຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບເຂົ້າໃຈເຖິງສິດຂອງເຂົາເຈົ້າ. ແຜນງານດັ່ງກ່າວມີຈຸດສຸມດ້ານການສົ່ງເສີມສິດທິມະນຸດ, ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ, ສາຍສຳພັນລະຫວ່າງບໍລິສັດ ແລະ ຊຸມຊົນ, ການປະຕິບັດທີ່ດີດ້ານການປົກຄອງຊັບພະຍາກອນນໍ້າ ແລະ ຂະບວນການຕັດສິນໃຈຢ່າງຮອບດ້ານ ໂດຍບໍ່ຖືກບີບບັງຄັບ.

ອົງການ Oxfam Australia ສະຫງວນລິຂະສິດ

ອົງການ Oxfam ອິດສະຕາລີ ແມ່ນສະມາຊິກຂອງສະພາການພັດທະນາສາກົນຂອງປະເທດອິດສະຕາລີ ເຊິ່ງໄດ້ປະຕິບັດຕາກົດຈາລິຍະທຳຂອງສະພາດັ່ງກ່າວ. ອົງການ Oxfam ສາກົນແມ່ນມີທຳມະນູນ ແລະ ຫລັກການປະຕິບັດຂອງຕົນເອງ; ພວກເຮົາເຄົາລົບບັນດາກົດເກນຂອງຄົນທີ່ພວກເຮົາໃຫ້ການຊ່ວຍເຫລືອ; ແລະ ພວກເຮົາເຄົາລົບກົດຂອງສະພາຜູ້ລີ້ໄພຂອງປະເທດອິດສະຕາລີ.

ແປຈາກເອກະສານສະບັບພາສາອັງກິດທີ່ຈັດພິມ ໃນເດືອນຕຸລາ ປີ 2013

ຈັດພິມ ໃນປີ 2014

ການນຳໃຊ້ປຶ້ມຄູ່ມື	4
ພາກສະເໜີ	7
1.1 ຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	7
1.2 ຄວາມລຳອຽງຕໍ່ບົດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ແມ່ຍິງໃນອຸດສະຫະກຳພະລັງງານຈາກນ້ຳ	7
1.3 ບັນຫາ- ເປັນຫຍັງບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈຶ່ງມີຄວາມສຳຄັນ	9
2 ເປັນຫຍັງຈຶ່ງມີປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ ແລະ ເປັນຫຍັງຈຶ່ງເຮັດດຽວນີ້?	11
2.1 ໃຜຄວນໃຊ້ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້?	11
2.2 ຄວາມສຳຄັນຂອງປຶ້ມຄູ່ມືນີ້	11
2.3 ສະພາບດ້ານນິຕິກຳ ແລະ ນະໂຍບາຍໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ	12
3 ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນຕົວແບບການເຮັດທຸລະກິດທີ່ ບັນຫາ ແລະ ໂອກາດ.	17
3.1 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ: ໂຄງລ່າງພື້ນຖານດ້ານນ້ຳ, ການປະເມີນເຂື່ອນໄຟຟ້າ, ຄວາມສູງ ແລະ ຜົນກະທົບຕ່າງໆ	17
3.2 ເຂື່ອນໄຟຟ້າ ແລະ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ- ໂອກາດ	21
4 ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ: ເຄື່ອງມືທີ່ສຳຄັນຂອງນັກພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ.	23
4.1 ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຫຍັງ?	23
4.2 ເປັນຫຍັງຈຶ່ງຄວນເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ?	23
4.3 ຄວນເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເມື່ອໃດ?	24
4.4 ແມ່ນຫຍັງທີ່ເປັນການປະຕິບັດທີ່ດີຂັ້ນພື້ນຖານເມື່ອເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ?	26
4.5 ການເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມ	26
5 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳທັງຫມົດ- ກ່ອນເລີ່ມ ໂຄງການ	28
ກ່ອນເລີ່ມ ໂຄງການ: ການເຂົ້າໃຈໄດ້ກ່ຽວກັບບັນຫາ	
ການເກັບກຳຂໍ້ມູນ ແລະ ສ້າງຖານຂໍ້ມູນພື້ນຖານດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	28
ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການຕັດສິນໃຈ	31
6 ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	34
6.1 ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຂັ້ນຕອນສັງລວມຄວາມເປັນໄປໄດ້, ອອກແບບ ແລະ ວາງແຜນ	35
ບາດກ້າວທີ1: ການສັງລວມຂໍ້ມູນ	36
ບາດກ້າວທີ2: ເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສະພາບບັນຫາ	36
ບາດກ້າວທີ3: ກຳນົດບັນຫາ	45
ບາດກ້າວທີ4: ເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມຫວັງ	51
ບາດກ້າວທີ5: ຍຸດທະສາດ ແລະ ແຜນການປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	57
ບາດກ້າວທີ6: ການທົບທວນ, ກວດກາ ແລະ ຕອບສະໜອງ	59
ສະຫລຸບ	61
ພາກເພີ່ມເຕີມ- HASAP ແລະ RAST	63
ນິຍາມ ແລະ ແນວຄວາມຄິດ	68
ເອກະສານອ້າງອີງ	69
ທີ່ມາຂອງຂໍ້ມູນ	71

ການນຳໃຊ້ປຶ້ມຄູ່ມື

ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ມີຈຸດປະສົງໃນການສະໜອງຫຼັກການ ແລະ ເຄື່ອງມືແບບງ່າຍດາຍໃຫ້ແກ່ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນ ແລະ ລັດຖະບານ ເພື່ອເຊື່ອມສານການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃຫ້ທັດກຸມຂຶ້ນຕື່ມໃນວົງຈອນຂອງໂຄງການເຂົ້າເຈົ້າ.

ຖ້າມີການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວເຂົ້າໃນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງໃນຂະບວນການພັດທະນາເຂື່ອນ ກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ບໍລິສັດສາມາດປັບປຸງສະພາບຂອງເພດຍິງໃຫ້ເທົ່າກັບເພດຊາຍ. ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວຍັງຊ່ວຍໃຫ້ບາງບໍລິສັດສາມາດກຳນົດ ແລະ ກຳຈັດກັບຄວາມສູງເພື່ອຫຼີກເວັ້ນໂອກາດທີ່ຈະເຮັດໃຫ້ເກີດມີການຈຳແນກແກ່ເພດຍິງ

ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ເໝາະສົມສຳລັບພະນັກງານບາງບໍລິສັດ, ລວມທັງທີ່ປຶກສາ ແລະ ພະນັກງານລັດໂດຍສະເພາະກະຊວງ, ຂະແໜງ ການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຄຸ້ມຄອງນໍ້າ, ການປະເມີນຜົນກະທົບ ແລະ ພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ.

ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຈະຊ່ວຍປະກອບສ່ວນເພື່ອໃຫ້ຜູ້ວາງແຜນສາມາດເຂົ້າໃຈ, ກຳນົດ, ຄາດຄະເນເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາຄວາມແຕກໂຕນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ວາງເປົ້າໝາຍໃນໂຄງການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ. ຜ່ານມານີ້ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຍັງມີຄຳຖາມ ຊີ້ນຳໃຫ້ແກ່ພະນັກງານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການພັດທະນາ ແລະ ຄຸ້ມຄອງໂຄງການ ແລະ ແຜນການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າຕ່າງໆ. ເພື່ອເປັນບ່ອນອີງໃຫ້ແກ່ການເຊື່ອມໂຍງການປະຕິບັດຕົງຈິງໄດ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງຢູ່ໃນລະດັບໂຄງການ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນການປະຕິບັດນະໂຍບາຍ ແລະ ໂຄງສ້າງການບໍລິຫານເພື່ອແນໃສ່ສ້າງຄວາມກ່າວຫນ້າດ້ານຄວາມເທົ່າທຽມ ແລະ ສິດທິຂອງແມ່ຍິງ.

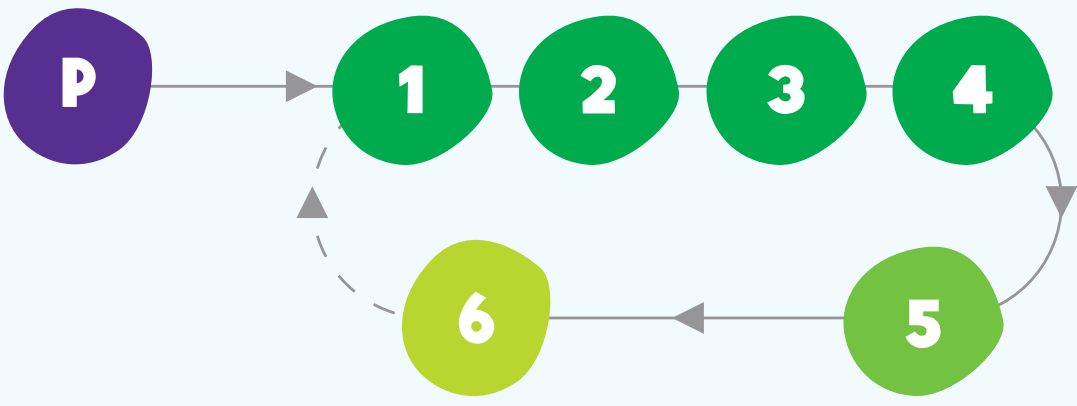
ການອອກແບບປຶ້ມຄູ່ມືແມ່ນມີລັກສະນະໃຫ້ສາມາດປັບໃຊ້ໄດ້ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ແລະ ງ່າຍດາຍ ຜູ້ອ່ານສາມາດເລືອກໃຊ້ໄດ້ຕາມຄວາມຕ້ອງການ. ປຶ້ມຄູ່ມືສະບັບນີ້ປະກອບມີ 6 ບາດກ້າວ ທີ່ກ່ຽວກັບຫຼັກການຂອງການອອກແບບ ແລະ ຄຸ້ມຄອງໂຄງການຂອງບາງບໍລິສັດ ແລະ ປຶ້ມສະບັບນີ້ບໍ່ແມ່ນນະໂຍບາຍ, ແຕ່ເປັນພຽງຂໍ້ມູນເພື່ອການນຳໃຊ້ໃນເປົ້າໝາຍສະເພາະ.

ພາກທີ 1-5 ຂອງຄູ່ມືສະບັບນີ້ແມ່ນເນື້ອກ່ຽວກັບຄວາມເປັນມາ ແລະ ຄວາມຫມາຍຄວາມສຳຄັນຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ; ຜົນປະໂຫຍດຂອງການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕໍ່ກັບພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ; ແລະ ເຫດຜົນວ່າ ເປັນຫຍັງການເຮັດທຸລະກິດທີ່ດີຕ້ອງມີການພິຈາລະນາຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງເພດຍິງ ແລະ ເພດຊາຍ.

ພາກທີ 6 ຄູ່ມືນີ້ແມ່ນການອະທິບາຍຂະບວນການຂອງການເຮັດການປະເມີນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ບັນດາເຄື່ອງມື, ລາຍການສຳລັບກວດສອບ ແລະ ຄຳຖາມຊີ້ນຳ ເພື່ອຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ອ່ານສາມາດຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການປະເມີນຜົນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນວົງຈອນການເຮັດທຸລະກິດ.

ນອກນີ້, ຍັງມີເອກະສານຊ້ອນທ້າຍປະກອບດ້ວຍຕົວຢ່າງຂອງການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນ 2 ແຫ່ງໃນປະຈຸບັນ ພ້ອມທັງຂໍ້ແນະນຳໃນການປັບປຸງ. ທີ່ມີແຫລ່ງຂໍ້ມູນ, ເອກະສານອ້າງອີງ ແລະ ການແປຄຳສັບວິຊາການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນວົງຈອນຂອງໂຄງການ

ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ປະກອບມີ 6 ພາກດັ່ງນີ້:

1. ພາກສະເໜີ

ໃນພາກທຳອິດແມ່ນການນຳສະເໜີແນວຄິດຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເຂື່ອນໄຟຟ້າ ໂດຍເຊື່ອມໂຍງເຖິງອຸສາຫະກຳຜະລິດໄຟຟ້າຈາກນຳ

2. ເປັນຫຍັງຈຶ່ງມີປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ ຍ້ອນຫຍັງ ແລະ ເຮັດແນວໃດ?

ໃນພາກນີ້ແມ່ນບັນລະຍາຍກ່ຽວກັບກຸ່ມຜູ້ນຳໃຊ້ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້, ໂຄງສ້າງຂອງປຶ້ມ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດໃນການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງມີການກວດສອບສະພາບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນເຂດລຸ່ມແມ່ນ້ຳຂອງ, ມີການວິເຄາະສະພາບສິດທິຂອງເພດຍິງ, ນິຕິກຳໃນລະດັບຊາດ ແລະ ສະພາບນະໂຍບາຍຕ່າງໆຢູ່ໃນປະເທດ ສປປ ລາວ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ຫວຽດນາມ ໂດຍມີຈຸດສຸມໃນການສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນຂະບວນການໃນການສ້າງຄວາມທ່ຽງທຳດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າໃນຂົງເຂດລຸ່ມນ້ຳຂອງ.

3. ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນມີຜົນດີຕໍ່ການເຮັດທຸລະກິດ. ສະພາບການປ່ຽນແປງໃຫມ່ ແລະ ໂອກາດ.

ພາກນີ້ແມ່ນການບັນລະຍາຍສະພາບການປະຕິບັດສິດທິຂອງແມ່ຍິງໃນໄລຍະຜ່ານມາຂອງຂົງເຂດເອກະຊົນທົ່ວໂລກ ແລະ ຂະບວນການອຸດສາຫະກຳພະລັງງານຈາກນຳ. ຊຶ່ງໄດ້ລົງເລິກດ້ານຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ຂະບວນການອຸດສາຫະກຳພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນຳມີຄວາມກົມກຽວກັບຮູບແບບການພັດທະນາແບບພົວພັນຫລາຍຝ່າຍ ແລະ ຂະບວນການອຸດສາຫະກຳອື່ນໆແນວໃດ.

4. ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ: ເຄື່ອງມືທີ່ສຳຄັນຍິ່ງສຳລັບນັກພັດທະນາ

ໃນພາກນີ້ຈະມີການນຳສະເໜີລາຍລະອຽດຂອງການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ວິທີການໃນການເຊື່ອມເຂົ້າໃນຂະບວນການຄຸ້ມຄອງໂຄງການ ແລະ ວົງຈອນຂອງທຸລະກິດ, ມີການສຶກສາໂອກາດໃນການເຊື່ອມເຂົ້າໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ເພື່ອເປັນຕົວຢ່າງໃຫ້ເຫັນແບບທີ່ດີ.

5. ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳ-ກ່ອນເຮັດໂຄງການໃນພາກນີ້ແມ່ນມີການເບິ່ງກ່ຽວກັບຄວາມສຳຄັນຂອງການເກັບກຳຂໍ້ມູນພື້ນຖານດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ໃນຂະບວນການວາງແຜນຍຸດທະສາດ ໂດຍມີການພິຈາລະນາປັດໃຈດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ, ສັງຄົມ ແລະ ເສດຖະກິດ ໃນລະດັບຂົງເຂດແມ່ນ້ຳ ໂດຍລວມ, ທີ່ລົງເລິກກ່ຽວກັບຄວາມສຳຄັນຂອງພັດທະນາຖານຂໍ້ມູນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂົງເຂດແມ່ນກ່ອນການຕັດສິນໃຈໃນການສ້າງເຂື່ອນເພື່ອອຳນວຍໃຫ້ເກີດການວິເຄາະທາງເລືອກໃນການນຳໃຊ້

ແມ່ນ້ຳ ແລະ ນ້ຳໃຫ້ແທດເໝາະກັບທຸກກຸ່ມຄົນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງບົນພື້ນຖານການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງເຂັ້ມແຂງ ແລະ ມີຄວາມເຂົ້າໃຈເປັນເອກະພາບກັນ, ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າຜົນເສຍຕ່າງໆ ຈະຖືກພິຈາລະນາເຂົ້າໃນຂະບວນການຕໍ່ລອງໃນການຕັດສິນໃຈໂດຍເນັ້ນໃສ່ການພິຈາລະນາຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ໂອກາດຕ່າງໆ.

6. ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ-ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນລະດັບໂຄງການ

ໃນພາກນີ້ຈະມີການບັນລະຍາຍກ່ຽວກັບ ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງເປັນບາດກ້າວ ໂດຍສຸມໃສ່ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນຂະບວນການພັດທະນາໂຄງການ. ຂໍ້ມູນໃນພາກນີ້ແມ່ນໄດ້ດັດປັບຈາກເຄື່ອງມືການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ທີ່ນິຍົມນຳໃຊ້ກັນຫລາຍໃນຂົງເຂດພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນຳຈຳນວນໜຶ່ງເຊັ່ນ: ເຄື່ອງມືໃນການເກັບຂໍ້ມູນ ແລະ ວິເຄາະສະຖິຕິແຍກເພດ ເພື່ອສ້າງຖານຂໍ້ມູນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເຄື່ອງມືໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສະພາບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຜົນກະທົບຂອງໂຄງການ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງສະໜອງຄຳຖາມຊັ້ນນຳໃນແຕ່ລະບາດກ້າວ ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານສາຍສຳພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ບົດບາດ, ໜ້າທີ່ ແລະ ອຳນາດ. ຜົນໄດ້ຮັບສູງສຸດແມ່ນການສ້າງແຜນປະຕິບັດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຂະບວນການໃນການທົບທວນ, ກວດສອບ ແລະ ລາຍງານຜົນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ.

ສະຫລຸບ

ເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ 1. HSAP ແລະ RSAT: ຈະເຮັດແນວໃດເພື່ອເຮັດ ໃຫ້ເຄື່ອງມືໃນຂະແໜງການອຸດສາຫະກຳພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນຳ ມີການປະເມີນບົດບາດຍິງ- ຊາຍ?

ພາກສຸດທ້າຍນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນພາບລວມຂອງການເຊື່ອມເອົາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນເຄື່ອງມືທີ່ກຳລັງຖືກສົ່ງເສີມໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງໃນປະຈຸບັນ2ອັນຄື:HSAP:ລະບຽບໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າໃດໜຶ່ງ ແລະ RSAT: ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າທັງໝົດໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳ.

ໃນພາກນີ້ຍັງປະກອບມີຂໍ້ແນະນຳໃນການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືເລົ່ານີ້ເພື່ອຮັບປະກັນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນວຽກເຊື່ອນໄຟຟ້າ.

ສ່ວນແຕ່ມນ້ຳແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນດ້ານການສ້າງລາຍຮັບ ແລະ ຮັບປະກັນ
ສະບຽງອາຫານໃນຄອບຄົວ. ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນວຽກຂອງແມ່ຍິງ.
ຮູບໂດຍ: Timothy Herbert/OxfamAUS

1. ພາກສະເໜີ

1.1 ຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈາກການສ້າງເຂື່ອນ

ການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ນກຳລັງຢູ່ໃນທ່າຂະຫຍາຍຕົວຢ່າງວ່ອງໄວ. ໃນນັ້ນປະເທດໄທ ແລະ ຫວຽດນາມແມ່ນໄດ້ພັດທະນາຊັບພະຍາກອນນ້ຳຂອງຕົນເອງຫມົດແລ້ວ ແລະ ມີຄວາມສົນໃຈທີ່ຍິ່ງບໍ່ທັນຊັດເຈນໃນການພັດທະນາໃນຂົງເຂດພູມມີພາກລາວ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ມຽນມາແມ່ນມີແຜນຈຳນວນຫລວງຫລາຍໃນການພັດທະນາແມ່ນ້ຳຂອງ. ໂດຍສະເພາະໃນລາວ ແລ້ວເຫັນວ່າເຂົາເຈົ້າມີຈຸດຍືນໃນການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າເພື່ອເຮັດໃຫ້ຕົນເອງກາຍເປັນຫມໍ້ໄຟແຫ່ງພູມມີພາກອາຊີຕາເວັນອອກ. ໂຄງການພັດທະນາຈຳນວນຫລວງຫລາຍໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ຢູ່ໃນສາຍນ້ຳດັ່ງກ່າວ.

ໃນເມື່ອມີໂຄງການໃຫມ່ຖືກສະເໜີ ແລະ ພັດທະນາຂຶ້ນ, ມັນກໍ່ຈະຊ່ວຍໃນການບໍລິຫານຊັບພະຍາກອນນ້ຳໃຫ້ດີ. ການປະເມີນຜົນກະທົບ ແລະ ວາງແຜນໃນລະດັບປະເທດ ແລະ ໃນລະດັບຂ້າມຊາຍແດນ ຕ້ອງເຮັດຢ່າງຕໍ່ເນື່ອງ ແລະ ເປັນລະບົບ.

ເຂື່ອນໄຟຟ້າໄດ້ປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການພັດທະນາປະເທດໃນຫລາຍໆປະເທດທົ່ວໂລກ. ເຖິງແມ່ນວ່າເຕັກໂນໂລຊີນີ້ຈະເກົ່າຖ້າທຽບໃສ່ການພັດທະນາພະລັງງານແບບນ້ຳໃຊ້ຄືນໃຫມ່ໄດ້ແບບອື່ນກໍ່ຕາມ ແຕ່ເຂື່ອນໄຟຟ້າຍັງຄົງມີບົດບາດສຳຄັນໃນລະບົບພະລັງງານຈາກນ້ຳ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ອຸດສາຫະກຳເຂື່ອນໄຟຟ້າກໍ່ເປັນທີ່ຮູ້ກັນດີໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງວ່າມີຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີໃຫ້ແກ່ແມ່ນ້ຳ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ. ນອກຈາກນັ້ນ, ເຂື່ອນໄຟຟ້າຍັງສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບຊຸມຊົນ ແລະ ປະຊາຊົນທີ່ອາໄສແມ່ນ້ຳ. ເຂື່ອນສາມາດປ່ຽນແປງການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນ້ຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ, ດິນ ແລະ ນ້ຳ; ປ່າທາມ; ປ່າໄມ້ ແລະ ສັດນ້ຳ, ໃນໄລຍະຕ່າງໆການສ້າງເຂື່ອນໄດ້ບົບບັງຄັບໃຫ້ປະຊາຊົນ ແລະ ຊຸມຊົນຕ້ອງຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ເຊິ່ງໄດ້ສ້າງຄວາມກົດດັນດ້ານຈິດຕະສາດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າ.

ທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ, ເດັກຊາຍ ແລະ ເດັກຍິງ, ໄວໜຸ່ມ ແລະ ຜູ້ສູງອາຍຸ, ຄົນພິການ ຫລື ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍ ຕ່າງກໍ່ໄດ້ປະສົບພົບພໍ້ຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວ. ຜົນກະທົບໄດ້ເຮັດໃຫ້ໂຄງສ້າງຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ວິຖີຊີວິດການເປັນຢູ່ລວມທັງທີ່ຢູ່ອາໄສຕ້ອງໄດ້ເລີ່ມໃຫມ່. ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງເພດຍິງ ແລະ ຊາຍໃນລະດັບຄອບຄົວ ແລະ ຊຸມຊົນກໍ່ຖືກກະທົບເຊັ່ນກັນ.

ໃນຫລາຍໆສັງຄົມ, ເພດຍິງແມ່ນມີພາລະແບກຫາບໃນການເຮັດວຽກໃນເຮືອນຊານສຳລັບຄອບຄົວ ແລະ ມີບົດບາດໜ້າທີ່ໃນຊຸມຊົນຢ່າງຫລວງຫລາຍ. ໂດຍສະເພາະໃນຊຸມຊົນ ທີ່ມີສາຍພົວພັນດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນາທຳ ມີຄວາມຕິດພັນສູງກັບຊັບພະຍາກອນດິນ ແລະ ນ້ຳ, ການປ່ຽນແປງທີ່ເກີດຈາກການເຮັດເຂື່ອນ ແມ່ນຍິ່ງເພີ່ມພາລະຢ່າງໜັກໜ່ວງ, ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແມ່ນສາເຫດເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມອິດຫວີຍອັນວ່າປະຊາຊົນສູນເສຍຊັບພະຍາກອນດ້ານເສດຖະກິດ, ວັດທະນາທຳ ແລະ ສັງຄົມ (Koenig 2002 ເຊິ່ງຄັດຈາກ Scudder 2005). ການປ່ຽນແປງທັງໝົດທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກການສ້າງເຂື່ອນນັ້ນ, ເພດຍິງແມ່ນໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຫລາຍກວ່າ.

ເຂື່ອນໄຟຟ້າໄດ້ປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການພັດທະນາຢ່າງຫລວງຫລາຍໃນທົ່ວໂລກ, ແຕ່ຜົນກະທົບທາງລົບຈາກມັນ ຕ້ອງບໍ່ຖືກລະເລີຍ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ ເຫັນວ່າຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວຍິ່ງບໍ່ທັນຖືກຍົກຂຶ້ນຫລາຍເທົ່າທີ່ຄວນ ແລະ ຫລາຍໆຄັ້ງ ຍິ່ງຖືກລະເລີຍ ໂດຍຖືກຕີລາຄາຕໍ່າ.

ເຊັ່ນດຽວກັນບັນຫາຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການກໍ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຖືກຍົກໃຫ້ເປັນບັນຫາສຳຄັນ.

ຜົນກະທົບທາງລົບທີ່ກ່າວມານັ້ນ ແມ່ນຄຶງກັນໃນທົ່ວໂລກ, ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ແມ່ນມີເນື້ອໃນສອດຄ່ອງກັບບົດຮຽນຕົວຈິງກັບປະສົບການທີ່ມີທິວງໄປ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ໄດ້ລິງເລິກໃນການຍົກບັນຫາຜົນກະທົບ ແລະ ໂອກາດດ້ານການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການພັດທະນາເຂື່ອນໃຫ້ມີເນື້ອໃນແທດເຫມາະກັບສະພາບໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ.

1.2 ຄວາມອ່ຽງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນອຸດສາຫະກຳພະລັງງານນ້ຳ

ເພດຊາຍແມ່ນມີບົດບາດສຳຄັນກວ່າເພດຍິງໃນຂົງເຂດອຸດສາຫະກຳພະລັງງານນ້ຳເຊັ່ນດຽວກັນກັບໃນຂະແໜງການວິສະວະກຳ ແລະ ໂຄງລ່າງພື້ນຖານຕ່າງໆ ເຊິ່ງມີມາຕັ້ງແຕ່ດົນນານແລ້ວ. ນັບຕັ້ງແຕ່ຂັ້ນຕອນການອອກແບບຈົນຮອດຂັ້ນຕອນການຍົກຍ້າຍຈັດສັນປະຊາຊົນແມ່ນມີເພດຊາຍເປັນຫົວໜ້າໃນການຊີ້ນຳ.

ແຕ່ກໍ່ຍັງມີຄວາມຫວັງວ່າ ມັນຈະປ່ຽນແປງດີຂຶ້ນ ເຖິງແມ່ນວ່າຈະປ່ຽນແປງຢ່າງຊ້າໆກໍ່ຕາມ. ໃນປະຈຸບັນເຫັນວ່າ ເພດຍິງມີສ່ວນຮ່ວມຫລາຍຂຶ້ນໃນຂະບວນການຂອງທຸລະກິດດ້ານພະລັງງານນ້ຳ ບໍ່ວ່າຈະໃນດ້ານສັງຄົມ, ສິ່ງແວດລ້ອມ, ດ້ານຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ດ້ານຄວາມຮັບຜິດຊອບຕໍ່ສັງຄົມ ແຕ່ໂດຍລວມແລ້ວກໍ່ຍັງໜ້ອຍຢູ່. ອຳນາດໃນການຕັດສິນໃຈຂອງເພດຍິງຢູ່ໃນລະດັບການນຳໃນໂຄງການພັດທະນາພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນ້ຳ ແລະ ບໍລິສັດຍັງໜ້ອຍ.

ຕົວຢ່າງໃນຄະນະຊີ້ນຳຂອງສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ ເຊິ່ງແມ່ນອົງກອນສູງສຸດຂອງຂະແໜງການດັ່ງກ່າວ ມີເພດຍິງພຽງແຕ່ 3 ທ່ານ ຈາກທັງໝົດ 22 ທ່ານ ເທົ່ານັ້ນ. ຜູ້ອຳນວຍການໃຫຍ່ ແລະ ຮອງທັງ 5 ທ່ານເປັນເພດຊາຍທັງໝົດ. ຢູ່ໃນບໍລິສັດຂະໜາດໃຫຍ່ຕ່າງໆໃນຂະແໜງການນີ້ກໍ່ມີລັກສະນະຄ້າຍຄືກັນເຊັ່ນ:

- ບໍລິສັດ China's Three Gorges Power Corporation ບໍ່ມີເພດຍິງ ໃນຕຳແໜ່ງຄະນະລິຫານເລີຍຈັກຄົນ
- ບໍລິສັດ Australia's Hydropower Tasmania ມີເພດຍິງ 5 ຕຳແໜ່ງຈາກທັງໝົດ 17 ຕຳແໜ່ງໃນຄະນະບໍລິຫານສູງສຸດ
- ບໍລິສັດ Norway's Statkraft ແມ່ນຂັ້ນຂ້າງດີຢູ່ ເພາະໃນຄະນະຊີ້ນຳປະກອບມີເພດຍິງ 5 ທ່ານ ແລະ ຊາຍ 6 ທ່ານ. ແຕ່ໃນຄະນະບໍລິຫານມີເພດຊາຍ 6 ທ່ານ ແລະ ຍິງທ່ານດຽວເທົ່ານັ້ນ.
- ບໍລິສັດ France's Electricity du France ແມ່ນມີເພດຍິງ 4 ທ່ານ ແລະ ຊາຍ 14 ທ່ານໃນຄະນະອຳນວຍການ. ສ່ວນໃນຄະນະຊີ້ນຳສູງສຸດແມ່ນປະກອບມີເພດຊາຍ 8 ທ່ານ ແລະ ຍິງທ່ານດຽວເທົ່ານັ້ນ.

ການຮັບປະກັນໃຫ້ມີຕົວແທນເພດຍິງເຂົ້າໃນໂຄງຮ່າງການຈັດຕັ້ງຂອງບໍລິສັດແມ່ນບາດກ້າວໜຶ່ງໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ເພດຍິງ. ນອກຈາກນັ້ນ, ການມີນະໂຍບາຍໃນການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າໃນການຮັບປະກັນສິດຂອງເພດຍິງ ແລະ ການມີນະໂຍບາຍໃນການເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການຕັດສິນໃຈບັນຫາຕ່າງໆມີການນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນຈາກການປະເມີນຜົນກະທົບ ແລະ ໂອກາດສຳລັບເພດຍິງແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນ ແລະ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ພະນັກງານສວນໃຫຍ່ໃນບໍລິສັດເຂົ້າໃຈ ແລະ ສາມາດປະຕິບັດໄດ້. ພະນັກງານຕ້ອງໄດ້ຮັບການຝຶກອົບຮົມ ແລະ ສະໜອງຊັບພະຍາກອນຢ່າງພຽງພໍໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດນະໂຍບາຍດັ່ງກ່າວໃນລະດັບໂຄງການ. ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຈະປະກອບສ່ວນຊ່ວຍໃຫ້ທິດທາງແກ່ບໍລິສັດໃນການບັນລຸໄດ້ການສ້າງຜົນປະໂຫຍດຢ່າງເທົ່າທຽມທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ.

1. China Three Gorges Power Corporation 2002-2010, Corporation Information, Management Team, viewed 14 August 2013, http://www.ctgpc.com/information/information_b.php

2. Hydro Tasmania 2013, About us, viewed 14 August 2013, <http://www.hydro.com.au/about-us/governance>

3. Statkraft n.d., Group management, viewed 14 August 2013, <http://www.statkraft.com/about-statkraft/organisation/group-management/>

4. EDF 2013, Board of directors, viewed 14 August 2013, <http://about-us.edf.com/governance/board-of-directors-43708.html>

ອ່າງເກັບນໍ້າຂອງເຂື່ອນນໍ້າເທີນ2 ແລະ ເຂດປ່າໄມ້ທີ່ຖືກນໍ້າຖ້ວມ, ສປປ ລາວ.
ຮູບໂດຍ : Michael Simon/OxfamAUS

1.3 ສະພາບລວມ-ເປັນຫຍັງບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈຶ່ງມີຄວາມສໍາຄັນ?

ຈະມີບັນຫາຫຍັງເກີດຂຶ້ນຖ້າເພດຊາຍເປັນການນໍາໃນຂົງເຂດອຸດສາຫະກຳ ແລະ ຕັດສິນໃຈທັງຫມົດໃນບໍລິສັດ?

“ເພດຍິງປະກອບແຮງງານປະມານ 40% ຂອງແຮງງານທັງຫມົດໃນໂລກ. ແຕ່ວ່າໃນຂະແໜງການບໍ່ແຮ່ ແລະ ກໍ່ສ້າງຕ່າງໆພັດມີເພດຍິງໜ້ອຍ. ຢູ່ໃນທຸກຂະແໜງການສໍາຄັນເພດຍິງມັກບໍ່ໄດ້ບັນຈຸຢູ່ໃນຂັ້ນບໍລິຫານ. ເພດຍິງຍັງຄົງພົບອຸປະສັກໃນການມີສ່ວນຮ່ວມໃນຕະຫລາດແຮງງານສໍາຄັນເຊັ່ນ: ການກົດກັນ, ຍ້ອນວັດທະນາທຳກ່ຽວກັບບົດບາດຂອງເພດຍິງ ແລະ ຄວາມສາມາດຂອງເຂົາເຈົ້າ.”
[IFC 2013, p. 2.]

ຂັ້ນນໍາໃນບໍລິສັດ ແລະ ໂຄງສ້າງນະໂຍບາຍຈະກຳນົດທິດທາງການພັດທະນາ ແລະ ບໍລິຫານໂຄງການຕ່າງໆ. ຕົວຢ່າງວ່າຖ້າບໍ່ມີເພດຍິງຢູ່ໃນລະດັບການຕັດສິນໃຈກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ການພິຈາລະນະດ້ານການສົ່ງເສີມສິດທິ, ລວມທັງຄວາມຕ້ອງການຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ໂອກາດເທົ່າທຽມກັນທັງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນລະດັບໂຄງການ ເປັນໄປໄດ້ຍາກ.

ໄລຍະຜ່ານມາ, ໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າຕ່າງໆ ມັກເຮັດໃຫ້ຄວາມລຳອຽງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໜັກໜ່ວງຂຶ້ນຕື່ມ ແລະ ສົ່ງຜົນກະທົບຢ່າງຫລວງຫລາຍຕໍ່ຖານະ ແລະ ບົດບາດຂອງເພດຍິງ ໃນລະດັບຄົວເຮືອນ ແລະ ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຖືກຍົກຍ້າຍຈັດສັນໃໝ່. ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບຜົນກະທົບທາງລົບເຊັ່ນ: ຊີວິດການເປັນຢູ່, ສຸຂະພາບ, ຈິດໃຈ, ຮ່າງກາຍ ຈາກການສ້າງເຂື່ອນຢ່າງໜັກໜ່ວງທີ່ເກີດຈາກການຖືກຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແລະ ການຈຳກັດການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ເຊິ່ງບັນຫາດັ່ງກ່າວໄດ້ຍົກຂຶ້ນເປັນປະເດັນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ (Scudder 2005; WCD 2000).

“ຖ້າບໍ່ເອົາໃຈໃສ່ຢ່າງຈິງຈັງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂັ້ນຕອນການວາງແຜນແລ້ວ, ແມ່ນເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບຂອງໂຄງການບໍ່ມີຄວາມດຸ່ນດຽງລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ. ແຕ່ໃນກໍລະນີຮ້າຍແຮງກວ່ານີ້ແມ່ນຈະກະຕຸ້ນໃຫ້ເກີດການແຕກໂຕນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ຫລາຍກວ່າເກົ່າ ແລະ ສົ່ງຜົນຕໍ່ຄວາມສົມດຸ່ນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ກ່ອນເລີ້ມໂຄງການ.”
(WCD 2000, p.114)

ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມການສ້າງເຂື່ອນເຊັ່ນດຽວກັນກັບ ໂຄງການສ້າງໂຄງລ່າງພື້ນຖານຕ່າງໆກໍ່ມີທ່າແຮງສໍາຄັນດ້ານສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ອົງການເຂື່ອນໂລກໄດ້ລະບຸໄວ້ວ່າ:

“...ບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນແນວຄວາມຄິດກ່ຽວກັບສາຍພົວພັນໜຶ່ງ, ການທີ່ເພດຍິງສາມາດເຂົ້າເຖິງຜົນປະໂຫຍດຈາກເຂື່ອນ ແມ່ນຍ້ອນຄວາມຈຳເປັນກໍ່ຕາມ ແຕ່ມັນຍັງບໍ່ພຽງພໍໃນການເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທາງບວກດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເທື່ອ.”

(WCD 2000, p.114-115)

ອົງການເຂື່ອນໂລກໄດ້ກຳນົດໄວ້ວ່າການສ້າງເຂື່ອນຕ້ອງເຄົາລົບສິດທິ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງໄປຄຽງຄູ່ກັບຜູ້ຊາຍ. ໂຄງລ່າງດ້ານນີ້ແມ່ນມີຂີດຄວາມສາມາດໃນການເຮັດໃຫ້ທັງຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດນຳກັນ. ຖ້າເຮັດຢ່າງຖືກຕ້ອງແລ້ວ ແມ່ນມີທ່າແຮງຈະຊ່ວຍການປັບປຸງບົດບາດສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້.

ການສຶກສາກ່ຽວກັບການປົກປັກຮັກສາຟາ ແລະ ການ
ປະມົງຂຸມຊີນ ແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນຕໍ່ການດໍາລົງຊີວິດ
ແບບຍືນຍົງ, ສປປ ລາວ.
ຮູບ ໂດຍ : Jerry Galea/OxfamAUS

2. ເປັນຫຍັງຈຶ່ງມີບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ ແລະ ດຽວນີ້?

2.1 ແມ່ນໃຜຄວນໃຊ້ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້?

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຖືກຂຽນຂຶ້ນ ເພື່ອສົ່ງເສີມໃຫ້ເກີດການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫລາຍຂຶ້ນໃນການສ້າງເຂື່ອນ, ຈຸດປະສົງໃນການຊ່ວຍເຫລືອພະນັກງານໃນບໍລິສັດທີ່ເຮັດເຂື່ອນໃນການປະເມີນຜົນກະທົບ ແລະ ຈັດການກັບຄວາມສ່ຽງໃນການພັດທະນາໂຄງການໄຟຟ້ານໍ້າຕົກເປັນແຕ່ລະໄລຍະ ເພື່ອສຸກຍູ້ໃນການຕັດສິນໃຈໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໃຫ້ເອົາໃຈໃສ່ໃນການພິຈາລະນາຜົນກະທົບ, ສິດ ແລະ ໂອກາດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ.

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ປະກອບມີເຄື່ອງມືຕ່າງໆທີ່ເປັນປະໂຫຍດສໍາລັບພະນັກງານໃນບໍລິສັດເຮັດເຂື່ອນ ແລະ ພະນັກງານລັດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນການພັດທະນາ ແລະ ຄຸ້ມຄອງເຂື່ອນ.

ມັນໄດ້ຖືກອອກແບບໃຫ້ເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າໃນຂະບວນການການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມທີ່ມີມາກ່ອນແລ້ວ ໂດຍຫວັງວ່າທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນທຸລະກິດພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນໍ້າສາມາດນໍາໃຊ້ມັນໄດ້. ບໍ່ແມ່ນສະເພາະແຕ່ໃນລະດັບຊຸມຊົນ ຫລື ຂະແໜງການຄຸ້ມຄອງສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມເທົ່ານັ້ນ.

2.2 ປະໂຫຍດຂອງບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຢູ່ໃສ?

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຖືກອອກແບບເພື່ອຊີ້ແຈງວ່າ:

- ເປັນຫຍັງການວາງແຜນທີ່ເອົາໃຈໃສ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃຫ້ຫລາຍຂຶ້ນຈຶ່ງຊ່ວຍໃຫ້ໂຄງການສ້າງຜົນປະໂຫຍດໄດ້ຢ່າງຍືນຍົງ;
- ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະຊ່ວຍປັບປຸງໂຄງການໄດ້ແນວໃດ;ແລະ
- ເປັນຫຍັງການເອົາເພດຍິງເປັນໃຈກາງໃນຂະບວນການປະເມີນຢ່າງສະເໝີຕົ້ນສະເໝີປາຍ, ໃນຂະບວນການວາງແຜນ ແລະ ຕັດສິນໃຈຈະເຮັດໃຫ້ໂຄງການດໍາເນີນໄປໃນທິດທາງທີ່ດີກວ່າ.

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ປະກອບສ່ວນຊ່ວຍໃຫ້ມີການເອົາໃຈໃສ່ໃນການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການວາງແຜນ ແລະ ຄຸ້ມຄອງຂຶ້ນກໍ່ຊັບພະຍາກອນນໍ້າບິນພື້ນຖານການຮັບປະກັນໃຫ້ຄໍາຄິດເຫັນ, ຄວາມສົນໃຈ ແລະ ສິດທິຂອງເພດຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ຮັບການພິຈາລະນາຢ່າງເທົ່າທຽມກັນເຊິ່ງຈະເຮັດໃຫ້ຜົນກະທົບທາງລົບທີ່ເກີດກັບແມ່ຍິງຫນ້ອຍລົງທີ່ສຸດ. ການມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງແທ້ຈິງໃນຂະບວນການຕ່າງໆ ເພາະວ່າການຕັດສິນໃຈແມ່ນກຸນແຈສໍາຄັນ.

ມີຫລາຍກໍລະນີຫລັງຈາກໄດ້ເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສ້າງແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍອາດເຮັດໃຫ້ເກີດການປັບປຸງໂຄງການໄດ້ ເນື່ອງຈາກວ່າມັນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຈັດສັນຊັບພະຍາກອນຫລາຍຂຶ້ນເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ, ຊ່ວຍໃນການປັບຕົວຫລື ຊ່ວຍແມ່ຍິງໃຫ້ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫລາຍຂຶ້ນ. ໃນບາງຄັ້ງໄດ້ເຮັດໃຫ້ໂຄງການຕ້ອງເລື່ອນອອກໄປ ຫລື ຖືກຍົກເລີກ, ການປະເມີນຜົນບົດບາດຍິງຊາຍສາມາດເປັນເຄື່ອງມືໃນການກໍາຈັດຄວາມສ່ຽງ. ເມື່ອເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວຖືກນໍາໃຊ້ຢ່າງເຕັມທີ່ ມັນສາມາດຊ່ວຍໂຄງການປັບປຸງແຜນການຊ່ວຍເຫລືອຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໃຫ້ເກີດຄວາມຍືນຍົງຫລາຍຂຶ້ນ.

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ສະບັບນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນຄວາມສໍາຄັນ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດຂອງຫລາຍໆ ຄູ່ມື ແລະ ເຄື່ອງມືຕ່າງໆ ທີ່ໄດ້ຖືກນໍາໃຊ້ແລ້ວໃນບໍລິສັດເອກະຊົນທີ່ສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ ແລະ ໃນພາກລັດ. ນອກຈາກນັ້ນຍັງເປັນເອກະສານອ້າງອີງໃຫ້ແກ່ບໍລິສັດທີ່ປຶກສາທີ່ເຮັດຫນ້າທີ່ຊ່ວຍບໍລິສັດໃຫ້ບັນລຸຜົນໄດ້ຕາມຄາດຫມາຍ. ເຄື່ອງມືເລົ່ານັ້ນຖືກນໍາໃຊ້ຢ່າງແຜ່ຫລາຍ ແລະ ມີຜົນດີ. ອົງການຜູ້ສະໜອງທຶນໃນການສ້າງເຂື່ອນກໍ່ໄດ້ດັດສິມ ແລະ ສົ່ງເສີມໃຫ້ເກີດການນໍາໃຊ້ເວົ້າລວມແລ້ວເຫັນວ່າເຄື່ອງມືເລົ່ານັ້ນໄດ້ຖືກນໍາໃຊ້ແທ້ ແລະ ໄດ້ສ້າງຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ໂຄງການຕ່າງໆ.

ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ໄດ້ນໍາໃຊ້ເຄື່ອງມືໃຫມ່ທີ່ຫາກໍ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າ ແລະ ໄດ້ສຶກສາເບິ່ງວ່າຈະເຊື່ອມເອົາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວໄດ້ແນວໃດ ແລະ ໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ແນະນໍາໃນການປະຕິບັດໃຫ້ໄດ້ຮັບຜົນດີ.

ນອກຈາກນັ້ນ, ບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຍັງໄດ້ກໍານົດບັນດາເງື່ອນໄຂ ແລະ ຄໍາຖາມຕ່າງໆ ໃສ່ເຄື່ອງມືເລົ່ານັ້ນເພື່ອເປັນການສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນສະພາບການພັດທະນາພະລັງງານຈາກນໍ້າ. ພວກເຮົາຫວັງວ່າບຶ້ມຄູ່ມືນີ້ຈະປະກອບສ່ວນຕົ້ນຕໍໃສ່ຊຸດເຄື່ອງມືໃນການພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ຊ່ວຍໃຫ້ພາກລັດສາມາດເຮັດການຕິດຕາມກວດກາບັນດາໂຄງການຕ່າງໆໄດ້ຢ່າງມີປະສິດທິຜົນ.

2.3 ສະພາບທາງດ້ານນິຕິກຳ ແລະ ນະໂຍບາຍໃນຂົງເຂດ ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ

ການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມແມ່ນ ເປັນໄປຢ່າງໄວວາ. ນະໂຍບາຍ ແລະ ນິຕິກຳຂອງພາກລັດມີບົດ ບາດສຳຄັນໃນການເຮັດໃຫ້ເອກະຊົນ ແລະ ຜູ້ສະໜອງທຶນໃນການ ສ້າງເຂື່ອນປັບປຸງ ການປະຕິບັດບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ເຊິ່ງຈະໄດ້ອະທິ ບາຍຕື່ມໃນພາກຕໍ່ໄປ.

ໃນປະເທດລາວ, ຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍກໍ່ມີລັດຖະທຳມະນູນ, ກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍຕ່າງໆ ທີ່ສົ່ງເສີມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມກ້າວໜ້າຂອງແມ່ຍິງ. ເປັນພາຄີ ແລະ ໃຫ້ສັດຕະຍາ ບັນດາການປະຕິບັດສິນທິສັນຍາດ້ານສິດທິມະນຸດ ເຊິ່ງແມ່ນພັນທະ ອັນໜຶ່ງທີ່ລັດຖະບານຕ້ອງໄດ້ປະຕິບັດ. ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວຍັງມີ ວ່າແມ່ນ້ຳຂອງໄຫລຜ່ານຫລາຍປະເທດ, ດັ່ງນັ້ນຈິ່ງຍັງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ ມີການພິຈາລະນາຕື່ມອີກດ້ານການບໍລິຫານຈັດການໃນລະດັບພູມ ມີພາກ.

ການສົນທະນາຕໍ່ໄປນີ້ຈະສຶກສາສະພາບດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ນະ ໂຍບາຍໃນການເຊື່ອມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ການວິເຄາະໃນລະ ດັບຊາດ. ຈະມີການສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມຄາດຫວັງຂອງລັດ ຖະບານໃນຕໍ່ກັບອົງການທີ່ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການ ແລະ ຕໍ່ພາກ ເອກະຊົນດ້ານການເຊື່ອມເອົາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ຮັບປະກັນ ຜົນໄດ້ຮັບ. ພາກນີ້ແມ່ນການສະຫຼຸບຫຍໍ້ການວິເຄາະແບບລະອຽດ ຂອງແຕ່ລະປະເທດ (Simpson 2013).

ເຖິງແມ່ນວ່າລັດຖະບານທັງສາມປະເທດຈະມີນະໂຍບາຍໃນການ ສົ່ງເສີມຄວາມສະເໝີພາບຍິ່ງ-ຊາຍໃຫ້ແກ່ປະຊາກອນຂອງ ຕົນເອງກໍ່ຕາມ, ແຕ່ມັນກໍ່ຍັງມີຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ສິ່ງທ້າທາຍດ້ານການ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ການຕິດຕາມ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດນະໂຍບາຍ ແລະ ກົດໝາຍຕ່າງໆໃນໂຄງການສ້າງເຂື່ອນ. ຊ່ອງຫວ່າງດ້ານການ ປະຕິບັດນະໂຍບາຍຂອງລັດຕໍ່ສິດ ແລະ ພັນທະຂອງໜວຍງານເອ ກະຊົນແມ່ນສິ່ງຕົ້ນຕໍທີ່ເຮັດໃຫ້ເກີດມີຜົນກະທົບທາງລົບຕໍ່ບົດບາດ ຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ຜົນກະທົບດ້ານອື່ນໆຕໍ່ກັບຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ຈາກໂຄງການ. ນີ້ແມ່ນສະພາບທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນຂະແໜງການເອກະ ຊົນໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ.

ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ສັງຄົມແມ່ນ້ຳຂອງ

ເພື່ອໃຫ້ທ່ານສາດມາເຫັນໄດ້ວ່າເປັນຫຍັງແຕ່ລະປະເທດເປົ້າ ຫມາຍຈິ່ງມີລະບົບນະໂຍບາຍ ແລະ ນິຕິກຳຄວາມວາງແຜນທີ່ເອົາ ໃຈໃສ່ຕໍ່ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ລວງທັງຮີດຄອງປະເພນີ ຂອງທ້ອງຖິ່ນ ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍກ່ອນ.

ສຳລັບປະເທດຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍເຫັນວ່າມີຄວາມຕິດພັນ ກັບປະຫວັດສາດ ແລະ ວັດທະນາທຳຂອງຄົນກຸ່ມໃຫຍ່. ໃນເບື້ອງ ຂອງປະຫວັດສາດແລ້ວ, ຜູ້ຊາຍຈະເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວ ແລະ ແມ່ ຍິງເຮັດບົດບາດສອງລົງມາໂດຍຮັບໃຊ້ຜົວ ແລະ ຄອບຄົວ. ສະນັ້ນ ຈິ່ງເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງບໍ່ໄດ້ຮັບການສຶກສາ ແລະ ມີສິດພຽງແຕ່ໜ້ອຍ ດຽວໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈນອກຄົວເຮືອນ.(ADB 2012; Tran 2001).

ໃນຫວຽດນາມປະເພນີດັ່ງກ່າວແມ່ນມີຈຸດເລີ່ມຕົ້ນມາຈາກບັນດາ ເຜົາ Confucian; ສ່ວນປະເທດກຳປູເຈຍ ແມ່ນມາຈາກຮີດຄອງກ່ຽວ ກັບຫລັກການປະພຶດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍທີ່ເອີ້ນວ່າ Chhab Srey ແລະ Chhab Bros.

ສຳລັບເຜົາລາວລຸ່ມເຊິ່ງມີສັດສ່ວນ 67% ຂອງປະຊາກອນທັງໝົດ ໃນລາວເຫັນວ່າແມ່ຍິງມີບົດບາດໃນການເປັນຜູ້ນຳຫລາຍສົມຄວນ (ADB 2012). ຫມາຍຄວາມວ່າ ແມ່ຍິງມີບົດບາດໃນຄອບຄົວສູງ ແລະ ຄອບຄອງທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນທີ່ສືບທອດມູນຈາກພໍ່ແມ່ (FAO 2012). ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ຊົນເຜົາອື່ນໆໃນລາວສ່ວນຫລາຍແລ້ວ ແມ່ນຄືກັນກັບໃນຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍ ເຊິ່ງຍັງຄົງຖືຮີດໃນການ ເອົາເມຍຫລາຍຄົນ ຫລື ແຕ່ງເອົາເມຍທີ່ອ້າຍນ້ອຍ (FAO 2012). ປະ ເທດລາວໄດ້ຖືກຈັດໃນອຳດັບທີ 139 ອອກຈາກ 186 ປະເທດໃນດັດຊະ ນີຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ໃນປີ 2012 (UNDP 2012). ສ່ວນກຳປູເຈຍແມ່ນຢູ່ອຳດັບ138 ແລະ ຫວຽດນາມແມ່ນອຳ ດັບທີ 127 (UNDP 2012).

ລະບົບນິຕິກຳ ແລະ ນະໂຍບາຍລະດັບຊາດ

ລັດຖະທຳມະນູນຂອງທັງສາມປະເທດ ໄດ້ຮັບຮອງສິດທິຂອງພົນລະ ເມືອງທັງໝົດຢ່າງເທົ່າທຽມກັນພາຍໃຕ້ກອບຂອງກົດໝາຍ ເຊິ່ງໄດ້ ຮັບຮອງສິດຂອງແມ່ຍິງໃນຄອບຄົວຢ່າງເທົ່າທຽມ. ລັດຖະທຳມະນູນ ຂອງລາວ ແລະ ກຳປູເຈຍໄດ້ກຳນົດໃຫ້ລັດຖະບານຊຸກຍູ້ສົ່ງເສີມໃຫ້ມີ ການພັດທະນາເພດຍິງໃຫ້ມີຄວາມກ້າວໜ້າ. ໃນຫວຽດນາມ ແລະ ກຳ ປູເຈຍກໍ່ໄດ້ກຳນົດຂໍ້ທ້າມສະເພາະໃນການຕ້ານການຈຳແນກເພດຍິງ. ໃນລາວ ແລະ ຫວຽດນາມໄດ້ນຳເອົາສິດທິ ແມ່ຍິງເຊື່ອມເຂົ້າໃນນະໂຍ ບາຍການສົ່ງເສີມຄວາມກ້າວໜ້າຂອງແມ່ຍິງ, ດ້ານເສດຖະກິດ, ວັດ ທະນະທຳ-ສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງ.

ທັງສາມປະເທດຕ່າງໆກໍ່ມີການເຊື່ອມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍເຂົ້າໃນກົດຈະ ກຳການພັດທະນາຂອງຕົນເອງໂດຍໄດ້ເຊື່ອມເຂົ້າໃນບາງກະຊວງທີ່ ກ່ຽວຂ້ອງກັບການສ້າງເຂື່ອນ. ຕົວຢ່າງ, ກະຊວງອຸດສາຫະກຳ, ບໍ່ແຮ່ ແລະ ພະລັງງານຂອງປະເທດກຳປູເຈຍໄດ້ສ້າງໜ່ວຍງານ ແລະ ມີ ແຜນປະຕິບັດກ່ຽວກັບການເຊື່ອມສາມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ໃນກະ ຊວງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມຂອງຫວຽດນາມແມ່ນ ມີແຜນປະຕິບັດດ້ານການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າ ແລະ ຄວາມເທົ່າທຽມ ໃຫ້ແກ່ເພດຍິງເຊິ່ງປະກອບມີແຜນປະຕິບັດງານ ແລະ ກົດໝາຍໃນການ ເຊື່ອມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ເຂົ້າໃນການວາງແຜນ ແລະ ຈັດການຊັບພະຍາ ກອນນ້ຳ. ເວົ້າລວມແລ້ວໃນແຕ່ລະປະເທດແມ່ນມີຮູບການສະເພາະ ໃນການສົ່ງເສີມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ເຖິງວ່າມີປະສິທິຜົນຫລາຍແຕ່ໃນຂະ ແໜງການໄຟຟ້າ ແລະ ການພັດທະນາເຂື່ອນຈະໄດ້ສືບຕໍ່ສຶກສາຕື່ມ ອີກ.⁷

ການພັດທະນາ ແລະ ສິດຂອງແມ່ຍິງ

ໃນສາມປະເທດນີ້, ມີພຽງກຳປູເຈຍເທົ່ານັ້ນທີ່ຍັງບໍ່ທັນມີກົດໝາຍໃນ ການປົກປ້ອງ ແລະ ສົ່ງເສີມຄວາມສະເໝີພາບຍິ່ງ-ຊາຍ. ກົດໝາຍ ວ່າດ້ວຍ ຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍໃນຫວຽດນາມ (2006) ມີເປົ້າຫມາຍໃນການ “ຮັບປະກັນຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ດ້ານການເມືອງ, ເສດຖະກິດ, ວັດທະນາທຳ, ສັງຄົມ ແລະ ຄອບຄົວ ໃນທຸກໆຂັ້ນ; ເພື່ອສະໜັບສະໜູນ ແລະ ສ້າງເງື່ອນໄຂໃຫ້ແກ່ຍິງ ແລະ ຊາຍໃນການສະແດງອອກ ແລະ ໄດ້ຮັບໂອກາດໃນການມີສ່ວນ ຮ່ວມ ໃນຂະບວນການການພັດທະນາ ແລະ ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດ ຈາກການພັດທະນາ”. ໃນຂົງເຂດຄວາມຍຸດຕິທຳທີ່ທຳຂອງບົດບາດ ຍິ່ງ-ຊາຍໃນການສ້າງເຂື່ອນແລ້ວເຫັນວ່າຄຳເວົ້າບັນທັດສຸດທ້າຍນີ້ ກ່ຽວຂ້ອງຫລາຍໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍການປົກປ້ອງ ແລະ ພັດທະ ນາແມ່ຍິງ ຂອງສປປ ລາວ (2004) ກໍ່ສົ່ງເສີມຄວາມເທົ່າທຽມໃນ ການ “ພັດທະນາຕົນເອງ”, ທັງຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ຮັບໂອກາດຢ່າງເທົ່າ ທຽມກັນດ້ານການເມືອງ, ເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນາທຳ, ສາຍພົວພັນໃນຄອບຄົວ, ການປ້ອງກັນຊາດປ້ອງກັນຄວາມສະຫງົບ ແລະ ການພົວພັນການຕ່າງປະເທດ...” ທັງສາມປະເທດຕ່າງໆກໍ່ມີແຜນ ຍຸດທະສາດລະດັບຊາດ ແລະ ໂຄງການຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວພັນກັບການພັດ

5. ບົດລາຍງານຕ່າງໆກ່ຽວກັບລາວ, ຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍ ເຊິ່ງສາມາດສວໂຫລດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual
6. ໄດ້ຄິດໄລ່ໂດຍອີງໃສ່ຕົວຊີ້ວັດດ້ານການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ, ດ້ານສຸຂະພາບຈະເລີນພັນ ແລະ ແຮງງານ
7. ອົງການແມ່ນ້ຳຂອງ, ເຮັດວຽກກັບອົງການ GIZ ໃນການກຳນົດກອບເພື່ອສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າດ້ານການພິຈາລະນາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ໂດຍມີຄະນະເຮັດວຽກ ແລະ ແຜນງານເຊື່ອມໂຍງໃນວຽກດ້ານຄວາມຍືນ ຍົງຂອງເຂື່ອນ.

ທະນາແມ່ຍິງ. ຍຸດທະສາດລະດັບຊາດ ການສົ່ງເສີມບົດບາດຍິງ-ຊາຍຂອງ ສສ ຫວຽດນາມ 2010-2020, ຍຸດທະສາດລະດັບຊາດດ້ານການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າໃຫ້ແກ່ເພດຍິງ 2011-2015 ຂອງປະເທດລາວ ແລະ ຍຸດທະສາດ Neary Rattanak III (2009-2013) ຂອງປະເທດກຳປູເຈຍ ຕ່າງກໍ່ມີເປົ້າໝາຍຄ້າຍຄືກັນເຊັ່ນ: ການປັບປຸງການສຶກສາ, ສຸຂະພາບ, ວຽກເຮັດງານທຳ, ການມີສ່ວນຮ່ວມດ້ານການເມືອງ ແລະ ການສ້າງຈິດສຳນຶກ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການເຊື່ອມສານເຂົ້າໃນກົນຈັກການຈັດຕັ້ງໃນລັດຖະບານ. ຍຸດທະສາດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການພັດທະນາກະສິກຳ ແລະ ພັດທະນາຊຸມນະບົດຂອງຫວຽດນາມ (2005) ມີເປົ້າໝາຍໃນການປັບປຸງ ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງເພດຍິງ ໃນການຄຸ້ມຄອງຊັບພະຍາກອນດິນ, ນ້ຳ, ໂຄງລ່າງພື້ນຖານ, ສິນເຊື່ອ ແລະ ການບໍລິການຕ່າງໆ [ດ້ານກະສິກຳ ແລະ ການພັດທະນາຊຸມນະບົດ]. ຍິງໄປກວ່ານັ້ນ, ຍຸດທະສາດຍິງໄດ້ແນະນຳໃຫ້ “ຕັ້ງຄາດຫມາຍດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ລະບົບການຕິດຕາມປະເມີນຜົນແຍກເພດໃຫ້ເປັນເຄື່ອງມືໜຶ່ງໃນການພັດທະນານະໂຍບາຍ, ແຜນ, ແຜນງານ ແລະ ໂຄງການຕ່າງໆ”. ມີອາດຈະ ແມ່ນ ຍຸດທະສາດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໂດຍກົງທີ່ສຸດ ເພື່ອໃຊ້ໃນການຕັ້ງຄາດຫມາຍກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງເພດຍິງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກການສ້າງເຂື່ອນ.

ການພັດທະນາ, ຄົນທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍ

ຂໍ້ແນະນຳໃນການທົດແທນຜົນກະທົບ ແລະ ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານຈາກໂຄງການພັດທະນາປີ 2005 ຂອງສປປ ລາວໄດ້ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການພັດທະນາແຜນພັດທະນາສະເພາະສຳລັບຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍໃນກໍລະນີທີ່ໂຄງການຈະກໍ່ຜົນກະທົບຕໍ່ເຂົາເຈົ້າ. ນະໂຍບາຍອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນສາມປະເທດແມ່ນບັນດານິຕິກຳດ້ານການລຶບລ້າງການຈຳແນກ ແລະ ການປັບປຸງການບໍລິການໃຫ້ແກ່ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍຕ່າງໆ. ບໍ່ວ່າຈະເປັນຍຸດທະສາດໃນການເຕີບໃຫຍ່ ແລະ ລຶບລ້າງຄວາມທຸກຍາກໃນລາວ ແລະ ຫວຽດນາມ ແລະ ກົດຫມາຍວ່າດ້ວຍຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ (2006)ຕ່າງກໍ່ຮັບຮູ້ເຖິງຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຕ່າງໆທີ່ເພດຍິງໃນຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍພົບພໍ້

ແຕ່ໂດຍລວມແລ້ວເຫັນວ່າຍັງຂາດນະໂຍບາຍ ຫລື ນິຕິກຳສະເພາະທີ່ນຳສູ່ການປ່ຽນແປງສະພາບການຂອງຜົນກະທົບທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບຊຸມຊົນທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍຈາກການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າຈາກນ້ຳ.

ສິດທິດ້ານທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ

ສິດໃນການສືບສູນ ແລະ ຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງແມ່ນໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງໃນທັງສາມປະເທດ ໂດຍມີລະບຸໃນກົດຫມາຍທີ່ດິນ, ກົດຫມາຍຊັບສິນ ແລະ ກົດຫມາຍຊັບພະຍາກອນ. ເຊິ່ງຮັບຮູ້ວ່າດິນຂອງຜິວແມຍ (ຮວມທັງໃນກໍລະນີຖືກຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ) ແມ່ນເປັນຂອງທັງສອງຄົນ ທັງຜິວ ແລະ ເມຍ ແລະ ໃບຕາດິນຕ້ອງອອກຊື່ຂອງທັງສອງຄົນພ້ອມກັນ.

ດຳລັດຍ່ອຍວ່າດ້ວຍການສຳປະທານທີ່ດິນສັງຄົມ ໃນກຳປູເຈຍ (2003) ຮັບປະກັນສິດຂອງແມ່ຍິງທີ່ເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວໃນການມີສ່ວນຮ່ວມໃນແຜນງານການສຳປະທານທີ່ດິນສັງຄົມ,¹⁰ ເຊິ່ງໄດ້ຊ່ວຍສະໜັບສະໜູນໃຫ້ແມ່ຍິງທີ່ມີຄວາມສ່ຽງສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ. ນິຕິກຳນີ້ມີຄວາມສຳຄັນໃນບັນດາໂຄງການພັດທະນາເຂື່ອນທີ່ແຕະຕ້ອງບັນຫາທີ່ດິນ, ຊັບສິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຕ່າງໆ.

ແຜນພັດທະນາລະດັບຊາດຕ່າງໆ

ໃນສາມປະເທດນັ້ນ, ສປປ ລາວມີແຜນຍຸດທະສາດແຫ່ງຊາດດ້ານການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍດີກວ່າໝູ່. ແຜນພັດທະນາເສດຖະກິດ-ສັງຄົມຄັ້ງທີ7 (2011-2015) ໄດ້ຈັດເອົາການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າເປັນບູລິມະສິດໃນການພັດທະນາ ແລະ ໄດ້ກຳນົດມີກິດຈະກຳຫລາຍຢ່າງໃນການສ້າງຂີດຄວາມສາມາດໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງໃນການມີສ່ວນຮ່ວມໃນການສະແດງອອກດ້ານການເມືອງ ແລະ ການພັດທະນາເສດຖະກິດ; ການເພີ່ມການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງໃນຂັ້ນແຂວງ ແລະ ໃນຂະແໜງການຕ່າງໆ ໂດຍໃຫ້ເຊື່ອມບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການວາງແຜນ; ຮັບປະກັນໃຫ້ແມ່ຍິງເຂົ້າເຖິງສິດ; ແລະ ເພີ່ມທະວີການຄົ້ນຄວ້າດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເພື່ອຮັບໃຊ້ການແກ້ໄຂບັນຫາຂ້າງເທິງ.

ໃນຍຸດທະສາດການເຕີບໃຫຍ່ ແລະ ລຶບລ້າງຄວາມທຸກຍາກແຫ່ງຊາດຂອງ ສປປ ລາວໄດ້ເນັ້ນເອົາຂະແໜງການພະລັງງານນໍ້າເປັນສິ່ງດຶງດູດການລົງທຶນຈາກຕ່າງປະເທດ ເຊິ່ງໃນນັ້ນ ໄດ້ມີພາກໜຶ່ງທີ່ເວົ້າກ່ຽວກັບຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການລຸດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ ເຊິ່ງປະກອບມີແຜນການປະຕິບັດທີ່ຈະແຈ້ງໃນການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນຂະແໜງການກະສິກຳ, ສຶກສາ, ສາທາລະນະສຸກ, ການຄົມມະນາຄົມ ແລະ ດ້ານການປະກອບຄຳຄິດເຫັນໃນການເມືອງ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ແຜນພັດທະນາຕ່າງໆໃນຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍ ດ້ານການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຍັງຂາດການກຳນົດວິທີການສະເພາະ ແລະ ເປົ້າໝາຍ.

ການພັດທະນາໃນຂະແໜງພະລັງງານ

ຢູ່ສປປລາວມີວິໄສທັດຢ່າງຈະແຈ້ງໃນການລົງທຶນເຂົ້າໃນການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າຂະໜາດໃຫຍ່ ແລະ ນຳໃຊ້ການລົງທຶນ ແລະ ໂຄງການພັດທະນາຕ່າງໆເຂົ້າໃນການຮັບປະກັນການສົ່ງເສີມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ເວົ້າສະເພາະໃນຍຸດທະສາດການພັດທະນາພະລັງງານທົດແທນ (2011) ກໍ່ໄດ້ມີການກຳນົດ ໃຫ້ການເພີ່ມຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຈຸດປະສົງຫລັກອັນໜຶ່ງຂອງຍຸດທະສາດ “ພັດທະນາຄວາມຍືນຍົງຂອງສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມຜ່ານການບັງຄັບໃຊ້ບັນດາກົດລະບຽບເພື່ອຮັບປະກັນດ້ານສະບຽງອາຫານ, ການເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນທີ່ດິນຢ່າງພຽງພໍໃຫ້ແກ່ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆໂດຍສະເພາະແມ່ຍິງໃນການພັດທະນາຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງເຂົາເຈົ້າ.” ເຖິງແມ່ນວ່າຍຸດທະສາດດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ເວົ້າເຖິງວິທີການໃນການບັນລຸຈຸດປະສົງກໍ່ຕາມ, ແຕ່ໃນບົດແນະນຳດ້ານການທົດແທນຜົນກະທົບ ແລະ ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານຈາກໂຄງການພັດທະນາ (2005) ໄດ້ລະບຸໃຫ້ມີການເກັບຂໍ້ມູນຢ່າງລະອຽດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການວາງແຜນທີ່ເອົາໃຈໃສ່ສິດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຫວັງວ່າບົດແນະນຳໃຫມ່ດ້ານການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມຈະຍັງມີການເອົາໃຈໃສ່ຢ່າງຈິງຈັງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຫຼາຍກວ່າເກົ່າ.

ສ່ວນກົດຫມາຍ ແລະ ຍຸດທະສາດດ້ານພະລັງງານ, ໄຟຟ້າ, ການວາງແຜນການລົງທຶນ ແລະ ການພັດທະນາແມ່ນຍັງຂາດບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢູ່. ເຊັ່ນດຽວກັນກັບໃນກຳປູເຈຍ, ການວາງແຜນກ່ຽວກັບພະລັງງານ ແລະ ໄຟຟ້າຍັງບໍ່ມີຄຳຫມັ້ນສັ້ນຍາ ແລະ ການພິຈະລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງຈະແຈ້ງ.

8. Neary Rattanak ແປວ່າ “ອາຍະມະນີອັນຊື່ງຄຸນຄ່າ” ເຊິ່ງແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງຂອງແຜນຍຸດທະສາດການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງຂອງກະຊວງແມ່ຍິງ, ລັດຖະບານປະເທດກຳປູເຈຍ.
 9. ຕົວຢ່າງ: ມາດຕາທີ 43 ຂອງກົດຫມາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນຂອງ ສປປ ລາວ (ປີ2003) ໄດ້ລະບຸໄວ້ວ່າການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ແກ່ນິຕິບຸກຄົນຕ້ອງມີຊື່ຂອງຜິວ ແລະ ເມຍນຳກັນ. ໃນຂະນະທີ່ກົດຫມາຍວ່າດ້ວຍການລິມລິດ ແລະ ຄອບຄົວຂອງປະເທດຫວຽດນາມ (ປີ1986, ປັບປຸງໃຫມ່ປີ 2000) ກຳນົດໃຫ້ທີ່ດິນທີ່ໄດ້ມາຫລິງການແຕ່ງງານເປັນສິນສົມສາງ ເຊິ່ງຖືຄອງໂດຍຜິວ ແລະ ເມຍ ແລະ ຕ້ອງອອກຊື່ທັງສອງຄົນໃນໃບຕາດິນ. ເຊິ່ງເພື່ອໃນດັ່ງກ່າວກໍ່ໄດ້ລະບຸໄວ້ໃນມາດຕາທີ 48 ຂອງກົດຫມາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ (2003)ເຊັ່ນດຽວກັນ.
 10. ການສຳປະທານທີ່ດິນສັງຄົມແມ່ນກົນໄກໜຶ່ງໃນການຈັດສັນທີ່ດິນໃຫມ່ໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການພັດທະນາໃນປະເທດກຳປູເຈຍ

ຂໍ້ຕົກລົງສໍາຄັນ ແລະ ວິທີການສະໜັບສະໜູນຂອງລັດຖະບານໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ

ປະເທດລາວ, ຫວຽດນາມ ແລະ ກຳປູເຈຍໄດ້ເຊັນ ແລະ ຮັບຮອງເອົາ ຂໍ້ຕົກລົງສາກົນຫລາຍອັນດັ່ງຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້

ເນື້ອໃນມາດຕາຕ່າງໆຂອງຂໍ້ຕົກລົງເລົ່ານັ້ນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການສົ່ງເສີມຄວາມສະເໝີພາບຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມກ້າວໜ້າຂອງແມ່ຍິງໃນຂະແໜງການພັດທະນາພະລັງງານຈາກນ້ຳ ແລະ ນະໂຍບາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ສັນຍາສາກົນທີ່ກ່ຽວກັບການສົ່ງເສີມຄວາມສະເໝີພາບຍິງ-ຊາຍໃນການພັດທະນາພະລັງງານນ້ຳ

	ຫວຽດນາມ	ກຳປູເຈຍ	ລາວ
CEDAW: ຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍການລຶບລ້າງທຸກການຈຳແນກຕໍ່ເພດຍິງ (ຮັບຮອງໃນວັນທີ 18 ທັນວາ 1979)	ເຊັນໃນວັນທີ 29 ກໍລະກົດ 1980 ຮັບຮອງວັນທີ 17 ກຸມພາ 1982	ເຊັນໃນວັນທີ 17 ຕຸລາ 1980 ຮັບຮອງວັນທີ 15 ຕຸລາ 1992	ເຊັນໃນວັນທີ 17 ກໍລະກົດ 1980 ຮັບຮອງວັນທີ 15 ສິງຫາ 1981
CEDAW-OP: ລະບຽບການເພີ່ມເຕີມຂອງຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍການລຶບລ້າງທຸກການຈຳແນກຕໍ່ເພດຍິງ ຮັບຮອງໃນວັນທີ 6 ຕຸລາ ປີ 1999	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ	ເຊັນໃນວັນທີ 11 ພະຈິກ 2001 ຮັບຮອງວັນທີ 13 ຕຸລາ 2010	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ
ICESCR: ສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນາທຳ ຮັບຮອງໃນວັນທີ 16 ທັນວາ ປີ 1966	ເຫັນດີໃນ ວັນທີ 24 ກັນຍາ 1982	ເຊັນໃນວັນທີ 17 ຕຸລາ 1980 ເຫັນດີວັນທີ 26 ພຶດສະພາ 1992	ເຊັນໃນວັນທີ 7 ທັນວາ 2000 ຮັບຮອງວັນທີ 13 ກຸມພາ 2007
ICESCR-OP: ລະບຽບການເພີ່ມເຕີມຂອງສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນາທຳ ຮັບຮອງວັນທີ 16 ທັນວາ ປີ 1966	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ
ICCPR: ສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິດ້ານການເມືອງ ແລະ ພົນລະເມືອງ ຮັບຮອງໃນວັນທີ 16 ທັນວາ ປີ 1966	ເຫັນດີໃນ ວັນທີ 24 ກັນຍາ 1982	ເຊັນໃນວັນທີ 17 ຕຸລາ 1980 ເຫັນດີວັນທີ 26 ພຶດສະພາ 1992	ເຊັນໃນວັນທີ 7 ທັນວາ 2000 ຮັບຮອງວັນທີ 25 ກັນຍາ 2009
ICCPR-OP: ລະບຽບການເພີ່ມເຕີມຂອງສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍສິດທິດ້ານການເມືອງແລະ ພົນລະເມືອງ ຮັບຮອງໃນວັນທີ 16 ທັນວາ ປີ 1966	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ	ເຊັນໃນວັນທີ 27 ກັນຍາ 2004	ຍັງບໍ່ທັນເຊັນ
ຖະແຫລງການດ້ານສິດຂອງຄົນພື້ນເມືອງ	ໄດ້ລົງຄະແນນສຽງໃນກອງປະຊຸມສະຫະປະຊາຊາດໃນວັນທີ 3 ກັນຍາ 2007	ໄດ້ລົງຄະແນນສຽງໃນກອງປະຊຸມສະຫະປະຊາຊາດໃນວັນທີ 3 ກັນຍາ 2007	ໄດ້ລົງຄະແນນສຽງໃນກອງປະຊຸມສະຫະປະຊາຊາດໃນວັນທີ 3 ກັນຍາ 2007

ຂໍ້ຕົກລົງວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກການຈຳແນກຕໍ່ເພດຍິງ (CEDAW) ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການລົບລ້າງທຸກການ ຈຳແນກຕໍ່ເພດຍິງ. ເຖິງແມ່ນວ່າກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍທັງໝົດໃນປື້ມນີ້ຈະບໍ່ມີລັກຊະນະການຈຳແນກເພດຍິງກໍ່ຕາມ ແຕ່ຍັງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຮັບປະກັນໃຫ້ເກີດການນຳໃຊ້ຢ່າງຈິງຈັງໃນຕົວຈິງເພື່ອເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ໃນຫວຽດນາມ ແລະ ລາວແມ່ນມີກົດໝາຍທີ່ມີລັກສະນະເຈາະຈົງ ເພື່ອບັນລຸເປົ້າໝາຍດັ່ງກ່າວໃນຂະນະທີ່ກຳບູເຈຍຍັງບໍ່ທັນມາເທື່ອ. ໃນມາດຕາທີ 14 ຂອງ CEDAW ກຳນົດເງື່ອນໄຂ ເພື່ອໃຫ້ແມ່ຍິງມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງເຕັມທີ່ ໃນການພັດທະນາ ແລະ ໃນບົດແນະນຳດ້ານການທົດແທນ ແລະ ຍົກຍ້າຍຈັດສັນໃນໂຄງການພັດທະນາຂອງ ສ ປປລາວ (2005) ແລະ ຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂະແໜງການກະສິກຳ ແລະ ການພັດທະນາຊຸມນະບົດຂອງຫວຽດນາມ (2005) ຕ່າງກໍ່ສະໜອງແນວທາງການປະຕິບັດທີ່ດີເລີດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃຫ້ແກ່ບັນດາໂຄງການການສ້າງເຂື່ອນຕ່າງໆ.

ຂໍ້ຕົກລົງສາກົນດ້ານສິດທິດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ວັດທະນາທຳ (ICESCR) ແມ່ນຮັບປະກັນສິດໃນການກຸ້ມຕີນເອງ (ມາດຕາທີ 1) ແລະ ສິດໃນການມີຊີວິດທີ່ດີ (ມາດຕາທີ 7). ເຖິງແມ່ນວ່າບັນດາປະເທດທີ່ມີພັນທະໃນການປະຕິບັດຂໍ້ຕົກລົງດັ່ງກ່າວຈະຍັງບໍ່ມີຄວາມແຈ້ງໃນການວາງແຜນລະດັບຊາດໃນການສະໜອງທາງເລືອກດ້ານທີ່ດິນໃນຂະບວນການຍົກຍ້າຍຈັດສັນກໍ່ຕາມ ແຕ່ວ່າການປົກສາຫາລືກັບຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແມ່ນມີລະບຸໃນບັນດານະໂຍບາຍຕ່າງໆຂອງທັງສາມປະເທດ.

ຂໍ້ຕົກລົງສາກົນດ້ານສິດທິດ້ານການເມືອງແລະພົນລະເມືອງ (ICCPR) ແມ່ນກຳນົດເອົາສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າ ແລະ ພັດທະນາແມ່ຍິງເປັນບຸລິມະສິດ (ມາດຕາທີ3); ກຳນົດໃຫ້ລັດຖະບານພະຍາຍາມໃນການຮັບປະກັນຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການສ້າງຄອບຄົວ (ມາດຕາທີ 23); ກຳນົດໃຫ້ທຸກຄົນສາມາດເຂົ້າເຖິງຮ່ວມຢ່າງເທົ່າທຽມກັນໃນການມີສ່ວນຮ່ວມໃນກິດຈະການຂອງລັດ ແລະ ນຳໃຊ້ການບໍລິການຂອງລັດ (ມາດຕາທີ 25); ແລະ ທຸກຄົນເທົ່າທຽມກັນຕໍ່ໜ້າກົດໝາຍ (ມາດຕາທີ 26). ທັງສາມປະເທດຕ່າງກໍ່ຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບຄວາມເທົ່າທຽມຕໍ່ໜ້າກົດໝາຍ ແລະ ໃນການສ້າງຄອບຄົວ ແລະ ການພັດທະນາເພດຍິງກໍ່ມີລະບຸໃນຂໍ້ຕົກລົງຂອງ CEDAW. ທັງສາມປະເທດຕ່າງກໍ່ມີຄວາມພະຍາຍາມໃນການສົ່ງເສີມການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງເພດຍິງໃນການຕັດສິນໃຈຂອງລັດ, ມີພຽງແຜນພັດທະນາເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມຂອງສປປລາວ (2011-2015) ທີ່ມີຄວາມພະຍາຍາມຢ່າງສັດເຈນໃນການເພີ່ມການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງເພດຍິງໃນການວາງແຜນໃນຂັ້ນແຂວງ, ຂະແໜງການຕ່າງໆ ແລະ ການປະກອບສ່ວນຂອງແມ່ຍິງໃນການຕັດສິນບັນຫາ.

ຖະແຫລງການຂອງສະຫະປະຊາຊາດດ້ານສິດຂອງຄົນພື້ນເມືອງ (UNDRIP) ລັດຖະທຳມະນູນຂອງທັງສາມປະເທດແມ່ນໃຫ້ສິດຄົນພື້ນເມືອງຢ່າງເທົ່າທຽມກັນດັ່ງທີ່ລະບຸໄວ້ໃນມາດຕາທີ 1. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຍັງບໍ່ມີຫຼັກຖານດ້ານນະໂຍບາຍກ່ຽວກັບບັນຫາຕໍ່ໄປນີ້: ການປົກປ້ອງສິດຂອງຄົນພື້ນເມືອງ ໃນການຖືຄອງທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນ ຫລື ການຖືກຍົກຍ້າຍຈັດສັນແບບເຕັມໃຈ (ມາດຕາທີ 8 ແລະ 10); ສິດທິດ້ານທີ່ດິນເຊິ່ງໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງເປັນພິເສດໃນມາດຕາທີ 27-29 ແລະ 32; ຫລື ມາດຕາທີ 13, 18 ແລະ 19 ທີ່ບັງຄັບໃຫ້ລັດຖະບານຕ້ອງຊ່ວຍເຫລືອຄົນພື້ນເມືອງເຂົ້າໃຈ ແລະ ມີສ່ວນຮ່ວມໃນບັນຫາດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ການເມືອງ ໂດຍສະເພາະບັນຫາທີ່ກະທົບຕໍ່ເຂົາເຈົ້າ.

ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ

ລາວ, ຫວຽດນາມ ແລະ ກຳບູເຈຍຕ່າງກໍ່ມີຄຳໝັ້ນສັນຍາທີ່ຄ້າຍຄືກັນດ້ານສິດທິມະນຸດຕໍ່ກັບສິດຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຄວາມເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍພາຍໃຕ້ກອບສັນຍາສາກົນຕ່າງໆ. ການຜັນຂະຫຍາຍອອກສູ່ກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍ ແມ່ນແຕກຕ່າງກັນ. ສປປລາວແມ່ນມີຄວາມສັດເຈນຫລາຍກວ່າໝູ່ໃນກັນຮັບປະກັນມີສ່ວນຮ່ວມທາງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການພັດທະນາພະລັງງານນັ້.

ທັງສາມປະເທດມີໂຄງສ້າງດ້ານນະໂຍບາຍໃນການສົ່ງເສີມໂອກາດໃນການບັນລຸຄວາມຍຸດຕິທຳດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການສ້າງເຂື່ອນ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມການຫຼຸດຊ່ອງໜ່ວງນະໂຍບາຍໃນການພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນ ເຊິ່ງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການນຳໃຊ້ນະໂຍບາຍຕ່າງເອົາໃຈໃສ່ໃນຂະບວນການກະກຽມ, ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ຕິດຕາມໂຄງການຕ່າງໆ.

ໃນອົງການແມ່ນ້ຳຂອງ (MRC) ເຊິ່ງເປັນອົງການຮ່ວມກັນຂອງຫລາຍໆລັດຖະບານ ທີ່ມີພາລະບົດບາດໃນການຮັບປະກັນການຄຸ້ມຄອງ ແລະ ນຳໃຊ້ນ້ຳຢ່າງຍືນຍົງ ແມ່ນມີທ່າແຮງໃນການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າໃຫ້ເກີດມີການນຳໃຊ້ຮູບແບບອັນດຽວກັນໃນການປະເມີນຜົນ ແລະ ພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃຫ້ດີຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ. ອົງການ MRC, ກໍ່ຄືລັດຖະບານທີ່ເປັນພາຄີໄດ້ຮັບຮອງເອົາຍຸດທະສາດໃນການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຂົ້າໃນພາລະບົດບາດຫລາຍໆດ້ານຂອງຕົນເອງ. ໃນນັ້ນແມ່ນໄດ້ພັດທະນາເອກະສານແນະນຳ, ຊຸດເຄື່ອງມື ແລະ ລາຍການກວດສອບດ້ານເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ບັນຈຸເຂົ້າໃນແຜນງານ, ໂຄງການດ້ານພະລັງງານນັ້ແບບຍືນຍົງ ແລະ ທີ່ສຳຄັນຍິ່ງແມ່ນການເຮັດໃຫ້ເກີດການລົງທຶນໃນຫລາຍໆຂະແໜງ MRC ຢ່າງມີສຳເລັດຜົນເຊັ່ນ: ຂະແໜງການປະມົງ, ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ກະສິກຳ. ໃນຊ່ວງໄລຍະການຂຽນປື້ມຄູ່ມືນີ້, ນະໂຍບາຍໃນການເຊື່ອມເອົາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ກຳລັງຖືກທົບທວນຢູ່. ແຕ່ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມເຫັນວ່າຄວາມຄາດຫວັງຕ່າງໆດ້ານການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມໂດຍສະເພາະໃນລະດັບພູມມິພາກແມ່ນເປັນໂອກາດທີ່ດີທີ່ມີຄວາມໝາຍໃນທາງປະຕິບັດເພື່ອສົ່ງເສີມການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນບັນດາປະເທດທີ່ເປັນພາຄີໃນອົງການ MRC.

ການນຳໃຊ້ສະຫວິງ, ສປປ ລາວ
ຮູບ ໂດຍ : Simon Bush

3 ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນ ມີຜົນດີຕໍ່ການເຮັດທຸລະກິດ. ສະພາບການປ່ຽນແປງ ໃຫມ່ ແລະ ໂອກາດ.

ເມື່ອມີການວິເຄາະ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນ ຂະບວນການຕັດສິນໃຈຈະເຮັດໃຫ້ບໍລິສັດຂອງທ່ານສາມາດຫລີກ ເວັ້ນການຈຳແນກເພດຍິງ; ແລະ ຍັງເປັນການຊ່ວຍສົ່ງເສີມສິດ ແລະ ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ເພດຍິງ, ມີການເຊື່ອມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຂົ້າໃນໂຄງສ້າງຂອງບໍລິສັດ ແລະ ຮູບແບບການເຮັດວຽກຂອງບໍລິສັດ ໃນທຸກໆລະດັບຈະເປັນຜົນດີໃຫ້ແກ່ທຸລະກິດຂອງທ່ານ.

ໃນຫລາຍໆປີຜ່ານມາ, ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ເຮັດວຽກດ້ານການຈັດການ ແລະ ພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ຫລາຍຂຶ້ນໃນການເຂົ້າໃຈ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ; ແລະ ຫລາຍໆອົງການພະຍາຍາມເຮັດໃຫ້ໂຄງການ ດ້ານໂຄງລ່າງພື້ນຖານຂະໜາດໃຫຍ່ຕ່າງໆ ສ້າງຜົນປະໂຫຍດທາງ ບວກໃນການພັດທະນາສັງຄົມໃຫ້ດີຂຶ້ນ.

ອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ໄດ້ພັດທະນາເອກະສານອ້າງອີງດ້ານ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈຳນວນຫລວງຫລາຍ ເພື່ອເປັນພື້ນຖານໃນການ ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການສ້າງນະໂຍບາຍ ແລະ ໂຄງການຕ່າງໆເຊິ່ງບັນ ດາສະຖາບັນການເງິນເຊັ່ນ: ທະນາຄານໂລກ ແລະ ທະນາຄານພັດ ທະນາອາຊີກໍໄດ້ພັດທະນາເຄື່ອງມື, ນະໂຍບາຍ ແລະ ຊັບພະຍາ ກອນຕ່າງໆຂຶ້ນມາເຊັ່ນດຽວກັນເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ມີການພິຈາ ລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການອານຸມັດ ແລະ ຈັດຕັ້ງປະຕິ ບັດໂຄງການ. ນອກຈາກນັ້ນ, ພັນທະມິດຂອງສະຖາບັນຕ່າງໆກໍໄດ້ ສ້າງຊັບພະຍາກອນສະເພາະຂະແໜງການທີ່ກ່ຽວພັນກັບອຸດສາຫະ ກຳພະລັງງານນໍ້າ 11 ເຊິ່ງຈະຍົກຂຶ້ນມາສົນທະນາບາງອັນດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້:

3.1 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ໂຄງລ່າງດ້ານນໍ້າ, ການປະເມີນການສ້າງ ເຂື່ອນ, ຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຜົນກະທົບຕ່າງໆ

ອົງການເຂື່ອນໂລກ: ບົດລາຍງານກ່ຽວກັບເຂື່ອນ ແລະ ການພັດທະນາ

ໃນປີ 2000, ອົງການເຂື່ອນໂລກ (WCD) ໄດ້ເຜີຍແຜ່ບົດລາຍງານທີ່ ລະບຸຮູບແບບໃຫມ່ໃນການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບໂຄງການໂຄງລ່າງນໍ້າ. ອົງການດັ່ງກ່າວແມ່ນອົງການທີ່ປະກອບດ້ວຍຫລາຍໆພາກສ່ວນທີ່ຖານ ຂໍ້ມູນ, ປະສິບການ ແລະ ຫລັກຖານໃນການພັດທະນາພະລັງງານນໍ້າ. ໂຄງປະກອບອັນໃຫມ່ ຂອງອົງການດັ່ງກ່າວແມ່ນໄດ້ກຳນົດຄຸນຄ່າຫລັກ 5 ຢ່າງຄື:

1. ຄວາມຍຸດຕິທຳ
2. ປະສິດທິຜົນ
3. ການຕັດສິນໃຈແບບມີສ່ວນຮ່ວມ
4. ຄວາມຍືນຍົງ
5. ຄວາມຮັບຜິດຊອບ

ນອກຈາກນັ້ນຍັງໄດ້ກຳນົດ 7 ຍຸດທະສາດບຸລິມະສິດ ເຊິ່ງແຕ່ລະຍຸດທະ ສາດປະກອບມີຫລັກການນະໂຍບາຍ ດັ່ງນີ້:

- i. ເຮັດໃຫ້ປວງຊົນຍອມຮັບ
- ii. ການປະເມີນທາງເລືອກຢ່າງຄົບຊຸດ
- iii. ແກ້ໄຂບັນຫາຂອງເຂື່ອນທີ່ມີໃນປະຈຸບັນໃຫ້ໄດ້
- iv. ເຮັດໃຫ້ສາຍນໍ້າ ແລະ ຊີວິດການເປັນຢູ່ມີຄວາມຍືນຍົງ
- v. ຮັບຮູ້ສິດຂອງກຸ່ມຄົນຕ່າງໆ ແລະ ແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າ
- vi. ຮັບປະກັນການປະຕິບັດຕາມສັນຍາ
- vii. ແບ່ງປັນສາຍນໍ້າຮ່ວມກັນຢ່າງສັນຕິ, ປອດໄພ ແລະ ມີການພັດທະນາ

ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຄຸນຄ່າທັງ 5 ຢ່າງນັ້ນ, ອົງການ WCD ແນະນຳ ໃຫ້ນຳໃຊ້ຮູບແບບອັນໜຶ່ງທີ່ແທດເຫມາະກັບຂະບວນການ ແລະ ປະ ເດັ່ນໃນການຕັດສິນໃຈໃນການສ້າງເຂື່ອນ, ໃນນັ້ນ ຢູ່ໃນລະດັບການ ວາງແຜນຍຸດທະສາດກ່ຽວກັບນໍ້າ ແລະ ພະລັງງານແມ່ນໄດ້ກຳນົດ 2 ຂະບວນການ: ໃຫ້ມີການປະເມີນຄວມຕ້ອງການດ້ານນໍ້າ ແລະ ພະລັງງານ ແລະ ມີການພິຈາລະນາທາງເລືອກກ່ອນ. ນອກຈາກ ນັ້ນຍັງມີ 3 ຂະບວນການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທາງເລືອກທີ່ໄດ້ຕັດສິນໃຈ ເຊິ່ງຈະສຸມໃສ່ຂັ້ນຕອນການກະກຽມ, ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ດຳເນີນ ໂຄງການ.

ດັ່ງນັ້ນ, ອົງການ WCD ໄດ້ສະເໜີໃຫ້ມີການນຳໃຊ້ຮູບແບບອັນໜຶ່ງ ທີ່ຮັບຮູ້ສິດທິຕ່າງໆ, ມີການປະເມີນຄວາມສ່ຽງ ເພື່ອເປັນພື້ນຖານໃຫ້ແກ່ ການຕໍ່ລອງຜົນໄດ້ຮັບຈາກໂຄງລ່າງນໍ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ອົງການ WCD ຍັງໄດ້ກຳນົດໃຫ້ມີການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການ ປະເມີນຄວາມສ່ຽງດ້ານສັງຄົມ, ເສດຖະກິດ ແລະ ວັດທະນາທຳ. ແລະ ການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນຂະບວນການການປະເມີນ ຜົນໄດ້ຜົນເສຍຈາກການສ້າງເຂື່ອນ (WCD 2000).

ການຕອບຮັບຂອງຂະແໜງການພະລັງງານນໍ້າ

ໃນຂະນະທີ່ຂະແໜງການພະລັງງານນໍ້າຮັບຮູ້ຄວາມສຳຄັນຂອງບັນ ດາຄຸນຄ່າ ແລະ ບຸລິມະສິດທີ່ກ່າວມາ ໂດຍອົງການເຂື່ອນໂລກນັ້ນ (HSAF 2011), ບັນດາຫົວໜ່ວຍທຸລະກິດຂຶ້ນນຳ ແລະ ເຄືອຂ່າຍຂອງ ເຂົາເຈົ້າພັດບໍ່ມີການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດບາງອົງປະກອບທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບສິດ ທິຕ່າງໆ ແລະ ການປະເມີນຄວາມສ່ຽງ.

ເພື່ອເປັນການຕອບຮັບຕໍ່ກັບບັນຫາດັ່ງກ່າວ, ຫົວໜ່ວຍອຸດສາຫະກຳ ພະລັງງານນໍ້າໄດ້ສ້າງຂະບວນການສະເພາະຂອງຕົນເອງຂຶ້ນ ຫລື ຮ່ວມ ກັນກັບພາກສ່ວນອື່ນໃນການສ້າງເຄື່ອງມືໃຫມ່ເພື່ອວັດແທກຄວາມຍືນ ຍົງ. ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວນັ້ນຈະຮັບຮູ້ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້ໜ້ອຍຫລາຍຊຳ ໃດແມ່ນຈະເວົ້າໃນເອກະສານຊ້ອນທ້າຍ.

ພາກສ່ວນອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າແມ່ນສະ ຫະພາບເອີລົບ ແລະ ລັດຖະບານປະເທດເຢຍລະມັນ ເຊິ່ງທັງ 2 ພາກ ສ່ວນຕ່າງກໍນຳໃຊ້ຮູບແບບຂອງອົງການ WCD ໃນການຕັດສິນໃຈວ່າ ຈະສະໜັບສະໜູນໂຄງການໃດໜຶ່ງຫລືບໍ່

11. ຕິວຢ່າງ: ໃນແຜນງານການຊ່ວຍເຫລືອດ້ານການຄຸ້ມຄອງຂະແໜງພະລັງງານຂອງທະນາຄານໂລກ (ESMAP) ເຊິ່ງແມ່ນແຜນງານທີ່ປະກອບດ້ວຍອົງການຜູ້ໃຫ້ທຶນຈຳນວນຫລວງຫລາຍສ້າງຕັ້ງ ຂຶ້ນໃນປີ 1983. ແຜນງານດັ່ງກ່າວມີໂຄງການບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ເຊິ່ງໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ແນະນຳ ແລະ ສ້າງເຄື່ອງມືດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍສຳລັບນຳໃຊ້ໃນບໍລິສັດຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບພະລັງງານ. ເບິ່ງຕື່ມໃນ ESMAP 2013, ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ: ການຮວມເອົາທຸກກຸ່ມຄົນໃນສັງຄົມໃນຂະແໜງພະລັງງານ: ຈາກອິນເຕີເນັດ, ເບິ່ງໃນວັນທີ 14 ສິງຫາ ປີ 2013, <http://www.esmap.org/node/2757>

ແມ່ນ້ຳແມ່ນ້ຳຊີວິດ. ສວນຜັກແລ່ນນ້ຳແມ່ນ້ຳກິດ
ຈະກາດຸ່ງລົງຊີວິດອັນສຳຄັນຂອງປະຊາຊົນໃນ
ເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ
ຮູບໂດຍ : Mark Deasey

ລະບຽບການໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າ

ລະບຽບການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າ (HSAP) ບີ 2011 ໄດ້ ເອົາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍເປັນບັນຫາລວມອັນຕົ້ນຕໍໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງ.

ຫົວຂໍ້ຕ່າງໆ ໃນ HSAP ທີ່ໃຫ້ຄວາມສຳຄັນຕໍ່ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ເພື່ອວັດແທກການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດທີ່ດີ

ການປະເມີນກ່ອນໂຄງການ	ການປະເມີນໃນໄລຍະກະກຽມ	ການປະເມີນໄລຍະຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ	ການປະເມີນໄຍລະດຳເນີນການ
ບັນຫາສັງຄົມ ແລະ ຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆ (ຫົວຂໍ້ທີ 7)			
	ການສື່ສານ ແລະ ການປຶກສາຫາລື	ການສື່ສານ ແລະ ການປຶກສາຫາລື	ການສື່ສານ ແລະ ການປຶກສາຫາລື
	ການປະເມີນຜົນກະທົບສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງ		
		ການຈັດການບັນຫາສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ	ການຈັດການບັນຫາສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ
	ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ແລະ ຊີວິດການເປັນຢູ່	ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ແລະ ຊີວິດການເປັນຢູ່	ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ແລະ ຊີວິດການເປັນຢູ່
	ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແຮງການ ແລະ ເງື່ອນໄຂຂອງການເຮັດວຽກ ສາທາລະນະສຸກ	ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແຮງການ ແລະ ເງື່ອນໄຂຂອງການເຮັດວຽກ ສາທາລະນະສຸກ	ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ແຮງການ ແລະ ເງື່ອນໄຂຂອງການເຮັດວຽກ ສາທາລະນະສຸກ

ດັດປັບມາຈາກ (HSAP 2011)

HSAP ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການໃດໜຶ່ງ ຫລື ໂຄງການຊຸດໜຶ່ງ ແຕ່ບໍ່ແມ່ນວັດແທກຄວາມຍືນຍົງທັງໝົດຂອງສາຍນໍ້າ ແລະ ກໍມີການກຳນົດຫລາຍໆ ຫົວຂໍ້ທີ່ສາມາດພິຈາລະນາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍເຂົ້າໄດ້. ແຕ່ຢ່າງໃດກໍຕາມຍັງຂາດການຍົກສູງບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍໃຫ້ເປັນບຸລິມະສິດອັນໜຶ່ງ ເພື່ອວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ເປັນພຽງການແນະນຳໃຫ້ຜູ້ນຳໃຊ້ຮູ້ວ່າມີຫົວຂໍ້ດ້ານສັງຄົມໃດແດ່ທີ່ຄວນພິຈາລະນາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ຂັ້ນຕອນແມ່ນນຳໃຊ້ລະບົບການໃຫ້ຄະແນນເພື່ອວັດແທກສະພາບຄວາມຍືນຍົງ ແຕ່ວິທີການໃຫ້ຄະແນນຍັງບໍ່ຈະແຈ້ງ ຫລື ວິທີການປະເມີນຜົນຍັງມີຊ່ອງຫວ່າງໃນການວັດແທກບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍຢູ່.

ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງພະລັງງານນໍ້າແບບກະທັດໃນຂອບເຂດແມ່ນໍ້າທັງໝົດ

ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງພະລັງງານນໍ້າແບບກະທັດ ທັດ ໃນຂອບເຂດແມ່ນໍ້າທັງໝົດ (RSAT), ໄດ້ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນເພື່ອນຳໃຊ້ໃນຂອບເຂດທັງໝົດຂອງສາຍນໍ້າໃນຂອບເຂດແມ່ນໍ້າຂອງ (ເຊິ່ງແຕກຕ່າງກັບ HSAP), ແລະ ມີການດັດສິມເອົາຮູບແບບຕ່າງໆ ເຂົ້າຮ່ວມທັງບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍນຳ. RSAT ຖືກອອກແບບຂຶ້ນເພື່ອອຳນວຍການປຶກສາຫາລືລະຫວ່າງທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເພື່ອພິຈາລະນາຫົວຂໍ້ຕ່າງໆ ແລະ ມາດຕະຖານໃນການວັດແທກຄວາມຍືນຍົງ. RSAT ເຮັດໃຫ້ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເຊັ່ນ: ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນ, ລັດຖະບານ, ທະນາຄານ, ອົງການແມ່ນໍ້າຂອງ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງທຶນອນໃນຂອບເຂດສາຍນໍ້າ ແລະ ຄະນະກຳມະການລະດັບຊາດຕ່າງໆ ເຂົ້າຮ່ວມ. RSAT ໄດ້ຮັບການປັບປຸງໃຫມ່ໂດຍພະຍາຍາມໃຫ້ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມມີສ່ວນຮ່ວມໃນຂະບວນການດ້ວຍ.

ຫົວຂໍ້ໃນ RSAT ແມ່ນສອດຄ່ອງກັບຫົວຂໍ້ໃນ HSAP, ແຕ່ມີລັກສະນະເຈາະຈົງກວ່າຕໍ່ກັບສະພາບໃນຂອງເຂດແມ່ນໍ້າຂອງ. ຕົວຢ່າງ: ມີການເອົາໃຈໃສ່ໃນການປະເມີນຜົນດ້ານການປະມົງ. ເງື່ອນໄຂທີ່ໃຊ້ໃນການປະເມີນແມ່ນມີບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍຢູ່ນຳ.

ເມື່ອທຽບໃສ່ HSAP, ຜູ້ນຳໃຊ້ RSAT ແມ່ນຖືກຊີ້ນຳໃຫ້ພິຈາລະນາຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ “ຜົນການເຮັດວຽກ” ດ້ານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ເພື່ອໃຫ້ຄະແນນໃນແຕ່ລະເງື່ອນໄຂຂອງການປະເມີນຜົນ. RSAT ໄດ້ນຳໃຊ້ນິຍາມຕ່າງໆທີ່ສະຖາບັນອື່ນໆນຳໃຊ້ເຊັ່ນ: ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ ເຊິ່ງມີການກຳນົດບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ບັນຫາດ້ານຄວາມສ່ຽງຕໍ່ເພດຍິງ; ແລະ ມີການໃຫ້ນິຍາມຂອງຄຳວ່າ “ການປຶກສາຫາລືທີ່ມີຄວາມໝາຍ”¹².

ຈະມີການລົງເລິກກ່ຽວກັບ RSAT ໃນພາກເພີ່ມເຕີມ.

12. ການປຶກສາຫາລືທີ່ມີຄວາມໝາຍແມ່ນຂະບວນການທີ່ (i) ເລີ່ມກ່ອນຮອບວຽນໂຄງການ; (ii) ການສະໜອງຂໍ້ມູນຂ່າວສານທີ່ເຂົ້າໃຈໄດ້ງ່າຍ ແລະ ເຂົ້າເຖິງໄດ້ງ່າຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຢ່າງພຽງພໍໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຢ່າງຫຼາຍ; (iii) ຈັດກອງປະຊຸມໃນຮູບແບບທີ່ມີບັນຍາກາດທີ່ປະສະຈາກການຂົ່ມຂູ່ ຫລື ບົບບັງຄັບ; (iv) ເອົາໃຈໃສ່ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ຮັບປະກັນໃຫ້ກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດໄດ້ປະກອບສ່ວນຄຳຄິດເຫັນ; ແລະ (v) ຮັບປະກັນໃນການນຳເອົາທັດສະນະຄະຕິຕ່າງໆຂອງປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ພາກສ່ວນອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈຕ່າງໆຂອງໂຄງການເຊັ່ນ: ການອອກແບບໂຄງການ, ມາດຕະການການຫຼຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ, ການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ໂອກາດໃນການພັດທະນາ, ແລະ ບັນຫາໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຕົວຈິງອື່ນໆ. ຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ເປັນພິເສດຕໍ່ກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງກຸ່ມຄົນທີ່ມີຄວາມສ່ຽງ ແລະ ກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດໂດຍສະເພາະ ກຸ່ມຄົນທຸກຍາກ, ຂາດທີ່ດິນທຳກິນ, ຜູ້ສູງອາຍຸ, ແມ່ຍິງທີ່ເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວ, ແມ່ຍິງ ແລະ ເດັກນ້ອຍ, ຄົນພົ້ນເມືອງ ແລະ ກຸ່ມຄົນທີ່ບໍ່ມີໃບຕາດິນ.” (ADB 2009, ໜ້າທີ. 26)

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄົນພື້ນເມືອງ

ປະເດັນສຳຄັນໜຶ່ງທີ່ມັກຖືກຍົກຂຶ້ນມາເວົ້າໃນຂົງເຂດແມ່ນຳ້ຂອງ ກໍ່ຄື ໃນບັນດາປະເທດທີ່ກຳລັງພັດທະນາແມ່ນກ່ຽວກັບການນຳເອົາຊັບພະຍາກອນດ້ານທີ່ດິນ, ອະທິປະໄຕ, ແລະ ນຳ້ ຂອງຄົນພື້ນເມືອງ ໄປເຮັດເຂື່ອນ. ການເຂົ້າໃຈໄດ້ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບ ດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍກັບຄົນພື້ນເມືອງແມ່ນ ໂອກາດສຳຄັນໜຶ່ງໃນການສ້າງ ຄວາມເປັນເອກະພາບຕໍ່ກັບໂຄງການ ແລະ ຮັບປະກັນວ່າໂຄງການ ຖືກອອກແບບຂຶ້ນບົນພື້ນຖານຄວາມສົນໃຈ ແລະ ສິດຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ. ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ບໍລິສັດ ສາມາດຫລີກເວັ້ນຄວາມ ສ່ຽງໃນການເພີ່ມຜົນກະທົບທາງລົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສາຍພົວ ພັນສັງຄົມຂອງໂຄງການ.

ຄົນພື້ນເມືອງແມ່ນກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດ ແລະ ທຸກຍາກທີ່ສຸດໃນ ໂລກ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຫລາຍໆ ຊຸມຊົນຍັງພົບພໍ້ກັບການຖືກຍາກແຍງ ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຕ່າງໆ. ແມ່ຍິງພື້ນເມືອງຍັງພົບບັນຫາ ຫນັກກວ່າເພດຊາຍເພາະເຂົາເຈົ້າຖືກກົດກັ້ນ ໃນໄດ້ຮັບສິດຢ່າງເຕັມ ທີ່ໃນກອບຂອງສິດທິມະນຸດ. ແມ່ຍິງພື້ນເມືອງສ່ວນຫລາຍມີການສຶກ ສາຕ່ຳ, ບໍ່ໄດ້ຮັບການບໍລິການສາທາລະນະສຸກ ແລະ ຖືກຈ້າງງານ ເທົ່າທີ່ຄວນ. ໃນລະດັບຊຸມຊົນ ແມ່ຍິງພື້ນເມືອງຍັງຖືກກົດຂີ່ ໃນ ຫລາຍໆຮູບແບບ ແລະ ບໍ່ມີສິດເຂົ້າຮ່ວມ. ໃນສະພາບການທີ່ມີການສ້າງ ເຂື່ອນໃສ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຂອງຄົນພື້ນເມືອງ ແລະ ສ້າງຜົນ ກະທົບໃນລະດັບຊຸມຊົນ, ຈະເຫັນວ່າເພດຊາຍຈະເປັນຜູ້ຕໍ່ລອງ ໃນ ການສ້າງຂີ້ຕົກລົງ ແລະ ຄວບຄຸມລາຍຮັບ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດອື່ນໆໃນ ລະດັບຄົວເຮືອນ ແລະ ລະດັບຊຸມຊົນ.

ຕໍ່ກັບສະພາບດັ່ງກ່າວ, ຫລາຍໆໂຄງການສາມາດຊ່ວຍຫລີກເວັ້ນຜົນ ກະທົບທາງລົບຕ່າງໆໄດ້. ການເຄົາລົບຕໍ່ສິດຂອງຄົນພື້ນເມືອງ ໃນ ການໃຫ້ເຂົາເຈົ້າຍອມຮັບຢ່າງອິດສະຫລະດ້ວຍຕົວເຂົາເຈົ້າເອງກ່ອນມີ ໂຄງການ (FPIC) ແມ່ນວິທີການທີ່ດີສຳລັບໂຄງການໃດໜຶ່ງ. ບໍລິສັດ ສ້າງເຂື່ອນບໍ່ຄວນຍອມໃຫ້ມີການຈຳແນກເພດຍິງເກີດຂຶ້ນ ແລະ ຄວນ ພະຍາຍາມຫລີກເວັ້ນຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນ ຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໂດຍ ຜ່ານການໃຫ້ແມ່ຍິງພື້ນເມືອງໄດ້ມີສ່ວນຮ່ວມໃນຂະບວນການ FPIC. ນີ້ແມ່ນການຮັບຮູ້ ແລະ ສະໜັບສະໜູນໃຫ້ແມ່ຍິງພື້ນເມືອງ ໄດ້ມີ ສິດໃນການໃຫ້ອຳນາດໃດໜຶ່ງໃນຖານະສະມາຊິກຄົນໜຶ່ງໃນ ຊຸມຊົນຢ່າງເປັນປົກກະຕິ. ຄວນຈະແມ່ນແມ່ຍິງພື້ນເມືອງເອງ (ບໍ່ ແມ່ນກົງກັນຂ້າມ) ທີ່ຈະຕັດສິນໃຈວ່າເຂົາເຈົ້າຄວນເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນ ການຕັດສິນໃຈເວລາໃດ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມໃນຂະບວນການ FPIC ໂດຍອີງໃສ່ຫລັກການຄວາມເທົ່າທຽມກັນ, ຄວາມຍຸດຕິທຳ ແລະ ບໍ່ມີການຈຳແນກ.

ທ່ານສາມາດນຳໃຊ້ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ເຂົ້າໃນການຮັບປະກັນໃຫ້ເກີດຄວາມ ເທົ່າທຽມລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈ ເພື່ອເຮັດ ໃຫ້ໂຄງການທີ່ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນນັ້ນເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈໄດ້ກ່ຽວກັບສະ ພາບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂົງເຂດຂອງຕົນດຳເນີນຢູ່.

ສິດທິມະນຸດຂອງສະຫະປະຊາຊາດ ແລະ ທຸລະກິດ ສະພາບໃນຂະແໜງພະລັງງານນຳ້

ສິດຂອງແມ່ຍິງແມ່ນສິດໜຶ່ງທີ່ເປັນສູນກາງຂອງບັນດາກອບສິດທິ ມະນຸດສາກົນ ແລະ ຖືກຮັບຮູ້ໃນຂີ້ຕົກລົງ ແລະ ຖະແຫລງການຕ່າງໆ. ຢູ່ໃນພາກທີ 6 ຈະເບິ່ງວ່າລັດຖະບານໃນຂົງເຂດພາກພື້ນແມ່ນຳ້ຂອງມີ ການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ນຳໃຊ້ຂີ້ຕົກລົງດັ່ງກ່າວແນວໃດ.

ໃນຫລາຍໆປີຜ່ານມາ ໂດຍການພັກດັນຈາກສະຫະປະຊາຊາດ ຫລາຍ ຂຶ້ນເພື່ອເຮັດໃຫ້ພາກສ່ວນທຸລະກິດເອົາໃຈໃສ່ໃນການນຳໃຊ້ ບັນດານະ ໂຍບາຍດ້ານສິດທິມະນຸດເຂົ້າໃນທຸລະກິດຂອງຕົນເອງຕື່ມ.

ອົງການສະຫະປະຊາຊາດປົກປ້ອງ, ເຄົາລົບ ແລະ ສົ່ງເສີມກອບສິດ ທິມະນຸດໃນການເຮັດທຸລະກິດ ເຊິ່ງສົ່ງເສີມບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບ ຜິດຊອບຂອງ ລັດຖະບານ ແລະ ຫົວໜ່ວຍທຸລະກິດໃນການປ້ອງ ກັນ ແລະ ແກ້ໄຂບັນຫາການລະເມີດສິດທິມະນຸດ. ກອບດັ່ງກ່າວເຊິ່ງ ພາກລັດ, ເອກະຊົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງສັງຄົມຕ່າງໆໃຫ້ການສະໜັບ ສະໜູນປະກອບດ້ວຍ 3 ເສົາຄຳດັ່ງນີ້:

1. ລັດຖະບານມີໜ້າທີ່ໃນການປົກປ້ອງບໍ່ໃຫ້ເກີດ ການລະເມີດສິດ ທິມະນຸດເປັນຕົ້ນແມ່ນພາກສ່ວນທຸລະກິດໂດຍການນຳໃຊ້ນະໂຍ ບາຍ, ກົດລະບຽບ ແລະ ການຕັດສິນໃຈທີ່ເໝາະສົມ.
2. ພາກສ່ວນທຸລະກິດມີຄວາມຮັບຜິດຊອບໃນການເຄົາລົບສິດທິມະ ນຸດ. ຫມາຍຄວາມວ່າ ການເຮັດທຸລະກິດຄວນເອົາໃຈໃສ່ໃນການ ບໍ່ສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ສິດຂອງຄົນອື່ນ ແລະ ເອົາໃຈໃສ່ໃນການແກ້ໄຂ ບັນດາຜົນກະທົບທີ່ຕົນເອງໄດ້ສ້າງຂຶ້ນ.
3. ຕ້ອງເຂົ້າເຖິງຜູ້ເຄາະຮ້າຍຈາກການຖືກລະເມີດສິດທິມະນຸດຫລາຍ ຂຶ້ນເພື່ອປົວແປງເຂົາເຈົ້າຢ່າງມີປະວິດທິພາບໂດຍຜ່ານກົນໄກຕຸລາ ການ ແລະ ກົນໄກອື່ນໆ

ຫລັກການຊື່ນຳຂອງອີ“ການສະຫະປະຊາຊາດກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດໃນ ການເຮັດທຸລະກິດ

ແມ່ນໄດ້ຖືກສ້າງຂຶ້ນເພື່ອສະໜັບສະໜູນການຜຶກປ້ອງ, ເຄົາລົບ ແລະ ສົ່ງເສີມກອບຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງທຸລະກິດໃນການເຄົາລົບສິດທິມະ ນຸດ. ຫມາຍຄວາມວ່າ ທຸລະກິດຄວນຫລີກເວັ້ນການສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ ສິດທິມະນຸດຈາກການເຮັດທຸລະກິດຂອງຕົນເອງ. ຫລືເວົ້າອີກຢ່າງໜຶ່ງ ການເຮັດທຸລະກິດຄວນສ້າງຜົນກະທົບບໍ່ດີໃຫ້ໜ້ອຍທີ່ສຸດ.

ໃນການປະຕິບັດຕົວຈິງແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ທຸລະກິດຕ້ອງມີນະໂຍບາຍ ກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດ ທີ່ມີພັນທະສັນຍາໃນການເຄົາລົບ ແລະ ຈັດຕັ້ງ ປະຕິບັດສິດທິມະນຸດຢ່າງເອົາໃຈໃສ່ ໂດຍຜ່ານຂະບວນການທີ່ມີການ ພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສະແດງໃຫ້ເຫັນການເຄົາລົບຕໍ່ສິດ ທິມະນຸດ (ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການກຳນົດ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບຕ່າງໆ; ນຳໃຊ້ຜົນການປະເມີນເຂົ້າໃນຂະບວນ ການເຮັດທຸລະກິດ; ແລະ ມີການຕິດຕາມການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ສື່ສານກ່ຽວກັບສິດທິມະນຸດ), ແລະ ມີການແກ້ໄຂປົວແປງບັນດາຜົນກະທົບທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໂດຍຜ່ານກົນ ໄກການຮ້ອງຟ້ອງຕາມກົດຫມາຍ.

3.2 ພະລັງງານນໍ້າ ແລະ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ - ໂອກາດ

ໃນສັດຕະຫວັດທີ 21 ນີ້ ການເຮັດເຂື່ອນມັກຖືກເອີ້ນວ່າເປັນກິດຈະກຳການພັດທະນາ. ອະທິບາຍແບບສັ້ນໆ ຫມາຍວ່າການສ້າງເຂື່ອນຈະສ້າງໂອກາດໃນການພັດທະນາໃຫ້ແກ່ປະເທດຊາດ ແລະ ຂົງເຂດແມ່ນໍ້າຫລາຍຂຶ້ນ. ເຂື່ອນເປັນຂົວຕໍ່ສູ່ການພັດທະນາໃນວົງກວ້າງ ແລະ ການລົງທຶນເຊັ່ນ: ຖະໜົນທຶນທາງ, ການບໍລິການ ແລະ ໂຮງຫມໍ. ຖ້າເກີດມີການພັດທະນາດັ່ງກ່າວແນ່ນອນວ່າການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງແມ່ນເປົ້າຫມາຍໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນ.

ລັດຖະບານໃນຫລາຍໆປະເທດ ຖືກຮຽກຮ້ອງໃຫ້ເຂົ້າໃຈໄດ້ ແລະ ເອົາໃຈໃສ່ຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໂດຍຜ່ານສົນທິສັນຍາດ້ານສິດທິມະນຸດສາກົນ. ເວົ້າສະເພາະບັນດາລັດຖະບານ ໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າຂອງຕອນລຸ່ມແມ່ນມີພັນທະສັນຍາ ຕໍ່ສັນຍາສິດທິມະນຸດຕ່າງໆ ເຊິ່ງຮວມທັງການຮັບຮູ້ ແລະ ສົ່ງເສີມສິດຂອງແມ່ຍິງ.

ເຊັ່ນດຽວກັນກັບລັດຖະບານ, ຍັງມີຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການຫລາຍຂຶ້ນຕໍ່ພາກສ່ວນທຸລະກິດໃນການເຄົາລົບສິດທິມະນຸດ ແລະ ດຳເນີນທຸລະກິດຢ່າງມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ.

ເວົ້າແບບສັ້ນໆແລ້ວ, ການປັບປຸງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂະບວນການພັດທະນາ ແລະ ດຳເນີນທຸລະກິດພະລັງງານນໍ້າແມ່ນດີເຊິ່ງສາມາດເຮັດໄດ້ແທ້ຜ່ານກົນໄກການຈັດການໂຄງການທີ່ມີແລ້ວເຊິ່ງຈະຊ່ວຍໃຫ້ບໍລິສັດຫລືກວຸ້ນຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໄດ້.

ໃນຂະແໜງການອຸດສາຫະກຳບໍ່ແຮ່ກໍ່ປະສົບພົບພໍ້ກັບສິ່ງທ້າທາຍອັນດຽວກັນກັບຂະແໜງການພະລັງງານນໍ້າ ໂດຍສະເພາະດ້ານການສ້າງຜົນກະທົບຕ່າງໆ ແລະ ການໄດ້ຮັບ ຫລື ຕໍ່ອາຍຸໃບອານຸຍາດດ້ານສັງຄົມ.

ໃນປີ 2009, ບໍລິສັດຂ້າມຊາດ Rio Tinto ໄດ້ຂຽນເອກະສານທີ່ມີຊື່ວ່າ *ເປັນຫຍັງບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈຶ່ງມີຄວາມສຳຄັນ*, ເຊິ່ງເປັນແຫລ່ງຂໍ້ມູນທີ່ແນະນຳໃນການເຊື່ອມສານການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນລະດັບຊຸມຊົນຂອງເຂດເປົ້າຫມາຍໂຄງການຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ເອກະສານປະກອບດ້ວຍຂໍ້ແນະນຳສຳລັບ ພະນັກງານ ບໍລິສັດ, ນະໂຍບາຍ ແລະ ພັນທະຂອງພະນັກງານ ເຊິ່ງເປັນເຄື່ອງມືທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ແລະ ໃຊ້ອ້າງອີງໄດ້. ນີ້ແມ່ນເອກະສານທີ່ສຳຄັນທີ່ສະແດງໃຫ້ເຫັນຢ່າງຈະແຈ້ງກ່ຽວກັບຄວາມເອົາໃຈໃສ່ຂອງບໍລິສັດໃນການຮັບປະກັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນທຸລະກິດຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ບໍລິສັດ Rio Tinto ເວົ້າວ່າ:

- “ໃນບໍລິສັດ At Rio Tinto, ພວກເຮົາຕ້ອງຮັບຜິດຊອບໃນການຮັບປະກັນວ່າກິດຈະກຳຂອງພວກເຮົາບໍ່ເຮັດໃຫ້ສະພາບຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມໃນຊຸມຊົນທີ່ເຮົາເຮັດວຽກນຳນັ້ນເພີ່ມຂຶ້ນ. ບໍລິສັດ Rio Tinto ມີຄຳໝັ້ນສັນຍາໃນການພັດທະນາຢ່າງຍືນຍົງ. ສ່ວນໃນດ້ານສິດທິມະນຸດ, ພວກເຮົາຕ້ອງປັບປຸງຄຸນນະພາບຊີວິດ ແລະ ສະພາບເສດຖະກິດສັງຄົມຂອງຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບໃຫ້ດີຂຶ້ນ ທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ, ເດັກຍິງ ແລະ ເດັກຊາຍ ໃນທຸກໆບ່ອນທີ່ພວກເຮົາເຮັດກິດຈະກຳຢູ່.” (Rio Tinto 2009, p. 22)
- “ບໍລິສັດ Rio Tinto ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບໃນການຮັບປະກັນວ່າຜົນກະທົບ ແລະ ຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆຈະມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ ແລະ ມັນຈະບໍ່ໄປທັບຖິມໃສ່ແຕ່ພຽງກຸ່ມຄົນໃດໜຶ່ງເທົ່ານັ້ນ. ເຊິ່ງໃນນັ້ນເຫັນວ່າແມ່ຍິງມີຄວາມສ່ຽງຫລາຍຕໍ່ກັບກິດຈະກຳການຂຸດຄົ້ນແຮ່ທາດ.” (Rio Tinto 2009, p 81)
- “ມັນມີຄວາມສຳຄັນຍິ່ງໃນການຮັບຮູ້ສິ່ງທ້າທາຍທີ່ບໍລິສັດປະສົບພົບພໍ້ໃນການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການພັດທະນາ ແລະ ດຳເນີນໂຄງການ ແລະ ແຜນງານຂອງບໍລິສັດຕັ້ງແຕ່ເລີ່ມຕົ້ນຈົນສິ້ນສຸດ. ພວກເຮົາຕ້ອງພະຍາຍາມເຊື່ອມສານການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນບັນດາຂະບວນການຕ່າງໆ...” (Rio Tinto 2009, p. 72)

ຮູບແບບດັ່ງກ່າວແມ່ນໄດ້ຮັບການຮັບຮອງນຳໃຊ້ຈາກບໍລິສັດ Rio Tinto ເຊິ່ງເປັນຕົວແບບໜຶ່ງສຳລັບບໍລິສັດການສ້າງເຂື່ອນເພື່ອເປັນບ່ອນອີງໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຮູບແບບການເຮັດວຽກ ແລະ ນະໂຍບາຍ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງເປັນປົກກະຕິ. ທ່ານສາມາດດາວໂຫລດເອກະສານດັ່ງກ່າວໄດ້ທີ່

http://www.riotinto.com/documents/reportspublications/rio_tinto_gender_guide.pdf

ແມ່ຄ້າທີ່ຕະຫລາດປາ, ແຂວງອານຊານ,
ປະເທດຫວຽດນາມ
ຮູບ ໂດຍ: Gary Lee/Oxfam

4 ການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ: ເຄື່ອງມືທີ່ສໍາຄັນຍິງສໍາລັບນັກພັດທະນາ

4.1 ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຫຍັງ?

ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນຂະບວນການອັນໜຶ່ງ ທີ່ຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ຕັດສິນໃຈ ແລະ ພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນໂຄງການໃດ ຫນຶ່ງສາມາດເຂົ້າໃຈສະພາບການ ໃນປະຈຸບັນ ແລະ ອານາຄົດເມື່ອມີ ໂຄງການ ແລະ ສິ່ງທ້າທາຍ ແລະ ຜົນທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການ. ເຄື່ອງມືນີ້ນໍາໃຊ້ມາດຕະຖານ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການຄາດເດົາ ແລະ ເຂົ້າໃຈສະພາບຜົນກະທົບຕ່າງໆ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະຊ່ວຍຜູ້ພັດທະນາ ເຂື່ອນ (ຮວມມີລັດຖະບານ, ຜູ້ໃຫ້ທຶນ ແລະ ບໍລິສັດຕ່າງໆ) ພິຈາລະນາສາຍພົວພັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຜົນກະທົບຂອງໂຄງການຕໍ່ກັບຍິງ-ຊາຍ. ມັນຈະຊ່ວຍຮັບປະກັນ ໃຫ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສາຍພົວພັນຂອງອຳນາດລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍທີ່ປ່ຽນແປງໄປອັນເປັນຜົນເນື່ອງມາຈາກໂຄງການ ແລະ ກຳນົດທິດທາງໃນການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມໃຫ້ເກີດຂຶ້ນເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງທີ່ມີຄວາມສ່ຽງໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຫລາຍກວ່າຈາກການສ້າງເຂື່ອນໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫລາຍຂຶ້ນຈາກໂຄງການ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະສະໜອງຂໍ້ມູນ ລະອຽດກ່ຽວກັບການພົວພັນເຊື່ອມໂຍງກັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ໃນທຸກໆລະດັບຂອງສັງຄົມ ແລະ ເຮັດໃຫ້ສາມາດຮັບປະກັນບໍ່ໃຫ້ກິດຈະກຳຕ່າງໆບໍ່ຫລຸດທ່າແຮງຂອງເພດໃດໜຶ່ງ. ການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍສາມາດຮັບປະກັນໃຫ້ການຕັດສິນໃຈໃນການພັດທະນານັ້ນຢູ່ບົນພື້ນຖານຄວາມເປັນຈິງຂອງສະພາບຄວາມແຕກຕ່າງ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຮອບວຽນໂຄງການຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ພັດທະນາສາມາດປະເມີນຄວາມສ່ຽງ ແລະ ໂອກາດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ ເຊິ່ງສາມາດປັບປ່ຽນພັນທະສັນຍາຕ່າງໆ ແລະ ເຮັດການຕັດສິນໃຈໃຫມ່ເພື່ອຫລີກເວັ້ນການສ້າງຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີ ແລະ ຊ່ວຍສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າດ້ານຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

4.2 ເປັນຫຍັງຈຶ່ງຕ້ອງເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ?

“ການພິຈາລະນາບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນໂຄງການພະລັງງານນໍ້າແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນຕໍ່ຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການ. ໂຄງການພັດທະນາພະລັງງານນໍ້າສ່ວນຫລາຍມັກສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ. ເຖິງແມ່ນວ່າຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວຈະດີ ຫລື ບໍ່ດີກໍຕາມ ມັນກໍກະທົບຕໍ່ປະຊາກອນທີ່ອາໄສໃນຂົງເຂດດັ່ງກ່າວບໍ່ວ່າຈະເປັນຜູ້ຊາຍ, ແມ່ຍິງ, ຊັ້ນຄົນ, ແລະ ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ... ຢ່າງໃດກໍຕາມເພດຍິງ, ຊັ້ນຄົນທີ່ມີຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຊົນເຜົ່າ ມັກໄດ້ຮັບຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີ, ສ່ວນຜູ້ຊາຍມັກໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆ.” (ກົມພັດທະນາໄຟຟ້າ 2005, ໜ້າທີ. 1)

ເປົ້າຫມາຍຂອງການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະຕ່າງກັນອີງໃສ່ເວລາ ແລະ ສະພາບການຕົວຈິງ. ໂດຍລວມແລ້ວ, ການປະເມີນຜົນກະທົບຈະເຮັດໄປພ້ອມໆກັນກັບການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການ ແລະ ຂັ້ນຕອນການປະເມີນໂຄງການເບື້ອງຕົ້ນເພື່ອເຮັດໃຫ້ສາມາດສ້າງແຜນການຈັດການ ແລະ ງົບປະມານຕ່າງໆ ຕາມຄວາມເໝາະສົມ. ຖ້າມີການເຮັດການປະເມີນກໍຈະເຮັດໃຫ້:

- ຜູ້ພັດທະນາໂຄງການມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຕ່າງໆທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຕໍ່ເພດຍິງ ແລະ ຊາຍ; ເມື່ອເຂົ້າໃຈໄດ້ແລ້ວ...
- ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນຈະມີການພິຈາລະນາກວ້າງຂຶ້ນກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເພີ່ມການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ຂະບວນການຕັດສິນໃຈຂອງໂຄງການໃນອານາຄົດດີຂຶ້ນ (ເຊັ່ນ: ການປະເມີນຄວາມສ່ຽງຕໍ່ຄົນພື້ນເມືອງ, ມີການປັບປຸງກອບຂອງໂຄງການ ແລະ ມີການປະເມີນເພີ່ມ ຕື່ມອີກສະເພາະດ້ານເຊັ່ນ: ສະເພາະຄົນພື້ນເມືອງ ຫລື ສະເພາະຊຸມຊົນທີ່ຖືກຍົກຍ້າຍ, ມີການຈັດສັນງົບປະມານ, ຈັດສັນຊັບພະຍາກອນຄືນໃຫມ່, ປັບປຸງກອບໄລຍະເວລາຂອງໂຄງການ, ແລະ ອື່ນໆ) ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ ...
- ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນມີການຕັດສິນໃຈທີ່ດີຂຶ້ນເຊິ່ງແນ່ໃສ່ຮັບປະກັນຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ
- ເຮັດໃຫ້ການປະເມີນຄວາມສ່ຽງ ແລະ ການວິເຄາະຜົນປະໂຫຍດມີຄວາມສົມບູນແບບ ແລະ ທ່ຽງຕົງຫລາຍຂຶ້ນ ເຊິ່ງສະທ້ອນຜົນກະທົບທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຂອງໂຄງການຈາກປະຈຸບັນສູ່ອານາຄົດ ເຂົ້າໃຈໄດ້ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ການນໍາໃຊ້ການບໍລິການດ້ານນິເວດທີ່ໂຄງການຈະກະທົບໃສ່; ແລະ ຈະຊ່ວຍ...
- ສ້າງໂອກາດໃນການຊ່ວຍໃຫ້ຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໂຄງການຢ່າງສູງສຸດ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າຮູ້ໄດ້ການເຂົ້າເຖິງຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ.

ຜູ້ພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ຜູ້ໃຫ້ທຶນຂອງເຂົາເຈົ້າ ແລະ ລັດຖະບານ ຈະໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫລາຍຂຶ້ນຈາກໂຄງການເມື່ອມີການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຜົນກະທົບຂອງໂຄງການຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ນໍາເອົາຜົນການປະເມີນມານໍາໃຊ້ເຂົ້າໃນການແກ້ໄຂບັນຫາເພື່ອເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະເຮັດໃຫ້ ໂຄງການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າພະລັງງານນໍ້າມີຄວາມຍືນຍົງ.

ເມື່ອໂຄງການມີການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສືບຕໍ່ຕິດຕາມສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການພັດທະນາ ແລະ ດຳເນີນໂຄງການຈະເຮັດໃຫ້ໂຄງການສາມາດຈັດການກັບຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆ ໄດ້ດີຂຶ້ນ. ໂຄງການຄວນພິຈາລະນາເບິ່ງວ່າຜົນກະທົບທີ່ຍິງ ແລະ ຊາຍປະສົບພົບໄດ້ສິ່ງຜົນກະທົບທັງແຕ່ກັບສາຍພົວພັນໃນລະດັບຄົວເຮືອນ ແລະ ລະດັບຊຸມຊົນ.

ເພື່ອເຮັດໃຫ້ໂຄງການສ້າງຜົນປະໂຫຍດທາງບວກຢ່າງຍິນຍົງ ເຊິ່ງແມ່ນໜຶ່ງໃນຮູບແບບການປະຕິບັດທີ່ດີນັ້ນ ຈະຕ້ອງເອົາໃຈໃສ່ໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.

ຖ້າໂຄງການຢາກປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງໄດ້ ໂຄງການການຕ້ອງຮັບຮູ້ວ່າແມ່ຍິງບໍ່ແມ່ນກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດ (ເຊັ່ນ: ຄົນພື້ນເມືອງ, ຄົນທຸກຍາກ, ຄົນພິການ) ແຕ່ແມ່ຍິງຢູ່ໃນທຸກກຸ່ມຄົນ. ນອກຈາກນັ້ນແມ່ຍິງຍັງຖືກເຮັດໃຫ້ບໍ່ເຂັ້ມແຂງໃນລະດັບຄົວເຮືອນອີກດ້ວຍ.

ການນຳໃຊ້ຍຸດທະສາດດ້ານການບໍລິຫານເພື່ອແກ້ໄຂຜົນກະທົບຂອງໂຄງການ ຈະກະທົບຕໍ່ສາຍພົວພັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ໃນສະພາບຂອງເຂດເປົ້າໝາຍ ໂຄງການທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານວັດທະນາທຳ ແລະ ພາສາ, ສະພາບເສດຖະກິດສັງຄົມ ແລະ ເຊື້ອຊາດ. ໂຄງການຍັງສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ, ໂຄງສ້າງຊຸມຊົນ, ວຽກເຮັດງານທຳ ແລະ ຄອບຄົວ ເຊິ່ງກະທົບຕໍ່ສະພາບສາຍພົວພັນຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ. ໃນຂະນະທີ່ການເອົາໃຈໃສ່ໃນການພິຈາລະນາເຖິງຜົນກະທົບຂອງນະໂຍບາຍ ແລະ ກິດຈະກຳຂອງໂຄງການຕໍ່ສາຍພົວພັນ ແລະ ການແບ່ງງານໃນລະດັບຄອບຄົວມີຄວາມສຳຄັນນັ້ນ, ການພິສູດການຄາດການໃນການທົດແທນຄ່າເສຍຫາຍ ຫລື ການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດກັບຊຸມຊົນຄວນມີການປະເມີນອຳນາດ ແລະ ການຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນ ແລະ ຊັບສິນ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບການປະເມີນດ້ານໂອກາດໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງຢ່າງເປັນຕໍ່ເນື່ອງ.

ໂຄງການຄວນພິຈາລະນາສິ່ງເລົ່ານີ້ໃນການພັດທະນາ:

- ກິນໄກ ແລະ ຂະບວນການຂອງການຮ້ອງທຸກ;
- ການຕໍ່ລອງກ່ຽວກັບສິດຂອງຊຸມຊົນທີ່ຖືກຍົກຍ້າຍດ້ານຊັບພະຍາກອນ, ດິນ ແລະ ນ້ຳ;
- ການປ່ຽນແທນຊັບສິນ ແລະ ໂຄງລ່າງພື້ນຖານທີ່ຖືກສູນເສຍໄປເຊັ່ນ: ໂຮງຮຽນ, ສຸກສາລາ, ຕະຫລາດ;
- ການມອບສິດດ້ານການນຳໃຊ້ຕ່າງໆໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນທີ່ສະພາບຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງເຂົາເຈົ້າໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ.
- ຂະບວນການປຶກສາຫາລື ແລະ ຕັດສິນໃຈຂອງຊຸມຊົນ;
- ການອອກແບບໂຄງການ ແລະ ແຜນການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບເຊັ່ນ: ແຜນການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ, ແຜນການຈັດການສິ່ງແວດລ້ອມ;
- ການຕົກລົງດ້ານການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ; ແລະ
- ໂຄງການພັດທະນາຊຸມຊົນຕ່າງໆ.

4.3 ຄວນເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເມື່ອໃດ?

ການວິເຄາະ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຄວນຖືກໃນຂະບວນການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນການວາງແຜນຍຸດທະສາດໃນຂົງເຂດສາຍນ້ຳທັງໝົດ ເຊິ່ງກຳນົດທາງເລືອກຕ່າງໆ ໃນການພັດທະນາໂຄງການ. ການພະຍາຍາມຫລີກລ້ຽງຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຄວນຖືເອົາເປັນເງື່ອນໄຂອັນສຳຄັນໃນການຕັດສິນໃຈໃນການປະເມີນຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ທາງເລືອກດ້ານຄວາມຍິນຍົງຕ່າງໆ.

ໃນສະພາບທີ່ໄດ້ກຳນົດໃຫ້ມີການພັດທະນາເຂື່ອນແລ້ວນັ້ນ, ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ທັກສະດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະມີຜົນປະໂຫຍດທີ່ສຸດເມື່ອນຳໃຊ້ໃນໄລຍະເລີ່ມຕົ້ນຂອງການພັດທະນາໂຄງການ. ຫມາຍຄວາມວ່າຕ້ອງເຮັດກ່ອນມີການຕັດສິນໃຈທີ່ສຳຄັນ ເພື່ອເຮັດໃຫ້ການອອກແບບໂຄງການ ແລະ ແຜນການຄຸ້ມຄອງສາມາດຖືກດັດປັບເຂົ້າໃສ່ຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕ່າງໆ ແລະ ມີການຈັດສັນງົບປະມານ ແລະ ການລົງທຶນບົນພື້ນຖານການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ການເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມກໍ່ແມ່ນທາງເລືອກອັນໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນ.

ຮູບສະແດງລຸ່ມນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນໄລຍະເວລາທີ່ສາມາດນຳໃຊ້ທັກສະດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ແມ່ຍິງ ແລະ ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການພັດທະນາໂຄງການ ເຊິ່ງອີງໃສ່ມາດຖານການປະຕິບັດທີ່ດີ ແລະ ຂະບວນການປະເມີນດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມຕ່າງໆ.

4.4 ຕ້ອງເຮັດຫຍັງແດ່ທີ່ເປັນການປະຕິບັດທີ່ດີແບບພື້ນຖານເມື່ອເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ?

ກ່ອນອື່ນຫມົດ, ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນຄວນເບິ່ງຜົນກະທົບຕ່າງໆທີ່ບົດບາດຍິງແມ່ນບັນຫາສິດທິມະນຸດອື່ນໆ. ຍິງ ແລະ ຊາຍຕ່າງກໍ່ມີສິດຕ່າງໆ. ການເຂົ້າໃຈສິດທິເລົ່າໄດ້ ສະແດງອອກໃນບົດບາດ ແລະ ຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບໃນບ້ານເຮືອນ ແລະ ສັງຄົມ. ແລະ ຍັງສະແດງອອກໃນກິດ ແລະ ການປະຕິບັດດ້ານວັດທະນາທຳຕ່າງໆ.

ການປະເມີນບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຖືກເຮັດຂຶ້ນເພື່ອຮັບປະກັນວ່າກິດ ຈະກຳການພັດທະນາບໍ່ເຮັດໃຫ້ຍິງ ແລະ ຊາຍເສຍທ່າແຮງ ແລະ ຊ່ວຍ ໃນການອອກແບບການລູດຜ່ອນຜົນກະທົບ, ການທົດແທນ ແລະ ແຜນ ງານການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆ.

ການພັດທະນາໂຄງການພະລັງງານນ້ຳມັກສ້າງຜົນກະທົບທີ່ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍສະເໝີ. ຜົນກະທົບຈະດີ ຫລື ບໍ່ດີແມ່ນຂຶ້ນກັບການຄວາມພະ ຍາຍາມໃນການຫລີກເວັ້ນ, ລຸດຜ່ອນ ແລະ ຈັດການກັບຜົນກະທົບຕ່າງໆ.

ເຖິງແມ່ນວ່າບາງຢ່າງຈະສາມາດຄາດເດົາໄດ້ກໍ່ຕາມແຕ່ຜົນກະທົບຈະ ມີຈຸດພິເສດແຕກຕ່າງອອກໄປຕາມສະພາບຂອງໂຄງການ. ເພື່ອສາ ມາດເຂົ້າໃຈ ແລະ ຈັດການກັບຜົນກະທົບ ແລະ ຄວາມສ່ຽງນັ້ນ, ທ່ານ ຕ້ອງມີການສຶກສາ ແລະ ມີຂໍ້ມູນແຍກເພດ ແລະ ຕັ້ງຄຳຖາມຕ່າງໆ ຢ່າງ ຖືກຕ້ອງເຊັ່ນ:

- ໂຄງການມີຄວາມກ້າວໜຶ່ງ ຫລື ຫລາຍຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນ ກະທົບ ແລະ ການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ຂອງເຂົາເຈົ້າ?
- ໂຄງການຈະກະທົບຕໍ່ການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນຂອງກຸ່ມຄົນຕ່າງໆ ແນວໃດ?
- ຍິງ ແລະ ຊາຍປະສົບພົບພໍ້ບັນຫາຕ່າງໆແຕກຕ່າງກັນແນວໃດ; ພິ ຈາລະນາບົດບາດ ແລະ ຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ, ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນຕ່າງໆ, ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນ ໃຈ ແລະ ຄວາມສາມາດໃນການເຂົ້າຮ່ວມການຕັດສິນໃຈ.

4.5 ການມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມ

ການໄດ້ທົບທວນຄືນເຖິງຮັບຜົນກະທົບທັງຍິງ, ຊາຍ, ໄວໜຸ່ມ, ຜູ້ອາ ລຸໂສໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການເພີ່ມຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ປະເມີນ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນທີ່ສຸດ ເພື່ອໃຫ້ມີມາດຖານ ການປະຕິບັດທີ່ດີ. ການເກັບກຳຂໍ້ມູນສະຖິຕິ ແຍກເພດຄວນຖືກອອກ ແບບ ແລະ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂດຍກວມເອົາກຸ່ມຄົນເລົ່ານັ້ນໃນຂະບວນ ການເກັບກຳ ແລະ ວິເຄາະຂໍ້ມູນ. ຄວນພິຈາລະນາດ້ານພາສາ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ໂອກາດໃນເບື້ອງຕົ້ນຂອງການວາງ ແຜນໂຄງການເພື່ອເຮັດໃຫ້ກຸ່ມຄົນທີ່ມີຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານພາສາ, ການສຶກສາ ແລະ ຄວາມສົມບູນຂອງຮ່າງກາຍໄດ້ຮັບໂອກາດຢ່າງເທົ່າ ທຽມກັນໃນການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ປະກອບຄຳຄິດເຫັນ.

ລາຍການກວດສອບສຳລັບມາດຖານການເຂົ້າ ເຖິງທຸກກຸ່ມຄົນ:

ຄວນເອົາໃຈໃສ່ເປັນພິເສດໃນການ:

- ຮັບປະກັນວ່າເວລາໃນການຈັດກອງປະຊຸມ ແລະ ຂະ ບວນການຕ່າງໆແທດເໝາະ ເຊິ່ງເອື້ອອຳນວຍການ ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ;
- ຮັບປະກັນໃຫ້ມີການສຳພາດ ແລະ ຈັດກຸ່ມປະສົມ ທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ, ແຕ່ຄວນເອື້ອອຳນວຍໃຫ້ມີກອງ ປະຊຸມສະເພາະແມ່ຍິງຕື່ມ;
- ຮັບປະກັນວ່າແມ່ຍິງເຂົ້າໃຈພາສາທີ່ໂຄງການໃຊ້;
- ນຳໃຊ້ເພດຍິງໃນການອຳນວຍກອງປະຊຸມ ແລະ ແປ ພາສາ;
- ຮັບປະກັນວ່າມີເພດຍິງຈຳນວນໜຶ່ງໃນທີມງານຂອງ ໂຄງການ ແລະ ທີມງານທັງໝົດມີຄວາມສາມາດສູງ ດ້ານການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ;
- ຮັບປະກັນວ່າຂະບວນການເກັບກຳຂໍ້ມູນກວມເອົາ ຄຳຄິດເຫັນຂອງໄວໜຸ່ມ ແລະ ຜູ້ອາລຸໂສທັງຍິງ ແລະ ຊາຍຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ;
- ເອື້ອອຳນວຍໃຫ້ມີການປະກອບຄຳຄິດເຫັນສະເພາະ ແມ່ຍິງກ່ອນ ແລະ ຈິ່ງຈັດແບບປະສົມຍິງ-ຊາຍ, ແລະ ຮັບປະກັນວ່າການທົບທວນຂໍ້ມູນມີລັກສະນະລິ້ງ ເສີມໃຫ້ເກີດຄວາມຄວາມເຂົ້າໃຈຮ່ວມກັນຂອງການ ວິເຄາະ;
- ຮັບປະກັນໃຫ້ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ມີສ່ວນຮ່ວມ ໃນການທົບທວນ ແລະ ລາຍງານຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ການວິເຄາະ;
- ເຮັດໃຫ້ຕົວແທນຂອງກຸ່ມຄົນຕ່າງໆທີ່ມີຄວາມແຕກ ຕ່າງດ້ານວັດທະນາທຳ, ຊືນເຜົາ ແລະ ເສດຖະກິດ- ສັງຄົມ ພາຍໃນຊຸມຊົນເຂົ້າຮ່ວມ;
- ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງ ແລະ ຊາຍຈາກຄົນພື້ນເມືອງ ຫລື ຊົນ ເຜົາກຸ່ມນ້ອຍເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການ ແລະ ຮັບ ປະກັນ ໃຫ້ທັດສະນະຂອງເຂົາເຈົ້າຖືກພິຈາລະນາ ຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ; ແລະ ,
- ກຳນົດສິ່ງກົດຂວາງດ້ານວັດທະນາທຳ ແລະ ຮີດຄອງ ປະເພນີ ທີ່ກົດຂວາງການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງ ການກຳນົດວິທີການແກ້ໄຂບັນຫາດັ່ງກ່າວ.

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງຈຳນວນໜຶ່ງຂອງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມບູນແມ່ນ ສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

ການດຳນາ, ແຂວງວຽງຈັນ, ສປປ ລາວ
ຮູບໂດຍ: Jerry Galea/OxfamAUS

5 ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳ-ກ່ອນເຮັດໂຄງການ

ກ່ອນຈະມີເຂື່ອນ, ແຕ່ກ່ອນແມ່ນ້ຳແມ່ນ້ຳ ແລະ ມີຄົນທີ່ນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳດັ່ງກ່າວ. ຍິງ ແລະ ຊາຍນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຂອງແມ່ນ້ຳຢ່າງຫລາກຫລາຍແຕກຕ່າງກັນໄປ. ພວກເຂົາເຈົ້າມີບົດບາດ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບແມ່ນ້ຳ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນຂອງມັນຢ່າງແຕກຕ່າງກັນ. ແຕ່ລະກຸ່ມຄົນທີ່ໃຊ້ພາສາຕ່າງກັນ, ກຸ່ມຄົນໃນຊຸມຊົນ ແລະ ລະຫວ່າງຊຸມຊົນແມ່ນມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ. ການເຂົ້າໃຈໄດ້ສະພາບຄວາມແຕກຕ່າງດັ່ງກ່າວແມ່ນມີຄວາມຈຳເປັນສຳລັບບັນດາກະຊວງທີ່ມີໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບດ້ານການຈັດການນ້ຳ, ກະສິກຳ, ທີ່ດິນ, ຊັບພະຍາກອນ, ປາ, ນັກວາງແຜນ ແລະ ອື່ນໆ.

ການວາງແຜນຍຸດທະສາດສຳລັບຂົງເຂດແມ່ນ້ຳທັງໝົດເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍການປະເມີນຍຸດທະສາດດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ການປະເມີນຜົນກະທົບແບບລູກໂສ້ເປັນໂອກາດສຳຄັນໃນການຮັບປະກັນຂໍ້ມູນສະຖິຕິແຍກເພດ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຂອງຊຸມຊົນ, ຊີວິດການເປັນຢູ່, ແລະ ວິຖີຊີວິດຂອງຄົນໃນເຂດແມ່ນ້ຳທັງໝົດ. ເມື່ອລັດຖະບານ ແລະ ອຳນາດການປົກຄອງຕ່າງໆ ນຳເອົາຂໍ້ມູນຕ່າງໆ ໃນການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳຂອງທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງມາພິຈາລະນາກ່ອນການຕັດສິນໃຈໃນການລົງທຶນໃນໂຄງລ່າງພື້ນຖານ ກໍ່ມັກຈະເຮັດໃຫ້ສາມາດຫລີກລ້ຽງຜົນກະທົບທາງລົບຕ່າງໆໄດ້ຫລາຍຂຶ້ນ ແລະ ຮູ້ໄດ້ເຖິງໂອກາດ ໃນການປັບປຸງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

“ການພັດທະນາຢ່າງວ່ອງໄວໃນຂົງເຂດ [ແມ່ນ້ຳຂອງຕອນລຸ່ມ] ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງສິ່ງທ້າທາຍທີ່ລັດຖະບານພົບພໍ້ໃນການຮັບຜິດຊອບດ້ານການຄຸ້ມຄອງແມ່ນ້ຳທີ່ຢູ່ພາວະທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຢ່າງໜັກໜ່ວງ ເພື່ອສະໜອງໄດ້ຊັບພະຍາກອນຕາມຄວາມຕ້ອງການຕ່າງໆ. ໃນເຂດພາກພື້ນທີ່ມີການພັດທະນາໜ້ອຍກວ່ານີ້ແມ່ນເຕັມໄປດ້ວຍປະຊາກອນທີ່ທຸກຍາກ ແລະ ອີງໃສ່ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດເປັນຫຼັກໃນການດຳລົງຊີວິດ. ໃນຂະນະທີ່ເຂື່ອນສ້າງໂອກາດສຳຄັນໃນຫລຸດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ ແລະ ພັດທະນາເສດຖະກິດຂອງປະເທດກໍ່ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ກັນຢ່າງກວ້າງຂວາງວ່າເຂື່ອນສ້າງຄວາມສ່ຽງຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມຕ່າງໆຢ່າງຫລວງຫລາຍເຊັ່ນກັນ.

ການພັດທະນາຢ່າງຍືນຍົງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການພິຈາລະນາໃນການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ ດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມຢ່າງສົມດຸນ. ຄວນຮັບປະກັນການສ້າງຄວາມດຸ່ນດ່ຽງ ດ້ານຄຸນຄ່າທາງເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ຢ່າງໂປ່ງໃສ ແລະ ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ ໂດຍນຳໃຊ້ທຳແຮງດ້ານຄວາມຮູ້ທີ່ນັບມື້ນັບຫລາຍຂຶ້ນ, ມຸມມອງຕ່າງໆ ແລະ ຫົວຄິດປະດິດສ້າງ.”(RSAT 2010, p. 7)

ກ່ອນເລີ່ມໂຄງການ: ການເຂົ້າໃຈສະພາບ — ການເກັບກຳຂໍ້ມູນ ແລະ ສ້າງຖານຂໍ້ມູນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ໃນແຜນການຈັດການລະດັບຍຸດທະສາດ ຂອງການຄຸ້ມຄອງຂົງເຂດແມ່ນ້ຳທັງໝົດ ແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີຄວາມເປັນເອກະພາບກັນ. ຈຸດຕິ ແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີແຜນຍຸດທະສາດ ໃນການບໍລິຫານຈັດການຕ່າງໆ ໃນລະດັບພາກພື້ນ ແລະ ຮ່ວມມືສອງຝ່າຍ ຫຼື ຫຼາຍຝ່າຍ ໃນກໍລະນີທີ່ສາຍນ້ຳໄຫລຜ່ານຫລາຍປະເທດ. ແຕ່ຍັງຂາດຄວາມເປັນເອກະພາບກັນໃນກຸ່ມການນຳລະດັບສູງ ຫລື ຕ່າງຝ່າຍຕ່າງຕັດສິນໃຈເອງເຂົ້າໃນການພັດທະນາ ແລະ ລົງທຶນ.

ສຳລັບບໍລິສັດ ທີ່ມີຄວາມສົນໃຈໃນການພັດທະນາໂຄງການຫລື ບຸກຄົນ ທີ່ຖືກວ່າຈ້າງໃຫ້ເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມຂອງໂຄງການນັ້ນແມ່ນຕ້ອງມີຄວາມເຂົ້າໃຈລອງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຊຸມຊົນ, ຜູ້ນຳໃຊ້ນ້ຳ ແລະ ພາບລວມຂອງຂົງເຂດແມ່ນ້ຳ. ເມື່ອເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ຖືກຕ້ອງແລ້ວ ຈິ່ງເຮັດການຕັດສິນໃຈ ໃນການວາງແຜນ ແລະ ຈັດການໂດຍມີການພິຈາລະນາໃຫ້ເກີດຜົນປະໂຫຍດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ເມື່ອມີການເຊື່ອມເອົາການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນຂະບວນການເກັບກຳຂໍ້ມູນພື້ນຖານໃນການຈັດການຂົງເຂດສາຍນ້ຳ ກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ຫລາຍຂຶ້ນໃນການນຳເອົາເນື້ອໃນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຂົ້າສູ່ຂະບວນການໃນການຕັດສິນໃຈໃນການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ການວາງແຜນ ເຊິ່ງແມ່ນຮູບແບບການປະຕິບັດໜຶ່ງທີ່ດີໂດຍພື້ນຖານ.

ເນື້ອໃນຂອງພາກນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງບາງຄຳຖາມທີ່ຄວນພິຈາລະນາ ເຂົ້າໃນການສ້າງຖານຂໍ້ມູນ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍສຳລັບປະຊາກອນທີ່ອາໄສໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳທັງໝົດ.

ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງບາງໂອກາດໃນການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈຂອງຂະບວນການວາງແຜນ ແລະ ເບິ່ງບັນດາສະພາບການໃນການຕັດສິນໃຈ. ແລະ ທ້າຍສຸດໃນພາກນີ້ ຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງສະພາບຂອງຜົນກະທົບຕ່າງໆທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຖ້າເກີດການປ່ຽນແປງໃນຂົງເຂດສາຍນ້ຳ; ແລະ ແນະນຳໃຫ້ເຫັນວ່າຈະເກີດຜົນກະທົບຢູ່ບ່ອນໃດແດ່.

ກ່ອນເຮັດໂຄງການ

ການນຳໃຊ້ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເພື່ອຊີ້ນຳຂະບວນການພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ເພີ່ມ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ

ຄວນພິຈາລະນາຄຳຖາມລຸ່ມນີ້ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສາຍນຳ ແລະ ສະພາບຜົນກະທົບຂອງການສ້າງເຂື່ອນ

- ມີຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງຈະແຈ້ງຫລືຍັງກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ສາຍນຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳຂອງຊຸມຊົນ? ເຊິ່ງໃນນັ້ນໄດ້ເຂົ້າໃຈຫລືຍັງກ່ຽວກັບບົດບາດ ແລະ ກິດຈະກຳຕ່າງໆຂອງຍິງ?
- ໄດ້ມີການປະເມີນເກັບຂໍ້ມູນພື້ນຖານຂອງຄົນທີ່ອົງອາໄສ ແລະ ຢູ່ແຄມນ້ຳ ດ້ານຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງເຂົາເຈົ້າຫລືຍັງ? ເຊິ່ງໃນນັ້ນເຂົາເຈົ້າໄດ້ກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍແລ້ວບໍ່? ຄວນມີການພິຈາລະນາກິດຈະກຳໂດຍກົງທີ່ສ້າງເສດຖະກິດຮ່ວມກັນ ລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ (ຕົວຢ່າງ: ການຫາປາ, ການເຮັດກະສິກຳ, ການຂອກຫາສັດ ແລະ ພືດໃນນ້ຳ), ກິດຈະກຳປະຈຳວັນໃນຄົວເຮືອນ (ຕົວຢ່າງ: ການຊັກລ້າງ, ການຕັກນ້ຳ, ການຂົນສົ່ງໂດຍສານທາງນ້ຳ, ການຫລິ້ນນ້ຳ) ແລະ ກິດຈະກຳທາງດ້ານວັດທະນາທຳສັງຄົມ (ເຊັ່ນ: ພິທີກຳທາງສາດສະໜາ, ເຂດສັດສິດ).
- ການປະເມີນຂໍ້ມູນພື້ນຖານກວມໄດ້ທຸກກຸ່ມຄົນທີ່ອາໄສສາຍນ້ຳທັງໝົດ ແລະ ກວມໄດ້ສະພາບຄວາມແຕກຕ່າງໃນລະດູການຂອງໝົດປີຫລືບໍ່?
- ການປະເມີນຂໍ້ມູນພື້ນຖານໄດ້ພິຈາລະນາບັນດາກຸ່ມຄົນທີ່ອາໄສຢູ່ກັບນ້ຳເຊັ່ນ: ບາງຊຸມຊົນທີ່ຕ້ອງອອກເຮືອໄປຫາປາໃນຊ່ວງໄລຍະໄດຫນຶ່ງຂອງປີ ແລະ ຊຸມຊົນທີ່ຕັ້ງບ້ານເຮືອນເທິງສາຍນ້ຳ? ມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ ແລະ ການນຳໃຊ້ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳທີ່ແຕກຕ່າງກັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ?
- ການປະເມີນຂໍ້ມູນພື້ນຖານໄດ້ພິຈາລະນາສະພາບທີ່ແຕກຕ່າງກັນຂອງແຕ່ລະຊຸມຊົນຢ່າງຮອບດ້ານ ແລະ ລະບົບນິເວດທີ່ຖືກຜົນກະທົບ? ໝາຍວ່າຂໍ້ມູນພື້ນຖານດັ່ງກ່າວມີຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບວິຖີຊີວິດຂອງຊຸມຊົນທີ່ອາໄສຢູ່ຂ້າມຊາຍແດນຫລືບໍ່? ແລະ ມີການເກັບຂໍ້ມູນສະຖິຕິແຍກເພດຫລືບໍ່?

ມີຄວາມສໍາຄັນທີ່ຕ້ອງພິຈາລະນາຜົນກະທົບ ແລະ ຄວາມ ຕ້ອງການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນລະດັບການວາງແຜນ ຍຸດທະສາດ ໂດຍນຳໃຊ້ຂະບວນການ ແລະ ກິດຈະກຳ ຕ່າງໆດັ່ງນີ້:

ການປະເມີນທາງເລືອກຕ່າງໆ: ການປະເມີນທາງເລືອກ ຕ່າງໆ ຢ່າງຮອບດ້ານໃນການສ້າງແຜນ ຕ້ອງພິຈາລະນາ ການນຳໃຊ້ນ້ຳເພື່ອສຸຂະພາບ, ເພື່ອຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງ ລະບົບນິເວດ, ເພື່ອຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງຊຸມຊົນ, ເພື່ອກິດ ຈະກຳດ້ານວັດທະນາທຳ ແລະ ເພື່ອຜະລິດໄຟຟ້າເພື່ອບໍລິ ການໃຫ້ແກ່ທຸກຄົນໄດ້ນຳໃຊ້ຢ່າງທົ່ວເຖິງ. ໃນຂັ້ນຕອນນີ້ທາງ ເລືອກທີ່ບໍ່ແມ່ນການສ້າງເຂື່ອນແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນໃນຂະ ບວນການວາງແຜນ. ເຊິ່ງໃນນັ້ນອາດພິຈາລະນາໃນການປັບ ປຸງບັນດາໂຄງລ່າງພື້ນຖານທີ່ມີແລ້ວໃນການຕອບສະໜອງ ຄວາມຕ້ອງການດ້ານພະລັງງານ ແລະ ນໍ້າ.

ການບໍລິຫານຈັດການດ້ານຄວາມຕ້ອງການໃນການບໍລິ ໂພກ: ການພິຈາລະນາຜົນກະທົບ ແລະ ໂອກາດດ້ານບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍໃນການຫຼຸດຜ່ອນການບໍລິໂພກ, ການນຳໃຊ້ ພະລັງງານຢ່າງປະຢັດ, ນຳໃຊ້ຄືນໃໝ່ຈະຊ່ວຍໃນການບັນລຸ ເປົ້າໝາຍຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໄດ້.

ການບໍລິຫານຈັດການດ້ານການສະໜອງພະລັງງານ: ສ້າງທາງເລືອກໃນການສະໜອງນໍ້າ ແລະ ພະລັງງານໃຫ້ແກ່ ທຸກກຸ່ມຄົນຢ່າງທົ່ວເຖິງ. ຕົວຢ່າງ. ຄວາມຕ້ອງການພະລັງງານ ໃນເຂດທ່າໄກສອກຫລີກສ່ວນຫລາຍແມ່ນໜ້ອຍຫລາຍ, ສະນັ້ນ ການຜະລິດພະລັງງານຂະໜາດນ້ອຍ ຈາກແຫລ່ງ ພະລັງງານໃນທ້ອງຖິ່ນແມ່ນມີຄວາມເໝາະສົມຫລາຍກວ່າ ການເຊື່ອມໂຍງກັບຕາຂ່າຍໄຟຟ້າຂະໜາດໃຫຍ່.

ສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ການໂຫລຂອງນໍ້າໃນເຂດລຸ່ມນໍ້າ: ພິຈາລະ ນາຄວາມຕ້ອງການບົດບາດຍິງ-ຊາຍຜ່ານມູມມອງສິ່ງແວດ ລ້ອມເພື່ອເຂົ້າໃຈໄດ້ການປຸງແປງຂອງການໂຫລວຽນ ຂອງນໍ້າ, ປະລິມານນໍ້າ, ຊ່ວງໄລຍະການປ່ອຍນໍ້າທີ່ເຊື່ອມໂຍງ

ກັບສາຍພົວພັນໃນຊຸມຊົນທີ່ອາໄສໃນເຂດລຸ່ມນໍ້າ ແລະ ທົ່ງ ພຽງ; ພິຈາລະນາບົດບາດໜ້າທີ່ ຂອງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສະ ພາບຂ້າມຊາຍແດນ.

ການເລືອກສະຖານທີ່ ແລະ ການອອກແບບ: ພິຈາລະນາຜົນ ກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໂດຍການປະເມີນທາງເລືອກໃນ ການເລືອກສະຖານທີ່ຕັ້ງ ແລະ ການອອກແບບໂຄງການເຊິ່ງ ເປັນຍຸດທະສາດໜຶ່ງທີ່ດີໃນການຫຼຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຈາກ ການສ້າງເຂື່ອນໃຫ້ມີໜ້ອຍທີ່ສຸດ.

ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ (SIA): ອອກແບບ ແລະ ຈັດ ຕັ້ງປະຕິບັດການປະເມີນດ້ານສັງຄົມ ກ່ອນການປະເມີນ ຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການແມ່ນວິທີການທີ່ງ່າຍທີ່ສຸດ ແລະ ມີປະສິດທິຜົນທີ່ສຸດ ໃນການເຮັດໃຫ້ເພດຍິງເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ເຂົ້າໃຈໄດ້ຜົນກະທົບຕ່າງໆດ້ານບົດບາດຍິງຊາຍ. ການ ປະເມີນດັ່ງກ່າວ ແມ່ນເຮັດຄຽງຄູ່ໄປກັບການປະເມີນຜົນກະ ທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມ.

ການເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ (EIA): ເຊັ່ນດຽວກັນກັບ SIA, ການອອກແບບ ແລະ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການປະເມີນຜົນ ກະທົບຕໍ່ສິ່ງແວດລ້ອມຈະເປັນໂອກາດສໍາຄັນໃນການຮັບຟັງ ຄໍາຄິດເຫັນຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ກໍານົດຄວາມຕ້ອງການດ້ານບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງມີຍຸດທະສາດ ແລະ ປະຕິບັດໄດ້ແທ້. ການພິຈາລະນາຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂະບວນ ການປະເມີນຜົນກະທົບຕໍ່ສັງຄົມ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແມ່ນມີ ຄວາມສໍາຄັນສູງໃນການສ້າງໂອກາດທີ່ມີຄວາມໝາຍໃຫ້ ເພດຍິງເຂົ້າຮ່ວມ.

ທັງEIA ແລະ SIA ຄວນຖືກພິຈາລະນາໃນລະດັບຂົງເຂດສາຍ ນໍ້າທັງໝົດ ເນື່ອງຈາກວ່າແມ່ນໍ້າຂອງເປັນແມ່ນໍ້າທີ່ໂຫລ ຜ່ານຫລາຍປະເທດ.

ກ່ອນເຮັດໂຄງການ

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈ

ແມ່ນໃຜເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈ?

ອົງການຈັດຕັ້ງລັດຖະບານທີ່ມີໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບດ້ານຊັບພະຍາກອນນໍ້າແມ່ນຜູ້ທີ່ອິດທິພົນຜູ້ຕັດສິນໃຈໂດຍກົງ. ໃນບາງກໍລະນີ, ອາດມີການສ້າງຄະນະສະເພາະກິດຂຶ້ນເພື່ອຮັບຜິດຊອບ ແຕ່ສ່ວນຫລາຍແລ້ວ ແມ່ນລັດຖະບານເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈເຊິ່ງປະກອບມີກະຊວງນໍ້າ, ສິ່ງແວດລ້ອມ, ພັດທະນາຊຸມນະບົດ ຫລື ກະຊວງຊັບພະຍາກອນນໍ້າ. ການນໍາໃຊ້ລາຍການກວດສອບ ແລະ ຄູ່ມືບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນຈຸດລິເລີ່ມສໍາລັບລັດຖະບານໃນການຮັບປະກັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນຂະບວນການວາງແຜນ ແລະ ຕັດສິນໃຈ.

- ການເຂົ້າໃຈໄດ້ສະພາບດ້ານກົດໝາຍແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນ. ມີກົດໝາຍ, ກົດລະບຽບຫຍັງແດ່ດ້ານການປົກຄອງ ແລະ ຄຸ້ມຄອງການນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ; ແລະ ກົດໝາຍລະຫວ່າງແຕ່ລະປະເທດອ້ອມຂ້າງມີຄວາມຄ້າຍຄື ຫລື ແຕກຕ່າງກັນແນວໃດ.
- ສະພາບດ້ານກົດໝາຍຊ່ວຍໃຫ້ຜູ້ນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ ຫລື ຜູ້ພັດທະນາສາຍນໍ້າ ຮັບປະກັນໄດ້ດ້ານຊັບພະຍາກອນ (ເຊັ່ນ ສາຍນໍ້າ ແລະ ຄຸນນະພາບນໍ້າ) ເພື່ອເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າສາມາດວາງແຜນໄດ້ຢ່າງເໝາະສົມ. ໃນກໍລະນີການເຮັດເຂື່ອນ, ການປ່ຽນແປງໂຕໜຶ່ງ ຫລື ການປ່ຽນແປງທີ່ຈະອາດຈະເກີດຂຶ້ນຕໍ່ກັບຊັບພະຍາກອນໃນເຂດຕົ້ນນໍ້າ ແລະ ເຂດລຸ່ມນໍ້າແມ່ນຄວາມສ່ຽງຕົ້ນຕໍຂອງຜູ້ລົງທຶນ ຫລື ຜູ້ສ້າງເຂື່ອນ.

ການຕັດສິນໃຈອັນສໍາຄັນທີ່ມີຜົນຕໍ່ອານາຄົດຂອງສາຍນໍ້າປະກອບດ້ວຍ:

- ສະພາບຂອງສາຍນໍ້າ ແລະ ຂົງເຂດສາຍນໍ້າເປັນແນວໃດ (ດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ, ເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງ)?
- ຖືກຄຸ້ມຄອງໂດຍອໍານາດການປົກຄອງດຽວ ຫລື ຂ້າມຊາຍແດນ ເຊິ່ງມີຫລາຍອໍານາດການປົກຄອງ?
- ມີການນໍາໃຊ້ ແລະ ຈະຍັງມີການນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າຕໍ່ ແລະ ມີບັນຫາໃນການນໍາໃຊ້ບໍ່ (ຜູ້ນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຂອງນໍ້າມີສິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນໍາໃຊ້ບໍ່)?
- ມີແຜນ ແລະ ຍຸດທະສາດຫຍັງແດ່ທີ່ໄດ້ຖືກຈັດຕັ້ງປະ

ຕິບັດເພື່ອນໍາສູ່ການນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າຕ່າງໆ?

- ໃນອານາຄົດ, ຊັບພະຍາກອນທໍາມະຊາດ (ເຊັ່ນ: ປ່າໄມ້ຕົ້ນນໍ້າ, ດິນແຄມນໍ້າ, ປ່າທາມ ແລະ ພື້ນນໍ້າ) ຈະຖືກຈັດເປັນເຂດບໍ່?
- ຊັບພະຍາກອນຈະຖືກບໍລິຫານຈັດການແນວໃດ ເຊັ່ນ: ການປົກປ້ອງ, ການນໍາໃຊ້ລວມໝູ່, ຫລື ການໃຫ້ນໍາໃຊ້ເພື່ອເຮັດທຸລະກິດ (ເຊັ່ນ: ການພັດທະນາອຸດສາຫະກຳ, ການສ້າງຊຸມລະປະທານ, ຊຸດຄົ້ນແຮ່ທາດ ແລະ ການເຮັດເຂື່ອນໄຟຟ້າ)?
- ສິດຕໍ່ໜ້າກົດໝາຍ: ສາຍນໍ້າ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າຈະຖືກຄຸ້ມຄອງພາຍໃຕ້ກົດໝາຍໄດ້ແນວໃດ? ດ້ວຍການຫັນສູ່ເອກະຊົນຄຸ້ມຄອງບໍ່, ຫລື ໃຫ້ຊຸມຊົນນໍາໃຊ້. ມີກົດລະບຽບຫຍັງແດ່ທີ່ຮັບປະກັນໃຫ້ຊຸມຊົນສາມາດເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນໍາໃຊ້ຊັບພະຍາກອນດັ່ງກ່າວໄດ້?
- ສິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນໍາໃຊ້: ໃຜແດ່ທີ່ມີສິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າ?

ຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງບັນຫາທີ່ກະທົບໃສ່ຍິງ ແລະ ຊາຍເມື່ອສາຍນໍ້າເກີດການປ່ຽນແປງ. ການປ່ຽນແປງຈໍານວນໜຶ່ງແມ່ນເກີດຂຶ້ນຍ້ອນການສ້າງເຂື່ອນ, ສ່ວນການປ່ຽນແປງອື່ນໆແມ່ນເກີດຂຶ້ນຍ້ອນປັດໃຈອື່ນໆ ເຊິ່ງສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າ..

ບັນຫາຕໍ່ບົດບາດຍິງຊາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນຍ້ອນສາຍນໍ້າມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ສິ່ງທີ່ມີຄວາມຫມາຍຕໍ່ເຂື່ອນ

ການປ່ຽນແປງ ຕໍ່ລະບົບທຳມະຊາດ	ຜົນກະທົບຕໍ່ ຊັບພະຍາກອນ	ຜົນກະທົບສໍາລັບເຂື່ອນ	ການພິຈາລະນາ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ
ມີການໃຊ້ນໍ້າໃນເຂດຕົ້ນນໍ້າ (ເຊັ່ນ: ເຂື່ອນ, ຊົນລະປະທານ, ນໍ້າປະປາ)	ນໍ້າໜ້ອນລົງ	ກະທົບຕໍ່ຜົນໄດ້ຮັບ ດ້ານເສດຖະກິດ ເຊິ່ງອາດບໍ່ສາມາດ ຜະລິດໄດ້ຕາມແຜນທີ່ໄດ້ວາງໄວ້	ກະທົບຕໍ່ການຜະລິດກະສິກໍາຂອງຍິງ, ຊາຍ, ຊຸມຊົນ. ກະທົບຕໍ່ການຫາປາ ແລະ ບົດບາດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ
ຄຸນນະພາບນໍ້າ ໃນເຂດຕົ້ນນໍ້າ ຖືກກະທົບຍ້ອນກິດຈະກຳອຸດສາຫະກຳ	ຄຸນນະພາບນໍ້າລຸດລົງ ຫລື ບໍ່ເປັນປົກກະຕິຍ້ອນ ກິດຈະກຳເຂດຕົ້ນນໍ້າ	ອາດກະທົບຕໍ່ເຮືອນຈັກ ແລະ ກິດຈະກຳເສດຖະກິດ	ອາດຈະມີຜົນກະທົບໜ້ອຍກວ່າ ເຊັ່ນ: ການນໍາໃຊ້ນໍ້າໃນຄົວເຮືອນ, ການນໍາໃຊ້ນໍ້າເພື່ອອາບ ແລະ ສະລ້າງ ແລະ ການນໍາໃຊ້ເພື່ອ ທົດພຶດຜັກຕ່າງໆ
ປ່າໄມ້ຖືກທຳລາຍ	ຄຸນນະພາບນໍ້າເຊື່ອມໂຊມ	ອາດກະທົບຕໍ່ເຮືອນຈັກ ແລະ ກິດຈະກຳເສດຖະກິດ	ອາດກະທົບຕໍ່ການນໍາໃຊ້ປ່າໄມ້, ເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ ແລະ ສັດປ່າ
ເຂື່ອນຕົ້ນນໍ້າ ແລະ ປ່ອຍເພື່ອປັ່ນໄຟຟ້າ	ການຂຶ້ນລົງຂອງນໍ້າບໍ່ປົກກະຕິ; ນໍ້າໄຫລແຮງ ແລະ ຄ່ອຍບໍ່ເປັນປົກກະຕິ ຕາມລະດູການ; ນໍ້າຂາດອອກຊີເຈິນ	ກະທົບຕໍ່ເຂດລຸ່ມນໍ້າ ຖ້າບໍ່ມີການຄາດການທີ່ດີ	ກະທົບຕໍ່ໜ້າທີ່ໃນການ ນໍາໃຊ້ສາຍນໍ້າຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນກິດຈະກຳຄົວເຮືອນ ແລະ ເສ້າງເສດຖະກິດ, ໂດຍສະເພາະ ແມ່ຍິງທີ່ໃຊ້ສາຍນໍ້າໃນການສະ ລ້າງຕົນ ໂຕ ແລະ ຜະລິດອາຫານ
ຜົນນໍ້າຈາກລະບົບໜຶ່ງ ເພື່ອໄປປັ່ນໄຟຟ້າ	ເຮັດໃຫ້ລະບົບໜຶ່ງຂາດນໍ້າ ແລະ ອີກລະບົບໜຶ່ງມີນໍ້າຫລາຍຂຶ້ນ	ເຮັດໃຫ້ເຂື່ອນໜຶ່ງ ມີນໍ້າຫລາຍຂຶ້ນ ໃນຂະນະທີ່ ອີກເຂື່ອນໜຶ່ງຂາດນໍ້າ	ກະທົບຕໍ່ກິດຈະກຳການຜະລິດ. ການເພີ່ມຂຶ້ນຂອງນໍ້າອາດກະທົບ ຕໍ່ຄວາມຫມັ້ນຄົງຂອງຄົວເຮືອນ ແລະ ຂັ້ນບ້ານ
ເຂດປ່າທາມບໍ່ມີນໍ້າພຽງພໍໃນ ການຮັບປະກັນຊີວະນາໆພັນໃຫ້ ຢູ່ລອດໄດ້	ປ່າທາມແຫ້ງແລ້ງ ແລະ ບໍ່ສາມາດກັບຄືນໃຫມ່ໄດ້ ເຮັດໃຫ້ປ່າ ແລະ ສັດນໍ້າຂາດປ່ອນແຜ່ພັນ ແລະ ດັບສູນ		ອຸດສາຫະກຳຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນເຂດປ່າທາມຖືກກະທົບ; ກະທົບຕໍ່ການຫາປາ ແລະ ຕະຫລາດປາ; ຊີວິດການເປັນຢູ່ຖືກກະທົບ
ລະບົບນິເວດເຂດປາກນໍ້າ ຖືກກະທົບ. ຂາດຄວາມສົມດູນ ລະຫວ່າງນໍ້າຈືດ ແລະ ນໍ້າເຄັມໃນຂົງເຂດດັ່ງກ່າວ	ພື້ນທີ່ເຄັມຂຶ້ນ ຫລື ຈາງລົງ. ການຕົກຕະກອນເຂດປາກນໍ້າ ມີການປ່ຽນແປງ		ການຜະລິດກະທົບ ເຊິ່ງສິ່ງຜົນ ຕໍ່ການດຳລົງຊີວິດໃນລະດັບຄົວ ເຮືອນ ແລະ ລະດັບບ້ານ.

ກ່ອນເຮັດໂຄງການ

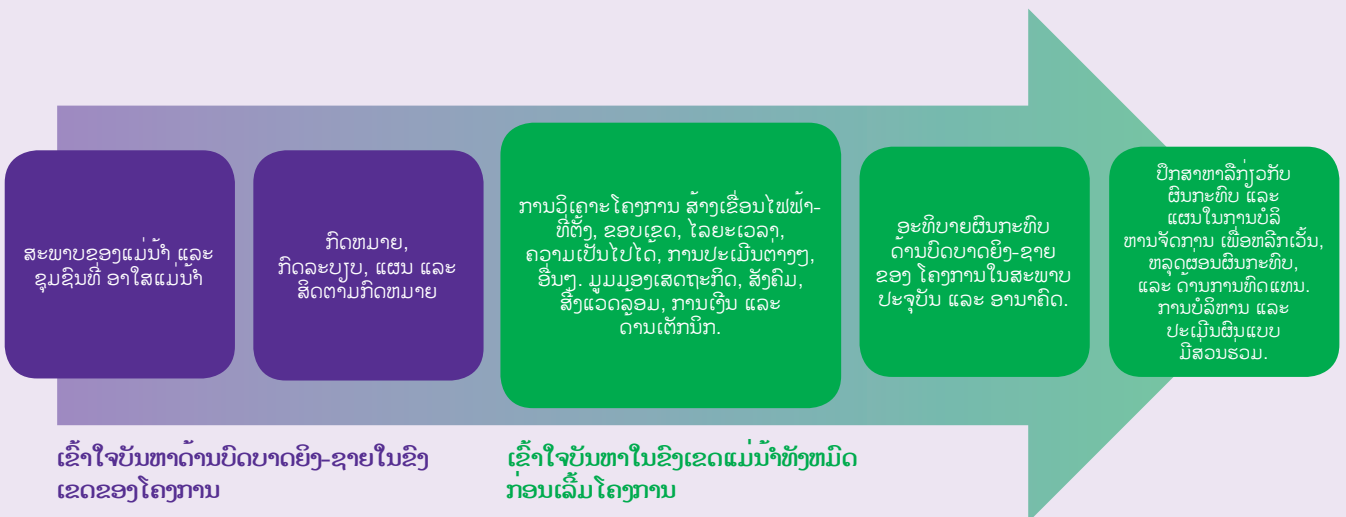
ການນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນພື້ນຖານເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການແມ່ນຳ້ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ

ເມື່ອມີຂໍ້ມູນພື້ນຖານທີ່ມີສະຖິຕິແຍກເພດແລ້ວ ທ່ານຈະນຳໃຊ້ຢູ່ໃສ ແລະ ໃຊ້ແນວໃດ?

ຂໍ້ມູນພື້ນຖານເຮັດໃຫ້ເກີດຄວມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ແມ່ນຳ້ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນຳ້ສຳລັບຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງຊ່ວຍໃນການສົມທຽບໃຫ້ເຫັນສິ່ງຄ້າຍຄື ຫລື ແຕກຕ່າງລະຫວ່າງຊຸມຊົນຕ່າງໆ. ຄວາມແຕກຕ່າງດັ່ງກ່າວປະກອບດ້ວຍ:

- ທີ່ຕັ້ງຂອງແມ່ນຳ້ ແລະ ລະບົບຂອງແມ່ນຳ້
- ຈຳນວນປະຊາກອນໃນຊຸມຊົນ
- ສະພາບເສດຖະກິດສັງຄົມໃນຊຸມຊົນ

- ສາຍພົວພັນລະຫວ່າງຊຸມຊົນ, ແມ່ນຳ້ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນຳ້
- ສະພາບດ້ານກົດໝາຍໃນການອົງອາໃສແມ່ນຳ້ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນຳ້
- ເມື່ອເກີດການປ່ຽນແປງ ໃນແຕ່ລະໄລຍະ, ລະດູຕໍ່ລະດູ ແລະ ປີຕໍ່ປີ
- ການນຳໃຊ້ແມ່ນຳ້ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນຳ້ຈາກພາກສ່ວນອື່ນໄດ້ລົງຜົນກະທົບແນວໃດຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນດັ່ງກ່າວຂອງຊຸມຊົນ.
- ການຕັດສິນໃຈໃນການປົກຄອງ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການແມ່ນຳ້ຄວນພິຈະນາບັນຫາຕ່າງໆຢ່າງຮອບດ້ານ.

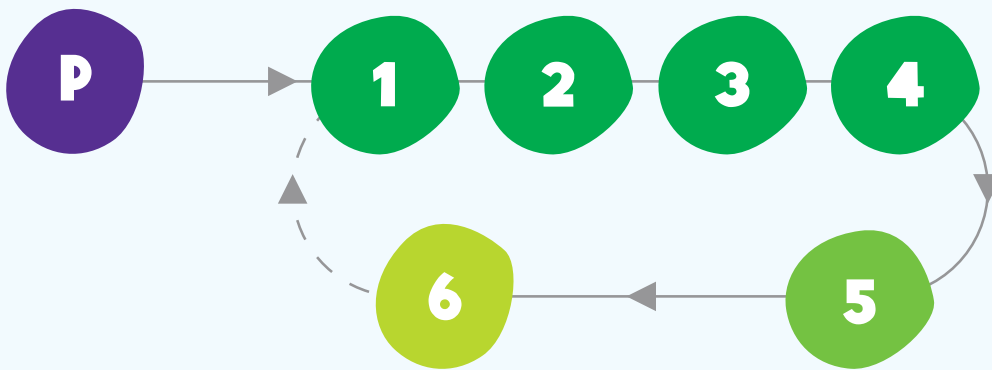

6. ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ໃນພາກນີ້ຈະມີການບັນລະຍາຍກ່ຽວກັບຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢ່າງເປັນບາດກ້າວ ເຊິ່ງຈະນຳສະເໜີບັນດາເຄື່ອງມື ແລະ ລາຍການສຳຫຼັບກວດສອບ ເພື່ອຊ່ວຍບັນດານັກພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງລັດຖະບານໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນສະຖິຕິ ແຍກເພດ ແລະ ຊ່ວຍໃຫ້ແນ່ໃຈວ່າຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວແມ່ນເປັນຂໍ້ມູນທີ່ສາມາດນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈວ່າຈະດຳເນີນໂຄງການຫຼືບໍ່, ຖາຫາກດຳເນີນການສ້າງແຜນການຄຸ້ມຄອງ ແລະ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຄວນຈະດຳເນີນໄປໃນລັກສະນະໃດ. ຂະບວນການດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນໄດ້ອອກແບບຂຶ້ນມາໃນລັກສະນະທີ່ມີຄວາມຕໍ່ເນື່ອງກັນຕາມວົງຈອນຂອງໂຄງການ ເຊິ່ງເລີ່ມຕັ້ງແຕ່ຂັ້ນຕອນສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ຈົນເຖິງຂັ້ນຕອນການວາງແຜນໂຄງການ, ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ການດຳເນີນໂຄງການ;

ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແມ່ນຖືກພັດທະນາຂຶ້ນເພື່ອເປັນຄູ່ມືທີ່ມີຂັ້ນຕອນແນະນຳທີ່ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ແລະ ເປັນບາດກ້າວ.

ຄູ່ມືດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນຈະໃຫ້ຄຳແນະນຳໃນທຸກຂັ້ນຕອນຂອງວົງຈອນໂຄງການ- ການປະເມີນຜົນ, ການວາງແຜນ ແລະ ການຕິດຕາມ

6.1 ຂັ້ນຕອນການປະເມີນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂັ້ນຕອນການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້, ຂັ້ນຕອນການອອກແບບ ແລະ ຂັ້ນຕອນໃນການວາງແຜນ

ເມື່ອໃດທີ່ໂຄງການໄດ້ຮັບການອະນຸມັດໃຫ້ເລີ່ມດຳເນີນ ແລະ ກ້າວໄປສູ່ຂັ້ນຕອນການປະເມີນຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ຂັ້ນຕອນວາງແຜນແລ້ວ, ຊ່ວງໄລຍະດັ່ງກ່າວນີ້ ແມ່ນຊ່ວງທີ່ສຳຄັນທີ່ຈະຕ້ອງຮັບປະກັນວ່າການປະເມີນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍນັ້ນມີຜົນສຳເລັດຢ່າງເພິ່ງພໍໃຈວ່າມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການ. ທ່ານຈະຕ້ອງຮັບປະກັນໄດ້ວ່າ ຂັ້ນຕອນການຕັດສິນໃຈ ໃນການອອກແບບ, ງົບປະມານ, ການວາງແຜນ ແລະ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດມີການພິຈາລະນາດ້ານຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເພື່ອຈະຊ່ວຍຫຼຸດຄວາມສ່ຽງໃຫ້ແກ່ໂຄງການໃນອານາຄົດ.

ການແກ້ໄຂຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢູ່ໃນໂຄງການ

ທ່ານແມ່ນຈະນຳເອົາຂັ້ນຕອນຕ່າງໆນີ້ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບຂອງມັນໄປນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນແຜນການບໍລິຫານຈັດການອື່ນໆ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ສິ່ງທີ່ສຳຄັນແມ່ນທາງໂຄງການຕ້ອງສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສາຍສຳພັນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ບັນຫາບົດບາດຍິງເປັນຢ່າງດີ, ເຊັ່ນດຽວກັນບັນຫາບົດບາດຍິງ-

ຊາຍທີ່ຢູ່ໃນຊຸມຊົມທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ພາກສ່ວນອື່ນໆໃນຂອບເຂດຂອງໂຄງການ. ຈາກນັ້ນຈຶ່ງນຳໃຊ້ຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເພື່ອສ້າງແຜນລ່ວງໜ້າສຳລັບການແກ້ໄຂຜົນກະທົບຕ່າງໆ ແລະ ສາມາດເບິ່ງເຫັນເຖິງໂອກາດໃນການປະຕິຮູບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຢູ່ໃນພາກດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນຈະໄດ້ນຳສະເໜີກອບຮູບແບບທີ່ງ່າຍດາຍໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງຊາຍຂອງໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ ໂດຍຈະມີການແນະນຳຮູບແບບຂັ້ນຕອນເຊິ່ງເຊື່ອມໂຍງກັບເຄື່ອງມື ແລະ ກອບວຽກທີ່ມີຢູ່ແລ້ວທີ່ບັນດາຜູ້ໃຫ້ຄຳປຶກສາ ແລະ ບາງບໍລິສັດໄດ້ນຳໃຊ້ຜ່ານມາໃນທົ່ວໂລກ ໃນຂະແໜງການເຂື່ອນໄຟຟ້າ ແລະ ຂະແໜງອື່ນໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ.

ສິ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ບໍລິສັດຕ່າງໆນຳໃຊ້ຄູ່ມືສະບັບນີ້ແມ່ນຍ້ອນວ່າບັນດາຄູ່ມືນີ້ມີເນື້ອໃນສົມບູນແບບແລ້ວ. ພິເສດ, ບັນດາເຄື່ອງມືຕ່າງໆໃນບັນດາຄູ່ມືນີ້ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ໃນຢູ່ໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ຂະແໜງອື່ນໆ ເຊັ່ນ: ການປະມົງ, ກະສິກຳ, ນ້ຳ ແລະ ສຸຂະອານາໄມ. ກອບວຽກດ້ານບົດບາດຍິງຊາຍໄດ້ຮັບການດັດປັບ ເຊິ່ງປະກອບມີຕົວຢ່າງຕ່າງໆ ແລະ ຄຳຖາມແນະນຳສູ່ເພາະດ້ານການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າໃນພາກພື້ນແມ່ນ້ຳຂອງ.

ການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງແມ່ຍິງໃນລະຫວ່າງການປະເມີນຜົນກະທົບ, ປະເທດລາວ
ຮູບພາບ ໂດຍ: Lee Fitzroy/OxfamAUS

ບຸກຄົນກ້າວທີ 1: ການເກັບກຳຂໍ້ມູນ-ການສາງຖານຂໍ້ມູນເພື່ອວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ກວດຂໍ້ມູນພື້ນຖານທີ່ໄດ້ເກັບກຳໃນການປະເມີນຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນເບື້ອງຕົ້ນນັ້ນວ່າພຽງພໍຫລືຍັງ ທີ່ຈະສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເປັນຢ່າງດີ. ຖ້າຫາກມີຊ່ອງຫວ່າງໃນການພັດທະນາໂຄງການ, ອາດຈະຕ້ອງມີການດຳເນີນການເກັບກຳຂໍ້ມູນຕາມຂັ້ນຕອນທີ່ໄດ້ອະທິບາຍມາກ່ອນໜ້ານີ້ ຫຼື ອາດຈະຕ້ອງປັບປຸງໃໝ່ ຫຼື ເພີ່ມເຕີມຂໍ້ມູນໃຫ້ຖືກຕາມສະພາບປະຈຸບັນ.

ໃນກໍລະນີທີ່ກຳລັງຢູ່ໃນຊ່ວງເຮັດການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ຫລື ຊ່ວງການຮ່າງກ່ຽວກັບໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບການເຊື່ອມສານການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ວິຊາການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເປັນປະໂຫຍດທີ່ສຸດ. ຕໍ່ໄປນີ້ຈະນຳສະເໜີບາງເຄື່ອງມືທີ່ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເລື້ອຍໆເຂົ້າໃນການເກັບກຳ ແລະ ຈັດການຂໍ້ມູນ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການວິເຄາະ ແລະ ວາງແຜນຕ່າງໆ ກ່ອນການພັດທະນາໂຄງການ.

ເພື່ອເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈໄດ້ກ່ຽວກັບແງ່ມູມດ້ານເຕັກນິກ ຂອງຄວາມເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການ ແມ່ນມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງເກັບກຳຂໍ້ມູນພື້ນຖານກ່ຽວກັບແມ່ນຳ ແລະ ຜູ້ຊົມໃຊ້ນຳ ເຊິ່ງລວມທັງຂໍ້ມູນສະຖິຕິແຍກເພດ ເພື່ອໃຫ້ຊຸມຊົນມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ເພື່ອນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈຕ່າງໆກ່ຽວກັບໂຄງການ.

ນອກຈາກນັ້ນເພື່ອໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະຕ້ອງມີການພິຈາລະນາປັດໃຈດ້ານພົນລະເມືອງໃນຂົງເຂດແມ່ນຳ ແລະ ຂົງເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ, ເຊິ່ງລວມມີ: ກຸ່ມຊົນເຜົ່າ ແລະ ພາສາ, ສະຖານະພາບທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ, ການສຶກສາ, ການອ່ານອອກຂຽນເປັນ, ບັນທັດຖານທາງດ້ານວັດທະນະທຳໃນຂະບວນການຕັດສິນໃຈ, ການຖືກແບ່ງແຍກອອກ, ບັນທັດຖານທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວ, ຄວາມບໍ່ສົມບູນທາງຮ່າງກາຍ ແລະ ປັດໃຈອື່ນໆທີ່ພົວພັນກັບຄວາມສ່ຽງຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ເມື່ອໂຄງການໄດ້ຮັບອະນຸມັດໃຫ້ດຳເນີນການສຶກສາຄວາມເປັນໄປໄດ້ ແລະ ປະເມີນຜົນກະທົບຂອງໂຄງການທີ່ລະອຽດກວ່າເກົ່າແມ່ນຄວນມີການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນຂະບວນການດັ່ງກ່າວ ແລະ ນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈ.

ຮູບສະແດງກ່ຽວກັບຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມໃນໜ້າທີ່25 ໃຫ້ຂໍ້ແນະນຳດ້ານໂອກາດໃນການເຊື່ອມສານວິຊາການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການປະເມີນຜົນ.

ບຸກຄົນກ້າວທີ 2: ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບບັນຫາ

ການວິເຄາະບັນຫາຢ່າງຈິງຈັງຂອງໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າແມ່ນຈະຊ່ວຍໃຫ້ບໍລິສັດ, ຜູ້ສະໜັບສະໜູນດ້ານການເງິນ ແລະ ລັດຖະບານເຂົ້າໃຈບັນດາຊຸມຊົນທີ່ຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກການສ້າງເຂື່ອນວາພວກເຂົາມີການຈັດຕັ້ງ, ການດຳເນີນຊີວິດ ແລະ ມີການພົວພັນກັບຊຸມຊົນອື່ນແນວໃດລວມທັງສາຍພົວພັນກັບສິ່ງແວດລ້ອມທຳມະຊາດທີ່ຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນ. ຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງມີຄວາມເຂົ້າໃຈທີ່ຈະແຈ້ງເຖິງບົດບາດ, ໜ້າທີ່ ແລະ ສາຍສຳພັນລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ໃນກຸ່ມຕ່າງໆ ທີ່ນຳໃຊ້ນຳຮ່ວມກັນ.

ການວິເຄາະບັນຫາຄວນມີການພິຈາລະນາເຖິງຄວາມສົນໃຈ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການຕົວຈິງຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ. ໃນໜ້າຕໍ່ໄປນີ້ຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງບັນດາເຄື່ອງມືທີ່ສຳຄັນເຊິ່ງຈະຊ່ວຍໃຫ້ ບໍລິສັດເຂົ້າໃຈບັນຫາທີ່ໂຄງການຈະສ້າງຜົນກະທົບກັບຊຸມຊົນເຫຼົ່ານັ້ນ.

ບົດບາດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ ແລະ ການແບ່ງງານຂອງເຂົາເຈົ້າ

ຂະບວນການປະເມີນຜົນດ້ານຜົນກະທົບທາງສັງຄົມຈະກຳນົດບັນດາກິດຈະກຳໃນສັງຄົມເຊິ່ງຈະຊ່ວຍໃຫ້ບັນດານັກພັດທະນາໂຄງການເຂົ້າໃຈວ່າຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ເຮັດຫຍັງແດ່ໃນຄອບຄົວ, ໃນຂອບເຂດບ້ານ, ລວມທັງການນຳໃຊ້ແມ່ນຳ ແລະ ທີ່ດິນຂອງພວກເຂົາ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍິງຊ່ວຍໃນການເຂົ້າໃຈກິດຈະກຳປະຈຳວັນໃນບ້ານ, ຕາມແຕ່ລະດູການ ແລະ ໄລຍະຕ່າງໆໃນໄລຍະເວລາຫລາຍໆປີ. ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວສາມາດໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມືທີ່ສຳຄັນໃນການສື່ສານລະຫວ່າງບັນດານັກພັດທະນາໂຄງການ ແລະ ຊຸມຊົນ. ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການເກັບກຳຂໍ້ມູນລະອຽດກ່ຽວກັບກິດຈະກຳຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍເພື່ອໃຫ້ ເຂົາເຈົ້າໄດ້ພາບລວມຂອງກິດຈະກຳຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ໃນຂະນະທີ່ເຮັດການສຳຫຼວດຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບກິດຈະກຳໃນສັງຄົມຄວນພິຈາລະນາເຖິງຂໍ້ມູນດ້ານລຸ່ມນີ້:

- ຄວາມແຕກຕ່າງໃນແຕ່ລະລະດູການ
- ການຈັດສັນເວລາ (ໃຊ້ເວລາເຮັດດິນປານໃດ, ແລະ ຕ້ອງໃຊ້ເວລາເທົ່າໃດຈຶ່ງຈະໄປຮອດບ່ອນເຮັດວຽກ)
- ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕາມອາຍຸ (ເດັກຍິງ ແລະ ເດັກຊາຍເຮັດຫຍັງ, ຍິງ ແລະ ຊາຍເຮັດຫຍັງ ແລະ ຜູ້ເຖົ້າເຮັດຫຍັງ)
- ສະຖານທີ່ປະຕິບັດກິດຈະກຳ
- ຄວາມບົກຜ່ອງດ້ານຮ່າງກາຍ (ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ບາງອັນ ຫຼື ມີອຸປະສັກຕໍ່ກັບຄົນພິການບໍ່)
- ພາສາ ແລະ ການຮັບຮູ້ທັງສີ: ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ສາມາດເປັນອຸປະສັກ ຫຼື ປັດໄຈຈຳກັດ ສຳຫຼັບບາງກິດຈະກຳ ເຊິ່ງສິ່ງອື່ນທີ່ພົວພັນກັບສື່ສານລະຫວ່າງ ຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນ ແລະ ຕົວແທນຂອງຊຸມຊົນ. ຕ້ອງມີການກຳນົດພາສາທີ່ແຕ່ລະກຸ່ມຄົນນຳໃຊ້. ການປະເມີນຄວາມສາມາດດ້ານການນຳໃຊ້ພາສາຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນເພາະຈະສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນຢ່າງຊັດເຈນວ່າມີໃຜແດ່ທີ່ສາມາດອ່ານອອກຂຽນເປັນ.

**ລາຍການກວດສອບຂະບວນການຂອງຂັ້ນ
ຕອນການວິເຄາະບັນຫາ**

- ທ່ານເຄີຍຈັດການປຶກສາຫາລືກັບແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍຮ່ວມແບບຮ່ວມກັນທັງໝົດ ຫຼື ແຍກຍິງ-ຊາຍຕ່າງຫາກອີງຕາມໂຄງສ້າງໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາບໍ?
- ທ່ານໄດ້ໄຈ້ແຍກຂໍ້ມູນສະຖິຕິແຍກເພດບໍ?
- ທ່ານໄດ້ກຳນົດຂໍ້ມູນ (ບັນທຶກການສະແດງຄວາມຄິດເຫັນ ແລະ ມຸມມອງ) ຂອງຍິງ-ຊາຍ, ເດັກຊາຍ ແລະ ເດັກຍິງບໍ?
- ທ່ານໄດ້ແບ່ງປັນຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບໂຄງການກັບຊຸມຊົນແລວບໍ? ທ່ານໄດ້ໃຫ້ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວໃນລັກສະນະທີ່ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍມີຄວາມເທົ່າທຽມໃນການເຂົ້າເຖິງ ຫຼື ຜູ້ທີ່ບໍ່ສາມາດອ່ານ ຫຼື ຊຽນໄດ້ສາມາດຮັບຮູ້ໄດ້ຫຼືບໍ?
- ທ່ານໄດ້ຕອບບັນຫາຂອງຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ຂັ້ນຕອນການເກັບກຳຂໍ້ມູນຫຼືບໍ?
- ໄດ້ກຳນົດອຸປະສັກຂອງການເຂົ້າຮ່ວມແລວຫຼືຍິງ ແລະ ຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ມີຜົນກະທົບສາດໃນການຫຼຸດຜອນອຸປະສັກດັ່ງກ່າວແນວໃດ ໂດຍສະເພາະຄວາມຕ້ອງການທີ່ແຕກຕ່າງກັນລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ?
- ທ່ານໄດ້ເຊື່ອມສານການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ມຸມມອງຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍເຂົ້າໃນບັນຫາຕ່າງໆດ້ານການຈັດຕັ້ງຫລືຍິງ- ໃນລະດັບຊຸມຊົນ, ຕະຫຼາດ, ລະດັບຊາດ?

**ໃນຂະນະທີ່ເຮັດການສຳຫຼວດຂໍ້ມູນກ່ຽວ
ກັບກິດຈະກຳໃນສັງຄົມຄວນພິຈາລະນາ
ເຖິງຂໍ້ມູນດ້ານລຸ່ມນີ້:**

- ຄວາມແຕກຕ່າງໃນແຕ່ລະລະດູການ
- ການຈັດສັນເວລາ(ໃຊ້ເວລາເຮັດດົນປານໃດ, ແລະ ຕ້ອງໃຊ້ເວລາເທົ່າໃດຈຶ່ງຈະໄປຮອດບ່ອນເຮັດວຽກ)
- ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕາມອາຍຸ (ເດັກຍິງ ແລະ ເດັກຊາຍເຮັດຫຍັງ, ຍິງ ແລະ ຊາຍ ເຮັດຫຍັງ ແລະ ຜູ້ເຖົ້າເຮັດຫຍັງ)
- ສະຖານທີ່ປະຕິບັດກິດຈະກຳ
- ຄວາມບໍ່ກຳລັງດ້ານຮ່າງກາຍ (ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ບາງອັນ ຫຼື ມີອຸປະສັກຕໍ່ກັບຄົນພິການບໍ)
- ພາສາ ແລະ ການຮັບຮູ້ທັງສິ່ງ: ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ສາມາດເປັນອຸປະສັກ ຫຼື ປັດໄຈຈຳກັດສຳຫຼັບບາງກິດຈະກຳ ເຊິ່ງສິ່ງອື່ນທີ່ພົນຕ່າງການພົວພັນສື່ສານລະຫວ່າງຜູ້ພັດທະນາເຂື່ອນ ແລະ ຕົວແທນຂອງຊຸມຊົນ. ຕ້ອງມີການກຳນົດພາສາທີ່ແຕ່ລະກຸ່ມຄົນນຳໃຊ້. ການປະເມີນຄວາມສາມາດດ້ານການນຳໃຊ້ພາສາຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນເພາະຈະສາມາດສະແດງໃຫ້ເຫັນຢ່າງຊັດເຈນວ່າມີໃຜແດ່ທີ່ສາມາດອ່ານອອກຂຽນເປັນ.

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງຈຳນວນໜຶ່ງຂອງລາຍການກວດກາ, ສະບັບ ສົມບູນແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

ເຄື່ອງມືເກັບກຳຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບກິດຈະກຳໃນສັງຄົມ

ຈຸດປະສົງ: ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນຈະຊ່ວຍໃຫ້ທ່ານສາມາດເຂົ້າໃຈ ເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງຂອງວຽກທີ່ຍິ່ງ ແລະ ຊາຍເຮັດປະຈຳ, ໂດຍມີການພິຈາລະນາວ່າວຽກງານດັ່ງກ່າວແມ່ນເຮັດຢູ່ໃສ ແລະ ເມື່ອໃດ. ໂດຍມີການວິເຄາະວ່າວຽກເລົ່ານັ້ນໄດ້ຮັບຄ່າຈ້າງຫລືບໍ່? ຄວນເອົາໃຈໃສ່ໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນ ໂດຍຄຳນຶງເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງໃນແຕ່ລະລະດູການ, ໃຫ້ສັງເກດໃນຊ່ວງດຳເນີນການປະເມີນຜົນຈະເຫັນວ່າວຽກຂອງຍິ່ງ ແລະ ຊາຍໃນແຕ່ລະຊ່ວງລະດູການ ແລະ ໃນແຕ່ລະຊ່ວງຂອງປີຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ.

ຄຳຖາມຫຼັກ: ຍິ່ງ ແລະ ຊາຍເຮັດຫຍັງແດ່ໃນຊຸມຊົນຂອງພວກເຂົາ? ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບຂອງພວກເຂົາໃນຄອບຄົວມີຫຍັງແດ່? ພວກເຂົາເຮັດຫຍັງຮວມກັນສຳລັບຊຸມຊົນ?

ກິດຈະກຳໃນສັງຄົມ ຊື່ບ້ານ:				ວັນທີ:
ກິດຈະກຳ	ແມ່ຍິງ- ເດັກຍິງ	ຜູ້ຊາຍ- ເດັກຊາຍ	ຢູ່ໃສ	ເມື່ອໃດ ແລະ ດົນປານໃດ
ກິດຈະກຳການຜະລິດ				
ລ້ຽງປາ				
ຂາຍປາ				
ພິດເສດຖະກິດ				
ລ້ຽງສັດ				
ກິດຈະກຳດ້ານສຸຂະພາບຈະເລີນພັນ				
ລ້ຽງລູກ				
ແຕ່ງກິນໃຫ້ຄອບຄົວ				
ຕັກນ້ຳ				
ການດຳລົງຊີວິດແບບກຸ້ມກິນ / ການຜະລິດສະບຽງອາຫານ				
ການຮັກສາສຸຂະພາບຂອງຄອບຄົວ				
ວຽກຊຸມຊົນ				
ກິດຈະກຳການຄຸ້ມຄອງຊຸມຊົນ				
ການເມືອງຂອງຊຸມຊົນ				
ກິດຈະກຳຕາມລະດູຂອງຊຸມຊົນ				
ກິດຈະກຳດ້ານສາສະນາຂອງຊຸມຊົນ				
ຕິດຕໍ່ກັບເພື່ອບ້ານ ແລະ ຄົນພາຍນອກ				
ແຮງງານຂອງຊຸມຊົນ				
ກິດຈະກຳການສຶກສາ ແລະ ກິດຈະກຳອື່ນໆ				
ໂຮງຮຽນ ແລະ ວິທະຍາໄລ				
ການເຝິກອົບຮົມ				

ດັດປັບມາຈາກກອບການວິເຄາະຂອງຮາວາດ

ເຄື່ອງມືບັນທຶກຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການອຳນາດໃນການຄຸ້ມຄອງ

ຈຸດປະສົງ: ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວນີ້ຈະຊ່ວຍໃຫ້ເຂົ້າໃຈເຖິງບົດບາດ ແລະ ການກະທຳໃນປະຈຸບັນຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍດ້ານການເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນ ເຊິ່ງຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງພາບລວມຂອງຊຸມຊົນ ແຕ່ມີການແຍກລາຍລະອຽດດ້ານສະຖິຕິເພດ. ມັນຊ່ວຍສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າແມ່ນຜູ້ໃດທີ່ເປັນຜູ້ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນເຫຼົ່ານັ້ນ ໝາຍຄວາມວ່າໃຜເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈໃນການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນເຫຼົ່ານັ້ນ, ຜູ້ທີ່ມີສິດພາຍໃຕ້ກົດໝາຍ, ແລະ/ຫຼື ໃນຄອບຄົວ ແລະ ໃນຊຸມຊົນ.

ຄຳຖາມຫຼັກ: ແມ່ນໃຜໃຊ້ຊັບພະຍາກອນໃນຊຸມຊົນ? ແມ່ນໃຜຄວບຄຸມການຕັດສິນໃຈໃນການໃຊ້ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທີ່ມະນຸດສ້າງຂຶ້ນ? ແມ່ນໃຜຄວບຄຸມການນຳໃຊ້ຜົນປະໂຫຍດ (ເຊັ່ນ ເງິນສົດ) ຂາຍ, ແລະ ຂຸດຄົ້ນຊັບພະຍາກອນເຫຼົ່ານັ້ນ?

ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການອຳນາດໃນການຄຸ້ມຄອງ				
	ເຂົ້າເຖິງ		ຄວບຄຸມ	
	ແມ່ຍິງ	ຜູ້ຊາຍ	ແມ່ຍິງ	ຜູ້ຊາຍ
ຊັບພະຍາກອນໃນຊຸມຊົນ ແລະ/ຫຼືຄອບຄົວ				
ທີ່ດິນສຳລັບເຮັດການກະສິກຳແບບພໍ່ພຽງ				
ທີ່ດິນສຳລັບປູກພືດເສດຖະກິດ				
ແຮງງານ				
ເຮືອ ແລະ ເຄື່ອງມືຫາປາ				
ຊັບສິນຄອບຄົວ- ເຄື່ອງມື, ເຕັກໂນໂລຊີ				
ຊັບພະຍາກອນມະນຸດ - ສຸຂະພາບ				
ການໃຊ້ ແລະ ເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນ:				
• ປ່າໄມ້				
• ດິນແຄມນ້ຳ				
• ເຂດປ່າທາມ				
ຜົນປະໂຫຍດທີ່ໄດ້ຮັບຈາກການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ				
ລາຍຮັບຈາກການຂາຍພືດເສດຖະກິດ				
ລາຍຮັບຈາກການຂາຍປາ ແລະ ສັດນ້ຳອື່ນໆ				
ລາຍຮັບຈາກຜະລິດຕະພັນທີ່ເກັບກ່ຽວ				
ເຈົ້າຂອງຊັບສິນ				
ໂອກາດດ້ານການສຶກສາ				

ລາຍການຄຳຖາມສຳລັບກວດສອບເຊິ່ງສາມາດໃຊ້ເປັນສິ່ງຊີ້ນຳໃຫ້ແກ່ການເກັບກຳ ແລະ ວິເຄາະຂໍ້ມູນ

ບັນດາຄຳຖາມພື້ນຖານເລົ່ານີ້ຄວນຖືກນຳໃຊ້ໄດ້ໃນທຸກຊຸມຊົນ ເພາະແຕ່ລະຊຸມຊົນຈະມີມຸມມອງ, ສະພາບ ແລະ ປະສົບການດ້ານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແລະ ມີເອ

ກະລັກໃຜມັນ. ຄຳຖາມເລົ່ານີ້ຈະຊ່ວຍເຮັດໃຫ້ທ່ານມີຄວາມເຂົ້າໃຈເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານຜົນກະທົບຕ່າງໆ, ຕົ້ນທຶນ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດທີ່ເປັນໄປໄດ້ຂອງໂຄງການ. ຄຳຖາມເລົ່ານີ້ສາມາດຖືກນຳໃຊ້ເປັນລາຍການກວດສອບສຳລັບການເກັບກຳຂໍ້ມູນຂອງທ່ານ ເຊິ່ງທ່ານຄວນປັບປຸງໃຫ້ເໝາະສົມກັບສະພາບຕົວຈິງຂອງທ່ານ..

ຄຳຖາມແນະນຳ

- ແມ່ນຫຍັງທີ່ຊຸມຊົນເຫັນວ່າເປັນບຸລິມະສິດ? ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນໄດ້ຖືກບັນທຶກ ແລະ ຮັບຮູ້ໄດ້ແນວໃດ?
- ຊຸມຊົນ(ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ) ມີການພົວພັນກັບເພື່ອນບານ, ຕົວເມືອງ ແລະ ຕະຫຼາດແນວໃດ?
- ມີທາງເລືອກດ້ານແຮງງານຫຍັງແດ່ໃນຂັ້ນບ້ານ? ເຂື່ອນຈະສ້າງຜົນກະທົບດ້ານແຮງງານອັນໃດແດ່ໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນໃນປະຈຸບັນ? ຜົນກະທົບດ້ານແຮງງານຕ່າງໆ ແລະ ຊາຍມີຫຍັງແດ່? ທ່ານກຳນົດສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ໄດ້ແນວໃດ?
- ໂຄງການສາມາດສະໜອງຫຍັງໃຫ້ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແດ່?
- ຕ້ອງການຊັບພະຍາກອນຫຍັງແດ່ເພື່ອສ້າງຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນ?
- ໄດ້ພິຈາລະນາດ້ານການຍ້າຍຖິ່ນຖານໃໝ່ຫຼືບໍ່? (ຖ້າມີ, ຄວນມີການສ້າງແຜນການຍ້າຍຖິ່ນຖານ. ໃນຂັ້ນຕອນນີ້ແມ່ນມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງຮັບປະກັນວ່າມີຊັບພະຍາກອນພຽງພໍ ແລະ ມີຜູ້ຊ່ວຍຊານດ້ານບົດບາດຍິ່ງຊາຍເຂົ້າຮ່ວມນຳ)
- ທາງເລືອກໃນການຖືກຈ້າງງານໃນເຂື່ອນມີຫຍັງແດ່? ໄລຍະເວລາຂອງການຈ້າງງານດົນປານໃດ? ການຈ້າງງານດັ່ງກ່າວແມ່ນວຽກໄລຍະຍາວຫຼືເປັນການຈ້າງງານໃນໄລຍະການກໍ່ສ້າງເທົ່ານັ້ນ?
- ກຳມະກອນ/ພະນັກງານຈະໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນແນວໃດ? (ທີ່ພັກ, ການເດີນທາງໃນທ້ອງຖິ່ນຂອງຊຸມຊົນ, ອາຫານ)
- ຊຸມຊົນຈະໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ແນວໃດ? (ການສ້າງສູກສາລາ, ການແປງທຶນທາງ, ສ້າງໂຮງຮຽນ, ຕະຫລາດ, ລະບົບການໃນການພົວພັນລະຫວ່າງກຳມະກອນ/ພະນັກງານກັບຊຸມຊົນ ແລະ ມີບ່ອນໃດທີ່ພວກເຂົາສາມາດເຂົ້າເຖິງ ແລະ ບໍ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງແຫຼ່ງຊັບພະຍາກອນ?
- ການຜະລິດກະສິກຳຂອງທ້ອງຖິ່ນໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກເຂື່ອນແນວໃດ? (ການກໍ່ສ້າງທີ່ກະທົບຕໍ່ແມ່ນ້ຳ ແລະ ຕົ້ນນ້ຳ)

- ບົດບາດດ້ານການປະມົງ ແລະ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນນ້ຳ ຂອງຍິງ-ຊາຍ, ເດັກຍິງ ແລະ ເດັກຊາຍແມ່ນຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດ?
- ມີຊັບສິນຫຍັງແດ່ທີ່ຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ? (ໃນລະດັບຄອບຄົວ ແລະ ລະດັບຊຸມຊົນ)
- ໂຄງການຕ້ອງການເນື້ອທີ່ຫຍັງແດ່? ມີທາງເລືອກຫຍັງແດ່? ແລະ ໄດ້ມີການອະທິບາຍໃຫ້ຊຸມຊົນຮູ້ແລ້ວຫຼືຍັງ?
- ລະບົບການດຳເນີນງານຂອງເຂື່ອນແມ່ນຈະສ້າງຜົນກະທົບຫຍັງແດ່ໃນດ້ານລະບົບທຳມະຊາດ, ການນຳໃຊ້ນ້ຳ ແລະ ດິນແຄມນ້ຳ ແລະ ເຂດປ່າຫາມ?
- ມີຂໍ້ສົມມຸດຖານອັນໃດແດ່ທີ່ຖືກຕັ້ງຂຶ້ນກ່ຽວກັບຍິງ ແລະ ຊາຍ? ມີອຸປະສັກຫຍັງແດ່ແກ່ການກົດຂວາງການໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດໃນຄວາມເປັນຈິງ?

ສະເພາະແມ່ນ້ຳຂອງ

- ການປະມົງຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດຈາກການສ້າງເຂື່ອນ?
- ການນຳໃຊ້ພືດ ແລະ ສັດໃນນ້ຳຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຫຍັງແດ່ຈາກການສ້າງເຂື່ອນ?(ພິຈາລະນາຊັບພະຍາກອນໃນນ້ຳ, ໃນທົ່ງນາ, ການນຳໃຊ້ເຂດປ່າຫາມ ແລະ ການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳ)
- ດິນແຄມນ້ຳ ແລະ ການເຮັດກະສິກຳໃນເຂດນັ້ນໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດຈາກການສ້າງເຂື່ອນ?
- ການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນນ້ຳໃນການດຳລົງຊີວິດຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດຈາກການສ້າງເຂື່ອນ (ການຂຸດຄົ້ນທຶນແຮ, ຊາຍ, ເກັບໄຄເປັນອາຫານ ແລະ ອື່ນໆ)?
- ກິດຈະກຳຂອງຄອບຄົວທີ່ບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບອາຫານຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແນວໃດຈາກການສ້າງເຂື່ອນ(ການຊະລາງ, ອາບນ້ຳ, ດື່ມນ້ຳ)?
- ການດຳລົງຊີວິດທີ່ບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຂຸດຄົ້ນຊັບພະຍາກອນຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຫຍັງແດ່ຈາກການສ້າງເຂື່ອນ? (ການບໍລິການດ້ານການຂົນສົ່ງ, ການປູກພືດ ແລະ ລົງສັດ)?
- ການເຂົ້າເຖິງນ້ຳ ແລະ ປ່າໄມ້ຈະໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຫຍັງແດ່ຈາກການສ້າງເຂື່ອນ? ການເຂົ້າເຖິງໃນແຕ່ລະລະດູການຈະມີການປ່ຽນແປງຫຼືບໍ່? ຈະມີການປ່ຽນແປງດ້ານການໄຫຼວຽນຂອງນ້ຳຫຼືບໍ່?

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາຈຳນວນໜຶ່ງ, ສະບັບສົມບູນແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

ບາດກ້າວ 1-4

ປັດໄຈທີ່ມີຜົນກະທົບຕໍ່ກັບໜ້າທີ່ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ການແບ່ງວຽກ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງ/ຄວບຄຸມ ຊັບພະຍາກອນ

ຄຳຖາມແນະນຳທີ່ສາມາດໃຊ້ເປັນເຄື່ອງມືຊີ້ນຳ ໃນການເກັບກຳ ແລະ ວິເຄາະຂໍ້ມູນ

ຄຳຖາມດ້ານລຸ່ມນີ້ແມ່ນຄວນຖືກໃນນຳໃຊ້ຢ່າງເປັນ ປົກກະຕິກັບທຸກຊຸມຊົນ. ແຕ່ລະຊຸມຊົນບັນຫາ ແລະ ວິ ທິການແກ້ໄຂບັນຫາຕ່າງກັນ. ເມື່ອມີການສຳຫຼວດໃນ ຂັ້ນບ້ານເພື່ອບັນທຶກກິດຈະກຳໃນສັງຄົມ ແລະ ຂໍ້ມູນ ດ້ານການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນ ຕ່າງໆແລ້ວ, ຍັງຕ້ອງໄດ້ຄຳນຶງເຖິງບັນດາປັດໄຈ ອື່ນໆທີ່ກຳນົດບົດບາດຂອງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສິ່ງຜົນກະ ທົບດ້ານສາຍສຳພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມ ຊັບພະຍາກອນລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ ແມ່ນຕົວຊີ້ ບອກໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມບໍ່ສົມດຸນທາງດ້ານອຳນາດ.

ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າການເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານ ໜ້າທີ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ສາຍສຳພັນພາຍໃນ ແລະ ລະຫວ່າງຊຸມຊົນຢ່າງຖືກຕ້ອງ, ຈະຕ້ອງໄດ້ມີການພິ ຈາລະນາປັດໄຈອື່ນໆເຊັ່ນວ່າ:

- ລະດັບການເຊື່ອມໂຍງໃນເສດຖະກິດຕະຫຼາດ ໃນຊຸມຊົນ? ຖ້າຫາກຊຸມຊົນມີການພົວພັນຄ້າຂາຍ, ແມ່ນໃຜມີໜ້າທີ່ຫຼຸ້ຍແຊ່ (ເຊັ່ນວ່າ: ແມ່ນໃຜນຳສິນ ຄ້າໄປຂາຍ, ແມ່ນໃຜຍ່າຍອອກຈາກຊຸມຊົນເພື່ອ ໄປຮັບຈາງເຮັດວຽກບອນອື່ນ)

- ຊຸມຊົນດັ່ງກ່າວແມ່ນຊົນເຜົ່າຫຍັງ?
- ຊຸມຊົນດັ່ງກ່າວນີ້ມີຄວາມແຕກຕ່າງຈາກຊຸມຊົນ ອື່ນໆທີ່ຢູ່ອອກຂອງ ຫຼື ກຸ່ມປະຊາກອນຫຼັກແນວໃດ
- ຊຸມຊົນດັ່ງກ່າວເປັນຄົນພື້ນເມືອງຊົນເຜົ່າດຽວ ຫຼືບໍ່? ຫຼື ເປັນຊຸມຊົນທີ່ລວມມີຫຼາຍພາສາ ແລະ ຊົນເຜົ່າຢູ່ຮວມກັນ
- ໃຈ້ແຍກສະຖານະພາບທາງດ້ານເສດຖະກິດ-ສັງ ຄົມພາຍໃນຊຸມຊົນ
- ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານໂຄງສ້າງຂອງຄອບຄົວ- ເຊິ່ງລວມທັງແມ່ຍິງ, ຫົວໜ້າຄອບຄົວ, ແມ່ໝາຍ, ກຸ່ມ ຫຼື ບັນດາຄອບຄົວທີ່ມີຄົນອາຍຸຫຼາຍລຸ້ນແຕກ ຕ່າງກັນ
- ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານອາຍຸ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບຜິດ ຊອບ
- ພິຈາລະນາດ້ານການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວາມພິການ

ຜົນໄດ້ຮັບຈາກການວິເຄາະຈະຊ່ວຍໃຫ້ສາມາດ ເຂົ້າໃຈເຖິງໂຄງສ້າງພາຍໃນຄອບຄົວ ແລະ ໃນຊຸມ ຊົນວ່າແມ່ນໃຜເປັນຜູ້ທີ່ມີອຳນາດ ແລະ ສິດໃນການ ຕັດສິນໃຈ? ການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສາຍ ພົວພັນ ແລະ ຜູ້ທີ່ມີອຳນາດ ແລະ ສິດໃນການຕັດສິນ ໃຈນັ້ນແມ່ນເປັນຂັ້ນຕອນທີ່ສຳຄັນທີ່ຈະຊ່ວຍໃຫ້ ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ. ການວິເຄາະດັ່ງກ່າວນີ້ຈະສາມາດຊ່ວຍຊີ້ ໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ທັງໃນໂຄງສ້າງຂອງຄອບຄົວ ແລະ ຊຸມຊົນ.

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມ ບູນແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

ເຄື່ອງມືເກັບກຳຂໍ້ມູນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມນີ້ແມ່ນ ສາມາດໃຊ້ເພື່ອພິຈາລະນາວ່າແມ່ນໃຜຈະເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນຈາກ ໂຄງການສ້າງເຂື່ອນ. ຈາກບົດຮຽນທີ່ຜ່ານມາຜົນປະໂຫຍດ ດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນໄດ້ຖືກຕົກລົງເຫັນດີໃນຂໍ້ຕົກລົງໃນການແບ່ງ ບັນ ຜົນໂຫຍດເຊັ່ນ: ການກຳນົດເປີເຊັນໃນການຖອກກົບປະ ມານເຂົ້າກອງທຶນບ້ານ, ໂຄງການປັບປຸງຊີວິດການເປັນຢູ່, ສ້າງໂອກາດໃນການຈ້າງງານ ແລະ ໂຄງການພັດທະນາຊຸມ ຊົນ.

ມັນມີຄວາມສຳຄັນທີ່ຕ້ອງຮັບຮູ້ວ່າການທົດແທນຄວາມເສຍ ຫາຍທາງຊັບສິນ, ທີ່ດິນ ແລະ ສິ່ງອື່ນໆ ທີ່ເກີດຈາກການສ້າງ ເຂື່ອນແມ່ນກິດຈະກຳການທົດແທນພື້ນຖານທີ່ຈະຕ້ອງປະຕິ ບັດ. ສ່ວນການແບ່ງບັນຜົນປະໂຫຍດແມ່ນສິ່ງເພີ່ມເຕີມນອກ

ເຫນືອຈາກການທົດແທນຜົນກະທົບ.

ການຖືກຍຶດທີ່ດິນ, ການປ່ຽນແປງຄຸນນະພາບນ້ຳ ແລະ ປະລິມານນ້ຳທີ່ມີ, ແລະ ການທຳລາຍສິ່ງແວດລ້ອມເຊິ່ງເກີດ ຈາກການສ້າງເຂື່ອນຈະສົ່ງຜົນກະທົບດ້ານລົບຕໍ່ຂີດ ຄວາມສາມາດຂອງແມ່ຍິງໃນການອາຫານ ແລະ ນ້ຳທີ່ສະ ອາດໃຫ້ແກ່ຄອບຄົວ. ເຊິ່ງນັ້ນໝາຍຄວາມວ່າແມ່ຍິງຕ້ອງ ເຮັດວຽກຫັກຂົນ. ວິທີການທົດແທນທີ່ເຮັດໃຫ້ສາມາດເຂົ້າ ເຖິງແຫຼ່ງຊັບພະຍາກອນອັນດຽວກັນ (ເຊັ່ນ ນ້ຳ ຫຼື ແຄມນ້ຳ) ແຕ່ເປັນລັກສະນະການໃຫ້ບໍລິການທີ່ຈຳເປັນຕ້ອງມີຄ່າໃຊ້ ຈ່າຍຈະເປັນການເພີ່ມພາລະ ແລະ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃຫ້ແກ່ຄອບ ຄົວ.

ຖ້າຫາກຜູ້ຊາຍຄວບຄຸມຄ່າຊົດເຊີຍ ແລະ ຄຸ້ມຄອງກອງທຶນທີ່ໄດ້ມາຈາກການປັນຜົນປະໂຫຍດ, ແມ່ຍິງອາດຈະບໍ່ເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວມຄຸ້ມຜົນປະໂຫຍດທາງການເງິນຈາກເຂື່ອນໄຟຟ້າ. ເຊິ່ງຈະເຮັດໃຫ້ເກີດຜົນກະທົບທາງດ້ານສາຍສຳພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງອີງໃສ່ຜູ້ຊາຍຫລາຍຂຶ້ນດ້ານເສດຖະກິດ. ການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືກິດຈະກຳໃນສັງຄົມ ແລະ ເຄື່ອງມືເກັບກຳຂໍ້ມູນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມຈະຊ່ວຍໃຫ້ແຜນການຕ່າງໆມີການຮັບປະກັນວ່າ ມີການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດຢ່າງຍຸດຕິທຳລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ.

ອິດທິພົນຂອງລັດຖະບານ, ຕະຫຼາດ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງທອງຖິ່ນ

ຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບໂຄງສ້າງ ແລະ ການຈັດຕັ້ງຂອງສາຍພົວພັນທາງດ້ານສັງຄົມເປັນພື້ນຖານໃນການພິຈາລະນາວ່າໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າຈະສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບຊຸມຊົນ ແລະ ສາຍພົວພັນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແນວໃດ. ມັນມີຄວາມສຳຄັນທີ່ຈະຕ້ອງພິຈາລະນາເຖິງວິທີການໃຫ້ຊຸມຊົນສາມາດພົວພັນກັບບັນດາອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ ແລະ ເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການຂອງລັດຖະບານ. ຍິງ ແລະ ຊາຍມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນດ້ານໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ ແລະ ມີໂອກາດບໍ່ເທົ່າກັນໃນການເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການຕ່າງໆນອກບ້ານ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບມີບົດບາດໃນອົງການຈັດຕັ້ງລັດ ແລະ ກົນໄກເສດຖະກິດຕະຫລາດ. ແມ່ນໃຜຈະເປັນຕົວແທນໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນໃນການນຳເອົາຄວາມສົນໃຈ ແລະ ການຕັດສິນໃຈຂອງຊຸມຊົນໄປສູ່ສານກັບພາກສ່ວນພາຍນອກ? ແມ່ນ ຍິງຫລື ຊາຍ ຫລື ເປັນກຸ່ມປະສົມຍິງ-ຊາຍ?

ໃນກໍລະນີທີ່ຂະບວນການ ແລະ ນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານຖືກປະຕິບັດແບບບໍ່ທັນເຂັ້ມແຂງ ແລະ ປົກກະຕິ, ນັກພັດທະນາໂຄງການຈະຕ້ອງພະຍາຍາມເປັນພິເສດເພື່ອເຂົ້າໃຈວ່າສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ຈະສົ່ງຜົນແນວໃດຕໍ່ຊຸມຊົນ ແລະ ຂະບວນການທາງສັງຄົມ. ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ອາດຈະຊ່ວຍສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການກຳນົດໃຫ້ມີໂຄງການໃໝ່ຂຶ້ນອາດຈະເຮັດໃຫ້ບັນຫາດັ່ງກ່າວຮຸນແຮງຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ. ແຕ່ໃນທາງກົງກັນຂ້າມ, ມັນກໍ່ແມ່ນໂອກາດທີ່ໂຄງການສາມາດການສ້າງຜົນກະທົບດ້ານບວກຕໍ່ກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້.

ຄຳຖາມຊີ້ນຳ ໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈມີດັ່ງນີ້:

- ມີອົງການຈັດຕັ້ງໃດແດ່ທີ່ມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບຄວາມຕ້ອງການຂອງຊຸມຊົນ? ມີອົງການຈັດຕັ້ງໃດແດ່ທີ່ມີການພົວພັນກັບຊຸມຊົນ ໃນປະຈຸບັນ? ມີໃຜແດ່ທີ່ນຳໃຊ້, ເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຊີ້ນຳ ການພົວພັນດັ່ງກ່າວ?
- ອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດຖະບານ ໃດທີ່ມີອຳນາດ ໃນການຄຸ້ມຄອງກິດຈະກຳຂອງຊຸມຊົນ? ເຊັ່ນ: ສານ, ທະຫານ, ຕຳຫຼວດ, ກົມກະສິກຳ ແລະ ການປະມົງ, ອົງການພັດທະນາຊຸມນະບົດ, ສະຫະພັນແມ່ຍິງ ແລະ ສູນກາງຊາວໜຸ່ມ.
- ອົງການຈັດຕັ້ງລັດຖະບານຂັ້ນໃດທີ່ມີຄວາມຫວັງຫັນໃນກິດຈະກຳລະດັບຊຸມຊົນ, ຂັ້ນເມືອງ, ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນສູນກາງ?
- ຊຸມຊົນມີການນຳໃຊ້ ແລະ ບໍລິຫານເງິນສົດແນວໃດ? ແມ່ນໃຜທີ່ເປັນຜູ້ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນທາງການເງິນ ແລະ ແມ່ນໃຜທີ່ເປັນຜູ້ຫາເງິນ? ຊຸມຊົນນຳໃຊ້ບໍລິການທະນາຄານ ແລະ ສະຖາບັນທາງການເງິນຫຼືບໍ່?
- ຊຸມຊົນມີການພົວພັນກັບຕະຫຼາດແນວໃດ, ເຊັ່ນວ່າ: ການຊື້-ຂາຍ ສິນຄ້າກະສິກຳ, ການເຂົ້າເຖິງຕະຫຼາດເພື່ອຂາຍປາ ຫຼື ຂາຍຜົນຜະລິດທາງກະສິກຳ? ມີອົງການຈັດຕັ້ງຊຸມຊົນຫຍັງແດ່ທີ່ໄດ້ຖືກຈັດຕັ້ງຂຶ້ນແລ້ວ? ຕົວຢ່າງ: ສະຫະກອນຊຸມຊົນ, ອົງການຈັດຕັ້ງຊຸມຊົນ, ຄະນະກຳມະການດ້ານການປະມົງ, ກຸ່ມຜູ້ນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ນຳ.

ບາດກ້າວ 1-4

ການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືໃນການວິເຄາະດ້ານອົງກອນ

ການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືການວິເຄາະອົງກອນເຂົ້າເປັນສ່ວນໜຶ່ງໃນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານສັງຄົມຈະຊ່ວຍໃຫ້ນັກພັດທະນາສາມາດເຂົ້າໃຈເຖິງໂຄງສ້າງຂອງອຳນາດ, ກົດລະບຽບ, ການປະຕິບັດ, ນະໂຍບາຍ, ກົດຈະກຳ ແລະ ອິດທິພົນຂອງອົງການຈັດຕັ້ງຕ່າງໆ. ການວິເຄາະອົງກອນຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າອົງການຈັດຕັ້ງ ແລະ ກົນໄກຕ່າງໆ, ສາຍຕັ້ງຂຶ້ນໄດ້ແນວໃດ ແລະ ສິ່ງອິດທິພົນແນວໃດຕໍ່ກັບສາຍສຳພັນດານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ແລະ ສິ່ງດັ່ງກ່າວຈະປະກອບສ່ວນແນວໃດຕໍ່ການບັນລຸໂດຍຄວາມສະເໝີພາບຍິ່ງ-ຊາຍ ທີ່ເພີ່ມຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມທາງດານຍິ່ງ-ຊາຍ. ນັກພັດທະນາໂຄງການສາມາດປະເມີນໄດ້ວ່າການສ້າງເຂື່ອນຈະສາມາດປະກອບສ່ວນ ແນວໃດໃນການແກ້ໄຂບັນຫາດັ່ງກ່າວ ເຊິ່ງນຳເອົາຜົນກະທົບເປັນເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈເພື່ອຮັບປະກັນການຫຼີກລ່ຽງ ແລະ ຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມດານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ.

ຈຸດປະສົງ: ເຄື່ອງມືນີ້ຊ່ວຍໃນການບັນທຶກຂໍ້ມູນດ້ານອົງການຈັດຕັ້ງ, ຂະບວນການ ແລະ ກົນໄກຕ່າງໆທີ່ສິ່ງອິດທິພົນຕໍ່ສາຍສຳພັນດານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນ, ທານສາມາດນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືເກັບກຳກົດຈະກຳສັງຄົມກອນ ແລະ ນຳໃຊ້ລາຍການກວດສອບ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າການວິເຄາະກວມເອົາຍິ່ງ, ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນ.

ຄຳຖາມຫຼັກ: ມີບໍລິການຫຍັງແດ່ທີ່ທ່ານໄດ້ນຳໃຊ້/ໄດ້ຮັບການຊ່ວຍເຫຼືອເປັນປະຈຳ? ແມ່ນໃຜເປັນຜູ້ໃຫ້ບໍລິການ? ທານໄດ້ຮວມມືກັບໃຜ ທີ່ ອົງການຈັດຕັ້ງໃດບໍ່ໃນການປະຕິບັດກົດຈະກຳຂອງທານ? ກົດຈະກຳຂອງທານໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກກົດລະບຽບ ທີ່ ກົດໝາຍບໍ່? ຖາທານໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ, ແມ່ນກົດລະບຽບ, ທີ່ກົດໝາຍອັນໃດ ແລະ ທານຮູ້ໄດ້ແນວໃດ? ເປັນລະບຽບ ທີ່ ກົດໝາຍທີ່ຖືກບັງຄັບໃຊ້ບໍ່? ອົງການຈັດຕັ້ງດັ່ງກ່າວເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍຫລືບໍ່?

ເຄື່ອງມື: ການວິເຄາະອົງກອນ					
ອົງການຈັດຕັ້ງທີ 1	ກົມ ທີ່ຜູ້ຮັບຜິດຊອບ	ນະໂຍບາຍ ທີ່ ກົນໄກ	ການພົວພັນກັບຊຸມຊົນ		
			ຜູ້ຊາຍ	ແມ່ຍິງ	ຊຸມຊົນ
ລັດ ແລະ ທອງຖິ່ນ					
ກົມກະສິກຳ	ນັກສົ່ງເສີມກະສິກຳ	<ul style="list-style-type: none"> ນະໂຍບາຍສົ່ງເສີມການປູກເຂົ້າແບບສຸມ SRI trail 			
ກົມສຸຂະພາບ	ຫມໍໃນສຸກສາລາ ແລະ ໂຮງຫມໍ	<ul style="list-style-type: none"> ການໂຄສະນາຕ່າງພະຍາດໄຂ້ເລືອດອອກ 			
ກົມການປະມົງ	ການຄົ້ນຄວ້າດ້ານການປະມົງ, ລະບຽບການປະມົງ	<ul style="list-style-type: none"> ດຳລັດຍ່ອຍດ້ານການປະມົງ ຂອງຊຸມຊົນ, ເຂດປ້ອງກັນ ສຳລັບປາຄຳ 			
ກະຊວງ ຊັບພະຍາກອນ ທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ	ຂະແໜງ ຊັບພະຍາກອນນຳ	<ul style="list-style-type: none"> EIA law ຄູ່ມືແນະນຳການເຂົ້າຮ່ວມຂອງຊຸມຊົນ 			
ອົງການ ແມ່ນຳຂອງ	ຄະນະ ກຳມະການ ແມ່ນຳຂອງ ລະດັບຊາດ	<ul style="list-style-type: none"> ແຜນງານ ການປະມົງ ການປະມົງ ໃນການສ້າງເຂື່ອນ ແບບຍືນຍົງ ຂະບວນການ ໃນການແຈ້ງ, ປຶກສາຫາລື ແລະ ຕົກລົງຮ່ວມກັນ 			
ນະໂຍບາຍ		<ul style="list-style-type: none"> ການບັງຄັບ ໃຊ້ກົດໝາຍ 			

ຊຸມຊົນ					
ຄະນະ ກຳມະການ ຄຸ້ມຄອງ ການປະມົງ ຂອງຊຸມຊົນ	ກົມ ການປະມົງ	<ul style="list-style-type: none"> ຊື້ຕົກລົງໃນການ ສາງວັງສະຫງວນ ການຕິດຕໍ່ການ ປະມົງທີ່ເຜີດກິດໝາຍ ແລະ ດານນະ ໂຍບາຍ ການຫາປາຕາມ ລະດູການ ແລະ ກິດລະບຽບການປະມົງ 			
ກຸ່ມຜູ້ໃຊ້ນໍ້າ	ກະຊວງ ຊັບພະຍາກອນ ທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ	<ul style="list-style-type: none"> ການເຂົ້າເຖິງ ວັດຖຸຍາຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ສຸຂະອານາໄມ, ການເຂົ້າເຖິງ ນໍ້າສະອາດ, ປໍ້ານໍ້າຂອງບານ, ກຸ່ມບໍລິຫານ ປໍ້ານໍ້າ ແລະ ຊົນລະປະທານ 			
ອົງການຈັດ ຕັ້ງ ທາງສາສະໜາ	ວັດ ຄູບາ ແມ່ຊີ	<ul style="list-style-type: none"> ການໃຊ້ ສາລາວັດເປັນ ບອນປະຊຸມ ກິດຈະ ກຳ ທາງສາສະໜາ. ກິດຈະກຳການ ເກັບກຽວຜົນຜະລິດ ຫຼື ກິດຈະກຳຕາມ ລະດູ ການ 			
ສະຫະກອນ ຊາວນາ		<ul style="list-style-type: none"> ທະນາຄານ ເມັດພັນ 			
ຕະຫຼາດ					
ສະຫະພັນ ສິນເຊື່ອ		<ul style="list-style-type: none"> ອັດຕາດອກເບ້ຍ ໃນລະດັບບານ ກິນໄກສິນເຊື່ອທາງ ໂທລະສັບມືຖື 			
ທະນາຄານ		<ul style="list-style-type: none"> ກິນໄກການ ປ່ອຍສິນເຊື່ອ ໃຫ້ຊຸມຊົນ ດອກເບ້ຍ ເງິນກູ້ 			
ທຸລະກິດ ກະສິກຳ		<ul style="list-style-type: none"> ການຜະລິດກະສິກຳ ແບບມີສິນຍາ 			
ບໍລິສັດດ້ານ ພະລັງງານ ນໍ້າອື່ນໆ	ຜູ້ຮັບຜິດ ຊອບ ພົວພັນກັບ ຊຸມຊົນ.. ພະນັກງານ	<ul style="list-style-type: none"> ແຜນການຍ້າຍ ຖິ່ນຖານ. ຄະນະກຳມະການ ຄຸ້ມຄອງເຂດ ອາງໂຕ່ງ ກິດລະບຽບ ໃນການຄຸ້ມຄອງ ກິນໄກການ ຮັບຂໍ້ຮ້ອງທຸກ 			
ບໍລິສັດ ຊຸດຄົນບໍ່ແຮ່	ຜູ້ຮັບຜິດຊອບ ພົວພັນກັບ ຊຸມຊົນ.. ພະນັກງານ	<ul style="list-style-type: none"> ກິນໄກການ ຮັບຂໍ້ຮ້ອງທຸກ ກອງທຶນຊຸມຊົນ 			
ບັນດາຜູ້ໃຫ້ ກູ້ຢືມເງິນ		<ul style="list-style-type: none"> ສະມາຊິກ ຊຸມຊົນ ຜູ້ໃຫ້ກູ້ຢືມເງິນ ຈາກພາຍນອກ 			

ບາດກ້າວທີ 3: ກຳນົດບັນທີ່ຈະເກີດຈາກການສ້າງເຂື່ອນ

ຫຼັງຈາກມີການວິເຄາະບັນຫາ, ນັກພັດທະນາໂຄງການຄວນມີຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງຊັດເຈນກ່ຽວກັບຂັດຄວາມສາມາດຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍໃນການຕອບສະໜອງຕໍ່ການປ່ຽນແປງທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກການສ້າງເຂື່ອນ. ໃນຂັ້ນຕອນການປຶກສາຫາລື ແລະ ການເຂົ້າຮ່ວມຂອງຊຸມຊົນຈະຊ່ວຍໃຫ້ສາມາດສັນນິຖານໄດ້ລ່ວງໜ້າ ກ່ຽວກັບສະພາບຊັບສິນຊຸມຊົນ, ຊັບພະຍາກອນ, ຈຸດແຂງ ແລະ ຄວາມສ່ຽງຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ. ແຕ່ຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຈຳເປັນຕ້ອງມີການເອື້ອອຳນວຍຂະບວນການໃນການພິສູດຂໍ້ສັນນິຖານດັ່ງກ່າວໂດຍການທົດລອງກັບຊຸມຊົນ, ກຸ່ມຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ໂດຍປົກກະຕິແລ້ວການສ້າງເຂື່ອນໄພພິບັດແມ່ນເປັນໂຄງການຂະໜາດໃຫຍ່ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ພື້ນຖານດ້ານທຳມະຊາດຂອງລະບົບແມ່ນ້ຳມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ໂດຍປົກກະຕິຜົນກະທົບຈະມີຂອບເຂດກວ້າງກວ່າຂອບເຂດເຂື່ອນ ແລະ ອ່າງນ້ຳ. ແນ່ນອນວ່າຜົນກະທົບບາງຢ່າງຈະເປັນຜົນກະທົບໃນດ້ານບວກແຕ່ບາງຢ່າງກໍເປັນຜົນກະທົບດ້ານລົບທີ່ກະທົບໂດຍກົງຕໍ່ບັນດາຊຸມຊົນທີ່ອີງອາໄສແມ່ນ້ຳ ຫຼື ຊັບພະຍາກອນນ້ຳໃນການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນ.

ການເຂົ້າໃຈໄດ້ຕໍ່ບັນຫາດັ່ງກ່າວ ແລະ ມີການຊອກຫາວິທີຫຼຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ ແມ່ນເປັນອົງປະກອບທີ່ສຳຄັນໃນຂັ້ນຕອນການອະນຸມັດການສ້າງເຂື່ອນ. ດັ່ງນັ້ນການເຂົ້າໃຈຢ່າງລະອຽດວ່າບັນຫາດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນມີ ຄວາມກ່ຽວພັນແນວໃດກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສາຍສຳພັນໃນຊຸມຊົນທີ່ຈະໄດ້ຮັບຜົນສະທ້ອນຈາກໂຄງການແມ່ນບາດກ້າວສຳຄັນໜຶ່ງຂອງການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ໃນຂະນະທີ່ດຳເນີນບາດກ້າວນີ້, ທ່ານສາມາດເຮັດແບບໂດດດ່ຽວ ຫຼື ດຳເນີນໄປຄຽງຄູ່ກັບບາດກ້າວທີ 2.

ບັນຫາທີ່ຍິງ ແລະ ຊາຍມັກພົບພໍ້ໃນໂຄງການສ້າງເຂື່ອນປະກອບດ້ວຍ:

- ການຖືກບັງຄັບ ຫຼື ບໍ່ສະໝັກໃຈໃນການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ
- ການສູນເສຍຊັບສິນ ເຊັ່ນ: ເຮືອນ, ຕົ້ນໄມ້ກິນໝາກ, ສວນຄົວ, ເລົ່າເຂົ້າ, ສະຖານທີ່ປູກສ້າງຂອງຊຸມຊົນ
- ການສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນການຜະລິດ
- ການປ່ຽນແປງຄຸນນະພາບນ້ຳ
- ມົນລະພິດ (ອາກາດ, ສຽງ, ນ້ຳ, ດິນ)
- ການສູນເສຍດ້ານການປະມົງ: ເຂື່ອນກົດຂວາງເຮັດໃຫ້ປາບໍ່ສາມາດເຄື່ອນຍ້າຍທີ່ຢູ່ຕາມທຳມະຊາດໄດ້, ເຊິ່ງຈະນຳໄປສູ່ຫຼຸດລົງຂອງປາ, ນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳຫຼຸດລົງຍອນການຜັນນ້ຳເຂົ້າໃນການຜະລິດໄຟຟ້າໃນເຂື່ອນ.
- ບັນຫາດ້ານສຸຂະພາບປະກອບມີຫຼາຍດ້ານເຊິ່ງລວມທັງຜົນກະທົບທີ່ເກີດຈາກສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ບັນຫາທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກການໃຊ້ແຮງງານເຊັ່ນພະຍາດຕິດຕໍ່ທາງເພດສຳພັນ;
- ມີຄວາມສ່ຽງການລະເມີດ ແລະ ໃຊ້ຄວາມຮຸນແຮງດ້ານເພດ; ແລະ
- ການສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ສະຖານທີ່ດ້ານວັດທະນະທຳ ແລະ ຄວາມກ່ຽວເນື່ອງກັບສະຖານທີ່ຕ່າງໆ

ໃນແມ່ນ້ຳຂອງ, ການສ້າງເຂື່ອນຈະຊັກນ້ຳຄວາມສ່ຽງ ແລະ ສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບບັນດາປະເທດເພື່ອນບ້ານທີ່ຢູ່ຕອນເທິງ ແລະ ຕອນລຸ່ມຂອງແມ່ນ້ຳຂອງ. ຄວາມສ່ຽງບາງຢ່າງແມ່ນໄດ້ຖືກກ່າວເຖິງຢ່າງພື້ນເດັ່ນເຊັ່ນ:

- ການປ່ຽນແປງຂອງລະດັບ ແລະ ບໍລິມາດຂອງນ້ຳ ເຊິ່ງຈະສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບລະບົບທຳມະຊາດເຊັ່ນ: ເຂດທະເລສາບຂະເໝນ (ກຳປູເຈຍ), ເຂດປາກແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ພື້ນທີ່ການປະມົງທາງເໜືອຂອງປະເທດໄທ
- ການປ່ຽນແປງຂອງຕະກອນ ແລະ ສານອາຫານທີ່ໄຫຼວຽນຜ່ານລະບົບ, ແລະ ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ມີຜົນສະທ້ອນແນວໃດຕໍ່ພື້ນທີ່ດິນທາມຫຼືບຶງ, ການເຮັດກະສິກຳທາງແມ່ນ້ຳຕອນລຸ່ມ ແລະ ລະບົບນິເວດຂອງປາກແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ການກະສິກຳ
- ການກົດຂວາງຕໍ່ການເຄື່ອນຍ້າຍ ແລະ ປະສົມພັນຂອງປາລະຫວ່າງເຂດທະເລສາບຂະເໝນ ແລະ ລະບົບນ້ຳສາຂາໃນຕອນເທິງ.

ໃນບາດກ້າວນີ້ທ່ານຈະຕ້ອງເຂົ້າໃຈເຖິງປັດໄຈຕ່າງໆທີ່ມີອິດທິພົນຕໍ່ກັບໂຄງການ ແລະ ບັນດາແນວໂນ້ມທີ່ຈະສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ໂຄງການ, ໂດຍສະເພາະຜົນກະທົບທີ່ຊຸມຊົນຈະໄດ້ຮັບ.

ຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນສິ່ງທີ່ຊຸມຊົນຈະໄດ້ປະສົບເຊິ່ງເກີດມາຈາກໂຄງການສ້າງເຂື່ອນ. ຊຸມຊົນເປັນຜູ້ແບກຮັບຄວາມສ່ຽງທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການ (WCD 2000). ການປ່ຽນແປງຕ່າງໆທີ່ມາຈາກໂຄງການຈະສ້າງຜົນສະທ້ອນຕໍ່ກັບສາຍສຳພັນທາງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ບົດບາດ ພາຍໃນຊຸມຊົນ ແລະ ລະຫວ່າງຊຸມຊົນ. ໂດຍປົກກະຕິໂຄງສ້າງຂອງຊຸມຊົນຈະຖືກກະທົບ ແລະ ສົ່ງຜົນຕໍ່ຍຸດທະສາດໃນການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ສະພາບເສດຖະກິດ. ການຍ້າຍຖິ່ນຖານຈະເຮັດພວກເຂົາຖືກຍ້າຍຈາກທີ່ດິນຂອງບັນພະບູລຸດ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເກີດການສູນເສຍວັດທະນະທຳທີ່ຕິດພັນກັບພູມລຳເນົາ ແລະ ຊັບສິນຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ດັ່ງນັ້ນ, ຖ້າຫາກມີການຄົ້ນຄິດເບິ່ງວ່າການປ່ຽນແປງຕ່າງໆທີ່ໂຄງການຈະສ້າງນັ້ນມີສາຍເຊື່ອມໂຍງກັນແນວໃດກໍຈະຊ່ວຍໃຫ້ເຫັນວ່າຈະສາມາດຫລີກເວັ້ນຄວາມສ່ຽງ, ຫຼຸດຜ່ອນ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເກີດຂຶ້ນໜ້ອຍທີ່ສຸດແນວໃດ. ໃນນີ້ຕ້ອງມີການພິຈາລະນາບັນດາຜົນກະທົບ ແລະ ຄວາມສ່ຽງທາງກົງ ແລະ ບັນດາຜົນກະທົບທາງອ້ອມທີ່ອາດຈະເກີດຂຶ້ນກັບຊຸມຊົນທີ່ອາໄສຢູ່ນອກຂອບເຂດເຂື່ອນ.

ຍິ່ງ ແລະ ຊາຍໃນຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຕ້ອງມີສ່ວນຮ່ວມເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈເປັນຢ່າງດີກ່ຽວກັບທຸກໆບັນຫາທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໂຄງການ.

ຄວນມີການພິຈາລະນາເບິ່ງວ່າໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າຈະມີການແກ້ໄຂຜົນກະທົບແນວໃດຕໍ່ກັບ:

- ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມສຳພັນດ້ານອຳນາດໃນຊຸມຊົນ
- ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ
- ການແບ່ງງານ ແລະ ພາລະໜ້າທີ່ຂອງແມ່ຍິງ (ພິຈາລະນາວຽກທີ່ໄດ້ເງິນ ແລະ ບໍ່ໄດ້ເງິນ)
- ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນຂອງແມ່ຍິງ, ລວມທັງຜົນປະໂຫຍດທີ່ອາດຈະໄດ້ຮັບຈາກໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າ (ການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ)
- ໂຄງສ້າງ ແລະ ຂະບວນການຈັດຕັ້ງຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ສະຖານະຂອງແມ່ຍິງເປັນແນວໃດ, ຫຼື ຄວນເປັນແນວໃດ? ແລະ ສາມາດເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການປະເມີນຜົນ ແລະ ການຕັດສິນໃຈໃນໂຄງການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ, ແລະ
- ການເປັນຜູ້ທີ່ດີຂອງຊຸມຊົນ, ການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ການບໍລິການຕ່າງໆເຊັ່ນ: ການສຶກສາ ແລະ ສາທາລະນະສຸກ

ເຄື່ອງມື: ແບບຟອມບັນທຶກກ່ຽວກັບຜົນກະທົບ ແລະ ບັນຫາ

ແບບຟອມບັນທຶກກ່ຽວກັບຜົນກະທົບ ແລະ ບັນຫາ				
ຫົວຂໍ້/ຜົນກະທົບ	ບັນຫາ			ການແກ້ໄຂ
	ຜູ້ຊາຍ	ແມ່ຍິງ	ຊຸມຊົນ	
ສິ່ງແວດລ້ອມ				
ສັງຄົມ				
ເສດຖະກິດ				
ອື່ນໆ				

ຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງສິ່ງແວດລ້ອມໃນແມ່ນ້ຳຂອງ

ການນຳໃຊ້ລາຍການກວດສອບ ເພື່ອເລີ່ມຂະບວນການປະເມີນ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ພະນັກງານຂອງໂຄງການ ໃນຫລາຍຂະບວນການເຊັ່ນ: ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີສ້າງຂະແໜງການໜຶ່ງຂຶ້ນສະເພາະ ເພື່ອຮັບຜິດຊອບດ້ານການກວດກາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເພື່ອສະໜັບສະໜູນພະນັກງານຂອງພວກເຂົາໃນ “ການປະຕິບັດນະໂຍບາຍ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນໜ້າວຽກຂອງຕົນ. ພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍເພື່ອຮັບປະກັນວ່າໂຄງການຂອງພວກເຂົາ ‘ບໍ່ສ້າງບັນຫາ’ ແລະ ຂະຫຍາຍໂອກາດແກ່ການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າໃຫ້ແກ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ລາຍການກວດກາຕໍ່ໄປນີ້ແມ່ນຕົວແບບທີ່ດີທີ່ມີເນື້ອໃນກວມເອົາບັນຫາດ້ານຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆໃນການສ້າງເຂື່ອນໃນຂົງເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ.

ການປະມົງ

ຜົນການສຶກສາທີ່ບໍ່ດົນມານີ້ຈາກສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ພັດທະນາດ້ານການປະມົງຂອງລັດຖະບານປະເທດກຳປູເຈຍ ໄດ້ຍັງຢືນວ່າ

“ ສິ່ງສຳຄັນທີ່ຕ້ອງຄຳນຶງກ່ຽວກັບຊັບພະຍາກອນນ້ຳ, ໂດຍສະເພາະປາ ເຊິ່ງແມ່ນສະບຽງອາຫານ ແລະ ສານອາຫານຫຼັກຂອງຄົນກຳປູເຈຍ. ຈາກການສຶກສາເຫັນວ່າ ປາ ແລະ ຊັບພະຍາກອນ ນ້ຳແມ່ນໄດ້ສະໜອງ: ສັດນ້ຳເພື່ອການບໍລິໂພກ 76%, ໂປຣຕິນ 37%, ທາດເຫຼັກ 37% ແລະ ໄຂມັນ 28% ໃຫ້ແກ່ປະຊາກອນ ຂອງປະເທດກຳປູເຈຍ. ຂະແໜງການປະມົງແມ່ນເປັນແຫຼ່ງພະລັງງານ, ແຫຼ່ງໂປຣຕິນ ແລະ ທາດເຫຼັກສຳລັບຄົນໃນປະເທດກຳປູເຈຍ..... ການສ້າງເຂື່ອນໃນສາຍນ້ຳຫຼັກຈະສ້າງຜົນກະທົບທີ່ຮຸນແຮງໃຫ້ກັບແຫຼ່ງສານອາຫານດັ່ງກ່າວ.... ເຊິ່ງເດັກນ້ອຍ ແລະ ແມ່ຍິງຖືພາແມ່ນກຸ່ມທີ່ມີຄວາມສ່ຽງສູງທີ່ຈະຂາດທາດໂປຣຕິນເພາະກຸ່ມຄົນດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນມີຄວາມຕ້ອງການພະລັງງານ, ໂປຣຕິນ, ໄຂມັນ ແລະ ທາດເຫຼັກສູງກວ່າກຸ່ມຄົນອື່ນໆ”(IFREDI 2013, p.1-2)

ໃນແມ່ນ້ຳຂອງ, ການປະມົງແມ່ນກິດຈະກຳສຳຄັນໃນການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ເສດຖະກິດແບບກຸ່ມຢູ່ກຸ່ມກິນ. ການປະມົງແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນດ້ານການຮັບປະກັນສະບຽງອາຫານ ແລະ ສານອາຫານ. ໃນລະບົບແມ່ນ້ຳຂອງ, ການເຄື່ອນຍ້າຍແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນຕໍ່ກັບວົງຈອນຊີວິດຂອງປາຫຼາຍຊະນິດ. ເຂື່ອນຈະບິດກັ້ນ ການເຄື່ອນຍ້າຍທີ່ຢູ່ອາໄສຂອງປາ, ບັນຫາໃຫຍ່ ແລະ ສຳຄັນທີ່ສຸດຕໍ່ກັບການສ້າງເຂື່ອນແມ່ນ້ຳຂອງແມ່ນຜົນກະທົບຕໍ່ການເດີນທາງຂອງປາຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ຫລາຍຊະນິດພັນ, ແລະ ປະສິດທິພາບຂອງຄັນໂດປາຕ່າງໆ, ໂດຍສະເພາະແມ່ນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງສາຍຫລັກ ເຊັ່ນດຽວກັນກັບເຂດແມ່ນ້ຳສາຂາຈຳນວນໜຶ່ງເຊັ່ນ: ເຂດແມ່ນ້ຳເຊຊານທາງຕອນລຸ່ມພາກຕາເວັນອອກສຽງເໜືອຂອງປະເທດກຳປູເຈຍ. ໂຄງການຈະສ້າງຜົນກະທົບຕໍ່ກັບການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ວິທີການບໍລິຫານການນຳໃຊ້ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳຫຼືບໍ່? ນັກພັດທະນາຄວນພິຈາລະນາເຖິງດ້ານບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເຂື່ອນຈະສ້າງຜົນກະທົບອັນໃດແດ່ໃຫ້ແກ່ພວກເຂົາ:

- ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳເພື່ອການປະມົງ
- ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມເຂດປ່າທາມ ແລະ ບຶງສຳລັບການປະມົງ
- ບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ໃນການແປຮູບປາ (ເຊັ່ນ: ການເຮັດ prahok13)
- ການຕະຫຼາດຂອງປາ
- ການຈັບປາ, ຫາປາ ແລະ ນ້ຳໃຊ້ສັດນ້ຳຊະນິດອື່ນໆໃນບຶງ, ນາ, ໜອງ.
- ການລ້ຽງປາ- ການລ້ຽງສັດນ້ຳ
- ແມ່ນໃຜຄວບຄຸມການເຂົ້າເຖິງແຫຼ່ງຊັບພະຍາກອນໃນການປະມົງສວນລວມ ແລະ
- ການປັບຕົວຂອງສິ່ງແວດລ້ອມໃນທ້ອງຖິ່ນຕໍ່ກັບການຫາປາ ແລະ ການແຜ່ພັນປາ

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມບູນ ແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

13.“Prahok” ແມ່ນຊື່ຂອງປາແດກໃນປະເທດກຳປູເຈຍ, ເຊິ່ງເປັນຊັບພະຍາກອນຫຼັກທີ່ສະໜອງໂປຣຕິນໃຫ້ຄົນກຳປູເຈຍ ເຊິ່ງມີຄວາມສຳຄັນໂດຍສະເພາະສຳລັບຄົນທຸກຈົນ.

ການກະສິກຳ

ການຜະລິດກະສິກຳແມ່ນພື້ນຖານການດຳລົງຊີວິດໃນເຂດຊົນນະບົດ ເຊິ່ງໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວຖືກກະທົບ ແລະ ປ່ຽນແປງໄປຍ້ອນການສ້າງເຂື່ອນ ແລະ ລະບົບການດຳເນີນງານຂອງເຂື່ອນ. ຄວນເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຂອງຍົງ-ຊາຍເພື່ອຫຼີກລ້ຽງ ແລະ ຫຼຸດຜ່ອນຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍົງ-ຊາຍທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນ. ຄວນໃຫ້ຄວາມສຳຄັນວ່າໂຄງການມີຜົນສະທ້ອນຕໍ່ກັບການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງແນວໃດ ລວມທັງການຄວບຄຸມ ແລະ ອຳນາດໃນການຜະລິດກະສິກຳ. ຄວນພິຈາລະນາເຖິງ:

- ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນທີ່ອຸດົມສົມບູນຕໍ່ການເຮັດສວນຂອງຄອບຄົວ
- ການເຂົ້າເຖິງດິນແຄມນ້ຳໃນເວລານ້ຳລົງໃນລະດູແລ້ງເພື່ອເຮັດສວນ
- ໃຊ້ທີ່ດິນສຳລັບການລ້ຽງສັດ
- ການເຂົ້າເຖິງນ້ຳສຳລັບການປູກຝັງ
- ການນຳໃຊ້ບັງ ແລະ ພື້ນທີ່ດິນທາມ ສຳລັບການຜະລິດກະສິກຳ ແລະ ການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນ
- ການໃຊ້ທີ່ດິນສຳລັບການເຮັດໄຮ່; ບົດບາດຍົງ-ຊາຍໃນການຖາງປ່າ, ປູກ, ບົດລະບັດຮັກສາ ແລະ ເກັບກຽວ
- ບົດບາດໃນການປູກພືດສວນຄົວ, ຕົ້ນໄມ້ໃຫ້ໝາກ, ແລະ ກິດຈະກຳອື່ນໆໃນການແຜ່ພັນຕົ້ນໄມ້ ແລະ ການເກັບກຽວ
- ການລ້ຽງສັດ
- ກິດລະບຽບ ແລະ ໂຄງສ້າງທາງວັດທະນະທຳໃນການນຳໃຊ້ລະບົບນິເວດສຳລັບການຜະລິດກະສິກຳ; ແລະ
- ການຕະຫຼາດ ແລະ ການຂາຍຜະລິດຕະພັນກະສິກຳ

ເຂດອ່າງໂຕ່ງ

ການສ້າງເຂື່ອນສ່ວນໃຫຍ່ຈະບົດກັນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຂອບເຂດອ່າງໂຕ່ງດ້ານເທິງຂອງເຂື່ອນ, ການປ້ອງກັນອ່າງໂຕ່ງໂດຍຫຼີກລ້ຽງການຕັດຕົ້ນໄມ້ ແລະ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນເກີນຂອບເຂດຈະຊ່ວຍໃຫ້ຫຼຸດຜ່ອນການເຊາະເຈື່ອນຂອງດິນ ແລະ ຜົນກະທົບດ້ານລົບຕໍ່ຄຸນນະພາບນ້ຳທີ່ຢູ່ໃນອ່າງເກັບນ້ຳ ແລະ ໂຮງໄຟຟ້າ. ແມ່ຍິງ, ຜູ້ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນຈະນຳໃຊ້ ແລະ ເຂົ້າເຖິງພື້ນທີ່ປ່າໄມ້, ຊັບພະຍາກອນ ແລະ ທີ່ດິນ

ທີ່ໃນເຂດອ່າງໂຕ່ງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບແນວໃດ, ຄວນມີການພິຈາລະນາເຖິງແຮງງານທີ່ຖືກຮັບຈ້າງ ແລະ ບໍ່ຖືກຮັບຈ້າງ. ຕົວຢ່າງ:

- ການຊອກຫາອາຫານເພື່ອການບໍລິໂພກພາຍໃນຄອບຄົວ
- ການລ່າສັດຈາກປ່າ
- ການເກັບກຳເຄື່ອງປ່າຂອງດົງເພື່ອຂາຍ, ບໍລິໂພກ ຫຼື ແລກປ່ຽນ
- ການເກັບພື້ນ
- ກິດຈະກຳພື້ນເມືອງ ຫຼື ກິດຈະກຳດ້ານວັດທະນະທຳທີ່ຕ້ອງໃຊ້ພື້ນທີ່ດິນປ່າໄມ້ ຫຼື ເຂດສະເພາະເຈາະຈົງໃດໜຶ່ງໃນເຂດອ່າງໂຕ່ງ
- ການເຮັດໄຮ່ ເຊິ່ງລວມທັງບົດບາດໃນການຖາງ, ປູກ, ຮັກສາ ແລະ ເກັບກູຜົນຜະລິດ ແລະ
- ພື້ນທີ່ທີ່ໃຊ້ຕາມລະດູການ, ຕົ້ນໄມ້ ຫຼື ສິ່ງທີ່ມີຊີວິດ ແລະ ທີ່ດິນທີ່ໃຊ້ສຳລັບການປູກພືດແບບໝູນວຽນໃນແຕ່ລະປີ ແລະ ການນຳໃຊ້ຜົນຜະລິດຈາກປ່າໄມ້

ອ່າງເກັບນ້ຳ

ຕາມປົກກະຕິແລ້ວລະບົບການສ້າງເຂື່ອນຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳຈະເຮັດໃຫ້ເກີດມີອ່າງເກັບນ້ຳ ເຊິ່ງມັກເຮັດໃຫ້ລະດັບແມ່ນ້ຳສູງຂຶ້ນ (ໂດຍອີງໃສ່ລະບົບການຄຸ້ມຄອງການຂອງເຂື່ອນ ບາງຄັ້ງຈະເຮັດໃຫ້ລະດັບນ້ຳ ລຸ່ມເຂື່ອນລຸດລົງ ແລະ ການຂຶ້ນລົງຂອງນ້ຳບໍ່ເປັນປົກກະຕິອີງໃສ່ນ້ຳທີ່ປ່ອຍອອກຈາກເຂື່ອນ). ທັງນີ້ໝາຍຄວາມວ່າສະພາບແວດລ້ອມຂອງແມ່ນ້ຳທີ່ຢູ່ດ້ານລຸ່ມ ແລະ ດ້ານເທິງຂອງເຂື່ອນມີການປ່ຽນແປງ, ເຮັດໃຫ້ເກີດການສູນເສຍ ດ້ານຄວາມຫຼາກຫຼາຍທີ່ມີມາກ່ອນຕາມລະດູການຂອງແມ່ນ້ຳຢູ່ເຂດນ້ຳຕົ້ນ, ເຂດນ້ຳໄຫຼ, ຫາດຊາຍ, ເຂດນ້ຳເລິກ, ນ້ຳຖວມ, ແຫ້ງແລ້ງ, ການຖ້ວມຂອງນ້ຳໃນປ່າຕາມລະດູການ ແລະ ເຂດດິນທາມ/ບົງ. ການສ້າງບ່ອນເກັບນ້ຳໃໝ່ຈະເຮັດໃຫ້ຮູບແບບທາງດ້ານອຸທິກວິທະນາມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ໂດຍປົກກະຕິຈະເຮັດໃຫ້ນ້ຳມີຄວາມເຢັນ (ເນື່ອງຈາກຄວາມເລິກ), ນ້ຳຂາດອີກຊິເຈນ ແລະ ການໄຫລຂອງນ້ຳບໍ່ເປັນປົກກະຕິ ຍ້ອນຂຶ້ນກັບຕາຕະລາງການປ່ອຍເຂື່ອນ. ຕົວຢ່າງ, ນ້ຳຈະຖືກກັກເກັບ ແລະ ປ່ອຍເພື່ອການຜະລິດໄຟຟ້າ. ນ້ຳຈະຖືກປ່ອຍເຂົ້າໂຮງປັ່ນໄຟ ແລະ ຖືກປ່ອຍອອກສູ່ແມ່ນ້ຳອື່ນໆ. (ເຮັດໃຫ້ນ້ຳເພີ່ມຂຶ້ນໃນລະບົບແມ່ນ້ຳໃຫມ່ ແລະ ເຮັດໃຫ້ນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳເກົ່າຫຼຸດ

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມບູນ ແມນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່: www.oxfam.org.au/giamanual

ລົງ). ປາແມ່ນຈະຖືກປິດ ກັນການເຄື່ອນຍ້າຍຂຶ້ນລົງ ແລະ ສະພາບແວດລ້ອມດ້ານຄວາມເລິກທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໃໝ່ໃນອ່າງເກັບນ້ຳດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນບໍ່ເໝາະສົມກັບປາ ຫຼາຍຊະນິດ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາກ່ອນໜ້ານີ້, ການປ່ຽນ ແປງທີ່ເກີດຂຶ້ນທັງໝົດນີ້ສາມາດສ້າງຜົນກະທົບ ໃຫ້ແກ່ ການກະສິກຳ, ການປະມົງ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ສິ່ງແວດລ້ອມໃນອ່າງໂຕໆ. ສະນັ້ນ, ການສ້າງ ຄວາມເຂົ້າໃຈດ້ານຄວາມແຕກຕ່າງຂອງການນຳໃຊ້ ແລະ ຄວບຄຸມ ພ້ອມທັງໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບຕໍ່ກັບແມ່ນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທີ່ຢູ່ໃນແມ່ນ້ຳລະຫວ່າງແມ່ຍິງ, ຜູ້ ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນແມ່ນສາມາດຖືກກຳນົດໄດ້ດັ່ງນີ້:

- ເຂື່ອນຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດການປ່ຽນແປງທັງໝົດຕໍ່ກັບລະ ບົບນິເວດແຄມນ້ຳຕາມທຸກມະຊາດ? ແລະກະທົບຕໍ່ ຍິງ ແລະ ຊາຍ ທີ່ນຳໃຊ້ລະບົບນິເວດດັ່ງກ່າວນັ້ນ ແນວໃດ?
- ຍິງ ແລະ ຊາຍຈະໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ນຳໃຊ້ ເຂດອ່າງເກັບນ້ຳທີ່ບໍ່ ແລະ ພວກເຂົາຈະມີສິດໃນ ການນຳໃຊ້ສິດນ້ຳຕ່າງໆທີ່ບໍ່?
- ຄຸນນະພາບ ແລະ ປະລິມານຂອງນ້ຳຈະໄດ້ຮັບຜົນ ກະທົບແນວໃດ ແລະ ມັນຈະສົ່ງຜົນກະທົບທັງໝົດ ຕໍ່ກັບການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳ ແລະ ນ້ຳ?
- ຜູ້ຄົນຈະຖືກບັງຄັບໃຫ້ຍ້າຍອອກຈາກເຂດອ່າງ ເກັບນ້ຳທີ່ບໍ່ແມ່ຍິງ, ຜູ້ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນຄວນໄດ້ ຮັບການປຶກສາ ກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ ແລະ ການເຂົ້າ ເຖິງທີ່ດິນ, ນ້ຳ ແລະ ຂອບເຂດດິນແດນຂອງພວກ ເຂົາ. ພວກເຂົາມີສິດໃນການຕົກລົງຢ່າງອິດສະລະ ໃນການໃຫ້ອານຸຍາດ ຫລື ບໍ່ໃຫ້ອານຸຍາດໃນການ ນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຂອງຕົນເອງ.

ເຂດລຸ່ມນ້ຳ

ສ່ວນໃຫຍ່ແລ້ວບັນຫາດ້ານສະພາບແວດລ້ອມເຂດ ລຸ່ມນ້ຳ ແລະ ຜົນກະທົບຂອງເຂື່ອນຕໍ່ການດຳລົງຊີ ວິດຂອງຄົນມັກຖືກມອງຂ້າມ ແລະ ບໍ່ໄດ້ຮັບການ ປະເມີນ. ເຂື່ອນຈະປິດກັນການເຄື່ອນຍ້າຍຂຶ້ນລົງ ຂອງປາ, ມັນຈະປິດກັນການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງຕະກອນ ແລະ ສານອາຫານຈາກເຂດພູດອນຫາ ພື້ນທີ່ດິນ ທາມຫຼືບຶງທີ່ຢູ່ດ້ານລຸ່ມຂອງອ່າງນ້ຳ ແລະ ປາກແມ່ນ້ຳ. ເຂື່ອນຈະເຮັດໃຫ້ການໄຫລວຽນຂອງນ້ຳ ສະເໝີຕົ້ນ ສະເໝີປາຍ, ຫລຸດຜອນ ຫລື ລົບລ້າງລະບົບການ ເກີດນ້ຳຖ້ວມຕາມລະດູການ ເຊິ່ງຈະເຮັດໃຫ້ນ້ຳໃນ ທະເລສາບຂະເໝນໄຫລຍ້ອນກັບ ແລະ ເຮັດໃຫ້ ເກີດນ້ຳຖ້ວມໃນເຂດພື້ນທີ່ຕ່ຳໃນລະດູຝົນ. ສິ່ງເລົ່າ

ນີ້ມີຄວາມສຳຄັນສູງຕໍ່ຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນເຂດແມ່ນ້ຳຂອງ. ສະນັ້ນຈຶ່ງຕ້ອງມີຄວາມເຂົ້າ ໃຈທີ່ຈະ ແຈ້ງກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນ ຈາກການສ້າງເຂື່ອນຕໍ່ສະພາບແວດລ້ອມເຂດລຸ່ມ ເຂື່ອນເຊິ່ງກວມເອົາຫລາຍປະເທດ, ຫລາຍກຸ່ມຄົນ ທີ່ນຳໃຊ້ພາສາຕ່າງກັນ. ສິ່ງທີ່ຄວນເອົາໃຈໃສ່ປະ ກອບດ້ວຍ:

- ຜົນກະທົບຂອງການອອກແບບເຂື່ອນ ແລະ ແຜນ ການປັບໄຟຟ້າເຂື່ອນຕໍ່ການໄຫລຂອງນ້ຳ? ຜົນກະ ທົບດັ່ງກ່າວນີ້ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ແນວໃດໃນແຕ່ ລະລະດູ? ການປ່ຽນແປງເຫຼົ່ານີ້ຈະສົ່ງຜົນສະທ້ອນ ຕໍ່ກັບການນຳໃຊ້ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງນ້ຳ ແລະ ແມ່ນ້ຳ ຂອງ ແມ່ຍິງ, ຜູ້ຊາຍ, ຜູ້ເຖົ້າ ແລະ ຊຸມຊົນແນວໃດ? ໄດ້ມີການພິຈາລະນາແລວບ່ວງການປ່ຽນແປງເຫຼົ່າ ນີ້ຈະສົ່ງຜົນສະທ້ອນແນວໃດຕໍ່ກັບຄວາມຕ້ອງການ ຂອງຄົນພິການ ຫຼື ຜູ້ຄົນທີ່ມີຄວາມຕ້ອງການສະ ເພາະໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຊັບພະຍາ ກອນ ແລະ ຊັບສິນຂອງພວກເຂົາ?
- ປະຊາຊົນຈະສູນເສຍການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະ ຊັບ ພະຍາກອນ ໃນການຜະລິດຫລືບໍ່?
- ການໄຫລຂອງນ້ຳໃນແມ່ນ້ຳແມ່ນມີແນວໂນ້ມ ເຮັດ ໃຫ້ການນຳໃຊ້ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງແມ່ນ້ຳ ມີການ ປ່ຽນແປງ ຫຼືບໍ່ໃນແຕ່ລະວັນ ຫຼື ແຕ່ລະລະດູການ?
- ການບໍລິຫານເຂື່ອນສົ່ງຜົນສະທ້ອນເຮັດໃຫ້ການ ໄຫລຂອງແມ່ນ້ຳມີການປ່ຽນແປງຫຼືບໍ່? ມັນມີການ ກ່ຽວພັນກັບດິນແຄມນ້ຳ, ດິນທາມຫຼືບຶງ, ແລະ ລະ ບົບທຳມະຊາດ ແລະ ການຜະລິດແນວໃດ?
- ການປ່ຽນແປງຂອງລະບົບແມ່ນ້ຳມີແນວໂນ້ມທີ່ຈະ ເຮັດໃຫ້ກົດຈະກຳດ່ານວັດທະນະທຳສູນຫາຍໄປ. ຫລື ກົດຈະກຳທາງສັງຄົມ, ການເຂົ້າເຖິງທຳມະຊາດ ຫລື ສ້າງສະພາບແວດລ້ອມ (ເຊັ່ນວ່າ: ການເຮັດໃຫ້ ແມ່ນ້ຳບໍ່ປອດໄພ ສຳລັບການຂົນສົ່ງເພາະນ້ຳໄຫລ ແຮງ) ມີການຢຸດສະກຸງຫຼືບໍ່? ຫຼື ຈະເກີດມີສິ່ງທີ່ບໍ່ສາ ມາດຄາດເດົາໄດ້ທາງ ທຳມະຊາດຂອງແມ່ນ້ຳທີ່ຈະ ເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ເດັກນ້ອຍ, ຜູ້ສູງອາຍຸ ແລະ ແມ ຍິງ ໃນການນຳໃຊ້ນ້ຳຫຼືບໍ່?
- ລະບົບຂອງນ້ຳຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ຄົນມີອັນຕະລາຍໃນ ການນຳໃຊ້ແຄມນ້ຳບໍ່? ການເຮັດສວນຄົວ ແລະ ການເກັບຮັກສາເຮືອ ແລະ ເຄື່ອງມືທາງປາຕ່າງໆບໍ່?
- ຜູ້ຄົນຈະສູນເສຍບ້ານເຮືອນ, ທີ່ດິນສຳລັບການເຮັດ ກະສິກຳ ຫຼື ທີ່ດິນຂອງຊຸມຊົນຈາກການສ້າງເຂື່ອນ ແລະ ຜະລິດໄຟຟ້າຫຼືບໍ່? (ເຊັ່ນວ່າການໄຫລຂອງກະ ແສນ້ຳສູງຂຶ້ນໃນເຂດລຸ່ມໂຮງໄຟຟ້າ)

ບາດກ້າວທີ 4: ເຂົ້າໃຈຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມຫວັງຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ

“ເມື່ອເຂື່ອນສາມາດປັບປຸງມາດຕະຖານການດຳລົງຊີວິດໃນເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ, ມັນຈະເປັນຜົນດີໃນການສ້າງຄວາມຍຸດຕິທຳດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ” [WCD 2000, ໜ້າທີ.116]

ຫຼັງຈາກໄດ້ມີການວິເຄາະຂໍ້ມູນພື້ນຖານ, ເກັບສະຖິຕິແຍກເພດ ແລະ ກຳນົດບັນຫາທີ່ໂຄງການຈະສ້າງຂຶ້ນໃນມູມມອງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ມາຮອດຂັ້ນຕອນນີ້ແມ່ນໂອກາດອັນດີໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ພິຈາລະນາວ່າໂຄງການຈະຕອບສະຫນອງແນວໃດຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການດັ່ງກ່າວ.

ຈະມີການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການສະເພາະຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ທ່າແຮງຂອງໂຄງການໃນການຕອບສະຫນອງຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຊຸມຊົນ.

ເພື່ອປະເມີນດ້ານ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ໂຄງການຈະຕ້ອງປະເມີນ:

- ສິ່ງທີ່ແມ່ຍິງຕ້ອງການເພື່ອຊ່ວຍເຂົາເຈົ້າດ້ານບົດບາດ ແລະ ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ (ຄວາມຕ້ອງການສະເພາະດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ).
- ສິ່ງທີ່ແມ່ຍິງຕ້ອງການເພື່ອນຳສູ່ການປັບປຸງດ້ານໂຄງສາງ ແລະ ການຈັດຕັ້ງເພື່ອເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມເທົ່າທຽມກັນຫລາຍຂຶ້ນໃນຊຸມຊົນ (ມີຍຸດທະສາດດ້ານຄວາມສົນໃຈຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫຍັງແດ່?).

ໃນທິດທາງດັ່ງກ່າວຈະເຮັດໃຫ້ເຂື່ອນມີທ່າແຮງໃນການເຮັດບົດບາດປ່ຽນແປງສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ຢ່າງໃດກໍຕາມເພື່ອເຮັດໃຫ້ເກີດຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ແທດເໝາະກັບສະພາບວັດທະນາທຳຈຶ່ງຈຳເປັນຕ້ອງມີການກຳນົດຍຸດທະສາດດ້ານຄວາມສົນໃຈ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການດ້ວຍຮູບແບບທີ່ມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງຈິງຈັງ. ໂຄງການສາມາດຈັດສັນງົບປະມານໃນການກະຕຸ້ນໃຫ້ຜູ້ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຮູ້ໄດ້ເຖິງບັນຫາດັ່ງກ່າວ. ຖ້າມີການປຽບທຽບການລົງທຶນໃສ່ກິດຈະກຳດັ່ງກ່າວກັບເປົ້າຫມາຍລວມຂອງໂຄງການຈະເຫັນວ່າການລົງທຶນມີປະສິດທິຜົນສູງ ເພາະໃຊ້ງົບປະມານໜ້ອຍ ແຕ່ເຮັດໃຫ້ບໍລິສັດໄດ້ຮັບໃບອານຸຍາດດ້ານສັງຄົມໃນການເຮັດວຽກກັບຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ.

ສິ່ງທີ່ບໍ່ຄວນເຮັດແມ່ນການທີ່ປ່ອຍໃຫ້ທີ່ປຶກສາເປັນຜູ້ກຳນົດວ່າແມ່ຍິງຕ້ອງການຫຍັງແຕ່ໂຄງການຄວນເອື້ອອຳນວຍຂະບວນການ ແລະ ໃຫ້ໂອກາດແກ່ເພດຍິງໃນການປະກອບຄຳຄິດເຫັນຂອງເຂົາເຈົ້າ ຄຽງຄູ່ກັບເພດຊາຍ. ຄວນເຮັດໂດຍກວມເອົາຊົນເຜົ່າຕ່າງ ແລະ ຄົນພື້ນເມືອງເພື່ອເຮັດໃຫ້ຄຳເຫັນຂອງຄົນພື້ນເມືອງທັງຍິງ ແລະ ຊາຍເປັນທີ່ເຂົ້າໃຈຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ. ຄວນເອົາໃຈໃສ່ຕື່ມໃນການຂະບວນການນີ້ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ກຸ່ມຄົນສ່ວນນ້ອຍທີ່ມີຄວາມຫຍຸ້ງຍາກເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມຕ່າງໆໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມນຳຢ່າງທ່າວທັນເຊັ່ນ: ຈັດກອງປະຊຸມລະດັບຄົວເຮືອນ ກັບຄອບຄົວທີ່ມີແມ່ຍິງເປັນຫົວໜ້າຄອບຄົວ ຫລື ຄອບຄົວທີ່ມີຄົນພິການ.

ລາຍການກວດສອບຂັ້ນພື້ນຖານດ້ານການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງ

- ທ່ານໄດ້ແປເອກະສານຕ່າງໆເປັນພາສາທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຮູບ ແບບທີ່ເຂົ້າໃຈງ່າຍ ແລະ ເຂົ້າເຖິງໄດ້ສຳລັບແມ່ຍິງໃຫ້ເທົ່າທຽມກັນຊາຍຫລືຍິງ?
- ທ່ານໄດ້ເຮັດກອງປະຊຸມສະເພາະກຸ່ມແມ່ຍິງສະເພາະບໍ?
- ທ່ານໄດ້ຈັດກອງປະຊຸມສະເພາະແມ່ຍິງໂດຍໃຫ້ມີແມ່ຍິງຈາກຫລາຍຊົນເຜົ່າ, ຫລາຍໄວ ແລະ ຫລາຍລະດັບເສດຖະກິດທີ່ແຕກຕ່າງກັນ? ທ່ານຫມັ້ນໃຈບໍ່ວ່າຄຳຄິດເຫັນຂອງແມ່ຍິງໃນທຸກໆກຸ່ມເສດຖະກິດສັງຄົມ ແລະ ຊົນເຜົ່າໄດ້ຮັບການສະເໜີໃນກອງປະຊຸມ?
- ທ່ານມີຜູ້ດຳເນີນກອງປະຊຸມທີ່ເປັນເພດຍິງບໍ່? ທ່ານມີແມ່ຍິງໃນທຸກໆກຸ່ມທີ່ມີພື້ນຖານດ້ານພາສາ ແລະ

ວັດທະນາທຳບໍ?

- ທ່ານໄດ້ໃຫ້ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມໃນກອງປະຊຸມທີ່ມີການຕັດສິນໃຈຕ່າງໆເທົ່າທຽມກັບເພດຊາຍບໍ?
- ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມໃນການລາຍງານ ແລະ ທົບທວນຂະບວນການ E/SIA ຫລື ຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ?
- ກອງປະຊຸມໄດ້ຈັດຂຶ້ນຕາມໂມງເວລາ ແລະ ລະດູການທີ່ເໝາະສົມກັບແມ່ຍິງ ໂດຍພິຈາລະນາຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບທີ່ຫລາກຫລາຍຂອງແມ່ຍິງ?
- ອົງການຈັດຕັ້ງຂອງແມ່ຍິງ ຫລື ການນຳຂອງແມ່ຍິງໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມຂະບວນການປຶກສາຫາລື ແລະ ຂະບວນການຕັດສິນໃຈບໍ?

ໜ້າ 1/1

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມບູນ ແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່:
www.oxfam.org.au/giamanual

ການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການແມ່ນສຶກສາຄວາມຕ້ອງການ ພື້ນຖານຂອງແມ່ຍິງ ແຕ່ຄວນຄຳນຶງເຖິງສະຖານະ ແລະ ອຳນາດທາງສັງຄົມດ້ວຍ. ຄວາມຕ້ອງການພື້ນຖານຫມາຍເຖິງ ສິ່ງທີ່ຊ່ວຍໃຫ້ແມ່ຍິງເຮັດສິ່ງທີ່ເຂົາເຈົ້າເຮັດຢູ່ໃນປະຈຸບັນ. ສິ່ງ ນີ້ຈະຊ່ວຍໃຫ້ສາຍສຳພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນປະຈຸບັນໄດ້ ຮັບການບູລະນະຮັກສາ.

ຍຸດທະສາດດ້ານຄວາມສົນໃຈຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈະກຳນົດ ສິ່ງທີ່ຈະຊ່ວຍແມ່ຍິງໃນການເພີ່ມອຳນາດ ແລະ ການຄວບ ຄຸມຊີວິດຂອງຕົນເອງໃນສັງຄົມທີ່ເຂົາເຈົ້າຢູ່. ຍຸດທະສາດດັ່ງ ກ່າວແນ່ໃສ່ຊ່ວຍແມ່ຍິງທີ່ມີອຳນາດ ແລະ ສະຖານະທາງສັງ ຄົມດ້ອຍກວ່າເພດຊາຍ ເພື່ອແນໃສ່ສິ່ງເສີມສິດຂອງແມ່ຍິງ ເຮັດໃຫ້ເກີດການປ່ຽນແປງອຳນາດໃນຄອບຄົວ, ຊຸມຊົນ ແລະ ສັງຄົມທີ່ມີການຈຳກັດສິດຂອງແມ່ຍິງ ໃຫ້ເກີດມີຄວາມເທົ່າ ທຽມຫລາຍຂຶ້ນ.

ການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການພື້ນຖານ ແລະ ຍຸດທະສາດດ້ານ ຄວາມໃຈຂອງແມ່ຍິງຈະຊ່ວຍໃຫ້ໂຄງການເຫັນໄດ້ຜົນກະ ທົບຂອງຕົນຕໍ່ແມ່ຍິງ, ຈະຫລີກເວັ້ນການເພີ່ມຄວາມບໍ່ເທົ່າ ທຽມລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຈະປະກອບສ່ວນແນວໃດເພື່ອ ປັບປຸງຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງແມ່ຍິງ.

ດັ່ງນັ້ນ, ຖ້າບໍ່ລິສັດເຂົ້າໃຈໄດ້ທັງດ້ານຄວາມຕ້ອງການພື້ນ ຖານ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງແລ້ວ, ມັນຈະເປັນປະ ໂຫຍດຕໍ່ຂະບວນການຕ່າງໆຂອງໂຄງການທີ່ມີການກຳນົດ ຜົນກະທົບ ແລະ ວິທີການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ.

ເມື່ອນຳໃຊ້ປະລິມະສານກັບເຄື່ອງມືອື່ນໆເຊັ່ນ: ເຄື່ອງມືເກັບ ກຳຂໍ້ມູນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄອບຄຸມ ແລະ ການປະ ເມີນຄວາມຕ້ອງການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະຊ່ວຍໃຫ້ພະ ນັກງານໂຄງການ ສາມາດກຳນົດໂອກາດ ແລະ ກິດຈະກຳ ເຊິ່ງຍຸດທະສາດຕ່າງໆໄດ້. ຕົວຢ່າງ, ທ່ານສາມາດນຳໃຊ້ເຂົ້າ ໃນການຕໍ່ລອງ ແລະ ວາງກອບກິນໄກການແບ່ງປັນຜົນປະ ໂຫຍດ ຫລື ໃຊ້ເຂົ້າໃນການກຳນົດທາງເລືອກດ້ານການຍົກ ຍ້າຍຖິ່ນຖານແບບບໍ່ເຕັມໃຈ ແລະ ໂຄງການພື້ນຟູຊີວິດການ ເປັນຢູ່ຕ່າງໆ.

ຫລາຍໆໂຄງການທີ່ມີການຕັດສິນໃຈບົນພື້ນຖານການຕໍ່ລອງ ລະຫວ່າງບໍ່ລິສັດ ແລະ ຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ຈະໄດ້ປະ ໂຫຍດຈາກການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການຂອງບົດບາດຍິງ- ຊາຍ. ເມື່ອມີການດຳເນີນການປະເມີນກໍ່ຈະເຮັດໃຫ້ບໍ່ລິສັດ ແລະ ຄູ່ຮ່ວມງານພາກລັດເຫັນໄດ້ຜົນກະທົບທາງບວກຕໍ່ບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍ.

ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈເຊິ່ງຍຸດທະສາດ

ຈຸດປະສົງ: ເຄື່ອງມືນີ້ຊ່ວຍໃຫ້ທ່ານເຂົ້າໃຈໄດ້ຄວາມຕ້ອງການຂອງແມ່ຍິງໃນສະພາບປະຈຸບັນ. ໄປຄຽງຄູ່ກັນນັ້ນຄວນພິຈາລະນາຄວາມຕ້ອງການເພື່ອນຳໄປສູ່ການປ່ຽນແປງດ້ານຄວາມສົນໃຈ, ສະຖານະພາບ, ແລະ ອຳນາດຂອງແມ່ຍິງໃນຄົວເຮືອນ, ຊຸມຊົນ ແລະ ສັງຄົມ.

ທ່ານສາມາດນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນທີ່ໄດ້ເກັບມາກ່ອນໜ້າຈາກເຄື່ອງມືອື່ນໆເຊັ່ນ: ເຄື່ອງມືໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນດ້ານກິດຈະກຳໃນສັງຄົມ ແລະ ເຄື່ອງມືໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນດ້ານການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມ ໂດຍສາມາດຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ສົນທະນາກັບຍິງ ແລະ ຊາຍຕື່ມອີກ. ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈໃນລະດັບຍຸດທະສາດຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສຶກສາຕື່ມ ໂດຍສະເພາະມັນມັກມີຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານຊົນເຜົ່າ, ພາສາ, ວັດທະນາທຳ ໃນຂົງເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ.

ຄຳຖາມຫລັກ: ຍິງ ແລະ ຊາຍຕ້ອງການຫຍັງເພື່ອໃຫ້ຊີວິດການເປັນຢູ່ມີຄວາມຍືນຍົງ? ບຸລິມະສິດຂອງຊາຍແມ່ນຫຍັງ? ແມ່ຍິງເຫັນວ່າອັນໃດເປັນບຸລິມະສິດ? ອັນໃດແມ່ນບຸລິມະສິດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ? ແມ່ນຫຍັງຈະຊ່ວຍເພີ່ມອຳນາດໃນການຄວບຄຸມໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ແລະ ເຮັດໃຫ້ເຂົາເຈົ້າໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫລາຍຂຶ້ນໃນໄລຍະຍາວ? ແມ່ຍິງມີຄວາມຫວັງແນວໃດໃນອານາຄົດ?

ທ່ານສາມາດປະເມີນຄວາມຕ້ອງການບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້ໂດຍນຳໃຊ້ຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້. ການເກັບກຳຂໍ້ມູນຄວນເຮັດໃນຮູບແບບການສົນທະນາກັບແມ່ຍິງ, ກັບຊາຍ ແລະ ເຮັດເປັນກຸ່ມປະສົມຍິງ-ຊາຍ. ຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນຕົວຢ່າງດ້ານຄວາມຕ້ອງການທີ່ອາດຖືກປະເມີນເພື່ອແກ້ໄຂບັນຫາຈາກການສ້າງເຂື່ອນ.

ການປະເມີນຄວາມຕ້ອງການບົດບາດຍິງ-ຊາຍ	
ຄວາມຕ້ອງການພື້ນຖານຂອງແມ່ຍິງ	ຄວາມສົນໃຈເຊິ່ງຍຸດທະສາດຂອງແມ່ຍິງ
<ul style="list-style-type: none"> ການນຳໃຊ້ເຂດແຄມນ້ຳເພື່ອເຮັດສວນ ການນຳໃຊ້ປ່າໄມ້ເພື່ອເກັບເຄື່ອງປ່າ ຂອງດົງ ການນຳໃຊ້ແມ່ນ້ຳເພື່ອເຂົ້າເຖິງ ນ້ຳສະອາດ ໄມ້ຟື້ນ ສວນຄົວ ເຄື່ອງມືຫາປາ ວັດຖຸດິບໃນການປຸງແຕ່ງປາ ແນວພັນ (ໃນເຂດຍົກຍ້າຍຈັດສັນ) ຄວາມຕ້ອງການທີ່ກ່ຽວກັບ ແມ່ນ້ຳ <p>ການຄຸ້ມຄອງ ແລະ ການປົກຄອງ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ການເຂົ້າເຖິງຕະຫລາດເພື່ອຂາຍປາ ການນຳໃຊ້ເຮືອ/ຄົມມະນາຄົມຂົນສົ່ງ ການຝຶກອົບຮົມໃດໜຶ່ງອີງໃສ່ຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ (ເຊັ່ນ: ເຕັກນິກການຜະລິດກະສິກຳໃຫມ່) ການຈ້າງງານ 	<ul style="list-style-type: none"> ການສ້າງຂໍ້ຕົກລົງໃນການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຂອງຊຸມຊົນ ຢ່າງເທົ່າທຽມກັນເຊັ່ນ: ໃຫ້ສິດແມ່ຍິງໃນການນຳໃຊ້ດິນການຜະລິດທີ່ອຸດົມສົມບູນ. ມີບົດບາດໃນອົງການຈັດໃນຄະນະຄຸ້ມຄອງການປະມົງ ມີບົດບາດໃນອົງການຈັດຕັ້ງໃນການຕັດສິນໃຈຕ່າງໆ ສິດໃນການປະກອບຄຳຄິດເຫັນ ມີທັກສະໃນການນຳພາ ແລະ ມີບົດບາດນຳພາໃນຊຸມຊົນ ແລະ ໃນໂຄງການ ໂອກາດໃນການສຶກສາ ມີຊື່ໃນໃບຕາດິນ ເງິນສົດ

ດັດປັບຈາກ March, Smyth and Mukhopadhyay 1999, ໜ້າທີ. 61

ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ

“ການສ້າງແຜນໂດຍບໍ່ໄດ້ຄຳນຶງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຮັດໃຫ້ໂຄງການສ້າງເຂື່ອນຂະໜາດໃຫຍ່ຈຳນວນໜຶ່ງຖືກສ້າງຂຶ້ນໂດຍທີ່ບໍ່ມີຄວາມດຸນດຽງດານສາຍສຳພັນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ມີຢູ່. ສິ່ງດັ່ງກ່າວນີ້ຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍນັ້ນມີຫລາຍຂຶ້ນໂດຍເຮັດໃຫ້ການຮັບພາລະຄາໃຊ້ຈ່າຍທຸກໆດ້ານສັງຄົມທີ່ບໍ່ສົມສວນໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງໃນຂະນະທີ່ການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດບໍ່ເທົ່າທຽມກັນ” (WCD 2000, ຫນ້າທີ. 114)

ພວກເຮົາຕັ້ງບັນຫາວ່າໂຄງການຈະມີຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຊິ່ງຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວອາດເປັນຜົນກະທົບດ້ານບວກ, ແຕ່ຈາກການບົດຮຽນຂອງຄະນະກຳມະການໂລກດ້ານການເຮັດເຂື່ອນແລະບັນດານັກວິຊາການທີ່ໄດ້ເຮັດການສຶກສາຜ່ານມາ [Scudder, T. The Future of Large Dams, 2005] ແລ້ວການເຮັດເຂື່ອນຈະເຮັດໃຫ້ຄວາມແຕກຕ່າງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຮຸນແຮງຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ.

ເພື່ອໃຫ້ໂຄງການຫຼີກລ່ຽງສິ່ງເຫຼົ່ານີ້, ໂຄງການມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຕ້ອງມີການວິເຄາະວ່າໂຄງການສ້າງເຂື່ອນຈະຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງແນວໃດ, ແລະ ການພັດທະນາດັ່ງກ່າວຈະມີຜົນສະທ້ອນແນວໃດຕໍ່ກັບເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ເຂດອ້ອມຂ້າງ.

ເຄື່ອງມືທີ່ເປັນປະໂຫຍດສຳລັບບາດກ້າວດັ່ງກ່າວນີ້ແມ່ນກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ເຊິ່ງຈະປະເມີນສະຖານະພາບ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການຂອງແມ່ຍິງທີ່ມີຄວາມກ່ຽວຂ້ອງກັບຜູ້ຊາຍ. ການປະເມີນດັ່ງກ່າວນີ້ຈະຊ່ວຍໃຫ້ສາມາດເຂົ້າໃຈວ່າແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍມີສາຍພົວພັນກັນແນວໃດໃນຂະບວນການພັດທະນາຕ່າງໆ. ໂດຍທົ່ວໄປແລ້ວໃຊ້ສຳລັບປະເມີນຄວາມທຸກຈົນ, ກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນຈະຊ່ວຍໃຫ້ນັກພັດທະນາໂຄງການສາມາດຮູ້ວ່າໂຄງການຈະມີຜົນກະທົບດ້ານບວກຕໍ່ກັບແມ່ຍິງ ຫລືບໍ່ ແລະ ຈະເຮັດແນວໃດເພື່ອໃຫ້ເກີດຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.

ໃນກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງແມ່ຍິງປະກອບມີ 3 ປະເພດ ຫຼື 3 ລະດັບຄື:

1. **ລະດັບຜົນກະທົບທາງລົບ:** ໂຄງການຈະສ້າງຜົນກະທົບທີ່ບໍ່ດີຫຍັງແດ່ຕໍ່ແມ່ຍິງ
2. **ລະດັບກາງ:** ໂຄງການສ້າງຜົນກະທົບເທົ່າທຽມກັນຕໍ່ກັບຍິງ ແລະ ຊາຍ
3. **ລະດັບຜົນກະທົບທາງບວກ:** ໂຄງການສ້າງຜົນກະທົບດ້ານບວກຕໍ່ກັບຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຈະຊ່ວຍປັບປຸງຖານະຂອງແມ່ຍິງເມື່ອທຽບກັບຊາຍ.

ກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງແມ່ຍິງແມ່ນນຳໃຊ້ຮູບແບບການໃຫ້ຄະແນນເພື່ອປະເມີນຄວາມເທົ່າທຽມ ແລະ ການວັດແທກຄວາມເຂັ້ມແຂງ. ການປະເມີນແມ່ນຈັດເປັນ 5 ລະດັບຄວາມເຂັ້ມແຂງ, ເຊິ່ງເລີ່ມຈາກລະດັບຕ່ຳສຸດ (ຫຼືມີການປ່ຽນແປງໜ້ອຍສຸດ) ເຊິ່ງສາມາດໃຊ້ເຂົ້າໃນການປະເມີນຄວາມເທົ່າທຽມດ້ານຖານະຂອງແມ່ຍິງເຊິ່ງເປັນຜົນຈາກຂອງໂຄງການ. 5 ລະດັບຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງແມ່ຍິງມີດັ່ງນີ້:

- i. **ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດ:** ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບການທົດແທນທີ່ເປັນວັດຖຸ ຫລື ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຈາກໂຄງການ
- ii. **ເຂົ້າເຖິງ:** ແມ່ຍິງມີສະຖານະຕາມກົດໝາຍ, ມີການປັບປຸງສິດທິໃນການເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນການຜະລິດທີ່ອຸດົມສົມບູນ ແລະ ປັດໄຈທີ່ກະທົບຕໍ່ການຜະລິດເຊັ່ນ: ແຮງງານ, ຄວາມຍຸດຕິທຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນ ເທົ່າທຽມກັບຊາຍ.
- iii. **ເຂົ້າໃຈ:** ມີຄວາມເຂົ້າໃຈໄດ້ກ່ຽວກັບຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງເພດ ແລະ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຊິ່ງເຫັນໄດ້ວ່າຍິງແລະ ຊາຍມີຄວາມເທົ່າທຽມກັນດ້ານບົດບາດໃນການແບ່ງວຽກ ແລະ ບໍ່ມີການເອົາປຽບກັນ.
- iv. **ການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ເຄື່ອນໄຫວ:** ແມ່ຍິງມີຄວາມເທົ່າທຽມໃນການເຂົ້າຮ່ວມການຕັດສິນໃຈ, ການອອກແບບ, ການປະເມີນຜົນ, ກິນໄກ ແລະ ຂະບວນການໃນການບໍລິຫານໂຄງການ.
- v. **ການຄວບຄຸມ:** ແມ່ຍິງມີຄວາມເທົ່າທຽມໃນການເຂົ້າຮ່ວມການຕັດສິນໃຈ ເຊິ່ງສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ຄວາມດຸນດຽງດານການຄວບຄຸມ ແລະ ຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ຜົນປະໂຫຍດຂອງເຂື່ອນສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນມີທ່າອ່ຽງໃນລະດັບຜົນປະໂຫຍດດ້ານວັດຖຸ ເຊິ່ງມີການສະໜອງວັດຖຸໃຫ້ແກ່ຍິງ (ແລະຊາຍ) ເຊັ່ນ: ເຮືອນໃຫມ່, ຕະຫລາດໃຫມ່, ແນວພັນສຳລັບເຮັດສວນໃນກໍລະນີຖືກຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ ໂດຍບໍ່ສະ ຫມັກໃຈ. ແຕ່ວ່າຖ້າມີການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໂດຍໃຫ້ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການວາງແຜນ ແລະ ຕັດສິນໃຈໃນໂຄງການຢ່າງເປັນລະບົບຈະມີຄວາມໝາຍຫລາຍກວ່າເຊິ່ງຈະເປັນໂອກາດໃນການສ້າງຜົນປະໂຫຍດ ດ້ານການປ່ຽນແປງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຫມາຍວ່າ ໂຄງການຈະສາມາດສົ່ງເສີມຄວາມສົນໃຈເຊິ່ງຍຸດທະສາດຂອງແມ່ຍິງໄດ້.

ບາດກ້າວ 1-4

ເຄື່ອງມືປະເມີນຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງແມ່ຍິງ

ຈຸດປະສົງ: ເຄື່ອງມືນີ້ມີຈຸດປະສົງໃນການບັນທຶກກິດຈະກຳຂອງໂຄງການ ຫລື ແຜນງານ ແລະ ເຫດຜົນຕ່າງໆ. ເຄື່ອງມືຈະຊ່ວຍໃຫ້ພະນັກງານໂຄງການເຫັນໄດ້ວ່າເປັນຫຍັງກິດຈະກຳຂອງເຂົາເຈົ້າຈຶ່ງສຳຄັນ ແລະ ເຫັນໄດ້ໂອກາດໃນການປັບປຸງກິດຈະກຳເພື່ອແນໃສ່ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງຫລາຍຂຶ້ນ.

ຄຳຖາມຫລັກ: ໄດ້ປຶກສາຫາລືກັບແມ່ຍິງໃນການກຳນົດກິດຈະກຳຂອງໂຄງການບໍ? ແມ່ຍິງໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນການຕັດສິນໃຈໂດຍໄດ້ຮັບຂໍ້ມູນ ແລະ ທາງເລືອກຢ່າງຄົບຖ້ວນບໍ? ແມ່ຍິງໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນຂະບວນການວາງແຜນກິດຈະກຳບໍ? ພະນັກງານໂຄງການໄດ້ພິຈາລະນາສະໜັບສະໜູນກິດຈະກຳໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການຫລືບໍ?

ຕາຕະລາງລຸ່ມນີ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນຕົວຢ່າງຂອງກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງໂດຍດັດປັບໃສ່ກັບບັນຫາຂອງການສ້າງເຂື່ອນ. ຕົວຢ່າງດັ່ງກ່າວຄວນຖືກດັດປັບຕື່ມໃຫ້ຖືກຕາມສະພາບທ້ອງຖິ່ນ.

ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມເຂັ້ມແຂງຂອງແມ່ຍິງ						
ຂະແໜງການ	ກິດຈະກຳຂອງໂຄງການ	ລະດັບຜົນປະໂຫຍດແກ່ແມ່ຍິງ				
		ຜົນປະໂຫຍດ	ການເຂົ້າເຖິງ	ການເຂົ້າໃຈ	ການມີສ່ວນຮ່ວມ	ການຄວບຄຸມ
ການຈ້າງງານ/ກິດຈະກຳດ້ານເສດຖະກິດ						
ສວນຄົວ	ສະໜອງແນວພັນໃຫ້ແກ່ຄອບຄົວທີ່ຖືກຍົກຍາຍຖິ່ນຖານ					
ການລ້ຽງສັດນ້ຳ	ສະໜອງລູກປ່າໃຫ້					
ສະຫະກອນເພດຍິງ	ສະໜອງທຶນ					
ແມ່ຍິງເປັນຕົວແທນໃນຊຸມຊົນເທົ່າທຽມກັບຊາຍ	ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບອັດຕາກິນສຳລັບການເຂົ້າຮ່ວມເທົ່າກັນກັບຊາຍ					
ການສຶກສາ						
ສ້າງໂຮງຮຽນ	ມີການຕັ້ງງົບປະມານໃນແຜນການຍົກຍາຍຈັດສັນ					
ສ້າງຂົວ	ມີການຕັ້ງງົບປະມານໃນແຜນການຍົກຍາຍຈັດສັນ					
ລິດໂດຍສານ	ບໍລິສັດໃຫ້					
ຄູ • ເວົ້າພາສາທ້ອງຖິ່ນ • ອາໄສຢູ່ກັບພື້ນທີ່ • ເພດຍິງ	ສ້າງທ່າພັກຄູກັບໂຮງຮຽນ; ປະສານກັບຂັ້ນແຂວງເພື່ອໃຫ້ການສະໜັບສະໜູນຄູ					

ຊັບພະຍາກອນ						
ສິດດ້ານທີ່ດິນ	ຮ່ວມກັບລັດຖະບານອອກໄປຕາດິນ ໂດຍອອກຊື້ຍິງ ແລະ ຊາຍ					
ສິດດ້ານນ້ຳ	ສະໜອງຊັບພະຍາກອນໃນການສ້າງຕັ້ງ ກຸ່ມຜູ້ນຳໃຊ້ນ້ຳ ໂດຍອີງໃສ່ບຸລິມະສິດຂອງແມ່ຍິງ					
ສິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ປ່າໄມ້	ຈັດສັນເຂດປ່າໄມ້ ໃນຊຶ່ງເຂດອາງໂຕງຊຸມຊົນເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້; ສ້າງຄະນະຄຸ້ມຄອງປ່າໄມ້ຊຸມຊົນເຂົ້າປະກອບມີທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ					
ການບໍລິການໃນຄົວເຮືອນ						
ເຊື່ອມໂຍງກັບຕາຂາຍໄຟຟ້າ	ຕໍ່ໄຟຟ້າໃຫ້ທຸກຄົວເຮືອນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ					
ສ້າງນ້ຳ ບາດານ	ສ້າງແຜນບົນພື້ນຖານບຸລິມະສິດຂອງແມ່ຍິງ					
ເຮືອນຊານ reconstruction	ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມໃນການອອກແບບ ແລະ ຕັດສິນໃຈ					
ຊົນລະປະທານ	ຍິງ ແລະ ຊາຍເຂົ້າຮ່ວມໃນການກຳນົດ ແລະ ນຳ ແລະ ສິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້					

ບາດກ້າວທີ 5: ຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ແລະ ແຜນການປະຕິບັດ

ຂໍ້ແນະນຳໃຫ້ມີການສ້າງຍຸດທະສາດ ແລະ ແຜນປະຕິບັດສະ ເພາະສຳລັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ມີຫລາຍໂຄງການທີ່ໄດ້ເຊື່ອມ ສານເອົາຂໍ້ມູນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ວິທີການແກ້ໄຂ ບັນຫາໃສ່ໃນແຜນການບໍລິຫານຈັດການຜົນກະທົບທາງ ສັງຄົມ. ຖ້າຕ້ອງການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນ ໂຄງການຄວນມີການເຊື່ອມສານການວິເຄາະບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນແຜນການບໍລິຫານຈັດການອື່ນໆຕື່ມອີກ. ໃນກໍລະນີທີ່ບໍ່ສາມາດເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນ ທຸກແຜນການໄດ້ ແມ່ນສາມາດສ້າງແຜນສະເພາະຂຶ້ນ ເຊິ່ງ ແຜນດັ່ງກ່າວຈະປະກອບດ້ວຍບັນດານະໂຍບາຍ ແລະ ຂົງ ເຂດໃນການບໍລິຫານຈັດການທີ່ເປັນບຸລິມະສິດ ແລະ ຄວນ ຖືກປະຕິບັດ, ມີການສະໜອງຊັບພະຍາກອນພຽງພໍ ແລະ ມີ ການຕິດຕາມຊຸກຍູ້ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດດ້ວຍ.

ການປະເມີນໃນບາດກ້າວທີ 2 ແລະ 4 ຈະສະແດງໃຫ້ເຫັນຜົນ ກະທົບ ແລະ ໂອກາດທີ່ຍິງ ແລະ ຊາຍຈະປະສົບພົບພໍ້ ແລະ ມີການກຳນົດວິທີການໃນການຫລີກເວັ້ນ ຫລື ຫລຸດຜ່ອນຜົນ ກະທົບດັ່ງກ່າວໃຫ້ໜ້ອຍທີ່ສຸດ. ທາງເລືອກແມ່ນມີຫລາກ ຫລາຍນັບຕັ້ງແຕ່ການປະເມີນຄ່າທົດແທນໃຫ້ພຽງພໍກັບຜົນ ກະທົບ, ຢຸດຕິໂຄງການເມື່ອຜົນກະທົບ ແລະ ຄວາມສູງມີ ຫລາຍໂພດ. ໂຄງການສ່ວນໃຫຍ່ສາມາດດັດປັບແຜນເພື່ອ ຫລີກເວັ້ນ ແລະ ຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບທາງລົບດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍໄດ້ ເຊິ່ງສາມາດເຮັດຄຽງຄູ່ກັບຂະບວນການຕໍ່ລອງ ດ້ານການທົດແທນ ແລະ ແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ. ທຸກການ ປ່ຽນແປງໃນໂຄງການໂດຍນຳໃຊ້ຂໍ້ມູນຈາກການປະເມີນບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍຄວນຖືກສ້າງຂຶ້ນໂດຍມີການປຶກສາຫາລືກັບ ທຸກພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ລວມທັງແມ່ຍິງດ້ວຍ.

ເພື່ອສ້າງແຜນປະຕິບັດສະເພາະດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໂດຍ ອີງໃສ່ຂໍ້ມູນການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ໂຄງການຄວນມີຄວາມສັດເຈນກ່ຽວກັບແຜນໄລຍະຍາວ ທີ່ປະກອບດ້ວຍມາດຕະການສະເພາະດ້ານ, ແລະ ກິດຈະກຳ ທີ່ມີເປົ້າໝາຍສັດເຈນ ແລະ ວັດແທກໄດ້ ເຊັ່ນ: ມີຕົວຊີ້ວັດ ຜົນສຳເລັດ, ມີການຕັ້ງຄາດຫມາຍໃນການຫລີກເວັ້ນຜົນກະ ທົບຕໍ່ສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສິດຂອງ ແມ່ຍິງ.

ການປະເມີນຜົນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ແຜນປະຕິບັດບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍ (GAP) ຈະເປັນເຄື່ອງມືໃນການຕັດສິນໃຈຂອງ ໂຄງການ. ມັນຈະປະກອບດ້ວຍຍຸດທະສາດຕ່າງໆໃນການບໍ ລິຫານຈັດການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຊິ່ງສາມາດນຳໃຊ້ເຂົ້າ ໃນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການ. ມັນເປັນເຄື່ອງມືທີ່ມີປະໂຫຍດ ໃນການລາຍງານໃຫ້ແກ່ພາກສ່ວນທີ່ຮັບຜິດຊອບດ້ານລະ ບຽບການ ແລະ ຮັບຄຳຮ້ອງ ແລະ ໃຫ້ແກ່ຜູ້ທີ່ສະໜອງທຶນ. ຄວນມີການຈັດສັນງົບປະມານ ແລະ ກອບເວລາເຂົ້າໃນກາ ນຈັດຕັ້ງແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ບາງພາກສ່ວນຮຽກ ຮ້ອງໃຫ້ມີການສ້າງແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄປຄຽງຄູ່ ກັບຂະບວນການ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບຕ່າງໆຂອງໂຄງການ ເພື່ອ ຮັບປະກັນວ່າບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ຖືກລິມ ຫລື ບໍ່ຖືກຈັດເປັນບຸ ລິມະສິດໃນຂະບວນການອອກແບບໂຄງການ.¹⁴

ໃນການພັດທະນາແຜນການປະຕິບັດດັ່ງກ່າວ, ບໍລິສັດຄວນ ສ້າງຍຸດທະສາດໃນການໂຄສະນາດ້ານຄວາມສ່ຽງ ແລະ ການຍືນຍອມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ນີ້ແມ່ນການລົງທຶນທີ່ໄດ້ ປຽບເຊິ່ງສາມາດຖືກນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນທຸກຂັ້ນຕອນໃນວົງ ຈອນຂອງໂຄງການ. ຍຸດທະສາດດັ່ງກ່າວສາມາດນຳໃຊ້ເຂົ້າ ໃນການຕັດສິນໃຈໃນອານາຄົດ ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍ ລາຍ ການກວດສອບທີ່ຊ່ວຍຜູ້ບໍລິຫານຈັດການໃນໜ່ວຍງານ ທຸລະກິດອື່ນໆ ໃນການກຳນົດໂອກາດ ແລະ ເງື່ອນໄຂໃນ ການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການທຸລະ ກິດຂອງຕົນເອງ. ລາຍການກວດສອບດັ່ງກ່າວຍັງສາມາດ ຖືກນຳໃຊ້ໃນການຕິດຕາມປະເມີນຜົນປົກກະຕິ, ຕີລາຄາ ຄວາມຍືນຍົງ ຫລື ໃນຂະບວນການກວດສອບດ້ານຄວາມ ຮັບຜິດຊອບຕໍ່ສັງຄົມ. ຄວນເອົາໃຈໃສ່ໃນການຮັບປະກັນວ່າ ລາຍການກວດສອບດັ່ງກ່າວ ວັດແທກຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ກິດຈະກຳຕ່າງໆຂອງໂຄງການ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງສາມາດ ນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການເປັນເອກະສານອ້າງອີງໃຫ້ແກ່ການວິເຄາະ ອື່ນໆດ້ານສາຍສຳພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ສິດຂອງແມ່ຍິງ.

14. ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີໂດນຳໃຊ້ຮູບແບບທີ່ມີການເຊື່ອມສານ GAP ເຂົ້າໃນເອກະສານໂຄງການຂອງເຂົາເຈົ້າ. ມັນປະກອບດ້ວຍ " ... ຄາດຫມາຍທີ່ຈະແຈ້ງ, ໂຄຕ້າ, ໂຄງສາກອອກແບບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ຕົວວັດແທກໃນການປະຕິບັດວຽກທີ່ດີ ເພື່ອຮັບປະກັນການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຂອງແມ່ຍິງ, ເນື້ອໃນຫລັກຂອງ GAP ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນດາມການຮັບປະກັນໂຄງການເພື່ອເຮັດໃຫ້ການຈັດຕັ້ງຂຶ້ນເທິງ ແລະ ຄູ່ຮວມງານຂອງໂຄງການມີຄວາມເຊື່ອໝັ້ນຕໍ່ພວກເຂົາຫລາຍຂຶ້ນ" (ADB 2013)

**ລາຍການກວດສອບສໍາລັບການສ້າງຍຸດທະສາດ
ແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ມີປະສິດທິພາບ**

**ການວິເຄາະເຊິ່ງຄຸນນະພາບດ້ານສັງຄົມ ແລະ ບົດ
ບາດຍິງ-ຊາຍ:**

- ຄວນເຮັດປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນກະທົບດ້ານສັງຄົມ ແລະ ສິດທິມະນຸດ
- ກຳນົດຂໍ້ຈຳກັດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນການມີສ່ວນຮວມ.
- ກຳນົດຜົນປະໂຫຍດທີ່ເປັນໄປໄດ້ໃນໄລຍະສັ້ນ ແລະ ໄລຍະຍາວສໍາລັບຍິງ ແລະ ຊາຍ.
- ກຳນົດກິດຈະກຳໂຄງການໃຫ້ມີລັກສະນະເອື້ອອຳນວຍໃຫ້ແມ່ຍິງມີສ່ວນຮວມ ແລະ ສາຍຜົນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ຍິງ ແລະ ຊາຍ.

**ອອກແບບແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕ່າງໆ
(GAPs) ແລະ ແຜນໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ:**

- ແຜນຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍເປັນທິດທາງໃຫ້ແກ່ພະນັກງານໂຄງການໃນການຕັ້ງຄາດຫມາຍ, ໂອກາດ ແລະ ວາງມາດຖານຕໍ່ສູດ. ການໃຫ້ລາງວັນ ແລະ ຍ່ອງຍໍພະນັກງານແມ່ນອີງໃສ່ຜົນໄດ້ຮັບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.
- ແຜນ GAPs ຕ້ອງເປີດກວ້າງໃຫ້ສັງຄົມເຂົ້າເຖິງໄດ້ ແລະ ເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າໃນແຜນບໍລິຫານຈັດການ ແລະ ມີການຕິດຕາມຢ່າງເປັນປົກກະຕິ.
- ແຜນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ GAPs ກຳນົດລາຍລະອຽດດ້ານຄາດຫມາຍຂອງກິດຈະກຳໂຄງການ, ມີການຈັດສັນງົບປະມານ ແລະ ກຳນົດຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບລະອຽດລະຫວ່າງຫນ່ວຍງານຕ່າງໆໃນໂຄງການ ແລະ ຫົວຫນ່ວຍໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ.
- ກິດຈະກຳໂຄງການແມ່ນຖືກອອກແບບໂດຍອຳນວຍໃຫ້ຍິງ ແລະ ຊາຍສາມາດເຂົ້າຮ່ວມຢ່າງຫວັງຫນ້າ ແລະ ຖືກກັບແຜນການ ແລະ ບຸລິມະສິດຂອງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຊຸມຊົນ.
- ການຕິດຕາມ ແລະ ທົບທວນກຽວກັບ GAPs ຄວນປະກອບດ້ວຍການປະເມີນຜົນໄດ້ຮັບ, ບໍ່ແມ່ນປະເມີນກິດຈະກຳເທົ່ານັ້ນ.

**ຕັ້ງຄາດຫມາຍໃຫ້ເປັນໄປໄດ້ໃນພາກປະຕິບັດ
ແລະ ມີການຕິດຕາມເປັນປົກກະຕິ:**

- ຄວນມີການກຳນົດໂອກາດຕ່າງໆໃນການສ້າງຜົນປະໂຫຍດຢ່າງເທົ່າທຽມກັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ໂດຍເຊື່ອມເຂົ້າໃນໂຄງສ້າງທີ່ມີໃນປະຈຸບັນ ແລະ ຂະບວນການຕ່າງໆໃນກອນຫນ້າ ເຊັ່ນດຽວກັບການກຳນົດໂອກາດໃນການປັບປຸງໃນໄລຍະຍາວ.
- ກຳນົດຄາດຫມາຍທີ່ຊຸມຊົນເຂົ້າໃຈ ແລະ ຕ້ານຕົນກໍເຊັ່ນ: ຄາດຫມາຍສະເໜ່ມາຍສໍາລັບຍິງ, ຊາຍ ແລະ ກຸ່ມອື່ນໆໃນຊຸມຊົນ.
- ມີການຕິດຕາມຄວາມຄືບໜ້າຂອງບັນດາກິດຈະກຳ ແລະ ຄາດຫມາຍຕ່າງໆດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

**ມີການສ້າງຂີດຄວາມສາມາດດ້ານບົດບາດຍິງ-
ຊາຍ ແລະ ທັກສະສະເພາະດ້ານບົດບາດຍິງ-
ຊາຍໃຫ້ແກ່ທີມງານໂຄງການ ແລະ ອົງການຈັດ
ຕັ້ງລັດ, ເອກະຊົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດ
ລັດທີ່ ກຽວຂ້ອງ:**

- ສະຫນອງການຝຶກອົບຮົມດ້ານນະໂຍບາຍຂອງຂະແໜງການທຸລະກິດ (ໃນບ່ອນທີ່ມີແລ້ວ) ແລະ ໂຄສະນາ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໂດຍລວມ. ມີການຝຶກອົບຮົມດ້ານການປະເມີນຜົນກະທົບ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ນຳໃຊ້ຜົນການປະເມີນເຂົ້າໃນວົງຈອນທຸລະກິດ ແລະ ການບໍລິຫານຈັດການໂຄງການ.
- ຮັບປະກັນໃຫ້ມີການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ແນະນຳຢ່າງເປັນປົກກະຕິໃຫ້ແກ່ພະນັກງານໂຄງການ, ຄູ່ຮວມງານພາກລັດ, ຫົວຫນ່ວຍທຸລະກິດ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດລັດທີ່ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການ.
- ຮັບປະກັນວ່າໃນທີມງານມີວິຊາການດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ວິຊາການດັ່ງກ່າວໄດ້ຮັບມອບຫມາຍຫນ້າທີ່ໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນວຽກຕົວຈິງ.
- ມີການຍ້ອງຍໍແກ່ພະນັກງານໂຄງການທີ່ມີການປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້ດີໂດຍເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າໃນນະໂຍບາຍຂອງພະນັກງານໂຄງການ.

ດັດປັບມາຈາກ Hunt, Thomas and Lateef
2007, ຫນ້າທີ. 51

ນີ້ແມ່ນຕົວຢ່າງລາຍການກວດກາ, ສະບັບສົມບູນ
ແມ່ນສາມາດດາວໂຫຼດໄດ້ທີ່:
www.oxfam.org.au/giamanual

ບາດກ້າວທີ 6: ການທົບທວນ, ການກວດສອບ ແລະ ການສະໜອງຕອບ

ພາກນີ້ຈະອະທິບາຍກ່ຽວກັບຄວາມສໍາຄັນຂອງການຕິດຕາມ ແລະ ລາຍງານ; ໂດຍເນັ້ນໃສ່ຄວາມສໍາຄັນຂອງຂະບວນການ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ເກີດຜົນປະໂຫຍດຕາມ ທີ່ໄດ້ວາງແຜນ ແລະ ຄາດການໄວ້; ແລະ ໃນກໍລະນີທີ່ບໍ່ເປັນ ໄປຕາມແຜນທີ່ຄາດໄວ້, ຈຶ່ງຕ້ອງມີການປັບແຜນ ແລະ ລົງທຶນ ເພື່ອຮັບປະກັນວ່າໂຄງການຈະກັບເຂົ້າມາໃນແນວທາງທີ່ຖືກ ຕ້ອງ; ແລະ ຕິດຕາມບັນດາຜົນກະທົບບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍທີ່ບໍ່ ໄດ້ຄາດການໄວ້ກ່ອນ. ເມື່ອມີການປະຕິບັດແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ໂປ່ງໃສ ຈະເຮັດໃຫ້ນັກພັດທະນາ ແລະ ບໍລິຫານຈັດ ການໂຄງການສາມາດສ້າງຜົນປະໂຫຍດສູງສຸດຢ່າງຍືນຍົງ ໃຫ້ແກ່ຍິງ ແລະ ຊາຍໃນຂົງເຂດທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງ ການ.

ການປະເມີນໂຄງການໂດຍນຳໃຊ້ການກວດສອບບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍ

ເມື່ອມີການສະຫຼຸບຜົນໄດ້ຮັບຈາກການປະເມີນຜົນ ແລະ ໄດ້ຕົກລົງເປັນເອກະພາບດ້ານແຜນການປະຕິບັດ ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍກັບ ຍິງ, ຊາຍ ແລະ ກຸ່ມຄົນຕ່າງໆໃນຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ ຮັບຜົນກະທົບແລ້ວແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕິດຕາມ ແລະ ທົບທວນການປ່ຽນແປງຕ່າງໆອີງໃສ່ຜົນກະທົບ ແລະ ຜົນໄດ້ ຮັບຕົວຈິງ.

ເຄື່ອງມືຫນຶ່ງທີ່ເປັນປະໂຫຍດໃນການປະເມີນຄວາມຄືບ ຫນ້າຂອງການປະຕິບັດແຜນ ແລະ ຍຸດທະສາດແມ່ນການ ເຮັດການກວດສອບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ປະກອບມີ 2 ຮູບແບບເຊິ່ງອາດເຮັດແບບໂດຍດຽວ ຫລື ເຊື່ອມໂຍງກັນໄດ້.

1. **ການກວດສອບໂດຍຊ່ຽວຊານອິດສະລະດ້ານບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍ:** ຂະບວນການດັ່ງກ່າວສາມາດຖືກເຮັດຂຶ້ນ ໂດຍເປັນສ່ວນຫນຶ່ງໃນການລາຍງານປະຈຳປີ ຫລື ເງື່ອນໄຂ ຂອງການລາຍງານຕ່າງໆ. ອີກທາງເລືອກຫນຶ່ງແມ່ນໃຫ້ກວດ ກາຢ່າງລະອຽດກ່ອນການຕັດສິນໃຈວ່າໂຄງການປະຕິບັດ ໄດ້ຕາມເງື່ອນໄຂບໍ່. ສິ່ງນີ້ຈະເຮັດໃຫ້ຜູ້ບໍລິຫານໂຄງການ ແລະ ພະນັກງານການເງິນຂອງໂຄງການມີຄວາມຫມັ້ນໃຈ ວ່າໄດ້ມີການປະເມີນຄວາມສ່ຽງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ມີຍຸດທະສາດ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຮອງຮັບຢ່າງເໝາະ ສົມໃນການຫລີກເວັ້ນ, ຫລຸດຜ່ອນໃຫ້ຫນ້ອຍສຸດ ແລະ ທົດ ແທນຜົນກະທົບຕ່າງໆ.
2. **ການກວດສອບບົດບາດຍິງ-ຊາຍແບບມີສ່ວນຮ່ວມ:** ຂະບວນ ການດັ່ງກ່າວແມ່ນແມ່ຍິງທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບເປັນຜູ້ນຳພາ ແລະ ເຮັດການກວດສອບເອງ. ບໍລິສັດຄວນເອື້ອອຳນວຍຂະ ບວນການດັ່ງກ່າວ ແຕ່ບໍ່ໃຫ້ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການກວດສອບ. ດັ່ງນັ້ນ, ການເຮັດການກວດສອບດັ່ງກ່າວໃຫ້ເປັນສ່ວນຫນຶ່ງ ຂອງການກວດສອບໂດຍຊ່ຽວຊານອິດສະລະແມ່ນຍຸດທະ ສາດຫນຶ່ງທີ່ດີ. ແຕ່ຄວນຮັບປະກັນໃຫ້ເປັນຂະບວນການສະ ເພາະ ໂດຍແມ່ຍິງໃນຊຸມຊົນໄດ້ຮັບການຝຶກອົບຮົມການນຳ ໃຊ້ເຄື່ອງມືເພື່ອໃຫ້ເຂົາເຈົ້າເຮັດເອງ. ຂະບວນການດັ່ງກ່າວ ຍິງເປັນກຸນແຈສໍາຄັນໃນການສ້າງສາຍສຳພັນລະຫວ່າງບໍລິ ສັດ ແລະ ຊຸມຊົນ ໃນການກຳນົດບັນຫາຕ່າງໆຮ່ວມກັນ.

ຈຸດປະສົງຂອງການກວດສອບປະກອບດ້ວຍ:

- ສຶກສາຜົນກະທົບຕົວຈິງ;
- ວັດແທກຄວາມສັດເຈນດ້ານການຄາດການຕໍ່ກັບຜົນກະ ທົບ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນ;
- ເອື້ອອຳນວຍຂະບວນການໃນການຮັບຟັງຄຳຄິດເຫັນຈາກ ຍິງ ແລະ ຊາຍທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ ແລະ ເຂົ້າໃຈສິ່ງທີ່ເຂົາ ເຈົ້າພົບພໍ້ໃນມູມມອງຕ່າງໆ;
- ວັດແທກປະສິດທິພາບຂອງມາດຕະການຫລຸດຜ່ອນຜົນ ກະທົບ ແລະ ປະເມີນຄວາມທຸ່ງໆຕົງໃນການທົດແທນຜົນ ກະທົບ ເຊິ່ງມີຄວາມສໍາຄັນສູງໃນຊຸມຊົນທີ່ຖືກຍົກຍ້າຍຖິ່ນ ຖານ ແລະ ຕໍ່ກັບແຜນງານດ້ານການປັບປຸງຊີວິດການເປັນ ຍູ່ຕ່າງໆ;
- ທົດສອບປະສິດທິພາບ ແລະ ປະສິດທິຜົນຂອງກົນໄກແບ່ງ ປັນຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະດ້ານການສ້າງຄວາມ ເທົ່າທຽມ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.
- ກຳນົດກົນໄກການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ການຮັບຄຳ ຮ້ອງທີ່ມີປະສິດທິພາບຕໍ່ກັບຄວາມສົນໃຈຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ຄວນເຮັດການກວດສອບເມື່ອໃດ?

ໄລຍະເວລາຂອງໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າແມ່ນຍາວນານນັບ ຕັ້ງແຕ່ໄລຍະເລີ້ມສ້າງຈົນຮອດໄລຍະທັບມ້າງເຂື່ອນໃນ ຕອນທ້າຍ. ໃນຂະນະທີ່ການກໍ່ສ້າງໃຊ້ເວລາຫລາຍປີ, ຜົນກະ ທົບອາດເກີດຂຶ້ນທັນທີທີ່ເລີ້ມຕົ້ນກໍ່ສ້າງ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ຜົນ ປະໂຫຍດ ແລະ ຜົນກະທົບອາດຈະບໍ່ເກີດຂຶ້ນທັນທີ, ສະນັ້ນ ຈຶ່ງມີຄວາມຈຳເປັນໃນການຕິດຕາມໃນໄລຍະຍາວ ເພື່ອຕີ ລາຄາດ້ານປະສິດທິພາບຂອງເຂື່ອນຢ່າງທຸ່ງຕົງ. ຕໍ່ກັບບັນ ຫາດັ່ງກ່າວ, ຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ຄວນຖືກຕິດຕາມເປັນປະຈຳ ໃນຮອບວຽນໂຄງການ ແລະ ກວມທັງໄລຍະເວລາຫລັງຈາກທຳລາຍເຂື່ອນແລ້ວກໍ່ ຕາມ.¹⁵

ປະເດັດນີ້ກ່ຽວກັບຄວາມສ່ຽງຕົ້ນຕໍດ້ານຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ- ຊາຍຄວນມີການພິຈາລະນາເມື່ອ:

- ດິນໄດ້ຖືກຈັດສັນແລ້ວ, ການຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບ ແລະ ການທົດແທນໄດ້ຖືກຕໍ່ລອງແລ້ວ;
- ໄດ້ດຳເນີນການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານແລ້ວ; ແລະ
- ພະນັກງານບໍລິສັດ ແລະ ກຳມະກອນໄດ້ເຂົ້າມາພັກອາໄສ ໃນຂັ້ນທ້ອງຖິ່ນແລ້ວ.

ເມື່ອແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້ຮັບການຕໍ່ລອງ ແລະ ຕົກລົງເຫັນດີກັບຊຸມຊົນແລ້ວ, ມັນມີຄວາມສໍາຄັນທີ່ຈະຕ້ອງ ພິຈາລະນາວ່າໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ພຽງພໍຫລືຍິງໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິ ບັດແຜນດັ່ງກ່າວ.

15. ສະຖາບັນການເງິນສາກົນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການກວດສອບໄດ້ ເຖິງແມ່ນວ່າໂຄງການຈະສິ້ນສຸດລົງແລ້ວ ຫລື ໄດ້ປ່ອຍຜົນກຳແລ້ວກໍ່ຕາມ.

ເມື່ອຊຸມຊົນຖືກຍົກຍ້າຍຍ້ອນເຂື່ອນ, ແຜນງານພື້ນຟູ ຫລື ບັບປຸງຊີວິດການເປັນຢູ່ແມ່ນກິດຈະກຳຫລັກອັນໜຶ່ງ ເພື່ອຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຕ່າງໆ. ຄວນເອົາໃຈໃສ່ເປັນພິເສດໃນການຕິດຕາມ ແລະ ກວດສອບແຜນງານດັ່ງກ່າວ ເຊິ່ງການກວດສອບແບບມີສ່ວນຮ່ວມແມ່ນເຄື່ອງມືສຳຄັນ ໃນການເຂົ້າໃຈວ່າໂຄງການມີວິທີການຕິດຕາມຄວາມຄືບໜ້າໃນການປະຕິບັດຕາມແຜນທີ່ໄດ້ໄວ້ ແລະ ການສ້າງຜົນປະໂຫຍດທີ່ໄດ້ຄາດການໄວ້ ລວມທັງການຈັດຕັ້ງແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ການກວດສອບສາມາດເຮັດຂຶ້ນໄດ້ໃນແຕ່ລະໄລຍະຂອງການພັດທະນາໂຄງການ. ການກວດສອບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເປັນໂອກາດສຳລັບນັກພັດທະນາໂຄງການໃນການກວດສອບຜົນປະໂຫຍດທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບຍິງ ແລະ ຊາຍຫລາຍກວ່າທີ່ຈະອາໄສການຄາດເດົາຈາກຂໍ້ມູນແບບລວມໆ. ການກວດສອບຊ້ຳກັນຫລາຍໆຄັ້ງຈະຊ່ວຍຜູ້ບໍລິຫານໃນການຕິດຕາມຄວາມຄືບໜ້າ ແລະ ການປ່ຽນແປງ ແລະ ສາມາດກຳນົດຊ່ອງຫວ່າງຂອງລະບົບ ແລະ ໂອກາດໃນການຮັບປະກັນຜົນປະໂຫຍດຢ່າງຍືນຍົງ.

ການນຳໃຊ້ການກວດສອບເພື່ອປັບປຸງຄຸນນະພາບການເຮັດວຽກ

ການກວດສອບຈະຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການປະເມີນສະພາບຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນກອນໜ້າ ແລະ ປຽບທຽບການປ່ຽນແປງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນແຕ່ລະກຸ່ມຄົນໃນຊຸມຊົນ. ຕໍ່ກັບສະພາບຂອງການສ້າງເຂື່ອນໃສ່ແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ຜົນກະທົບຕໍ່ກັບຍິງ ແລະ ຊາຍ, ກຸ່ມຕົວວັດແທກຕໍ່ໄປນີ້ຄວນຖືກພິຈາລະນາເມື່ອເຮັດການກວດສອບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ:

ຄວນມີການກວດສອບຄືນກ່ຽວກັບການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງຊຸມຊົນ ຢູ່ໃນຂົງເຂດດັ່ງກ່າວ. ໂດຍສະເພາະແມ່ນເຂດທີ່ມີການກໍ່ສ້າງໃຫມ່, ພ້ອມຊຸມຊົນທີ່ມີການຈັດສັນເປັນບ້ານໃຫມ່.

- ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມດິນແຄມນ້ຳ, ດິນກະສິກຳ, ດິນປ່າໄມ້ ແລະ ສັດປ່າ;
- ການເຂົ້າເຖິງນ້ຳ, ຊັບພະຍາກອນນ້ຳ ແລະ ສັດນ້ຳ, ປະລິມານ ແລະ ຄວາມອຸດົມສົມບູນຂອງສັດນ້ຳ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນ້ຳ;
- ຄຸນນະພາບນ້ຳ;
- ການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ຕາມທີ່ຄາດການໄວ້;
- ການເຂົ້າເຖິງບໍລິການໃໝ່—ໄຟຟ້າ, ຕະຫຼາດ, ບໍລິການດ້ານສາທາລະນະສຸກ, ນ້ຳ, ການສຶກສາ (ໂຮງຮຽນ ແລະ ການເຝິກອົບຮົມ)— ໂດຍສະເພາະການປະເມີນໂດຍສົມທຽບລະຫວ່າງຄວາມສົນໃຈເຊິ່ງຍຸດທະສາດ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການຂັ້ນພື້ນຖານຂອງແມ່ຍິງ;
- ການພັດທະນາໂຄງລ່າງພື້ນຖານ — ຖືກນຳໃຊ້ແນວໃດ, ໃຜນຳໃຊ້ ແລະ ນຳໃຊ້ເພື່ອຫຍັງ? ແມ່ນໃຜຄວບຄຸມໂຄງລ່າງດັ່ງກ່າວ?
- ໂອກາດ ແລະ ເງື່ອນໄຂໃນການຈ້າງງານ— ໃນແຕ່ລະໄລຍະ, ປະຈຸບັນ ແລະ ຄາດການໃນອານາຄົດ;
- ສະພາບດ້ານສຸຂະພາບ — ສຸຂະພາບຂອງແມ່ ແລະ ເດັກ, ການລະບາດຂອງພະຍາດຕິດຕໍ່ທາງເພດສຳພັນ;
- ການເຄື່ອນຍ້າຍປະຊາກອນ—ໂດຍລວມ ແລະ ຕາມລະດູການ;
- ຄວາມຮຸນແຮງຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ;
- ສາທາລະນະສຸກ ແລະ ຄວາມຮັ່ງມີຂອງຊຸມຊົນ— ໂຄງການສ້າງຜົນກະທົບຫຍັງແດ່?
- ມົນລະຜິດ ແລະ ສິ່ງລົບກວນ — ທາງອາກາດ, ນ້ຳ, ສຽງ, ກະສິກຳ ແລະ ພື້ນທີ່ດິນເຮືອນທີ່ມີເພື່ອການປູກຝັງ.

ສະຫລຸບ

ມີໂອກາດຢ່າງຫລວງຫລາຍສຳລັບບໍລິສັດພັດທະນາເຂື່ອນໃນການນຳໃຊ້ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນວົງຈອນທຸລະກິດຂອງເຂົາເຈົ້າ. ປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ສະໜອງເຄື່ອງມືແບບງ່າຍດາຍເພື່ອຊ່ວຍບໍລິສັດໃນການເຮັດໃຫ້ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເປັນສ່ວນໜຶ່ງໃນມາດຕະຖານການເຮັດທຸລະກິດທີ່ດີ ເຊິ່ງເຫັນວ່າເໝາະສົມທີ່ສຸດເພື່ອປະຕິບັດໃນກອບທີ່ໄປຄຸງຄູ່ກັບການປະເມີນຜົນດ້ານສິດທິມະນຸດ ແລະ ສັງຄົມ ດ້ວຍຄວາມເອົາໃຈໃສ່.

ເມື່ອມີການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ບໍລິສັດຈະສາມາດຊ່ວຍແມ່ຍິງໃນການສະແດງຄຳຄິດເຫັນກ່ຽວກັບຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງເຂົາເຈົ້າໄດ້ຫລາຍຂຶ້ນ.

ເມື່ອນຳໃຊ້ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການ, ບໍລິສັດຈະສາມາດເຮັດໃຫ້ທຸລະກິດຂອງຕົນເອງຕອບສະໜອງໄດ້ຕໍ່ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງຫລາຍຂຶ້ນເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ຫລຸດຄວາມສ່ຽງແລະ ຮັບປະກັນໄດ້ຜົນປະໂຫຍດຂອງໂຄງການຕໍ່ປະຊາຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບ. ບໍລິສັດສາມາດນຳໃຊ້ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍເພື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນຄຳຫມັ້ນສັນຍາດ້ານສິດທິຂອງແມ່ຍິງ, ຄວາມສະເໝີພາບຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ທຸລະກິດມີຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບຕໍ່ສັງຄົມ.

ບໍລິສັດໃນການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າສາມາດຫລີກລ້ຽງ ແລະ ຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບຂອງໂຄງການຕໍ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້ ຖ້າການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ:

- ຢູ່ບົນພື້ນຖານຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງແທ້ຈິງກ່ຽວກັບລະບົບຂອງແມ່ນ້ຳ ແລະ ປະຊາຊົນທີ່ອາໄສແມ່ນ້ຳນັ້ນ ໂດຍມີການເກັບສະຖິຕິແຍກເພດກ່ອນລົງມືເຮັດໂຄງການ;
- ເຂົ້າໃຈໄດ້ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍໃນຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ;
- ມີຄວາມເຂົ້າໃຈຢ່າງລະອຽດກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນໃນຊຸມຊົນ ແລະ ວິທີທາງໃນການຫລີກເວັ້ນ ແລະ ຫລຸດຜ່ອນຜົນກະທົບດັ່ງກ່າວ;
- ກຳນົດໄດ້ໂອກາດຕ່າງໆໃນການສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງອີງໃສ່ຄວາມຕ້ອງການຂອງເຂົາເຈົ້າ ໃຫ້ເທົ່າທຽມກັນກັບເພດຊາຍໂດຍສົ່ງເສີມຄວາມສົນໃຈຂອງເພດຍິງ; ແລະ
- ດ້ວຍການສົນທະນາປຶກສາຫາລືກັບແມ່ຍິງ, ກຳນົດໂອກາດຂອງໂຄງການໃນການປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມບົດບາດຍິງ ແລະ ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ. ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຄວນນຳສູ່ການພັດທະນາ ແຜນປະຕິບັດ ແລະ ຍຸດທະສາດດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ໂດຍຜ່ານຂະບວນການແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ປຶກສາຫາລືກັບຍິງ ແລະ ຊາຍທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການຢ່າງໄກ້ຊິດຕິດແທດ. ຈາກນັ້ນຈະນຳສູ່ການປັບປຸງດ້ານຂະບວນການສຳຄັນຕ່າງໆເຊັ່ນ: ການສ້າງຂໍ້ຕົກລົງໃນການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດ, ການຄິດໄລ່ຄ່າທິດແທນ, ກອງທຶນຊັບພະຍາກອນຂອງບ້ານ ແລະ ໂຄງການຕ່າງໆ. ຖ້າສາມາດຮັບປະກັນການເຊື່ອມສານແຜນປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນແຜນການບໍລິຫານຈັດການ ແລະ ຕິດຕາມຕ່າງໆໄດ້ ຈະເຮັດໃຫ້ໂຄງການສ້າງຜົນປະໂຫຍດຢ່າງຍືນຍົງຫລາຍຂຶ້ນ ໂດຍສະເພາະຕໍ່ກັບຍິງ ແລະ ຊາຍທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ

ນາງນ້ອຍ ໂສຈະຕຸງ (ຊີ້ປອມ) ກຳລັງເບິ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ
ໃນຂົງເຂດທີ່ຈະສ້າງເຂື່ອນສາມບໍ່ ທີ່ປະເທດກຳປູ
ເຈຍ. ຫມູ່ບ້ານຂອງລາວ ຈະຖືກຜົນກະທົບຈາກ
ເຂື່ອນນີ້.
ຮູບໂດຍ: John Sones/OxfamAUS

ພາກເພີ່ມເຕີມ — ຈະເຮັດແນວໃດເພື່ອເຮັດໃຫ້ເຄື່ອງມືໃນຂະແໜງການອຸດສາຫະກຳພະລັງງານໄຟຟ້າຈາກນໍ້າມີການເຊື່ອມການປະເມີນບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ?

ໃນພາກນີ້ຈະປະເມີນເຄື່ອງມືດ້ານຄວາມຍືນຍົງຂອງການສ້າງເຂື່ອນ 2 ເຄື່ອງມື ຄື: HSAP: ລະບຽບໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າໃດໜຶ່ງແລະ RSAT: ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງໝົດ ວ່າມີການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍໄດ້ແນວໃດ. ເຄື່ອງມືທັງ 2 ຍັງເປັນເຄື່ອງມືໃຫມ່ຢູ່ ເຊິ່ງຍັງຢູ່ໃນໄລຍະການພິຈາລະນານໍາໃຊ້ໃນກຸ່ມບໍລິສັດ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງລັດຖະບານໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າຂອງ.

ກຸ່ມຜູ້ນໍາໃຊ້ເຄື່ອງມື ແລະ ຂໍ້ແຕກຕ່າງອື່ນໆ

ເຄື່ອງມືທັງ 2 ມີຄວາມຄ້າຍຄືກັນ ແຕ່ກໍ່ມີຂໍ້ແຕກຕ່າງກັນສອງສາມຂໍ້ໃນເບື້ອງຂອງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຕົວຈິງ

HSAP ແມ່ນຖືກສ້າງຂຶ້ນເພື່ອນໍາໃຊ້ໃນອຸດສາຫະກຳເຂື່ອນໄຟຟ້າໂດຍສະເພາະ ແມ່ນແນໃສ່ການຕີລາຄາໂຄງການໃດໜຶ່ງ ຫລື ໂຄງການຊຸດໃດໜຶ່ງ (ເຊັ່ນ: ເຂື່ອນທີ່ສ້າງຕໍ່ເນື່ອງກັນ). ລະບຽບການດັ່ງກ່າວປະເມີນຄວາມຍືນຍົງໃນດ້ານຕ່າງໆຂອງໂຄງການສ້າງເຂື່ອນເພື່ອນໍາເອົາຂໍ້ມູນມາສ້າງເປັນພາບລັກດ້ານຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການ. ລະບຽບການດັ່ງກ່າວປະກອບດ້ວຍ ເຄື່ອງມືສະເພາະທີ່ຖືກອອກແບບຂຶ້ນເພື່ອນໍາໃຊ້ໃນແຕ່ລະໄລຍະຂອງການພັດທະນາໂຄງການເຊັ່ນ: ໄລຍະກ່ອນໂຄງການ, ໄລຍະກະກຽມ, ໄລຍະການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ໄລຍະການດໍາເນີນງານ.

RSAT ແມ່ນຖືກອອກແບບຂຶ້ນເພື່ອປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງໝົດ—ບໍ່ແມ່ນປະເມີນໂຄງການໃດໜຶ່ງເທົ່ານັ້ນ. ມັນຖືກສ້າງຂຶ້ນພາຍໃຕ້ກອບຂອງການບໍລິຫານຈັດການຊັບພະຍາກອນນໍ້າ ແບບປະສົມປະສານ(IWRM) ເພື່ອການພັດທະນາ ແລະ ຖືກສ້າງຂຶ້ນ ໂດຍການຮ່ວມມືລະຫວ່າງອົງການແມ່ນໍ້າຂອງ, ກອງທຶນອານຸລັກສັດປ່າ ແລະ ທະນາຄານພັດທະນາອາຊີ. ເນື້ອໃນຂອງການປະເມີນ ແລະ ວິທີການໃຫ້ຄະແນນຂອງທັງສອງເຄື່ອງມືແມ່ນໄກ້ຄຽງກັນ ແຕ່ເຄື່ອງມື RSAT ມີລັກສະນະເຈາະຈົງໃສ່ຂົງເຂດແມ່ນໍ້າຂອງຫລາຍກວ່າ (ເພາະເປັນຂົງເຂດບັນຫາທີ່ເຄື່ອງມືໄດ້ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນ), ສູນໃສ່ການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂ້າມຊາຍແດນ ແລະ ໃຫ້ຄວາມສໍາຄັນດ້ານການປະມົງຫລາຍກວ່າດ້ານອື່ນໆ.

ເຄື່ອງມືທັງ 2 ຢ່າງແມ່ນຖືກນໍາໃຊ້ເພື່ອສົ່ງເສີມການລິນທະນາປົກກະທາລີລະຫວ່າງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບຄວາມຍືນຍົງໃນຫລາຍໆດ້ານຂອງໂຄງການໃດໜຶ່ງ ແລະ ພາບລວມຂອງຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງໝົດ. ເຄື່ອງມືປະກອບດ້ວຍມາດຖານການປະເມີນເຊິ່ງໃຊ້ໃນການ “ໃຫ້ຄະແນນຄວາມຍືນຍົງ” ຕາມຫົວຂໍ້ຕ່າງໆວ່າປະຕິບັດໄດ້ດີ, ຫລື ເຮັດບໍ່ໄດ້ດີ. ປະຈຸບັນ RSAT ແມ່ນຖືກນໍາໃຊ້ໃນກຸ່ມຄູ່ຮ່ວມງານຂອງລັດຖະບານ ໃນຂະນະທີ່ ເຄື່ອງມື HSAP ແມ່ນໄດ້ຖືກນໍາໃຊ້ໃນກຸ່ມບໍລິສັດຕ່າງໆທີ່ຢູ່ໃນເຄືອຂ່າຍຂອງສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ.

ຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າ ລະບຽບການໃນການປະເມີນ ຄວາມຍືນຍົງ

ລະບຽບດັ່ງກ່າວແມ່ນຫຍັງ? ນໍາໃຊ້ແນວໃດ? ເປັນຫຍັງຈຶ່ງຖືກສ້າງຂຶ້ນ?

ກອງປະຊຸມລິນທະນາກ່ຽວກັບການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າໄດ້ຖືກລິເລີ້ມຂຶ້ນໂດຍການຮ່ວມມືລະຫວ່າງສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ, ກອງທຶນອານຸລັກສັດປ່າສາກົນ, ແລະ ອົງການປົກປັກຮັກສາທຳມະຊາດ (Nature Conservancy) ກອງປະຊຸມປະກອບດ້ວຍຜູ້ແທນ 13 ຄົນຈາກຫລາຍຂະແໜງການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ16, ຜູ້ປະສານງານ ແລະ ປະທານກອງປະຊຸມ. ກອງປະຊຸມມີລັກສະນະທີ່ເປີດກ້ວາງໃຫ້ທຸກໆພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງເຂົ້າຮ່ວມ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມກອງປະຊຸມດັ່ງກ່າວຖືກວິຈານຍ້ອນວ່າບໍ່ມີຜູ້ແທນຈາກປະເທດກຳລັງພັດທະນາ, ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດລັດ, ປະຊາຊົນຜູ້ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ ຫລື ຊ່ຽວຊານຕ່າງໆເຊັ່ນຈາກອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານປະຊາຊົນແບບບັງຄັບ.

ຜົນໄດ້ຮັບອັນຕົ້ນຕໍຂອງກອງປະຊຸມດັ່ງກ່າວແມ່ນ HSAP ນັ້ນເອງ ເຊິ່ງລະບຽບດັ່ງກ່າວນັ້ນໄດ້ຮັບຮອງເອົາບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ເນື້ອໃນດ້ານຕ່າງໆທີ່ສໍາຄັນຕໍ່ກັບຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າ ເປັນຕົ້ນດ້ານການປ່ຽນແປງສະພາບອາກາດ ແລະ ສິດທິມະນຸດ. ພາກຕໍ່ໄປນີ້ຈະໄດ້ອະທິບາຍກ່ຽວລະບຽບການດັ່ງກ່າວ, ຂໍ້ຄົງຄ້າງ ແລະ ວິທີການປັບປຸງ.

ໄປຄຽງຄູ່ກັບລະບຽບການດັ່ງກ່າວ, ກອງປະຊຸມຍັງມີຜົນໄດ້ຮັບອື່ນໆອີກ ເຊິ່ງສາມາດຊອກເບິ່ງໄດ້ທີ່ເວັບໄຊຂອງສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ (IHA 2011a). ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຍັງມີຄວາມບໍ່ເປັນເອກະພາບກັນໃນບາງດ້ານໃນລະບຽບຂອງ HSAP ເຊັ່ນ: ການນຳນິດຄວາມຫມາຍຂອງຄຳວ່າ “ການປະຕິບັດທີ່ໄດ້ມາດຖານຂຶ້ນພື້ນຖານ” ໃນຂະບວນຕົກລົງເຫັນດີແບບບໍ່ຖືກບັງຄັບໃນການຖືກຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ.

ລະບຽບດັ່ງກ່າວສະໜອງໂຄງສ້າງໃນການປະເມີນໄລຍະຕ່າງໆຂອງຂະບວນການພັດທະນາໂຄງການ ເຊິ່ງຈະສະໜອງຂໍ້ມູນດ້ານຄວາມຍືນຍົງໃຫ້ແກ່ໂຄງການອີງໃສ່ຕົວຈິງໃນດ້ານຕ່າງໆ ເຊິ່ງເອີ້ນວ່າ “ຫົວຂໍ້ດ້ານຄວາມຍືນຍົງ” ໃນ HSAP.

ຫົວຂໍ້ຕ່າງໆດ້ານຄວາມຍືນຍົງຂອງລະບຽບການດັ່ງກ່າວແມ່ນຖືກອະທິບາຍໃນຫນ້າທີ 41. ໃນແຕ່ລະຫົວຂໍ້ຈະປະກອບມີການວິເຄາະດ້ານສິ່ງແວດລ້ອມ, ສັງຄົມ, ເຕັກນິກ, ເສດຖະກິດການເງິນ ແລະ ພາບລວມ. ຫົວຂໍ້ເລົ່ານີ້ແມ່ນຖືກອະທິບາຍໃນຮູບແບບທີ່ວໄປເຊິ່ງປະກອບມີການບັນລະຍາຍ ແລະ ເຈດຈຳນິງ; ການໃຫ້ຄະແນນແມ່ນໃຫ້ຈາກລະດັບ 1 ເຖິງ 5. ຄະແນນ 5 ຫມາຍເຖິງການປະຕິບັດທີ່ດີເລີດ, 3 ແມ່ນດີ ແລະ 1 ແມ່ນບໍ່ດີ. ການໃຫ້ຄະແນນແຕ່ລະຫົວຂໍ້ແມ່ນອີງໃສ່ເງື່ອນໄຂຕ່າງໆສະເພາະແຕ່ລະຫົວຂໍ້ ໃນຂະບວນການພັດທະນາໂຄງການ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງມີຄູ່ມືສະໜອງໃຫ້ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນນໍາໃຊ້ເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍ ນິຍາມ, ຕົວຢ່າງ, ແນວຄວາມຄິດຕ່າງໆກ່ຽວກັບຫົວຂໍ້ ແລະ ເງື່ອນໄຂໃນການໃຫ້ຄະແນນຕ່າງໆ.

16. ຜູ້ແທນທີ່ໄດ້ຖືກເຊີນຮ່ວມປະຊຸມປະກອບມີກຸ່ມລັດຖະບານຈາກປະເທດທີ່ພັດທະນາແລ້ວ, ບໍລິສັດສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ, ອົງການຈັດຕັ້ງທີ່ບໍ່ສັງກັດລັດກ່ຽວກັບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ແລະ ສະຖາບັນການເງິນ. ຜູ້ຊ່ຽວຊົມຄູ່ມືໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໂດຍຕ່າງໜ້າໃຫ້ແກ່ອົງການ Oxfam.

ລະບຽບດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນເພື່ອເປັນເຄື່ອງມືໜຶ່ງທີ່ໃຊ້ສະເພາະໃນແຕ່ລະໄລຍະຂອງການພັດທະນາໂຄງການໃດໜຶ່ງຄື: ໄລຍະກ່ອນໂຄງການ, ໄລຍະການກະກຽມ, ໄລຍະການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ໄລຍະການດຳເນີນໂຄງການ. ເຄື່ອງມືຕ່າງໆທີ່ໃຊ້ໃນ 3 ໄລຍະສຸດທ້າຍແມ່ນສະແດງໃຫ້ເຫັນລະດັບການປະຕິບັດທີ່ຕ້ອງອຸດສະກະກຳດັ່ງກ່າວ.

ໃນຂະບວນການໃນການປະເມີນແມ່ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການຕີລາຄາທຽບໃສ່ຈຸດປະສົງ ແລະ ເອກະສານຕ່າງໆ. ການໃຫ້ຄະແນນສະທ້ອນຄວາມຈິງບົນຫຼັກຖານຕົວຈິງ, ສາມາດຄິດໄລ່ຄືນໃໝ່ໄດ້ ແລະ ກວດສອບໄດ້. ໃນຂະນະທີ່ມີບັນຫາໃນການນຳໃຊ້ຈຳນວນໜຶ່ງ ແຕ່ເຄື່ອງມືກໍ່ຮັບຮູ້ຄຳຄິດເຫັນຂອງປະຊາຊົນວ່າເປັນຫຼັກຖານທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້ ເຊິ່ງມີຄວາມສຳຄັນດ້ານການສະໜອງຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍອັນໜຶ່ງ. ປະກອບມີ 6 ເງື່ອນໄຂໃນການໃຫ້ຄະແນນຄື: ການປະເມີນ, ການບໍລິຫານຈັດການ, ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ການສະໜັບສະໜູນຂອງພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ, ທາງສຽງ ແລະ ການຂັດຄ້ານ, ແລະ ຜົນປະໂຫຍດ.

ດັ່ງທີ່ໄດ້ສົນທະນາກ່ອນໜ້າແລ້ວວ່າ ລະບຽບການດັ່ງກ່າວແມ່ນຖືກສ້າງຂຶ້ນເພື່ອເປັນເຄື່ອງມືເຊິ່ງອຸດສາຫະກຳໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງຂອງໂຄງການໃດໜຶ່ງ. ດັ່ງນັ້ນຄະນະກຳມະການເຂື່ອນໄຟຟ້າໂລກຈຶ່ງໄດ້ສ້າງກອບລະບຽບອັນໃໝ່ຂຶ້ນສຳລັບການພັດທະນາໂຄງລ່າງດ້ານນີ້ ເຊິ່ງໄດ້ແນະນຳໃຫ້ນຳໃຊ້ຮູບແບບທີ່ເອົາໃຈໃສ່ດ້ານສິດທິ, ຄວາມສ່ຽງ ແລະ ການຕໍ່ລອງດ້ານຜົນປະໂຫຍດຕ່າງໆ. ແຕ່ວ່າສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງອີກຈຳນວນໜຶ່ງຄິດວ່າກອບລະບຽບການດັ່ງກ່າວບໍ່ສາມາດປະຕິບັດໄດ້ໃນຕົວຈິງ¹⁷ ເຊິ່ງເຫັນວ່າລະບຽບການ HSAP ມີລັກສະນະເຮັດໄດ້ຢ່າງເປັນຮູບປະທຳຫລາຍກວ່າ.

ຈາກຮູບແບບ HSAP ສູ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະເຮັດແນວໃດໃຫ້ລະບຽບການດັ່ງກ່າວເອົາໃຈໃສ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

HSAP ຮັບຮອງເອົາຮູບແບບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໄປຄຸງຄູ່ກັບສິດທິມະນຸດ, ການປ່ຽນແປງສະພາບອາກາດ, ການສັ່ນລາດບັງຫລວງ, ກົນໄກການຮັບການຮ່ອງທຸກ. IWRM, ບັນຫາໃນລະດັບຂ້າມຊາຍແດນ, ແລະ ຄວາມໂປ່ງໃສແມ່ນບັນດາຫົວຂໍ້ສຳຄັນທີ່ໄດ້ຖືກຮັບຮອງເອົາໃນລະບຽບດັ່ງກ່າວ. ເຖິງແມ່ນວ່າລະບຽບການດັ່ງກ່າວຈະຖືເອົາບັນຫາເລົ່ານີ້ເປັນສິ່ງສຳຄັນກໍ່ຕາມ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ໃຫ້ເປັນຫົວຂໍ້ໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງ ແຕ່ຫາກນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນກອບລະບຽບອັນລວມຫລາຍກວ່າ. ການສະຫລຸບຫຍໍ້ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນລະບຽບນີ້ແມ່ນໄດ້ເວົ້າໃນໜ້າທີ 19.

ຫມາຍວ່າໃນພາກປະຕິບັດຕົວຈິງແລ້ວເຫັນວ່າບົດບາດຍິງ-ຊາຍມັກຖືກລືມໄດ້ຢ່າງງ່າຍດາຍ ເພາະວ່າບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ແມ່ນເງື່ອນໄຂໃນການໃຫ້ຄະແນນຄວາມຍືນຍົງ. ມັນບໍ່ມີຄວາມຈະແຈ້ງວ່າປະເດັນລວມຕ່າງໆໃນ HSAP ຈະສົ່ງອິດທິພົນໃນການຕັດສິນໃຈໃຫ້ຄະແນນໄດ້ແນວໃດ. ຖ້າປະເດັນລວມ (ເຊັ່ນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ) ບໍ່ແມ່ນເງື່ອນໄຂໃນການໃຫ້ຄະແນນ ແຕ່ຢູ່ໃນຂໍ້ແນະນຳເທົ່ານັ້ນ ແລ້ວມັນກໍ່ບໍ່ມີຄວາມຈະແຈ້ງສຳລັບຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນວ່າຈະນຳໃຊ້ບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນການຕັດສິນໃຈໃຫ້ຄະແນນຄວາມຍືນຍົງໄດ້ແນວໃດ. ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງມີຄຳຖາມ ເຊິ່ງວິທີການວ່າຈະເຮັດແນວໃດໃຫ້ປະເດັນລວມຕ່າງໆ ຖືກປະເມີນ ແລະ ສະທ້ອນໃນຄະແນນຕ່າງໆເຖິງແມ່ນວ່າຈະບໍ່ມີການໃຫ້ຄະແນນສະເພາະແຕ່ລະປະເດັນລວມກໍ່ຕາມ.

ຕົວຢ່າງ, ໃນຫົວຂໍ້ P5 ດ້ານການປະເມີນຜົນກະທົບສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສັງຄົມ ແລະ ການບໍລິຫານຈັດການໃນໄລຍະການກະກຽມໂຄງການ ເຫັນວ່າບໍ່ມີການເວົ້າເຖິງບົດບາດຍິງ-ຊາຍຈັກໜ້ອຍໃນການບັນລະຍາຍຫົວຂໍ້, ເຈດຈຳນົງ ແລະ ການໃຫ້ຄະແນນໃນທຸກລະດັບ. ມີພຽງແຕ່ລະບູໃນຂໍ້ແນະນຳໃນຫົວຂໍ້ເທົ່ານັ້ນ. ດັ່ງນັ້ນ, ຜູ້ປະເມີນຜົນຄວນພິຈາລະນາ:

“ປະເດັນດ້ານສັງຄົມ ເຊິ່ງລວມມີຊຸມຊົນທີ່ໄດ້ຮັບຜົນກະທົບຈາກໂຄງການ, ຄົນພື້ນເມືອງ, ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍ, ການຍົກຍ້າຍຖິ່ນຖານ, ມູນມໍລະດົກທາງວັດທະນາທຳ (ທັງດ້ານວັດຖຸ ແລະ ຈິດໃຈ), ແລະ ສາທາລະນະສຸກ; ປະເດັນທັງໝົດຖືກວິເຄາະອີງໃສ່ຕົວຊີ້ວັດດ້ານເສດຖະກິດສັງຄົມ (ເຊິ່ງລວມມີມາດຖານການດຳລົງຊີວິດ, ສະພາບຊີວິດການເປັນຢູ່ ແລະ ສະຖິຕິດ້ານສຸກຂະພາບຕ່າງໆ) ແລະ ດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ. ຜົນກະທົບທາງດ້ານສັງຄົມທີ່ໂຄງການສ້າງຂຶ້ນ ໃນນອກຂອບເຂດຂອງໂຄງການກໍ່ຕ້ອງມີການປະເມີນ ແລະ ມີແຜນການບໍລິຫານຈັດການດ້ວຍs.” (IHA 2011a, ໜ້າທີ. 60)

HSAP ໃນການນຳໃຊ້ຕົວຈິງ: ວັດແທກດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍແນວໃດ; ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນຕ້ອງມີມາດຕະຖານຫຍັງແດ່ເພື່ອປະເມີນ ແລະ ວັດແທກຜົນກະທົບຂອງໂຄງການຕໍ່ເພດຍິງ ແລະ ຊາຍ?

ເອກະສານລະບຽບການດັ່ງກ່າວແມ່ນມີລັກສະນະເປີດກວ້າງ ແຕ່ກໍ່ມີການຄວບຄຸມການນຳໃຊ້. ຖ້າຢາກເຂົ້າເຖິງກໍ່ຕ້ອງປະຕິບັດຕາມເງື່ອນໄຂ. ການໃຫ້ອານຸຍາດນຳໃຊ້ຢ່າງເປັນທາງການເປັນຂຶ້ນກັບສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນ ແລະ ການນຳໃນຄະນະທີ່ເຮັດການປະເມີນຜົນ. ມີເອກະສານແນະນຳກ່ຽວກັບເງື່ອນໄຂຕ່າງໆເພື່ອນຳໃຊ້ລະບຽບການດັ່ງກ່າວເຊິ່ງບໍ່ສາມາດຖືກນຳໃຊ້ແບບບໍ່ເປັນທາງການໄດ້. ລະບຽບການດັ່ງກ່າວສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນນຳໃຊ້ເພື່ອປະເມີນຕົນເອງ ເພື່ອເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງຂະບວນການຮຽນຮູ້ຂອງຜູ້ພັດທະນາ ແລະ ດຳເນີນທຸລະກິດເຂື່ອນໄຟຟ້າ.

ເພື່ອນຳໃຊ້ລະບຽບການດັ່ງກ່າວຢ່າງເປັນທາງການ, ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນຕ້ອງມີຄວາມຫນ້າເຊື່ອຖື. ສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນມີບົດບາດໃນການຊີ້ນຳຂະບວນການປະເມີນຜົນໂດຍລວມ ເຊິ່ງນຳພາໂດຍສະພາປະເມີນຜົນຄວາມຍືນຍົງຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າເຊິ່ງປະກອບດ້ວຍຄະນະບໍລິຫານສູນກາງ ແລະ ຄູ່ຮ່ວມງານຂອງສະມາຄົມ.

17. ອົງການ Oxfam ສະໜັບສະໜູນ ກອບລະບຽບຂອງ WCD ໃຫ້ເປັນເຄື່ອງມືຫຼັກໃນການບັນລຸໄດ້ຄວາມຍືນຍົງຂອງການພັດທະນາແມ່ນຳຕ່າງໆ ໄປພ້ອມກັບການປົກປັກຮັກສາສິ່ງແວດລ້ອມ ແລະ ສ້າງຄວາມກ້າວໜ້າດ້ານສິດຂອງຊຸມຊົນທີ່ອາໄສແມ່ນຳ. ອົງການ Oxfam ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນກອງປະຊຸມ HSAP ເພື່ອແນະນຳສູ່ຮູບແບບຂອງ WCD ມີການເຊື່ອມສານເຂົ້າໃນ HSAP. ບັນຫາທີ່ເນື້ອໃນຂອງລະບຽບການບາງອັນທີ່ບໍ່ມີຄວາມເປັນເອກະພາບກັນເທື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າເປົ້າໝາຍດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ຮັບຜົນສຳເລັດ. ກອງປະຊຸມ HSAP ໄດ້ມີມະຕິໃນການທົບທວນ ແລະ ປັບປຸງຄືນໃໝ່ລະບຽບການດັ່ງກ່າວໃນອຳນາຄິດ.

ການຈຳກັດໃນການເຂົ້າເຖິງ ຂອງສາທາລະນະຊົນ ແລະ ຄວາມໂປ່ງໃສ

ເຖິງແມ່ນວ່າລະບຽບດັ່ງກ່າວຈະເປີດກວ້າງໃຫ້ສັງຄົມເຂົ້າເຖິງ ແລະ ສາມາດກວດສອບໄດ້ວ່າມີການເອົາໃຈໃສ່ແກ້ໄຂບັນຫາຜົນກະທົບ ແລະ ໂອກາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫລືບໍ່, ແຕ່ສະເໜີໃຫ້ຜູ້ເຮັດການ ປະເມີນຜົນຕ້ອງມີເງື່ອນໄຂຫລາຍຢ່າງເຊິ່ງເຮັດໃຫ້ການນຳໃຊ້ລະບຽບ ການດັ່ງກ່າວມີລັກສະນະຈຳກັດ. ສະມາຄົມເຂື່ອນໄຟຟ້າສາກົນລະບຸວ່າ ທຸກການປະເມີນຜົນ ແມ່ນນຳໃຊ້ມາດຕະຖານອັນດຽວກັນ ແລະ ເຄື່ອງມືທີ່ຖືກສ້າງຂຶ້ນແມ່ນເພື່ອການຮ່ວມມືຢ່າງຍິນຍົງແຕ່ວ່າຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວ ບໍ່ສາມາດຊອກຫາໄດ້ຕາມແຫລ່ງຂໍ້ມູນທົ່ວໄປທີ່ມີຢູ່. ບັນດາເງື່ອນໄຂ, ການຝຶກອົບຮົມ, ຕະຫລາດໃນການປະເມີນຜົນ ແລະ ໃຫ້ຄະແນນແມ່ນ ບໍ່ມີສະໜອງໃຫ້ສັງຄົມທົ່ວໄປໄດ້ເຂົ້າເຖິງໄດ້. ໄປຄຽງຄູ່ກັບການຮຽກ ຮ້ອງໃຫ້ມີວິຊາການທີ່ມີຄວາມຮູ້ໃນດ້ານຕ່າງໆ, ທີມງານຜູ້ປະເມີນຜົນ ຄວນໄດ້ຮັບເອົາການຝຶກອົບຮົມດ້ານການວິເຄາະ ແລະ ປະເມີນຜົນ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເພື່ອຮັບປະກັນການສົ່ງເສີມການປະຕິບັດດ້ານບົດ ບາດຍິງໃນການເຮັດເຂື່ອນໄຟຟ້າ.

ສິ່ງທີ່ຍັງຄ້າງຄາ:

- ການປະເມີນຄວາມຍິນຍົງແມ່ນນຳໃຊ້ເສັ້ນສະແດງຄືກັນກັບຕາ ຫນ່າງແມງມູມ ເພື່ອສະແດງຄະແນນໃນດ້ານຕ່າງໆ. ຍ້ອນວ່າບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ໄດ້ຖືກສະແດງອອກໃນເສັ້ນສະແດງ ດັ່ງກ່າວ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງເຫັນວ່າບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ໄດ້ຖືກພິຈາລະນາ ແລະ ເອົາໃຈໃສ່ ຢ່າງພຽງພໍທີ່ເປັນທົ່ວຂໍ້ສຳຄັນໜຶ່ງໃນການພັດທະນາເຂື່ອນໄຟຟ້າໃ ຫ້ມີຄວາມຍິນຍົງ.
- ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຈະໃຫ້ຄະແນນໃສ່ໃນຕາຕະລາງໂດຍພິຈາລະ ນາເອົາຫລັກຖານຕົວຈິງ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ອະທິບາຍມາກ່ອນແລ້ວວ່າຕົວ ຊີ້ວັດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ເປັນຕົວຕັດສິນໃຈໃນ ການໃຫ້ຄະແນນໃນ HSAP, ສະນັ້ນຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ເກີດຊ່ອງຫວ່າງ ດ້ານ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍບໍ່ມີບົດບາດໃນການຕັດສິນໃຈໃນການໃຫ້ຄະແນນ ຄວາມຍິນຍົງໃນເວລາຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ.
- ນອກຈາກນັ້ນຍັງຂາດທິດທາງໃນການພິຈາລະນາດ້ານພາບລວມ ຂອງໂຄງການ ແລະ ບັນດາປະເດັນລວມຕ່າງໆໃນຂະບວນການ ລາຍງານ ແລະ ໃຫ້ຄະແນນດ້ານຄວາມຍິນຍົງ.

ຂໍ້ແນະນຳສຳລັບ HSAP

- HSAP ຄວນທົບທວນຄືນ ແລະ ຂຽນໃຫມ່ໂດຍອີງກອນອິດສະລະເພື່ອຮັບ ປະກັນການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ສິດທິຂອງແມ່ຍິງໃຫ້ຫລາຍຂຶ້ນ, ການປະ ເມີນຄືນ ຄວນຮັບປະກັນຮູບແບບການນຳໃຊ້ບັນດາປະເດັນລວມ ແລະ ບົດ ບາດຍິງ-ຊາຍ (ແລະ ຫົວຂໍ້ອື່ນໆຂອງຄວາມຍິນຍົງ).
- ໂດຍນຳໃຊ້ໂຄງສ້າງຂອງລະບຽບການທີ່ມີໃນປະຈຸບັນ, ສາມາດປັບປຸງບາງ ຢ່າງໄດ້ເຊັ່ນ:
  - ຍົກລະດັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນແຕ່ລະຫົວຂໍ້ຂອງການປະເມີນຄວາມຍິນຍົງ ເພື່ອຮັບປະກັນໄດ້ຕົວຊີ້ວັດ ແລະ ລາຍງານຜົນໄດ້ຮັບຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນແຕ່ ລະດັບການສ້າງເຄື່ອນໄຟຟ້າໃຫ້ມີຄວາມຍິນຍົງ.
  - ເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫລາຍຂຶ້ນໃນເອກະສານແນະນຳໃນການປະເມີນ ຜົນ;
  - ນຳເອົາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງເຂົ້າໂດຍ ພື້ນຖານໃນການໃຫ້ຄະແນນໃນເວລາຈັດຕັ້ງປະຕິບັດທີ່ດີ ແລະ ເຮັດໃຫ້ຜົນໄດ້ ຮັບດ້ານການປະຕິບັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ສາມາດປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການຕັດສິນ ໃຈໃນການໃຫ້ຄະແນນຫລາຍຂຶ້ນກວ່າເກົ່າ.
- ຜູ້ຮັບຜິດຊອບໃນການປະເມີນຜົນຕ້ອງມີຄວາມຊຳນານໃນການວິເຄາະ ແລະ ປະເມີນ ຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ; ຫລື ຢ່າງໜ້ອຍທີມງານຕ້ອງມີວິຊາການໜຶ່ງຄົນທີ່ມີ ຄວາມຊຳນານດ້ານນີ້.
- ຄວນນຳເອົາການປະເມີນບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າເປັນຄາດຫມາຍໜຶ່ງໃນການປະເມີນ ຜົນ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການທີ່ດີ ແລ້ວຈຶ່ງຄ່ອຍໆເຊື່ອມເຂົ້າໄປໃນການໃຫ້ຄະແນນດ້ານ ຄວາມຍິນຍົງ.
- ຮັບປະກັນໃຫ້ມີການນຳເອົາການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢູ່ໃນການຝຶກ ອົບຮົມ ແລະ ປະເມີນທີມງານຜູ້ເຮັດການປະເມີນລະບຽບດັ່ງກ່າວ.
- ຄວນມີການເຜີຍແຜ່ HSAP ຢ່າງເປີດກວ້າງ ໃຫ້ທຸກຄົນສາມາດເຂົ້າເຖິງເອກະສານຂໍ້ ແນະນຳໃນການນຳໃຊ້ ແລະ ເຄື່ອງມືຕ່າງໆໄດ້.
- ເມື່ອມີການເປີດກວ້າງການເຂົ້າເຖິງໄດ້ແລ້ວ, ຕ້ອງມີການທົບທວນຄືນດ້ານບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍຂອງເຄື່ອງມືຕ່າງໆ, ມີການຄົ້ນຄວ້າ ເພື່ອສ້າງເງື່ອນໄຂໃຫ້ແກ່ການຄັດເລືອກ ແລະ ຝຶກອົບຮົມໃຫ້ແກ່ທີມງານຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນ.

ເຄື່ອງມືໃນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງແບບເລັ່ງລັດຂອງເຂື່ອນໄຟຟ້າຕໍ່ຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງຫມົດ (RSAT)

ເຄື່ອງມືດັ່ງກ່າວແມ່ນຫຍັງ? ນໍາໃຊ້ແນວໃດ? ເປັນຫຍັງຈຶ່ງຖືກສ້າງຂຶ້ນ?

ເຄື່ອງມື RSAT ກໍານົດເນື້ອໃນ 10 ຫົວຂໍ້ 18 ຂອງຄວາມຍືນຍົງ ແລະ ປະກອບມີ 27 ຫົວຂໍ້ຍ່ອຍ. ແຕ່ລະຫົວຂໍ້ຍ່ອຍປະກອບມີ 4 ເງື່ອນໄຂ ໃນການປະເມີນຜົນ. ເງື່ອນໄຂທັງ 4 ຢ່າງເປັນກອບໃນການປະເມີນ ແຕ່ລະຫົວຂໍ້ຫຼັກດ້ານການບໍລິຫານຈັດການຊັບພະຍາກອນນໍ້າແບບປະສົມປະສານ (IWRM) ແລະ ການພັດທະນາເຂື່ອນ. ແຕ່ລະຫົວຂໍ້ປະກອບດ້ວຍການອະທິບາຍກ່ຽວກັບຄາດຫມາຍ ແລະ ຈຸດສູມຂອງຫົວຂໍ້ໃນການສ້າງຄວາມສົມດຸນລະຫວ່າງ IWRM ແລະ ການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ.

ເງື່ອນໄຂທັງ 4 ປະກອບດ້ວຍ:

1. **ການວາງແຜນ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງຫມົດ**, ເຊິ່ງຈະພິຈາລະນາທຸກຂະແໜງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງຜູ້ຊົມໃຊ້ແມ່ນໍ້າ ໂດຍນໍາໄປພິຈາລະນາໃນການວາງແຜນ ແລະ ບໍລິຫານຈັດການ ເຊິ່ງຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການເກັບກໍາຂໍ້ມູນພື້ນຖານໃນແຕ່ລະຂະແໜງການຢ່າງມີຄຸນນະພາບ.
2. **ການວາງແຜນ ແລະ ລະບຽບການຂອງຂະແໜງພະລັງງານ**, ເຊິ່ງຈະພິຈາລະນາດ້ານນະໂຍບາຍ ແລະ ການວາງແຜນດ້ານພະລັງງານໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າທັງຫມົດ ໂດຍສະເພາະພະລັງງານເຂື່ອນໄຟຟ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງພິຈາລະນາດ້ານຂະບວນການໃນການສ້າງແຜນການນໍາໃຊ້ນໍ້າ ແລະ ເຂື່ອນໄຟຟ້າ.
3. **ໂຄງການເຂື່ອນໄຟຟ້າຕ່າງໆ**, ເຊິ່ງຈະພິຈາລະນາແຜນສະເພາະ ແລະ ແຜນລວມຕ່າງໆ, ສຶກສາ ແລະ ການບໍລິຫານຈັດການຂອງຜູ້ພັດທະນາ ແລະ ດໍາເນີນເຂື່ອນໄຟຟ້າທັງຫມົດໃນຂົງເຂດແມ່ນໍ້າ. ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງພິຈາລະນາດ້ານການປະສານງານ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງພາກສ່ວນອື່ນໆທີ່ນໍາໃຊ້ແມ່ນໍ້າຮ່ວມກັນ. ພິຈາລະນາໂຄງການຕ່າງໆໃນທຸກໂລຍະຂອງການພັດທະນາ ແລະ ດໍາເນີນງານ.
4. **ກອບລະບຽບການ ແລະ ການປົກຄອງ**: ພິຈາລະນາກອບລະບຽບ ແລະ ກອບການວາງແຜນດ້ານການບໍລິຫານຈັດການເຂື່ອນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນນໍ້າ ເຊິ່ງພິຈາລະນາທຸກລະດັບຕັ້ງແຕ່ທ້ອງຖິ່ນເຖິງລະດັບສາກົນ ແລະ ພິຈາລະນາການບັງຄັບໃຊ້ ກົດລະບຽບ ແລະ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໃນຕົວຈິງ (RSAT 2013)

ຮູບແບບ RSAT ສູ່ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະເຮັດແນວໃດໃຫ້ກອບລະບຽບຂອງ RSAT ແກ້ໄຂບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄດ້

ເອກະສານ RSAT ສະບັບລ້າສຸດ, 19 ຄາດຫມາຍໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈ ແລະ ວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນມີຢູ່ໃນ 2 ຂົງເຂດ ດັ່ງນີ້:

- i. ໃນເງື່ອນໄຂຂອງບາງຫົວຂໍ້ຫຍ່ອຍ. ຕົວຢ່າງ: ຫົວຂໍ້ຍ່ອຍທີ 4.2 ກ່ຽວກັບການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດຈາກລະດັບຊາດສູ່ລະດັບທ້ອງຖິ່ນ, 5.3 ດ້ານການຄຳປະກັນສະບຽງອາຫານ ແລະ ລູດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ, ແລະ 5.4 ຄົນພົ້ນເມືອງ ແລະ ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍ ເຊິ່ງໄດ້ກໍານົດຄວາມສຳຄັນໃນການພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຕ່າງໆຂອງແມ່ຍິງໃນຂະບວນການ RSAT.

- ii. ຢູ່ໃນຂໍ້ແນະນຳ ແລະ ນິຍາມຂອງບາງຫົວຂໍ້ເຊັ່ນ: ຂໍ້ແນະນຳ ແລະ ນິຍາຍຂອງຫົວຂໍ້ທີ 5 ວ່າດ້ວຍປະເດັນດ້ານສັງຄົມ ແລະ ການປົກສາຫາລືກັບພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໄດ້ກໍານົດຄວາມສຳຄັນຂອງການເກັບສະຖິຕິແຍກເພດໃນຂະບວນການເກັບສະຖິຕິດ້ານສັງຄົມ; ແລະ ພິຈາລະນາຄວາມສ່ຽງດ້ານສັງຄົມ ແລະ ການເຮັດການປົກສາຫາລືທີ່ມີຄວາມຫມາຍ, RSAT ກໍານົດຄວາມສຳຄັນໃນການຮັບປະກັນການເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ຂະບວນການຕອບສະຫນອງຕໍ່ບັນຫາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ຂໍ້ແນະນຳໃນການນໍາໃຊ້ RSAT ເຊິ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄາດຫມາຍ ແລະ ຂະບວນການ RSAT ບໍ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີຂໍ້ມູນ ແລະ ຄວາມຊຳນານງານດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ການນໍາໃຊ້ RSAT: ຕົວຊີ້ວັດບົດບາດຍິງ-ຊາຍແນວໃດ; ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຜົນຕ້ອງມີມາດຕະຖານຫຍັງແດ່ ເພື່ອປະເມີນ ແລະ ວັດແທກຜົນກະທົບຂອງໂຄງການຕໍ່ເພດຍິງ ແລະ ຊາຍ?

ກຸນແຈສຳຄັນໃນການນໍາໃຊ້ RSAT ແມ່ນຄ້າຍຄືກັນກັບ HSAP ນັ້ນກໍ່ຄືການສັງລວມຂໍ້ມູນ ແລະ ຫຼັກຖານ. ດັ່ງນັ້ນ, ທ່ານອາດພິຈາລະນາໃນການເກັບຂໍ້ມູນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສະຖິຕິແຍກເພດ ແຕ່ວ່າບໍ່ຖືກຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຕ້ອງເຮັດ. ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການສະຫຼຸບຜົນການປະເມີນ ໂດຍມີການພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຊິ່ງເປັນການຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຜູ້ເຮັດການປະເມີນຕ້ອງໄດ້ເກັບຂໍ້ມູນບົດບາດຍິງ-ຊາຍໄປໃນຕົວ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາກ່ອນຫນ້າ, ມີອາດແມ່ນຊ່ອງຫວ່າງໜຶ່ງ ໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນເຊິ່ງຄ້າຍຄືກັນກັບ HSAP ທີ່ບໍ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີຄວາມຊຳນານດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງໂດຍສະເພາະ ແມ່ຍິງຈາກພາກສ່ວນຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນຂະບວນການປະເມີນ.

ຂະບວນການໃນການເຮັດການປະເມີນປຸງໂອກາດໃນການປະເມີນ ແລະ ເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ສະນັ້ນການຄັດເລືອກຜູ້ເອື້ອອຳນວຍຂະບວນການ RSAT ແມ່ນມີຄວາມສຳຄັນສູງ, ແຕ່ບໍ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ຕ້ອງມີຄວາມຊຳນານດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເປັນມາດຕະຖານໃນການຄັດເລືອກ. ເຊັ່ນດຽວກັນ, ການຈັດການທັດສະນາຢູ່ມຢາມໃນພາກສະຫນາມແມ່ນໂອກາດສຳຄັນໃນການສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ສະພາບທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ບັນຫາຕ່າງໆແຕ່ບໍ່ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ນຳເອົາການພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍມາເປັນມາດຕະຖານໃນການຄັດເລືອກເຂດການສຶກສາ ແລະ ປະເດັນຕ່າງໆ.

ຖ້າບັດໃຈດັ່ງກ່າວ ແມ່ນມີຂຶ້ນຍ້ອນຄວາມບັງເອີນ, ກໍ່ເປັນໄປໄດ້ວ່າ RSAT ສາມາດພິຈາລະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນຂະບວນການປະເມີນຜົນໄດ້ຢ່າງມີຄວາມຫມາຍ. ແຕ່ຍ້ອນວ່າມັນເປັນຄວາມບັງເອີນຫລາຍວ່າຄວາມຕັ້ງໃຈ, ດັ່ງນັ້ນ RSAT ອາດເສຍໂອກາດໃນການຮັບປະກັນດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ປະສິບການ, ຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມສົນໃຈຂອງແມ່ຍິງເຂົ້າໃນຂະບວນການປະເມີນຄວາມຍືນຍົງ.

18. ເຖິງແມ່ນວ່າຈະມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນດ້ານຂະບວນການພັດທະນາລະຫວ່າງ RSAT ແລະ HSAP ກໍ່ຕາມ ແຕ່ວ່າກໍ່ມີຄວາມສອດຄ່ອງດ້ານຫົວຂໍ້ຂອງການປະເມີນ.

19. ໃນໄລຍະການຂຽນປຶ້ມຄູ່ມືນີ້ ໄດ້ມີການເຜີຍແຜ່ RSAT ສະບັບປີ 2010. ເຄື່ອງມື RSAT ແມ່ນໄດ້ຖືກເຜີຍແຜ່ແບບເປີດກວ້າງ ໃນຂະນະທີ່ກຳລັງມີການປັບປຸງສະບັບໃໝ່; ເຄື່ອງມືສະບັບຮ່າງຂອງປີ 2013 ແມ່ນ ມີອອກມາແລ້ວເຊິ່ງໄດ້ເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫລາຍກວ່າສະບັບປີ 2010. ການວິເຄາະ ແລະ ຂໍ້ແນະນຳຕ່າງໆແມ່ນອີງໃສ່ເອກະສານສະບັບ 2013 ເປັນສ່ວນໃຫຍ່ ເຊິ່ງອາດອີງໃສ່ເອກະສານສະບັບເດືອນສິງຫາ ປີ 2013.

ຂໍ້ແນະນຳສຳລັບ RSAT

- ການແກ້ໄຂບັນຫາຕ່າງໆດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນເຄື່ອງມື RSAT ຍັງບໍ່ທັນຈະແຈ້ງ ຍ້ອນຂາດການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຢູ່. ຕົວຢ່າງ: ສາມາດເຊື່ອມບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຂົ້າໃນຫຼັກການຕົ້ນຕໍ ໃນການຄຸ້ມຄອງບໍລິຫານຊັບພະຍາກອນນຳແບບປະສົມປະສານ ແລະ ການສ້າງເຂື່ອນໄຟຟ້າ ເຊິ່ງເປັນກອບ ຂອງເຄື່ອງມື RSAT. ນອກຈາກນັ້ນ, ຄວນກຳນົດຢ່າງຈະແຈ້ງກ່ຽວກັບການເຊື່ອມໂຍງ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນບັນ ດາຫຼັກການລຸ່ມນີ້:
  - i. ເຮັດໃຫ້ພາກສ່ວນຕ່າງໆເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ປົກປ້ອງສິດ ;
  - ii. ການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບ ຈາກການພັດທະນາ; ແລະ
  - iii. ການແກ້ໄຂບັນຫາຄວາມທຸກຍາກ ແລະ ການຄັ້ງປະກັນສະບຽງ ອາຫານໃນຂົງເຂດເຂື່ອນໄຟຟ້າທັງຫມົດ.
- ພິຈາລະນາປັບປຸງຫົວຂໍ້ທີ 5 ວ່າດ້ວຍບັນຫາດ້ານສັງຄົມ ແລະ ການ ປຶກສາຫາລືກັບພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ດ້ວຍການເພີ່ມທິວຂໍ້ຍ່ອຍ ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມຕ້ອງການຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ມີການກຳນົດໃຫ້ຈະແຈ້ງຂຶ້ນ ໃນຜົນການປະເມີນຂອງຫົວຂໍ້ທີ 5. ໃນຫົວຂໍ້ຍ່ອຍ 5.3 ວ່າດ້ວຍການຄັ້ງປະກັນສະບຽງອາຫານ ແລະ ການລຸດຜ່ອນຄວາມທຸກຍາກ ແລະ ຫົວຂໍ້ຍ່ອຍ 5.4 ວ່າດ້ວຍຄົນ ພື້ນເມືອງ ແລະ ຊົນເຜົ່າກຸ່ມນ້ອຍແມ່ນໃຫ້ມີການນຳໃຊ້ຮູບແບບ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນກວ່າການພິຈາລະນາຜົນກະທົບດ້ານບົດບາດຍິງ- ຊາຍ ແລະ ການປຶກສາຫາລືກັບຍິງ ແລະ ຊາຍ ຫລາຍຂຶ້ນ.
- ຫັດແໜ້ນຮູບແບບຕົ້ນຕໍ: ເຊື່ອມສານຢ່າງເປັນລະບົບ ແລະ ເປັນ ປົກກະຕິໃນການບັນຈຸບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການອະທິບາຍກ່ຽວ ກັບເງື່ອນໄຂໃນການວາງແຜນການບໍລິຫານຈັດການໂຄງການ ເຂື່ອນໄຟຟ້າ ແລະ ຂົງເຂດແມ່ນຳຕ່າງໆ. ຮູບແບບດັ່ງກ່າວຮັບຮອງ ເອົາຫົວຂໍ້ຍ່ອຍທີ 4.2 ວ່າດ້ວຍການແບ່ງປັນຜົນປະໂຫຍດລະດັບ ຊາດທາທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ຜົນໄດ້ຜົນເສຍຂອງການເຮັດເຂື່ອນ, ຫົວ ຂໍ້ 4: ການແບ່ງປັນຜົນໄດ້ ແລະ ຜົນເສຍຂອງການເຮັດເຂື່ອນ, ສະເໜີຕົວແບບການປະຕິບັດທີ່ດີ. “ການວາງແຜນລະດັບຂົງເຂດ ລວມທັງສາຍນຳທັງຫມົດ ປະກອບດ້ວຍການແບ່ງປັນຜົນໄດ້ ແລະ ຜົນເສຍໃນທຸກຂະແໜງການ ແລະ ທຸກຊຸມຊົນໃນຂົງເຂດແມ່ນຳ

ທັງຫມົດ. ຕ້ອງມີແຜນການສະເພາະ ເພື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ແມ່ຍິງ, ຊົນເຜົ່າຕ່າງໆ ແລະ ກຸ່ມຄົນອື່ນໆໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດນຳ ... ” (RSAT 2013, ໜ້າທີ. 21).

- ຂໍ້ແນະນຳໃນການນຳໃຊ້ RSAT ແມ່ນໂອກາດໃນການເພີ່ມການ ພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຜົນກະທົບຕໍ່ບົດບາດຍິງ- ຊາຍໃນຂະບວນການ RSAT ເຊັ່ນ:
  - ຮັບປະກັນວ່າການພິຈາລະນາດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຖືກບັນຈຸຢູ່ ໃນຂັ້ນຕອນການກະກຽມ ເຊິ່ງເປັນສ່ວນໜຶ່ງໃນການຄົ້ນຄວ້າ ເອກະສານຕ່າງໆ;
  - ກຳນົດເອົາແມ່ຍິງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ຊ່ຽວຊານເພດຍິງຖືເປັນບູລິ ມະສິດໃນຂະບວນການວິເຄາະກ່ຽວກັບບັນດາພາກສ່ວນທີ່ກ່ຽວ ຂ້ອງ ແລະ ການຄັດເລືອກຕົວແທນໃນການເຮັດການປະເມີນ ຜົນ;
  - ຮັບປະກັນວ່າຜູ້ເອື້ອອຳນວຍຂະບວນການມີທັກສະ ແລະ ຄວາມ ສາມາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍພຽງພໍ.
  - ກຳນົດໂອກາດຕ່າງໆໃນການເຊື່ອມບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນ ການຍ້ຽມຢາມພາກສະໜາມ; ແລະ
  - ນຳເອົາການເກັບກຳຂໍ້ມູນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສະຖິຕິແຍກ ເພດໃຫ້ເປັນມາດຕະຖານໜຶ່ງໃນເອກະສານຂໍ້ແນະນຳ.
- ພິຈາລະນາບັນຈຸເອົາເຄື່ອງມືຕ່າງໆໃນປັ້ມຄູ່ມືນີ້ເຊັ່ນ: ຂໍ້ມູນກ່ຽວ ກັບການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມເຂົ້າໃນຂໍ້ແນະນຳໃນການໃຊ້ RSAT.
- ຫລັງຈາກກວດແກ້ ແລະ ນຳໃຊ້ RSAT ປະມານ 2-3 ປີ, ໃຫ້ທົບ ທວນຄືນດ້ານປະສິດທິພາບຂອງເຄື່ອງມືຕໍ່ການພິຈາລະນາບັນຫາ ຕ່າງໆດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ.

ແປຄຳສັບ ແລະ ບັນດາແນວຄວາມຄິດຕ່າງໆ

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຫມາຍເຖິງບົດບາດ ແລະ ຫນ້າທີ່ຕ່າງໆທີ່ຍິງ ແລະ ຊາຍຮັບຜິດຊອບເຮັດ. ສິ່ງເລົ່ານີ້ແມ່ນໄດ້ຖືກກຳນົດຂຶ້ນຕັ້ງແຕ່ເກີດຂຶ້ນມາ ແລະ ອີງໃສ່ສະພາບແວດລ້ອມອ້ອມຂ້າງ. ມັນບໍ່ແມ່ນສິ່ງທີ່ເກີດຈາກທຳມະຊາດ ແຕ່ເກີດຈາກສະພາບທາງດ້ານວັດທະນະທຳໃນແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ມີການປ່ຽນແປງໄປຕາມແຕ່ລະໄລຍະ.

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເພດ

ເພດຫມາຍເຖິງຄວາມແຕກຕ່າງ ທາງກາຍະພາບລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ

ບົດບາດຍິງ-ຊາຍຫມາຍເຖິງບົດບາດ, ຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ ແລະ ສາຍພົວພັນທີ່ຍິງ ແລະ ຊາຍໄດ້ແບ່ງກັນເຮັດ ເຊິ່ງຄວາມແຕກຕ່າງທາງດ້ານສັງຄົມຈະເປັນສິ່ງກຳນົດບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນແຕ່ລະສັງຄົມ.

ຄວາມມັດບອດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຄວາມຜິດພາດໃນການພິຈາລະນາຄວາມແຕກຕ່າງກ່ຽວກັບຂອງຕ້ອງການລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ, ຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຊັບພະຍາກອນ, ອຳນາດ ແລະ ສະຖານະທາງສັງຄົມ.

ຄວາມເທົ່າທຽມດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ສິດ, ສະຖານະ, ໂອກາດ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ເທົ່າທຽມກັນລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ຄວາມຍຸດຕິທຳດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຫມາຍເຖິງຄວາມຍຸດຕິທຳດ້ານການຖືກກະທຳຕໍ່ຍິງ ແລະ ຊາຍ. ຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການໃຫ້ມີຍຸດທະສາດ ແລະ ມາດຕະການທາງສັງຄົມໃນການທົດແທນຂໍ້ເສຍປຽບທາງປະຫວັດສາດ ແລະ ສັງຄົມໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ. ບາງຄັ້ງຕ້ອງໄດ້ກົດກັນເພດຊາຍເພື່ອໃຫ້ໂອກາດແກ່ເພດຍິງຢ່າງເທົ່າທຽມກັນ. ເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມຍຸດຕິທຳ ຈຳເປັນຕ້ອງສ້າງຄວາມສະເໝີພາບເສຍກ່ອນ.

ການເຊື່ອມສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ແມ່ນຂະບວນການໃຫ້ກັນຮັບປະກັນໃຫ້ທຸກກິດຈະການປະກອບສ່ວນໃນການສ້າງຄວາມເທົ່າທຽມໃນການແບ່ງປັນຊັບພະຍາກອນ ແລະ ອຳນາດລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ. ທຸກກິດຈະການຂອງພາກສ່ວນທຸລະກິດ, ລັດ ແລະ ອື່ນໆເຊັ່ນ: ການຕັດສິນໃຈ, ການວາງທິດທາງ, ການສ້າງແຜນ, ການຄຸ້ມຄອງບຸກຄະລາກອນ, ການຄຸ້ມຄອງແຜນງານ, ການຄຸ້ມຄອງຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ການຈັດສັນງົບປະມານ ຕ້ອງເຮັດບົດພື້ນຖານການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍເສຍກ່ອນ.

ຄວາມເປັນກາງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ໃຫ້ເບິ່ງຄວາມສ່ຽງຕ່າງໆໃນລະດັບຊຸມຊົນ ໂດຍປະສະຈາກຄວາມແຕກຕ່າງລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ

ສາຍພົວພັນຂອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ນີ້ແມ່ນສາຍພົວພັນສັງຄົມລະຫວ່າງຍິງ ແລະ ຊາຍ ດ້ານອຳນາດ ແລະ ເພດ. ມັນກຳນົດຫນ້າທີ່ຮັບຜິດຊອບ ແລະ ຄວາມຄາດຫວັງຂອງສັງຄົມ ແລະ ຄຸນຄ່າຕ່າງໆ. ສາຍພົວພັນດັ່ງກ່າວມີການປ່ຽນແປງໄປຕາມການເວລາ, ສະຖານທີ່, ແລະ ກຸ່ມຄົນ. ແມ່ນແລ້ວມັນປ່ຽນແປງໄປຕາມສະພາບດ້ານຊົນຊັ້ນ, ຊົນເຜົ່າ, ຄວາມສົມບູນດ້ານຮ່າງກາຍ, ອາຍຸ ແລະ ວັດທະນະທຳ (ດັດສິມມາຈາກມະຫາວິທະຍາໄລ Adelaide 2005).

ການປ່ຽນແປງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ເມື່ອຖືເອົາບົດບາດຍິງ-ຊາຍເປັນໃຈກາງໃນການສົ່ງເສີມຄວາມສະເໝີພາບ ແລະ ຮັບປະກັນຜົນໄດ້ຮັບທາງບວກຂອງການພັດທະນາ. ມັນມີຄວາມຈຳເປັນໃນການປ່ຽນແປງ ສາຍພົວພັນບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ບໍ່ມີຄວາມຍຸດຕິທຳເພື່ອສົ່ງເສີມການແບ່ງປັນອຳນາດ, ການຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນ, ການຕັດສິນໃຈ ແລະ ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.

ການເຊື່ອມໂຍງເຂົ້າໃນຂະແໜງການ

ເມື່ອມີການປະເມີນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໄປພ້ອມໆກັນກັບປັດໃຈອື່ນໆທີ່ກະທົບຕໍ່ສາຍພົວພັນດ້ານອຳນາດ ແລະ ຄວາມສ່ຽງ ເຊັ່ນ: ຊົນຊັ້ນ, ເຊື້ອຊາດ, ສາດສະໜາ, ຊົນເຜົ່າ ຫລື ຄວາມບໍ່ສົມບູນທາງຮ່າງກາຍ. ມັນມີປະໂຫຍດເພື່ອພິຈາລະນາບັນຫາຕ່າງໆ ແລະ ອຳນາດເພື່ອເຂົ້າໃຈໄດ້ວ່າກຸ່ມຄົນທີ່ດ້ອຍໂອກາດຮູ້ສຶກແນວໃດເມື່ອເກີດການປ່ຽນແປງ.

ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ

ນີ້ແມ່ນຂະບວນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງຈາກພື້ນຖານຫາຂັ້ນເທິງໃນການປ່ຽນແປງອຳນາດລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ. ບຸກຄົນ ແລະ ກຸ່ມຄົນໂດຍສະເພາະແມ່ຍິງມີຄວາມຕື່ນເຕົ້ວວ່າແມ່ຍິງມີອຳນາດ ແລະ ສະຖານະຕໍ່າຫລື ຖືກຈຳກັດໂອກາດຕ່າງໆໃນການສ້າງຂີດຄວາມສາມາດ ໃນການປັບປຸງຕົນເອງ.

ສິດທິຂອງແມ່ຍິງ

ຖະແຫລງການວ່າດ້ວຍສິດທິມະນຸດຂອງອົງການສະຫະປະຊາຊາດ ໃນປີ 1948 ໄດ້ລະບຸເຖິງສິດຂອງຍິງ ແລະ ຊາຍ ມີຄວາມສະເໝີພາບກັນ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ ບັນດາຮີດຄອງປະເພນີ, ຄວາມລຳອຽງ, ຄວາມສົນໃຈດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງໄດ້ກະທົບຕໍ່ສິດຂອງແມ່ຍິງ. ດັ່ງນັ້ນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີຄວາມເອົາໃຈໃສ່ຕື່ມໃນການພິຈາລະນາດ້ານສິດຂອງແມ່ຍິງເປັນກໍລະນີສະເພາະ.

ດັດປັບມາຈາກ Kilsby, D ປີ 2013, ນິຍາມ ແລະ ຄຳຊັບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ເອກະສານຂອງຄະນະເຮັດວຽກພາຍໃນຂອງອົງການ Oxfam

ເອກະສານອ້າງອີງ

Asian Development Bank (ADB) 2006, *Gender Checklist Agriculture*, p. 7, viewed June 2013, http://www.adb.org/Documents/Manuals/Gender_Checklists/Agriculture/default.asp?p=genchck

ADB 2009, *Safeguard Policy Statement*, p. 33, viewed April 2013, <http://www.adb.org/sites/default/files/pub/2009/Safeguard-Policy-Statement-June2009.pdf>

ADB 2012, '*Cambodia: Country gender analysis*', viewed 24 May 2013, <http://www.adb.org/documents/cambodia-country-gender-analysis>

ADB 2013, *Project gender action plans*, viewed 31 July 2013, <http://www.adb.org/themes/gender/project-action-plans>

Department of Electricity Development (DOED) 2005; *Addressing Gender Issues – a Manual*, p. 1, viewed 8 August 2013, <http://www.doed.gov.np/documents/Manual-for-Addressing-Gender-Issues.pdf>

FAO 2012, *Gender and Land Rights Database: Lao PDR*, viewed 18 May 2013 <http://www.fao.org/gender/landrights/report/en/>

Hill, C 2009, *Women, communities and mining: The gender impacts of mining and the role of gender impact assessment*, Oxfam Australia, Melbourne.

Hunt, J, Thomas, H and Lateef, S 2007, *Gender Action Plans and Gender Equality Results: Rapid Gender Assessments of ADB Projects, Synthesis Report*, ADB, Manila, September 2007.

International Finance Corporation (IFC) 2013, *Investing in Women's Employment: Good for business, good for development*, International Finance Corporation, Washington DC. FReDI 2013, *IFReDI Policy Brief*, Fisheries Administration, Phnom Penh, pp.2-3.

International Hydropower Association (IHA) 2011a, *Hydropower Sustainability Assessment Protocol – Documents: The Hydropower Sustainability Assessment Protocol, Background Document, Early Stage Assessment Tool Document, Preparation Assessment Tool, Implementation Assessment Tool and Operation Assessment Tool*, viewed 13 August 2013, <http://www.hydrosustainability.org/Document-Library.aspx>

International Hydropower Association (IHA) 2013b, *Hydropower Sustainability Assessment Protocol – Protocol Assessments*, viewed 9 August 2013, <http://www.hydrosustainability.org/Protocol-Assessments.aspx>

Kilsby, D 2013, *Gender terms and definitions*, internal working paper, Oxfam Australia, Melbourne.

Koenig, D and Diarra, T 2002, '*The effects of resettlement on common property resources*' in Scudder, T, 2005, *The Future of Large Dams, Dealing with Social, Environmental, Institutional and Political Costs*, Earthscan, London.

Malhotra, A, Schuler, S and Boender, C 2002, *Measuring Women's Empowerment as a Variable in International Development*, World Bank, Washington DC.

March, C, Smyth, I and Mukhopadhyay, M 1999, *A Guide to Gender-Analysis Frameworks*, Oxfam GB, Oxford.

Mehta, L and Srinivasan, B 2000, *Balancing Pains and Gains: A Perspective Paper on Gender and Large Dams*, World Commission on Dams, World Commission on Dams Secretariat.

Mekong River Commission 2010, *Rapid Basin-wide Hydropower Sustainability Assessment Tool (RSAT)*, viewed 13 August 2013, <http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/Reports/RSAT-Revision-3-for-printingOCT-3-2010-Corrected-FINAL.PDF>

Moser, C 1993, *Gender Planning and Development: Theory, Practice and Training*, Routledge, London

Office of Women and University of Adelaide 2005, *Gender Impact Assessment: implementing the Netherlands Model*, viewed 8 August 2013, http://www.officeforwomen.sa.gov.au/__data/assets/pdf_file/0013/445/Gender-Analysis-NETHERLANDS.pdf

Ed. Overholt, C, Anderson, M.B, Cloud, K, Austin J, 1985, *A Case Book: Gender Roles in Development Projects Kumariyan Press*, Washington DC.

Oxfam 2013 *Program Management Manual*, Oxfam Australia, Melbourne.

Rio Tinto 2009, *Why gender matters*, Rio Tinto Limited, Melbourne.

RSAT 2010, *Joint Initiative on Rapid Basin-wide Hydropower Sustainability Assessment Tool*, MRC, ADB, WWF, Vientiane.

RSAT 2013, *Joint Initiative on Rapid Basin-wide Hydropower Sustainability Assessment Tool*, MRC, ADB, WWF, Vientiane. (forthcoming)

Scudder, T, 2005, *The Future of Large Dams: Dealing with Social, Environmental, Institutional and Political Costs*, Earthscan, London.

Simpson, V 2013, *Gender Justice in Hydropower – policy and legislation review synthesis report*, Oxfam Australia, Melbourne.

Tran, T Q 2001. *Land Reform and Women's Property Rights in Vietnam*. Center for Gender, Environment and Sustainable Development Working Paper, Hanoi, Vietnam, viewed 17 May 2013, <http://www.pdfio.com/k-1783628.html>.

United Nations 2008, *Protect, Respect and Remedy: A framework for business and human rights*, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, A/HRC/8/5, 7 April 2008.

United Nations 2010, *Gender and Indigenous Peoples Rights*, viewed 13 August 2013, <http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/Briefing%20Notes%20Gender%20and%20Indigenous%20Women.pdf>

United Nations 2011, *Guiding Principles on Business and Human Rights*, viewed 20 August 2013, www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

United Nations Development Program (UNDP) 2012, *Gender Inequality Index*, viewed 20 May 2013 <http://data.un.org/DocumentData.aspx?q=HDI and id=332>

World Bank 2007, *Tools for institutional, political, and social analysis of policy reform: a sourcebook for development practitioners*, viewed 2007, http://siteresources.worldbank.org/EXTTOPPSISOU/Resources/1424002-1185304794278/TIPs_Sourcebook_English.pdf

World Bank 2013, *Hydropower overview*, viewed 15 August 2013, <http://www.worldbank.org/en/topic/hydropower/overview>

World Commission on Dams (WCD) 2000, *Dams and development — a new Framework for decision making in water infrastructure*, Earthscan, London.

ແຫລ່ງຂໍ້ມູນ

1. ບົດລາຍງານນີ້ອີງໃສ່ກອບຄວາມຄິດ ແລະ ຮູບແບບຕ່າງໆທີ່ມີຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນການນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນຂະແໜງການພະລັງງານນຳ.
2. ລາຍຊື່ຂອງກອບແນວຄວາມຄິດສະບັບສົມບູນແມ່ນຢູ່ໃນເອກະສານ Hill's (2009)
3. ການປະເມີນຜົນກະທົບບົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການຊຸດຄົ້ນແຮ່ທາດ, ໃນຂະນະທີ່ຮູບແບບຕ່າງໆ ລວມທັງຈຸດດີ ແລະ ຈຸດອ່ອນຂອງມັນແມ່ນໄດ້ຖືກນຳມາສຶກສາໂດຍ March, Smyth and Mukhopadhyay, ຈັດພິມໂດຍອົງການ Oxfam, ຂໍ້ແນະນຳໃນການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ (1999).

ກອບການວິເຄາະຂອງ Harvard

ກອບການວິເຄາະຂອງ Harvard ສຶກສາການແບ່ງໜ້າທີ່ໃນບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສ້າງພາບລວມກ່ຽວກັບບັນດາໜ້າວຽກ ແລະ ຊັບພະຍາກອນຂອງຍິງ-ຊາຍໃນຊຸມຊົນ. ກອບດັ່ງກ່າວສະໜັບສະໜູນໃຫ້ເຫັນປະສິດທິຜົນຂອງຮູບແບບໃນການເຊື່ອມສານການພັດທະນາແມ່ຍິງ ແລະ ໄດ້ຖືກອອກແບບຂຶ້ນເພື່ອສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງສະພາບດ້ານເສດຖະກິດໃນການຈັດສັນຊັບພະຍາກອນໃຫ້ແກ່ຍິງ ແລະ ຊາຍ.

ກອບແນວຄວາມຄິດຂອງ Moser

ກອບຂອງ Moser ໄດ້ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນໂດຍ ທ່ານ Caroline Moser ໃນຊຸມປີ 1980 ເພື່ອເປັນວິທີໃນການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ວາງແຜນໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ. ທ່ານ Moser ຕ້ອງການເຊື່ອມສານການວາງແຜນບົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າໃນທຸກວຽກງານການພັດທະນາ ໂດຍແນໃສ່ບົດບາດຍິງແມ່ຍິງອອກຈາກແອກການປົກຄອງຂອງພວກເຂົາ ແລະ ນຳສູ່ຄວາມຍຸດຕິທຳ, ຄວາມເທົ່າທຽມກັນ ແລະ ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.

ກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ (Longwe)

ກອບການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ໄດ້ຖືກພັດທະນາຂຶ້ນໂດຍ ທ່ານ Sara Hlupekile Longwe ເພື່ອເປັນຮູບແບບໃນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ. ແລະ ໄດ້ຕັ້ງຄຳຖາມວ່າການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ແລະ ຄວາມເທົ່າທຽມໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງໃນຕົວຈິງແມ່ນຫຍັງ; ວິເຄາະວິຈານເຖິງກິດຈະກຳການພັດທະນາທີ່ຊ່ວຍສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ.

ການເຊື່ອມໂຍງລະຫວ່າງບັນຫາຕ່າງໆ

ເຖິງແມ່ນວ່າຮູບແບບດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ຖືກອອກແບບມາເພື່ອເປັນເຄື່ອງມືໃນການວິເຄາະບົດບາດຍິງ-ຊາຍກໍຕາມ, ທ່ານ Kimberl Crenshaw ໄດ້ສ້າງເຄື່ອງມືນີ້ຂຶ້ນເພື່ອວິເຄາະສາຍພົວພັນລະຫວ່າງປັດໃຈຕ່າງດ້ານການຈຳແນກກິດກັນ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ອຳນາດແກ່ແມ່ຍິງ. ຮູບແບບດັ່ງກ່າວສຶກສາສາຍພົວພັນໃນຫລາກຫລາຍມູມມອງຂອງການຈຳແນກກິດກັນ ແລະ ສິ່ງພັດທະນາທີ່ເຮັດໃຫ້ຍິງ ແລະ ຊາຍມີສະຖານະທາງສັງຄົມຕ່າງໆທີ່ແຕກຕ່າງກັນໃນປະຈຸບັນ.

20. ເບິ່ງຕື່ມໃນ Crenshaw, K 1991, "Mapping the margins: intersectionality, identity politics, and violence against women of colour", Stanford Law Review, vol. 43, pp. 1241-99; and Crenshaw, K 2000, Background paper for the Expert Group Meeting on the Gender-Related Aspects of Race Discrimination, held in Zagreb, Croatia, 21-24 November 2000.

OXFAM

Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Aid Program—managed by the Challenge Program on Water and Food on behalf of DFAT